Grigore Dumitrescu – Demascarea

CUVÂNT ÎNAINTE

Paginile ce urmează destăinuie acțiunea de teroare declanşată de regimul comunist din țară în penitenciarul Piteşti din anii 1950-1951, după cum şi gândurile şi simțămintele ce m'au stăpânit în acest răstimp cât am fost deținut acolo.

Aşa cum titlul cărții o spune, e vorba de « masca » ce — potrivit părerii inițiatorilor acelei acțiuni — o purtau toți deținuții, şi care trebuia să fie dată jos.

O parte din oribilele fapte descrise aici vor fi poate pentru unii cititori de necrezut. Dar, de se va face cândva lumină completă asupra întregii acțiuni criminale de la Piteşti, atunci se va vedea, de bună seamă, că în cuvintele mele nu se exprimă întreaga tortură fizică şi morală la care au fost supuşi cei peste o mie de deținuți politici din acest penitenciar.

Teroarea descrisă în această carte, sistemul ei diavolesc, are un început îndepărtat. II găsim învăluit de mister în închisorile din Rusia în primii ani după revoluția bolşevică. Ceea ce s'a întâmplat în penitenciarul Piteşti este, desigur, reeditarea — după 30 de ani — a « reeducării » prin teroare din Uniunea Sovietică, reeditarea unei terori şi mai inumane, căci mai perfectă, şi care viza anihilarea personalității individului.

Ceea ce s'a petrecut la Piteşti urma, după cât se părea, să se înfăptuiască şi în celelalte închisori. Dar, slavă Cerului! — când teroarea ajunsese la paroxism, când Piteştiul devenise un infern, un ordin îi pune capăt! Cum s'a ajuns la el? Ce l-a determinat? Răspunsul e mai complex decât s'ar părea!

Am căutat să redau cât mai fidel inumanul manifestat atât de bestial la Piteşti. Retrăindu-l în paginile ce urmează, m'am străduit să-l sustrag influenței simțămintelor dureroase ce mi le-a trezit pentru a nu exagera cu nimic forma în care s'a prezentat. O străduință inutilă, s'ar putea spune! Căci, ce fantezie bolnavă l-ar putea întruchipa mai sălbatec, mai oribil, mai neomenesc?!

Bineînțeles, numele deținuților, care mai sunt în viață, sau am crezut astfel, a fost schimbat.

Munchen, Februarie 1978

I

Ieşim din închisoarea Jilava. Scăpați de sub bolta lată de mai mulți metri a porții, urcăm panta care ne duce afară. Suntem un grup de 22.în fața noastră se desfăşoară la infinit câmpia Munteniei. E atât de tristă! Cum aş putea-o găsi altfel în acest început de iarnă. Azi e 21 Decembrie 1949.Sentimentele mi se învălmăşesc: întinderea mă vrea liber, goliciunea ei mă întristează, necunoscutul vieții de închisoare îmi dă griji.Cu şase luni în urmă, într'un minunat sfârşit de Iunie, lăsam în spatele meu aceeaşi întindere, atunci bogat înverzită şi-mi făceam intrarea în Jilava, tot pe această poartă!

Un camion ne aşteaptă. Sunt nerăbdător să fiu cât mai repede, departe de această închisoare subterană — pe timpuri fort militar — în întunericul căreia am petrecut un calvar de timp.Jilava este însă necruțătoare şi în afara zidurilor ei. Nu se vrea uitată cu una cu două.

Ni se pun lanțuri la picioare! Măsura a fost luată, desigur, pentru a face impresie. Atât şi nimic mai mult. Să pleci în deznădejde şi să fii dus de aici, copleşit de nesiguranța viitorului!

Ştiu numai că grupul nostru e transferat la Piteşti, penitenciar rezervat studenților. Am mai stat acolo între Octombrie 1948 şi Iunie 1949.

Suntem bruscați, mai mult azvârliți, în camionul descoperit. Primim ordinul: « chirciți »! Nu trebuie deci, să fim văzuți pe parcurs, probabil până undeva în triajul gării de nord a Bucureştiului, ca de acolo să fim îmbarcați într'un vagon dubă.

Nu ştiu ce ar putea fi mai ipocrit în lume, decât comunismul! în timp ce în România anilor 1949 ne găsim în închisoare peste o sută de mii de deținuți, în acelaşi timp presa comunistă (cea anticomunistă nu mai există de mai bine de doi ani) urlă împotriva injustiției şi teroarei care s'au abătut asupra comuniştilor din țări le capitaliste. Câteva sute în Spania, cam tot atâția în Portugalia, patru — cinci în Germania occidentală, câteva duzini aiurea Se scrie atât de mult despre aceşti oameni, se fac proteste, se organizează mitinguri!

Despre noi nici o vorbă. Şi nici despre cei din celelalte țări, devenite şi ele « democrații populare ».Peste noi s'a tras o cortină de fier. Mă simt, făcând această comparație, un paria între multe alte milioane, uitat de pe urma unei împărțiri nesăbuite a lumii în zone de influență.

Totul a fost ca şi cum Dumnezeu ar fi împărțit oamenii în două: cei buni la Apus, în fața cortinei de fier, cei răi la răsărit, în dosul ei.

Noi, românii, facem parte din cei răi, alături de bulgari, albanezi, sârbi, croați, unguri, cehi şi slovaci, polonezi, o parte din austrieci, cam o treime din germani şi apoi multe popoare de pe propriul teritoriu al Uniunii Sovietice.

Suntem cu toții în camion. Ne-am trântit pe podea, aşa cum am primit ordinul. Suntem escortați de patru gardieni postați în cele patru colțuri ale camionului şi încă de doi, aşezați în cabină.

Sunt bine înarmați: pistoale automate. Au şi uniforme noi. Băleanu, medicinist, cu o voce năbuşită îşi spune părerea:

— Dictatura îşi schimbă uniformele. în cele vechi, treceau neobservați; în astea nu mai par gardieni, se apropie de securişti.

Unul din păzitori se uită fix la noi. Parcă ne-ar fi ghicit gândul. Ne luăm, de precauție, un aer de inocență. După o comandă scurtă, camionul porneşte. Mergem o bună bucată de timp, pe o vreme rece, morocănoasă. După un timp, camionul se abate din drum, intră pe o şosea, parcă mai îngustă, şi-şi face intrarea pe o poartă păzită de santinele.

Noua postură — lanțuri la picioare — mă face să uit de foamea care m'a chinuit o jumătate de an, zi de zi, ceas de ceas, minut de minut. Două sute cincizeci de grame de pâine, un fel de ceai dimineața, un polonic de apă chioară la prânz şi altul seara. Ciorba de arpacaş sau de cartofi trebuie să conțină şapte grame de ulei. Oficial, asta este rația zilnică de grăsime pentru un deținut politic.

Suntem în curtea unei alte închisori: în fața noastră„ penitenciarul Văcăreşti îşi înalță zidurile, în care sunt croite ferestre mici, zăbrelite. De unde sunt, văd turnul fostei biserici. Pe timpuri, aici îşi făceau de lucru călugării Mănăstirii Văcăreşti.

Constatăm că trebuie să aşteptăm. De ce? în definitiv, puțin mă interesează! Când eşti lipsit de libertate, devii inert, ştii că nu te mai poți folosi de voința de a acționa! Suveran, îți rămâne numai dreptul de a gândi.

Iarna a sosit: fulguieşte uşor. Instinctiv, ne strângem hainele pe noi.

Gardienii ne aduc un tovarăş de drum. îi pun şi lui lanțuri de picioare şi-1 dau grămadă peste noi. Suntem deci 23.

După o scurtă privire asupra noului venit, îmi zic că trebuie să fie evreu. Să tot aibă 24 - 25 de ani, blond, înalt, plin la corp şi la față. Trebuie deci să fi fost de curând înhățat de Securitate!

Unul din gardieni, ce-şi are locul în față, în cabina şoferului, deschide portiera, se trage pe jumătate afară, se saltă peste oblon, la noi:

—O să intrăm în oraş, nu ridică nimeni capul de oblon în sus.

Dă comanda de plecare.

E şi cazul. începe să se lase frig.

Mă întreb de ce o fi trebuind să stăm chirciți? Motivul pentru care nu trebuie să fim văzuți, îl ştiu numai ei, gardienii sau Securitatea. Teama, că pe parcurs trecătorii ar vedea oameni arestați,

nu cred să-i fi determinat să ia această măsură. Afară nu mai e un secret pentru nimeni că arestările se fac în masă, în toate categoriile sociale şi la toate vârstele.

O sută de mii de oameni se găsesc în puşcărie!

Desigur că Ministrul de Interne n'a dat un comunicat în această privință. Un astfel de comunicat n'ar fi dat de nici un minister de interne din lume.

Noi însă o ştim. La Jilava, unde e un permanent du-te — vino de noi arestați, de transferați din alte în chisori, de pe tot cuprinsul țării, s'a putut face socoteala. Acesta e bilanțul democrației populare la sfârşitul anului 1949.

Cum s'a ajuns aici?

1944-1949. Cinci ani. S'au întâmplat multe în acest scurt timp: creări de noi instituții, răsturnări de aşezăminte vechi, înființări de noi partide şi dărâmarea altora, apoi maziliri şi oameni noi.

La 23 August 1944 partidul comunist număra, nici mai mult, nici mai puțin, — 802 membri. Apoi, la numai un an, nu reuşise să-şi recruteze, cu excepția câtorva figuri de mai mare sau mai mică importanță, decât oameni de la periferiile oraşelor sau din pleava satelor. Impopularitatea nu 1-a descurajat, ci din potrivă. întărâtat şi cu un nou impuls, venit din vârful baionetelor armatei sovietice, a încercat să-şi impună punctul de vedere în țară. Reacția a fost puternică. Dându-şi seama că impopularitatea nu-i scade, s'a ascuns în spatele altor partide.

Noi formațiuni politice « progresiste » apar ca ciupercile după ploaie.

Generalul Rădescu formează un nou guvern. Cele două guverne precedente ale Generalului Sănătescu nu i s'au părut destul de « democrate ». Presiunile Uniunii Sovietice se făceau din ce în ce mai simțite.

Generalul Rădescu alarmează țara; într'un discurs, ținut în sala cinematografului ARO, spune răspicat: « oameni fără neam şi fără credință vor să pună stăpânire pe țara noastră ».

Urgia invadatorilor şi a comuniştilor e atât de mare încât Generalul Rădescu e nevoit să fugă în străinătate. A scăpat ca prin urechile acului!

Se formează un Front Popular, aşa numitul « Bloc al Partidelor Democrate ». Din comuniști şi nişte sucursale ale partidului — Partidul Național Popular şi Frontul Plugarilor — cât şi din dizidente ale partidelor istorice. Partidul Social-Democrat ia drumul chemării naționale; nu se alătură comuniştilor. Desigur că s'a găsit şi aici o dizidentă : Voitec. Cu acest front popular, comuniştii s'au prezentat în alegerile parlamentare din 19 Noembrie 1946. Alegerile au fost câştigate cu majoritate zdrobitoare de opoziție: Partidul Național Țărănesc, Partidul Național Liberal şi Social — Democrat Independent. Cu cinism, cu calm desăvârşit s'a dat rezultatul votului: « Marea Victorie a Blocului Partidelor Democrate. Poporul român a ales lumina. întunericul a dispărut pentru totdeauna din viața poporului român. »

Răsturnarea rezultatului sufragiului național a indignat pe cei mai mulți, dar a şi demoralizat. Dezorientări. Treceri timide, în ascuns, la partidele Blocului. Amenințarea comuniştilor e prea mare ca să nu se găsească timorați!

Dizidenta liberală a lui Gheorghe Tătărescu, rămâne pentru unii o speranța. Naivitate, iluzie...

Răfuiala: Partidele Național Țărănesc, Liberal şi Social Democrat sunt țintuite la stâlpul infamiei. Conducerea țărănistă e azvârlită în închisoare.în mitinguri înjghebate din solicitanți pentru poziții mai mari sau mai mici, în noua rânduială a țării, se cere moartea lui Iuliu Maniu. Ion Mihalache: « trădătorul care a luptat voluntar împotriva Uniunii Sovietice ».

30 Decembrie 1947: înlăturarea monarhiei constituționale.

Petru Groza, Preşedintele Consiliului de Miniştri, Preşedintele Frontului Plugarilor, latifundiar, marioneta comuniştilor, autorul cărții « în Umbra Celulei » (a stat trei zile închis înainte de 23 August 1944): « Ma-jestate a sosit timpul să divorțăm ».

Am devenit astfel cetățeni ai Republicii Populare Române!

Mai-Iunie 1947: arestări de național-tăraniști şi liberali şi mulți alții. Unde mai e nevoie de o justificare, se aruncă un pistol ruginit în grădina victimei. A doua zi, percheziție: armă de foc dosită!

Recunoştința: Presa scrie de clasa muncitoare şi reprezentanții ei. Se organizează şi mitinguri în acest sens. Pe unde scoateți cămaşa dizidenților! Anton Alexandrescu, dizidentul țărănist e aruncat la gunoi. Gheorghe Tătărăscu, dizidentul liberal, e încă ministru de externe şi are încă oameni acolo şi în legații!

Ziarele, la pagina evenimentelor externe, dau şi informații mărunte: Bruxelles — Secretarul Legației Republicii Populare Române în capitala Belgiei a cerut azil. E tătărăscean. Şi aşa mereu, la fiecare două trei zile un astfel de anunț. Gheorghe Tătărăscu e sufocat.

Mazilirea: colaborationistul primeşte domiciliu forțat, dar are voie să se plimbe în grădină.

Ministerul de Externe trece în stăpânirea Anei Pauker. Numărul 1 al Partidului comunist român.

Unica speranță: America; Occidentul.

Planul Marshall pentru Europa apuseană ne dă speranțe.

Comuniştii şi « paşnica » Uniune Sovietică se alarmează: Imperialiştii americani vor să atace lagărul păcii. Armatele americane sunt în fața Cortinei de Fier.

Întruniri ale miniştrilor de externe din Occident, care, scriu ziarele, pregătesc un nou război.

Doamne, ajută-ne!

Mai 1948. Speranțe mari: America nu va tolera dictatura comunistă în estul Europei. Aşa, cel puțin, reiese din cele spuse la posturile de radio apusene.

Comuniştii îşi urmează drumul: o nouă constituție progresistă şi democrată este votată de Marea Adunare Națională încă din Februarie. Nu se îndoieşte nimeni că nu e progresistă. Şi programul-platformă al Blocului Par-tidelor Democrate fusese progresist. în mai puțin de doi ani s'a ales praful de el, dar şi de libertățile cetățenilor.

Radioul şi presa vin cu ceva nou: « clica manisto-legionară ». Dar Iului Maniu e în închisoare. Ea pentru legionari deci.

La 15 Mai 1948, într'o singură noapte sunt arestați cinci mii.

Comuniştii schimbă fața țării. Siguranța de Stat e înlocuită cu Securitatea Poporului, Poliția cu Miliția Poporului, primăriile se numesc de acum sfaturi populare, armata e în uniforme noi — asemănătoare cu ale sovieticilor. Este şi ea tot a poporului.

Cei care au strigat cât i-a luat gura la mitinguri, n'au făcut-o de pomană. Sunt făcuți preşedinți de sfaturi populare, preşedinți de cooperative (cu toate că sunt încă goale). Unii dintre ei, mai pretențioşi, intră în diplomație, alții devin directori de fabrici, preşedinți de organizații sindicale, ofițeri ai armatei poporului (nu e nevoie să fi fost prea mult la şcoală, totul e să spui că eşti alături de popor.)

Presa şi radioul au o nouă temă la ordinea zilei: social-democrația din țările capitaliste. Peste tot social-democratilor li se dă acelaşi calificativ: sunt lacheii capitaliştilor. Iar şefilor sindicalişti: cozile de topor ale patronilor. Social-democrații dizidenți din România pălesc. Trebuie să le vie şi lor rândul!

Şi iată că, aşa peste noapte, ne pomenim că partidul comunist şi cel social-democrat se unesc şi formează Partidul Muncitoresc Român. Fiindcă clasa muncitoare nu poate fi călăuzită decât de un singur partid marxist! Numele de partid comunist îl va lua mai târziu. Aşa dar, dintr'o trăsătură de condei, a dispărut social-democrația din România.

Noul partid stăpâneşte totul. E suveran absolut, fără cea mai ştearsă umbră de opoziție. La scurt timp, noul partid şi-a închis porțile sau spus altfel:« acum nu mai avem nevoie de sprijinul nimănui. Ştim noi cum să ne aranjăm şi fără colaborationişti ».

Țara a rămas cu două clase sociale: membrii de partid, deoparte, sus, şi poporul de cealaltă parte, jos.

Sociali-democrații, transformați peste capul lor în comunişti, mai au o singură consolare: « suntem membri de partid, dar provenim de la social-democrați ».

Poporul trebuie apărat de duşmani: Securitatea e militarizată.

începe prăpădul.... şi ca să faci prăpăd ai nevoie de oameni aleşi pe sprânceană. Au fost recrutați pentru Securitate: golani din mahalalele Bucureştiului, şmecheri de cafenele (desființate de altfel), meseriaşi tineri puturoşi, foşti dezertori de pe front....

Poporul nu cedează: rezistență activă şi pasivă. Unii iau drumul codrilor.

Comuniştilor nu le pasă de voința poporului: arestările se țin lanț. Au loc noaptea, ziua, pe stradă, sau la lucru. Mânia populară creşte...

Câteva zdruncinături ale camionului mă dezmorțesc. Suntem în triajul Gării de Nord. îl recunosc după unele clădiri. Cu ani în urmă am mai trecut pe aici...

Camionul se opreşte, gardienii se dau jos şi se îndreaptă spre un grup ce pare că-i aşteaptă. Spre surpriza noastră recunoaştem încă şase gardieni de la Jilava. Îl zăresc şi pe Ivanică, prim-gardian al închisorii.

Oamenii pazei vorbesc, gesticulează, se uită spre noi. Ceva trebuie să se întâmple!

Un ceas, nu departe de noi, arată ora unu şi jumătate. Ivanică pare nerăbdător!

Noi, la rândul nostru, suntem curioşi să ştim, de ce e necesar ca doisprezece gardieni, înarmați cu pistoale mitralieră, să ne îmbarce într'un vagon dubă.

Stăm aşa până la ora două, când iată că Ivanică dă ordin să ne dăm jos din camion. Cu lanțurile târşite de picioare, ne aşezăm în coloană.

La vreo cincizeci de metri, în stânga noastră, zăresc vagonul dubă.

Gardienii ne încadrează. Cinci pe o parte, cinci pe alta, unul în coadă, iar Ivanică în capul coloanei.

Nu pricep nimic! Nu e nevoie să parcurgem cincizeci de metri cu asemenea escortă!

Prim-gardianul dă ordin de plecare, dar o ia spre dreapta, în partea opusă a dubei.

Sunt surprins!

Peste şinele de cale ferată, mergem vreo două sute de metri, până în fața unei înşiruiri de clădiri. Ne oprim. Gardienii se dau înapoi mai mulți paşi. îşi scot de pe umăr pistoalele mitralieră.

Fiori mă cuprind. Mă uit la ceilalți. Trăsăturile schimonosite ale fețelor trădează frica, la unii chiar disperarea.

Deodată, toți doisprezece încep să zbiere. Totul a început ca la comandă.

— Unde vă uitați bandiților? La pământ. Executarea. Aşa! Stai pe burtă.

Executăm ordinul cu strictețe. Nici n'am putea face altceva!

Gardienii încep să-şi vânture pistoalele. Apoi, toți deodată: « Culcat! »

Comenzile țin de patru-cinci minute....

Mă liniştesc. Panica ce-am încercat-o în primele momente s'a şters cât ai clipi din ochi. Fiindcă e vorba de altceva, nu să-şi bată joc de noi.

În stânga noastră, la toate ferestrele clădirilor înşiruite pe o lungime de vreo sută de metri — sunt birouri ale Căilor Ferate — oameni sunt îngrămădiți la ferestre. Trag cu coada ochiului. îi văd cum îşi întind gâturile peste capetele celor din față, să poată vedea mai bine; cei mici de statură îşi fac loc cu coatele să apuce un loc mai bun.

Gardienii strigă la noi mai departe.

Ivanică trage şi el cu coada ochiului la ferestre.

Ne luminăm la față.... căci dăm numai o reprezentație. Suntem figuranți ai unui spectacol căruia se încearcă să i se dea o notă exemplară.

Spectatorii trebuie îngroziți. Sunt funcționarii CFRului. între timp oamenii au deschis ferestrele. Acum au ei fețele schimonosite, prinse de o paloare cadaverică.

— Culcat... sculat... capu'n pământ bandiților. Vă învățăm noi minte să mai loviți în clasa muncitoare.

Clasa muncitoare — cei de la ferestre — e îngrozită... în dreapta noastră, la vreo cincizeci de metri, după un vagon, un grup de cinci-şase persoane ne observă cu multă atenție. Sunt regizorii spectacolului. Gardienii, actorii debutanți, iar noi, figuranții acestui spectacol sui-generis,

producție a democrației populare.La mai bine de o sută de metri, vis-a-vis de birourile CFRului, s'a strâns o grămadă de lucrători feroviari.

Privesc la noi cu spaimă. Parcă nu le vine a crede ochilor. Mulțumit de efectul produs de spectacol, Ivanică dă ordin să ne încolonăm. Ne îndreptăm spre vagonul dubă; muncitorii feroviari se dau înapoi.

Lângă roțile vagonului, trântiți la pământ, ni se scot în grabă lanțurile de la picioare. Suntem predați celor doi gardieni ai dubei; în rând, câte unul, urcăm treptele vagonului, strecurându-ne în întuneric, prin deschizătura portierei dată la perete....

Vagonul — dubă, ataşat unui tren cu direcția Piteşti, străbate şesul Munteniei. S'a înserat, iar prin crăpăturile obloanelor de la cele patru ferestre fug fâşii de lumină plăpândă.

Suntem obosiți şi lihniți de foame. Dimineața, la Jilava, după ce-am primit ceaiul, ni s'a dat şi sfertul de pâine zilnic. Ciorba, n'am mai apucat să avem parte de Aşteptăm cu nerăbdare sosirea mai de grabă la Piteşti. Un loc mai larg pe prici, la închisoare, e pentru noi unica dorință în această zi şi ne bucurăm la gândul ca o să avem linişte peste câteva ore.

Stăm înghesuiți în dubă.

Murdăria de pe mine se adaugă incomodității şi face să-mi fie silă de mine însumi.

Alături de mine, în dreapta, Dinu Georgescu, coleg de la Facultatea de Drept din Bucureşti, cu privirea ațintită în crâmpeiul de podea dintre picioare, rupe tăcerea:

I-au băgat în sperieți, comuniştii, pe ăştia de la CFR. Au vrut să le arate că nu au de gând să înghită nici-o abatere — să nu mai vorbim de opoziție — de la linia partidului. Sunt prea mulți cu proveniență social-democrată şi carnet de membru al Partidului Muncitoresc. Nu prea le vine la socoteală metamorfozarea lor în comuniști. Au desigur reticențe.

Îi împărtăşesc părerea şi adaug:

Dacă nici pe CFRişti nu-i au alături de ei, nu le rămâne decât să dezlănțuie teroarea, chiar dacă cu ajutorul ei nu poți să convingi pe nimeni. Adevărul se face recunoscut numai pe bază de dovezi. Cu teroarea nu poți decât să intimidezi. Dar guvernul e mulțumit şi cu atâta. La urma urmei nu e vorba numai de social-democrați. Câți nu sunt cu carnet de membru de partid şi n'au nicio legătură cu social-democrația, sau comunismul. Numai eu câți ştiu cu alte convingeri!

între timp cel nou între noi, luat de la Penitenciarul Văcăreşti, ni s'a prezentat: Fuchs.

A fost prins cu patru luni în urmă la granița cu Ungaria şi condamnat la patru ani. Stă vis-a-vis de mine, între Băleanu şi Miulescu. E student la Chimia Industrială. Băleanu s'a împrietenit cu el; îi spune Fuchsi.

Trenul aleargă mereu. Mai trece aşa o oră....

Dar iată că brusc, roțile vagonului îşi schimbă zgomotul: e țăcănitul roților ce trec pe alte sini, la macazuri.

Trebuie să fim la Piteşti. Trenul se opreşte. După un timp, duba noastră e trasă încet de o locomotivă. Vagonul se opreşte; uşa se deschide şi în fața noastră apare prim-gardianul Penitenciarului Piteşti, Ciobanu. îl recunosc: mic de statură, cu pieptul mereu umflat, bățos şi cu chipiul apăsat pe frunte.

Ciobanu nu ne dă nici o clipă de răgaz şi strigă:

— Ia-ți imediat bagajul şi coboară după mine. Executăm ordinul. Ai zice că ieşim dintr'o vizuină, aşa ne îmbulzim spre ieşire, pentru a ne bucura mai repede de aerul curat. Toate încheieturile îmi sunt ca înțepenite şi foamea mă chinuie groaznic.

Suntem în triajul gării, la vreo sută de metri de peron. Mă întreb, de ce nu ne-or fi dus până la halta de cale ferată, la vreo cinci kilometri de aici, care se găseşte direct în spatele închisorii.

Sunt nemulțumit la perspectiva celor cinci kilometri pe jos, aşa lihnit de foame. Dar, pentru Ministerul de Interne suntem ca nişte obiecte de care te foloseşti cum vrei! îmi zic că, în asemenea situații, e mai bine să nu faci reflecții.

La lumina palidă a unui bec fixat în vârful unui stâlp telegrafic, îmi analizez hainele de pe mine. Scurta îmblănită e parcă şi mai largă, iar unicul nasture ce-1 mai are, de-abia se mai ține într'un plăpând fir de ață. Soiul de pe ea îi dă un luciu respingător. Pantalonii şi vestonul sunt la fel.

Şase luni de zile la Jilava le-am avut pe mine zi de zi, sau mi-au servit de pernă. Pantofii sunt de o culoare ciudată, amestec de praf şi stropi de urină săriți din tinetele pe care la Jilava le-am scos seara din celule în pas alergător. Ceilalți, au acelaşi aspect.Gardienii se uită la noi cu dezgust, dar şi cu oarecare milă.

După o scurtă consfătuire între prim gardianul Ciobanu şi subalternii săi, în număr de 10, ni se ordonă:

— Încolonarea de marş. Patru gardieni pe dreapta, patru pe stânga, doi în coadă şi Ciobanu în frunte.

Prim-gardianul ne dă amănunte:

— Vom merge pe jos la penitenciar, vom traversa oraşul, aşa că.... fii atent, n'ai voie să întorci capul la dreapta sau la stânga. Te uiți numai în spatele ăluia care îl ai în față.

Gardienii trag de pe umăr pistoalele automate. Trecem liniile de cale ferată ale triajului şi prin dosul gării intrăm în bulevardul care duce în centrul oraşului.

Dinu Georgescu, lângă mine, parcă îmi ghiceşte gândul; îmi spune:

— Urmează a doua reprezentație.

Ceasul de pe peretele gării arată ora şase şi jumătate.

Mergem aşa cum am primit ordinul. Cu coada ochiului îmi arunc fugitiv privirea pe trotuarul din dreapta. Puținii pietoni, la această oră, se opresc buimăciți când dau cu ochii de noi.

Ne apropiem de centrul oraşului. Străzile sunt din ce în ce mai pline de oameni. Ciobanu se îndreaptă spre artera principală, unde la această oră se obişnueşte, ca în toate oraşele de provincie din România, să se iasă în centru.

Ciobanu, în frunte, începe să strige:

— Un, doi, un, doi...

îmi arunc o privire la lumea de pe trotuar. Izbiți de spectacol, oamenii se opresc brusc şi rămân cu ochii fixați pe noi. Unii încearcă să-şi descopere vreun cunoscut. Suntem priviți cu îngrijorare; unii sunt chiar în-spăimântați.

— Ciobanu strigă mereu:

— Un, doi, un, doi....

Oamenii se țin după noi, pe trotuar. Aşa ieşim din centrul oraşului. Ne apropiem de penitenciar; îi zăresc silueta. Intrăm pe poarta principală a curții din fața închisorii, sub privirile a două sentinele mute.

Suntem cu toții grăbiți, şi noi şi gardienii.

Ciobanu, mereu în frunte, urcă drept cele câteva trepte ce duc la intrarea în penitenciar; gardienii se dau în lături şi noi ne ştergem prin deschizătura uşii dată la perete. Intrăm într'un hall slab luminat, după care Ciobanu strigă:

— După mine.

Coborîm în urma lui scările la subsol; trecem pe un coridor îngust, unde sunt postați gardieni. în fundul coridorului, o uşă, prin care ne facem intrarea într'o cameră. Uşa se închide în urma noastră.

Terminus. Călătoria de la Jilava la Piteşti s'a încheiat în această cameră de subsol.

Ziua de Miercuri, 21 Decembrie 1949, se aproprie şi ea de sfârşit.

Încă un efort şi punem capăt zilei de astăzi.

Paturile de fier suprapuse sunt puse la întâmplare, iar saltelele de paie sunt aruncate în toate părțile. Pături de culoare gri închis, stau morman, părăsite după colțul uşii.

O fereastră cu zăbrele de fier dă într'un zid interior al închisorii.

Un bec, în mijlocul tavanului, ne luminează palid.

Suntem sleiți de puteri şi foamea ne chinuie. O sfârşeală venită de la stomac face să-mi tremure picioarele şi mâinile. Sunt cincisprezece paturi, iar noi suntem două zeci şi trei. Dar n'are importanță; totul e să ai unde să te întinzi şi să fii lăsat în pace. Le aranjăm aşa, ca în mijlocul camerei să rămână un loc liber.

Luăm în mână păturile; au stropi închegați de zeamă de fasole sau cartofi.

Patul îl împart cu Dinu Georgescu.

O cheie învârtită în broasca uşii şi apoi paşi care se pierd pe culoar ne fac să înțelegem că gardianul şi-a încheiat ziua.

E prea târziu ca să mai primim ciorba de seară. Încet, cad pradă somnului...

II

E mult prea devreme; prin fereastra ce dă în zidul interior al închisorii văd încă întuneric. Rămân un timp cu ochii ficşi în fundul patului de deasupra. îmi arunc apoi privirea asupra lui Dinu Georgescu, care încă doarme. E oribil. Nebărbierit de câteva săptămâni, cu pielea cadaverică, cu ochii în fundul orbitelor, tuns la piele, cu fire răzlețe, mai lungi, scăpate de tăişul maşinii.

Hainele-i sunt mototolite, murdare şi au un luciu respingător.

Chinul foamei mă apucă din nou. îmi pare rău că m'am trezit prea devreme! Poate că până la terciul de dimineață mai e mult de aşteptat; aş fi putut scăpa de acest chin dacă aş mai fi dormit.

Rămân în aşteptare... După un timp se scoală pe rând şi ceilalți.

Afară, pe culoar e oarecare mişcare. Se aud comenzi scurte, date pe gardieni, probabil deținuților de drept comun. Sunt singurii care fac curățenie sau se ocupă de bucătărie.

Uşa se deschide pe neaşteptate şi un gardian împinge în cameră un coş cu gamele, linguri şi căni.

— Ia-ți fiecare o garnitură şi aşteaptă în linişte până vine terciul. Primeşti porție dublă ca să fie şi pentru ciorba de-aseară.

— Vrem să ne bărbierim — spune Miulescu, şi....dacă s'ar putea să facem şi o baie. Suntem atât de murdari!

Gardianul, care parcă n'are timp de pierdut, răspunde, mai mult întors cu spatele la noi:

— O să primeşti apă şi ai să te bărbiereşti..... şi să fie doi gata, să scoată tineta.

După vreun sfert de oră, gardianul îşi face din nou apariția în uşă:

— Hai, luați doi tineta şi veniți după mine. Miulescu şi Paraschivescu păzesc deja uşa.

La întoarcere, după câteva minute, cei doi ne spun încălecându-si vorbele:

— Nici țipenie de om; parcă au intrat toți în pământ; ai zice că suntem numai noi în închisoare.

Ciudat! Anul trecut « Piteştiul » era plin de viață; deținuți de drept comun îşi făceau de lucru prin curte, de unde îi auzeai strigând; de undeva de la o fereastră prindeai fredonarea unui cântec...

Aşteptăm cu nerăbdare terciul.

Între timp, ne-am şters cu grijă gamelele presărate cu pete negre lăsate de smalțul spart şi am frecat fierul negru al lingurilor.

În fine, terciul soseşte. Suntem cu ochii pe hârdăul tras în pragul uşii.

Miulescu, la semnul gardianului, înfaşcă polonicul, îl trece adânc prin lichidul gros, gălbui, şi-1 deşartă cu grijă în gamela celui din capul rândului. Şi apoi, încă un polonic.

împărțirea fiind terminată, ne aşezăm la locurile noastre, cu gamelele pe genunchi. îmi impun voința şi aştept un lung sfert de oră. Mălaiul fiert se întăreşte încet. Aşa e mai spornic.

Ne-am astâmpărat foamea.

Batem la uşă şi cerem un lighean şi apă. După o oră începem spălatul. De bine, de rău, ne împrospătăm; apoi ne curățăm hainele la fereastra ce dă în zidul interior al închisorii.

Timpul trece anevoie.

Nu sunt lămurit de ce suntem ținuți în această cameră din subsol. Suntem izolați! în afară de zgomotul venit de la transportul hârdaielor, dimineața, la prânz şi seara, nu se mai aude nimic. E linişte totală. Am simțământul că ne găsim într'o încăpere a unui vast cavou. Am avut multe perioade de timp neplăcute în viață, dar liniştea de aici îmi dă un simțământ de neîncredere în viitor. Suntem cu toții căzuți într'o grea aşteptare. Lipsa de contact cu viața de afară te

nelinişteşte; vrei să se întâmple ceva, să ți să dea un ordin, să fii pus în mişcare ca piesele unui joc de sah.

Nimic!

Trec aşa trei zile.

Prim gardianul Ciobanu, deschide uşa şi din prag ne spune că avem de stat aici mai multe săptămâni. Nici o altă explicație. în fine, cel puțin ştim cât avem de îndurat această izolare!

Mă uit în jurul meu, la mizeria din această cameră şi mă gândesc că omul a fost făcut să-şi ducă singur amarul; pentru asta i s'a dat rezistență morală atât de mare. Şi mai mă gândesc că poți suporta mult, cu condiția să te poți suporta pe tine însuți, să poți să înduri atâta timp cât eşti capabil să-ți asculți propria gândire...

Dinu Georgescu rupe tăcerea:

— De la început am văzut atâtea şi în celularul de pe Rahovei şi la Jilava; am trecut prin umiliți şi torturi, încât stau şi mă întreb, cât vom mai putea ține piept valurilor de suferință. Să nu fim aruncați într'o mare a deznădejdii.

Cu toate că a vorbit încet, toată lumea 1-a auzit.

— Cu voia lui Dumnezeu — intervine un altul, le vom trece pe toate. Să avem nădejde în El!

Tăcem cu toții. Liniştea e apăsătoare.

Ciulesc urechea, în speranța să prind de undeva, din vreun colț al penitenciarului, un sunet, o frântură de vorbă. Nimic şi iar nimic.

Mă lungesc pe pat, închid ochii; liniştea e parcă şi mai desăvârşită. Jilava îmi trece prin fața ochilor închişi...

Suntem luați de pe celularul de pe Rahovei şi transportați la Jilava într'o dubă a Securității.

Suntem un grup de 30. Cobor din dubă şi în fața mea am întinderea nesfârşită a câmpiei, de un verde care te cheamă la libertate.

E o zi încântătoare de Iunie.

Ofițerii care ne însoțesc, nu se arată deloc grăbiți; parcă vor să ne prelungească contactul cu natura.

Câteva sute de metri de mers domol şi apoi drumul coboară brusc. Îmi întorc capul să privesc încă odată câmpia.

Dispare!

Coborîm spre poarta croită în zidul închisorii. Deasupra, pe o tablă de lemn, stă scris efectivul zilei: 5300.Poarta se închide greu, cu scârțâieturi în spatele nostru şi după şapte-opt paşi ieşim de sub boltă. Dau de ziduri enorme, vechi, mucegăite.

Privesc în jurul meu şi mă întreb, cum or fi trăit oameni aici ani de-a rândul? Şi cum s'a putut zidi aşa ceva sub un soare atât de strălucitor, pe un bărăgan atât de liber?

Ne aflăm într'o curte, unde razele soarelui nu pot ajunge decât cândva la ora prânzului; acum, astrul e departe de bucata de boltă cerească, dincolo de zid, spre apus. în stânga, cazane enorme fumegă deasupra unui foc liniştit. Deținuți de drept comun, în haine vărgate le dau târcoale; alături, hârdaie aşezate în linie dreaptă aşteaptă să fie umplute.

Pe sub bolta parcă şi mai masivă decât cea de la poartă, intrăm într'un culoar întunecos. în dreapta şi în stânga noastră se deschid două galerii umede, mucegăite. Sunt lungi, de nu le pot desluşi fundul în semi-întunericul lăsat de câteva becuri slabe, fixate în boltă, la distanțe prea mari unul de altul. Dealungul celor două culoare, o înşiruire de uşi: intrarea în celule.

Peste tot ziduri enorme; mă simt copleşit între ele. Un simțământ de neîncredere mă încearcă: să trăieşti într'un asemenea loc! Nu sunt în stare nici să mai gândesc, capul mi-e plin de surprize neplăcute, inima mi se strânge. Viața poate să fie atât de aspră câteodată!

O duzină de gardieni ne aşteaptă. La ordinul unuia, țigănos la față, ne înconjoară de parcă le-ar fi frică să nu le scape vreunul din noi.

— Puneți-vă bagajul la picioare şi dezbrăcați-vă la piele — strigă la noi şeful gardian.

Pun legătura cu două cămăşi, două perechi de izmene şi nişte ciorapi, lângă picioare. Mă dezbrac sub privirile unui gardian care se proțăpeşte în fața mea.

Ia pe rând hainele şi le purică centimetru cu centimetru. În buzunarul de sus al vestonului dă peste două lame de ras pe care le confiscă. Îmi ia capul în mâini şi-1 pipăie pe toate părțile. Apoi trece la urechi şi la nas. Mă caută la subțiori şi între degetele picioarelor. îmi ordonă să mă întorc cu spatele la el şi să mă aplec în față; îngenunche, şi-mi sfredeleşte cu privirea orificiul anal.

Cert e că omul îşi face datoria până la capăt!

Suntem lăsați să ne îmbrăcam în linişte. Gardienii au strâns obiectele interzise într'o ladă: creioane, carnețele, lame de ras, ceasuri de mână, piepteni.... Aşteptăm. Ordinul se aude din nou:

— După mine.

Trecem printr'un gang îngust, mânați din spate de gardieni. Traversăm o curte lată de vreo două zeci de metri, care înconjoară un zid ce se pierde în curbă la câteva sute de metri.

Pe sub o altă boltă, intrăm într'un gang întunecos şi după vreo cincisprezece metri, ne oprim în fața unei uşi. E veche, masivă şi întărită cu şipci negre, de fier.

Câțiva gardieni ne numără din ochi.

Şeful gardian trage uşa şi ne ordonă:

— Dă-i drumul înăuntru.

În fața mea e o adevărată catacombă. Oameni dezbrăcați la piele, numai în chiloți, sunt parcă aşezați cu grijă de-a latul, pe patru priciuri lungi de vreo 20 de metri: două în dreapta, două în stânga — parter şi etaj. Un val de căldură mă cuprinde şi un miros greu îmi taie respirația. în fund, o fereastră vopsită în gri lasă să pătrundă o lumină slabă.

Sunt aici circa 200 de oameni.

Aceasta e Jilava, de care am auzit vorbindu-se atât de mult!

Mă uit mai cu atenție în jurul meu: lângă uşă, în dreapta şi în stânga, două tinete mari țin loc de WC. E şi un hârdău de apă acoperit. Tavanul e în formă de boltă, zidul în care e croită fereastra e lat de un metru şi jumătate. Priciurile sunt acoperite de pături roase, de culoare închisă.

Să trăieşti într'un asemenea loc! Ce poți să devii aici? Renunți parcă la orice ambiție de a mai face ceva în viață.

Dar, în acelaşi timp, speranța ce-o porți mereu cu tine te duce cu gândul la ziua când vei pune capăt acestei existențe.....

N'au trecut decât patru zile de când ne găsim în această cameră de subsol a Penitenciarului Piteşti. Mi s'au părut cu mult mai lungi decât cele petrecute la Jilava, sau cu opt luni înainte, tot aici, sus pe celular.

Izolarea în care suntem azvârliți, liniştea mormântală care parcă pătrunde până la noi de după ziduri, ne fac clipele mai lungi.

Tăcerea mă înfioară şi un al şaselea simț îmi spune că lucruri ciudate se petrec în închisoare. Gândurile mi se încâlcesc: nu mai e nimeni în penitenciar, afară de noi; toți ceilalți au fost ridicați şi duşi undeva, unde nu li se poate da de urmă, iar noi, cei de aici de la subsol, vom avea aceeaşi soartă.

E ajunul Crăciunului! Mă gândesc la pom, la sarmale, la porc, la cozonaci, la zăpadă şi la ger...

E al doilea Crăciun pe care îl petrec în închisoare, rupt complet de viața de afară. Fără nici un contact, fără o scrisoare, fără ziare, fără radio. La Jilava puteam totuşi să ştiu ce se întâmplă afară, din relatările noilor arestați.

Chiar prezenta noastră aici şi regimul care ni se aplică e secret pentru toată lumea, cu excepția personalului administrativ, care ne are în pază şi a celor care dispun.

Au trecut poate două ceasuri de la ciorba de seară.Suntem lungiți pe locurile noastre. Tăcem. Deasupra noastră e aceeaşi tăcere mormântală.

Seară tristă! Şi ce lungă e aşteptarea pentru acei care nu pot face altceva decât să aştepte!Nimeni nu îndrăzneşte să-şi dezvăluie sentimentele, ca şi cum propria-i mâhnire ar îngreuna-o pe a celorlalți, încerc să adorm ca să curm acest ajun de Crăciun. Dar somnul nu vine; şi nici ceilalți nu dorm.

Deodată, tăcerea în care suntem scufundaţi e străpunsă de un răcnet care încetează brusc, de parcă ar fi fost ştrangulat.Într'o clipă suntem cu toţii în picioare. Teama face să-mi bată inima tumultos, sângele îmi aleargă în vine cu febrilitate.

Am impresia că odată cu năbuşirea urletului a încetat şi viaţa în jurul meu. Capul îmi vâjâie...Nu, în Penitenciarul Piteşti nu e linişte; aici groaza a amuţit totul! Cum am putut timp de patru zile să nu bănuiesc că liniştea în care e scufundat penitenciarul, aduce cu ea moartea?! Aici se ucid oameni! Cine să fie asasinul deţinutului care a scos răcnetul de moarte? A fost parcă ultima răbufnire a aceluia care trebuia să moară peste câteva clipe.

Sau poate a vrut să strige:

— Ajutaţi-mă să scap de moarte!

Dinu Georgescu îmi face un semn care înseamnă: aici se sfârşeşte totul.

Ne strângem în mijlocul camerei. Aşa, toţi laolaltă, suntem parcă mai în siguranţă.

Mătăsaru, student la politehnică, spune cu o voce slabă:

— Ce pericol poţi să ai în faţă ca să zbieri în felul ăsta?

în loc să răspundem, rămânem cu toţii pe gânduri.

Ciulesc urechile, poate mai prind un zgomot cât de mic. Linişte totală! E, ca şi cum nimic nu s'ar fi petrecut! Mă gândesc puţin, apoi:

— Urletul a venit de la camera 4 Spital, de la etajul doi. E o cameră mare, de circa două zeci şi cinci de metri lungime şi doisprezece metri lăţime. Anul trecut am stat acolo vreo şaptezeci de oameni.

— În definitiv, mă întrerupe Burcea, de la medicină, să nu luăm lucrurile prea în rău. Nu e exclus ca vreun deţinut de drept comun să fi fost bătut de vreun gardian; şi ştiţi cum e ţiganul: zbiară ca din gură de şarpe, când e băgat în sperieţi. Nu e de conceput ca un deţinut politic să fie bătut atât de groaznic.

Aprobăm unanim, dar nimeni nu pare să fie convins de explicaţia lui.Trebuie să fie târziu, poate trecut de unsprezece. Ne întindem, fiecare pe locul lui, grăbiţi parcă să încheiem mai repede acest ajun de Crăciun.Înfiorătorul urlet, cum nu-mi închipuisem niciodată că ar putea să fie, mă ţine treaz până târziu în noapte. Mi-e frică să adorm; vreau să-mi fiu propria strajă.

Zilele Crăciunului le-am trecut posomorâte, hămesiţi de foame şi fără să mai pomenim de urletul din ajun. În viaţă, de multe ori, răul e dat uitării!În închisoare, prezentul se scurge încet, e aspru, iar viitorul e în ceaţă. în felul acesta te simţi legat mai mult de întâmplări din trecut, — fie ele chiar neplăcute. Te bucuri sau te întristezi, după cum şi întâmplările, au fost bune sau rele îmi amintesc aşa, de camera 8 de la Jilava.....

III

La Jilava e un permanent du-te-vino. Noi arestaţi îşi iau locul pe prici, unii sunt scoşi pentru anchete, alţii sunt transferaţi la alte penitenciare.Iei parcă parte la viaţa de afară, în momentul în care afli de la proaspătul arestat ultimele veşti.

Ce aglomeraţie pestriţă e Jilava! Toate culorile politice, de la comunişti la extrema dreaptă. Jilava e depozitul securităţii capitalei, un depozit unde sunt aruncaţi de-a valma luptători anti-comunişti, foşti politicieni democraţi şi nedemocraţi, foşti colaboraţionişti de toate calibrele, « vinovaţi » şi nevinovaţi.

Iulie 1949...

În camera 8 de la Jilava suntem aproape două sute de oameni. Sunt scoşi doi-trei şi le iau locul alţi trei-patru. Şi aşa, ne înmulţim mereu...

Scoaterea tinetelor seara... Singura ocazie să ieşi din catacombă. Treaba asta poate fi făcută numai de patru oameni, câte doi de tinetă. Se merge în pas alergător şi apoi în curtea Reduitului (numele secţiei noastre) până la un loc unde sunt nişte butoaie mari. Pe culoar nu e permis să sară vreun strop. Totul se execută în perfectă ordine, până când, într'o zi, vine rândul la transport şi celor doi generali din camera vecină. (Pe unul îl cheamă, parcă, Georgescu).

Pe culoar e şi Maromete, directorul Jilavei. Vrea să vadă, cu ochii lui, cum se face transportul urinei.Pas alergător! Din tineta generalilor sar câțiva stropi. Maromete urlă:

— Aşa, bă, bandiților, murdăriți închisoarea, care mi-a dat-o în grijă clasa muncitoare! Mâncați pâinea muncitorilor de pomană! Nu sunteți în stare nici să vă cărați pisatul. Să curățiți, imediat cu limba, unde ați murdărit.

Executarea!

De lângă uşa lăsată deschisă, privesc scena!

Cei doi generali sunt uimiți. Directorul Jilavei sare pe ei. îl ajută câțiva gardieni. Fețele generalilor sunt morfolite pe cimentul murdărit.Totul e atât de simplu!

E acolo şi prim-gardianul Szabo. Ocazie excelentă să arate că e om de inițiativă. Are în mână o bâtă zdravănă. O măsoară din ochi. Este exact ce-i trebuie.Generalii privesc în gol; privire tristă. Buzele strânse de indignare, dar mâinile încrucişate pe piept, în semn de resemnare!

Szabo nu ezită. Loveşte. Generalii scot gemete năbuşite de durere.

Nu e nimic mai dureros, decât să vezi doi comandanți de oşti, căzuți sub stăpânirea batjocorii, fără să ai posibilitatea să le dai măcar un semn cât de slab, că le împărtăşeşti starea de umilință în care se găsesc. Dumnezeu i-a dat omului răbdare nelimitată!

Generalii luptaseră pentru liberarea fraților lor din Basarabia, pentru onoarea pe care invadatorii fără Dumnezeu au batjocorit-o şi-au murdărit-o.Szabo loveşte mereu. Scena se desfăşoară oribil în fața ochilor mei. Starea jalnică a generalilor români e emoționantă. Inima îmi bate cu putere. Maromete priveşte... închid ochii şi în fața mea e Satana! E pe culoar, cu mâinile duse la spate, sprijinit de zidul Reduitului. Cu rânjet de batjocoră, țeapăn, ca şi cum ar fi de piatră, priveşte cum sunt bătuți doi generali ai armatei române, de Szabo.îl privesc cu spaimă. Din ochi varsă ură, limba îi atârnă între buze, obrajii îi sunt scobiți. Şi arată de parcă e nesătul de aceste batjocori!

Maromete! E întruchiparea duşmanului nostru şi al cărui nume mă umple de scârbă.

A adus focul infernal în catacombele Jilavei ca să batjocorească pe cei ce n'au vrut să se înstrăineze şi să lupte pentru un steag ce nu era al lor.

Totul se învârteşte cu mine. Aici se batjocoreşte amintirea martirilor şi eroilor căzuți în lupta împotriva invadatorilor de la Răsărit.....

Sunt trei săptămâni de când mă găsesc în camera 8 de la Jilava. Am scăpat de locul din capul camerei, de lângă tinete. Am avansat destul de bine, sunt pe la mij locul ei. Noii veniți îşi fac stagiul lângă WCul improvizat de lângă uşă.

În « cartierul » meu sunt oameni de tot felul. în stânga, îl am pe Dima comunistul (« curva de Ana Pauker m'a azvârlit aici »), în dreapta pe D.V. Toni, ministru al învățământului înainte de război. Lipit de el e Zamfirescu, ziarist şi liber gânditor (le scriam la ăia de la Frontul Plugarilor câte un articol; mai ieşea de-o friptură), iar lângă Dima e Gogulescu, şef național-țărănist al unei circumscripții din Bucureşti, avocat; se vaită mereu că-i e dor de fată. Deasupra mea sunt doi care-şi dau reciproc lecții de limba engleză. Unul din ei a fost coleg de clasă al lui Mihai (fiecare cu soarta lui). Vis-a-vis e Carolică din « Legiunea Albastră » (în nici-un caz n'ar fi putut face parte din « Legiunea Arhanghelul Mihail »), deasupra lui e Pleşa, legionarul, solid să dărâme un bou. Lângă Pleşa e Matei ghinionistul (« asta e domnule, când ai ghinion: am trecut, din neatenție, din zona occidentală a Vienei în cea sovietică »). Lângă Carolică e Nicolae Popescu, membru al PMRului (« ştiți, eu provin de la Social-Democrați »), director în Ministerul Economiei Naționale (« m'au ridicat de pe plajă la Mamaia »). Lângă Popescu e avocatul Nicolaescu, secretar al lui Iuliu Maniu (Preşedintele Partidului Național Țărănesc trebuie să fi avut cel puțin două mii de secretari; numai eu am întâlnit vreo opt). Mai încolo, e ziaristul Grigore Malciu şi lângă el fratele mai mic. Grigore Malciu explică celor din jur cum se obțin informațiile pentru gazetă. Vine apoi, Gheorghe Brânză, legionar, comerciant. Ține adevărate prelegeri despre « secretele reuşitei în comerț » şi toate se termină la fel: « asta e domnilor, comerțul trebuie să-1 facem noi românii, să nu-1 lăsăm pe mâna străinilor ».

La ora opt dimineața primim terciul sau ceaiul. Stăm de vorbă până pe la ora zece.

Între zece şi douăsprezece tăcem. E chinul foamei. Către ora unsprezece, încep să-ți tremure mâinile şi picioarele, iar de la stomac vine o sfârşeală.

La douăsprezece se aduce pâinea. O pâine cam umedă, făcută în forme de cozonac. E tăiată « de afară » în opt bucăți. Nu sunt toate egale; dar ar trebui să fie perfect egale!Unul, la vreo doi metri în stânga mea, are o balanță.

O folosesc toți din « cartierul » lui. E un băț ținut vertical; vârful se îmbucă exact la jumătatea unui alt băț, orizontal, la capetele căruia sunt agățate două plase.' Acestea sunt lucrate din două lungimi egale de ață de mosor, pe măsura unei bucăți de pâine.

La douăsprezece şi jumătate e adus în mijlocul camerei hârdăul cu ciorba foarte fierbinte, de arpacaş sau de cartofi. Ciorba are şi un condiment: lujere de dovleac, până la 70-80 centimetri lungime, sau poate de leuştean bătrân. De multe ori, rămân două — trei porții de supliment. Se împarte, începând de la cap. Dacă î-ai apucat odată, pentru al doilea ai de aşteptat circa optzeci de zile. După ce termini ciorba, sfârşeala venită de la stomac şi tremuratul mâinilor şi al picioarelor încetează. Te apucă însă o foame, de-ți vine să rozi şi lemne.

La ora cinci, după masă, se aduce hârdăul cu ciorba de seară.

Pe la ora şase şi jumătate se face numărătoarea.

Seara, stăm de vorbă.

D.V. Toni îmi spune cât de gurmand era Nicolae Iorga:

— Cum ajungeam la Paris avea grijă să ni se rezerve locuri la restaurantul lui. Era înebunit după homari.

Era în stare să nu mai mănânce nimic altceva.

Fără să facă cea mai uşoară mişcare din cap, continuă:

— Eu luam moules marinieres şi apoi canard aux oranges â la Tour d'Argent. Brânzeturile la încercam pe toate

Eu, leşuit de foame, înghit în sec în cea mai perfectă dezordine, homari, rață, brânzeturi, scoici....

D.V. Toni ridică din umeri trist; o mişcare involuntară, care se transmite apoi la gură. Strânge din dinți şi-şi suge buzele.

Se ridică, îşi duce mâinile la spate, face câțiva paşi pe coridorul dintre priciuri. E numai în pantaloni. Cămaşa şi haina, îi stau agățate într'un cui din stâlpul de sprijin al priciului de deasupra. De câte ori o amintire îl răscoleşte, face câțiva paşi.

Apoi, îşi sprijină capul în mâinile prea slabe:

— E cât se poate de prost! Ce-am să mă fac când va veni frigul cu costumul ăsta de vară şi cu o singură cămaşă. De ce o fi atâta răutate pe lumea asta! Mi-au spus să merg până la Securitate, numai pentru o declara ție. Nu mi s'a cerut nici o declarație şi fără nici-o explicație am fost azvârlit aici.

Îi împărtăşesc îngrijorarea care i s'a întipărit pe față.

Mă tem că trupul slab al lui D.V. Toni, care trebuie să se apropie de şaptezeci de ani, nu va putea să reziste regimului mult prea aspru de aici, de la Jilava.

— E tragic, spune din nou, şi-mi ia mâna într'a lui. Omul lipsit de putere îmi strânge uşor mâna.

Fără îndoială, gândesc, are un moment de deznădejde.

— Nu e deloc tragic, îi răspund. O să fiți eliberat curând. Altfel v'ar fi lăsat să luați lucruri de ale îmbrăcămintei.

Am mințit... Convingerea mea e că Ministerul de Interne, dispune ca arestările să fie făcute pentru crearea unei psihoze de teamă în rândurile populației. Teama ar dispare, dacă arestările ar fi de scurtă durată. Trebuie să se înțeleagă că democrația populară, pe cât e de impopulară, pe atât e de hotărâtă să nu cedeze voinței generale de a o îndepărta din viața poporului român.

D.V. Toni se aşează pe pat cu capul în mâini.Vin lângă el, în semn de solidaritate, şi când îşi aruncă privirea spre mine, fac o mişcare din cap, care trebuie să însemne: trebuie să aveam

încredere în viitor. Nu ştiu dacă încurajarea mea va putea încălzi sufletul omului, aruncat în această grotă a Jilavei! Democrația populară nu se apără cu jumătăți de măsură!

Schimb atmosfera. Trec lângă Zamfirescu care, cu o voce ce revarsă parcă plăcere de trai bun şi cu aerul omului satisfăcut, îşi aminteşte de gustările de la Bodega Mircea.

Slab ca un țâr, gâtul subțire ca de pui de curcă, burtă nu mai are deloc, picioarele, două fuse.. E numai în izmene. Pune prea mult suflet în tot ce spune, încât sudoarea i-a năpădit în ridurile prea accentuate de la colțul ochilor.

— Duminica, înainte de prânz, era ştiut, mă întâlneam pe Elisabeta colț cu Victoriei, cu Tudorică Muşatescu, cu Calimachi şi ne băgăm la Mircea la aperitive...

Da ce, puteai să te abții, să nu le încerci pe toate: plachie de crap, nisetru, cegă rasol, icre moi....?!Înghit iar in sec.

Zamfirescu e atât de absorbit de gustările de altă dată, încât uită că numai cu o oră înainte înghițise ciorba de arpacaş cu frunze de leuştean bătrân, că acum viața se scurge în aceasta grotă, că somnul ni-1 facem pe priciul de scânduri.

Mă simt obosit. Sunt epuizat de insomnie, de discuții culinare. Grota asta lungă, întunecoasă, cu două sute de oameni în ea, lihniți de foame, murdari, cu piei lipicioase, cu fețe palide, îmi dă senzația că sunt pe un vas de naufragiați.

Văd totul în fața mea ca prin ceață. Simt că mă sufoc... Duc mâna la frunte; e inundată de sudoare.Amintirile lui Zamfirescu trec sub alt cer. E în Anglia, prin 1935. Spune cât se poate mânca la break-fast şi cum arată un beefsteak în Anglia.

îmi vine o ideie! .... Schimbare de subiect:

— Domnule Zamfirescu, cum caracterizezi dumneata englezul? Dar cu un singur calificativ; să zicem aşa, cum italianul se crede un Casanova şi italianca o femeie fatală.

Gândeşte puțin, apoi:

— Cel mai bun lucru e să-1 caracterizez printr'un exemplu. Să zicem că apare, pe neaşteptate la uşă, un ofițer englez. Ce crezi că o sa facă? O să se arate revoltat de ce vede aici? Nu. O să vină să-ți ceară amănunte, cum am ajuns în situația asta? Nu. O să întrebe cine a dat ordin să fim ținuți aici, în această promiscuitate?

Nu... Ei bine, cu cel mai desăvârşit calm, scoate pistolul şi-1 descarcă în capul gardianului.

Apoi răspicat:

—Englezul nu mai caută în asemenea situații vinovatul principal. Pentru el, libertatea omului e mai presus de orice. Numai faptul că gardianul a consimțit să păzească aici oameni, ajunşi în halul în care ne găsim noi, e pentru el supremul argument să-1 trimită pe lumea cealaltă.

Instinctiv, mi-arunc privirea la uşă, apoi ... surâd ascuns; îmi spun că e bine, în viață, să ai speranțe. Dar, în definitiv, de ce să nu cred că Occidentul n'ar vrea într'adevăr să elibereze popoarele de dincolo de Cortina de Fier? Astăzi, când pe alte continente începe să se înlăture colonialismul, de ce în acelaşi timp, s'ar îngădui ca în estul Europei popoare libere şi independente să fie aduse la starea coloniilor africane..? Nazismul a fost distrus, dar i-a luat locul un alt totalitarism, mult mai inuman. Hitler a omorât milioane de evrei, dar Stalin ucisese înaintea lui alte milioane de țărani ruşi. Şi de patru decenii suntem martorii atrocităților săvârşite sub steagul marxism-leninismului.

Baia de sânge asupra întregii Rusii, după revoluția din 1917!

Uciderea în masă de către Tscheka şi GPU a oponenților sistemului sovietic!

Masacrul săvârşit de Bela Kuhn, în 1919, în Ungaria: două sute cinci zeci de mii de morți, în o sută treizeci şi trei de zile de teroare! Groapa cu cei 4143 de ofițeri polonezi, ucişi la Katyn! Şi apoi, uciderî în masă, după 1944, în Rusia, Ucraina, Țările Baltice şi în estul Europei!

Când se va pune oare capăt, măcelurilor şi atrocităților săvârşite în lumea comunistă?

Dar, e poate mai bine să nu cauți un răspuns la această întrebare! Omul n'ar putea să suporte viața, dacă şi-ar cunoaşte ceasul morții. Nu ştiu cât va dura această plagă a răului! Dar, trebuie să sperăm! Să nu mai speri în libertate, aici în închisoare, înseamnă să-ți ucizi viitorul.

Idealurile de ieri, sunt încă idealurile de astăzi. S'au făcut sacrificii enorme ca să fie distrus nazismul. Libertatea a fost însă întronată numai într'o parte a Europei. Cealaltă parte nu se bucură nici de cele mai elementare libertăți şi drepturi ale omului. După atâtea sacrificii făcute pentru distrugerea nazismului am asista la o politică a absurdului dacă Occidentul ar tolera o altă dictatură în Europa.

Şi apoi, de partea libertății stă cea mai puternică forță militară şi economică din lume! Are încă monopolul celui mai teribile arme. Ar fi aproape de neconceput, ar fi fără precedent în istorie, dacă nu s'ar folosi de acest monopol. Ar fi suficient să amenințe numai că s'ar folosi de această armă şi plaga răului ar dispare. Europa întreagă arii liberă!...

Zilele se scurg la Jilava, una ca celelalte. Aceeaşi aşteptare îndelungată, între ceaiul de dimineață, prânz şi masa de seară.

Într'una din dimineți aflu că închisoarea va fi vizitată, chiar în cursul zilei, de personalități ale guvernării comuniste. Aş vrea să aflu mai mult, dar nimeni nu e în stare să îmbogățească ştirea cu un amănunt cât de mic. în orice caz e o zi deosebită; se întâmplă ceva, ce iese din comun.

Păzim fereastra care dă în curtea Reduitului. Printre gratii se poate vedea, în diagonală, până la 40-50 de metri depărtare.

Dima, comunistul, cere să fie lăsat la fereastră, în primul rând. Poate va descoperi printre vizitatori şi vreun fost tovarăş de la Doftana!

— A fost multă ură împotriva mea, îmi destăinuise el cu câteva zile înainte. A fost suficient să ajungă la urechile curvei de Ana Pauker că în timpul războiului am ajutat trupele române să dibuiască cuiburi de partizani sovietici dincolo de Nistru. M'a « turnat » unul — numele nu i-1 pot spune; şi 1-a schimbat după 23 August — şi pe chestia asta a ajuns cu putere în Comitetul Central. Cum a auzit curva că i-am trădat Uniunea Sovietică, a dat ordin să fiu azvârlit aici.

Cunosc părțile de dincolo de Nistru, cum îmi cunosc buzunarele. De optsprezece ori am trecut Nistru în Uniunea Sovietică. Eu n'aveam misiunea decât să trec dincolo informațiile, pe care mi le dădeau alții. Asta era toată treaba mea. Propriu-zis, eu nici nu eram comunist, făceam numai spionaj pentru Uniunea Sovietică. A fost greu până am început treaba.

Era în 1930, — lucram la unul, la o cizmărie. Cum am fost recrutat pentru spionaj, nu pot să-ți spun. Totul e că ieşeau bani buni. Aşa că am dat-o dracului de cizmărie şi dă-i drumul înainte cu trecerea informa-țiilor peste Nistru.

Mi-e nu mi-e ruşine să-ți spun, dar nu mi-a plăcut să muncesc. Şi de-atunci, nici n'am mai lucrat.Dealtfel, să-ți spun un secret. P'ăsta e bine să-1 ştii: comuniştilor nu prea le place munca. Am stat la Doftana trei ani; i-am cunoscut destul de bine. Acolo, aveam ateliere, unde puteam să lucrăm. Tot ce lucram era pentru noi. Numai că nu prea ne oboseam mult cu treaba. Lucram numai aşa, ca să facem față. Ieşeam cu un gardian în piață şi ne vindeam marfa. Bani, aveam însă gârlă. La vorbitor, ni se băgau hârtiile albastre în palmă. Jucam cărți şi barbut, până noaptea târziu. Aveam şi băuturică. Mâncare, câtă vream: primeam de la Ajutorul Sovietic şi de la Crucea Roşie Internațională. Ce tot spun ăştia acum prin ziare, că la Doftana era o adevărată universitate marxistă?! Poveşti! Eu, dealtfel, nici nu ştiu să citesc. Pot numai să mă iscălesc. Să-1 fi văzut de Gheorghiu Dej cum ponta la barbut câte zece mii de lei odată! Era leafa unui căpitan pe-o lună.

Universitate! Trag ăştia nişte bărbi, să nu le creadă nici ei.

Dar ce, îşi închipuiau că o să ajungă vreodată să conducă România! Numai curva de Ana Pauker era sigură că o să ajungă la putere în țara noastră. Şi a ajuns putoarea! Eu am auzit-o cu urechile mele: « o să vie timpul când am să sucesc gâturile românilor »! Şi-şi răsucea mâinile, cum storci rufele la spălat.

Reuşesc să-mi fac loc aproape de fereastră. Dima, în cârje, se reazemă de zidul gros de un metru şi jumătate. Piciorul stâng şi 1-a pierdut la ultima trecere a Nistrului. Un glonț, tras de pe malul românesc, i-a găurit pulpa. A ajuns, totuşi, pe malul rusesc. A fost ultima trădare împotriva propriei lui țări.

Gardienii se învârtesc pe lângă intrarea care dă în curtea Reduitului. Trebuie să se apropie sosirea comisiei care vizitează Jilava! După un timp gardienii se dau în lături din fața intrării. Au sosit. Primul care-şi face apariția e un bărbat trecut de 50 de ani. Nu pot să-i disting fața.

Dima sare în cârje! îl cunoaşte.

— Ăsta e Nicolski, spune uimit.

E emoționat. Parcă ar încerca să strige! E oprit de cei din jurul lui.

Apariția lui Nicolski, generalul sovietic care conduce de fapt Ministerul de Interne din România, i-a provocat lui Dima un şoc atât de mare, încât a uitat parcă cu totul ca e deținut la Jilava. Dima, mai mult se bâlbâie:

— Lui îi dădeam informațiile; el îmi dădea banii.

Gândiți-vă numai, şi eu sunt condamnat să stau aici.

N'am să mai ies niciodată din groapa asta!

Grupul de vizitatori şi-a făcut intrarea în curte. O recunoaştem pe Ana Pauker. E în dreapta lui Nicolski. Îşi face vânt cu un ziar.

Cu toții, sunt doisprezece. între ei, un general de securitate.

Maromete, la câțiva metri de grup, încovoiat de spate, cu capul în piept, nu îndrăzneşte să-şi ridice privirea spre mărimi. Umil servitor! Se gândeşte, poate, că acum e marea lui şansă în viață. Norocul i-a surâs în ultimii ani. La intrarea trupelor sovietice în România, era uşier la primăria Capitalei.

Azi e directorul Jilavei! Sub paza lui, trec mii, zeci de mii de români. îi chinuieşte, aşa ca să fie pe placul « Internelor ». A făcut treabă bună până acum. De ce deci n'ar fi ridicat spre alte culmi ale democrației po-pulare?

Dima tremură din toate încheieturile. încearcă iar să strige, dar e împiedicat. Scrâşneşte din dinți; apoi:

— Curva asta m'a vârât în iadul ăsta! Aici am să-mi sfârşesc viața! Uitați-vă, cine a ajuns Ministrul de Externe al României!

Printre gratii, îşi trimete scuipatul la doi metri în direcția grupului guvernamental.

Nicolski şi Ana Pauker, mai deoparte, vorbesc, mâinile îndreptate spre zidurile noastre.

Ce şi-or fi spunând, Doamne!

Unul, înalt şi ciolănos, se apropie de ei şi parcă le dă lămuriri. Are alura omului care explică! Câteva minute mai târziu, grupul se pune în mişcare. E drept în bătaia soarelui. De aici, disting destul de bine fața Anei Pauker, lucioasă, năpădită de sudoare.

Oamenii stăpânirii se îndreaptă spre partea umbrită a curții. Apoi, încet, dispar din fața ochilor noştri. Maromete se pierde şi el în urma lor.

Sentimentele mă copleşesc. Prezența lui Nicolski, general sovietic, face să mă simt străin în țara mea. Nu suntem decât prizonieri ai unei puteri străine, pe teritoriul românesc!

Inspecția e terminată. Au trecut poate două ore de la apariția grupului în curtea Reduitului.

Ne întrebăm de ce-or fi venit! Nu putem găsi o explicație plauzibilă. Dealtfel, orice supoziții sunt inutile. Vom vedea, dacă s'a hotărât să ni se îmbunătățească viața aici! După aceia putem discuta...

In catacomba noastră e zăpuşeală de curg apele de pe noi. Afară, e acea căldură caniculară, pe care o cunoaşte Bucureştiul în luna August: 40 de grade la umbră.'

Deodată uşa se deschide larg. Surpriză neplăcută: în prag e Maromete. Înalt, de vreun metru optzeci şi cinci, cu pielea încrețită, cu părul lins, cu ochi uscați, cu o față, peste care ai fi zis, că nu s'a abătut nici o umbră de zâmbet. Cu privirea ne fulgeră pe toți deodată. Cu o voce ieşită ca din butoi, strigă:

— Aşa bă, bandiților, vă uitați pe fereastră! Cine v'a dat voie să vă holbați ochii printre gratii? Clasa muncitoare vă dă de mâncare şi voi, ploşnițelor, nu respectați ordinea în penitenciar?

Apoi, ridicând pumnii la noi, urlă:

— Gardieni, unde sunteți?

Ca din pământ, apar şase.

Parcă mi se opreşte respiraţia. Faţa fostului uşier de la primăria de sector a Bucureştiului arată mai înfiorătoare ca niciodată.

Gardienii sunt postaţi în faţa lui, gata să primească ordine.

— Să bateţi imediat fereastra în cuie, să se înveţe minte paraziţii ăştia, care trăiesc pe spinarea muncitorilor.

O voce dură, care a dat un ordin aşa cum ai fi vorbit la câini, nu la oameni. Apoi, îşi întinde mâna la zăvor, se întoarce şi trage uşa după el.

Grota pare acum şi mai sinistră. Totul e amorţit, în afară de respiraţia greoaie a două sute de oameni. Unii rămân cu privirea pierdută, ca într'un coşmar monstruos.

Mă aşez pe prici, la locul meu. Am senzaţia că scândurile oscilează sub mine; perspectiva lipsei de aer mă îngrozeşte.

O pată de lumină se întinde până la câţiva metri de fereastra vopsită. La celălalt capăt, de-abia disting, în întuneric, cele două tinete. Aşteptăm!

Trece o bună jumătate de oră. Apoi, doi gardieni intră în grotă. Se duc drept la fereastră. Instantaneu, am în faţa ochilor o scenă dintr'un film văzut cu ani în urmă: eroina principală se rătăceşte în subteranele pala-tului unui maharadjah; deschide o uşă, întră, coboară pe scări. în faţa ei, câteva sute de leproşi. Panică. Aleargă în disperare spre uşă. Monştrii fug după ea...

Ordinul e executat. Ferestrele sunt bătute în cuie, la îmbucătură. Sunt lăsate însă, libere, cele două ochiuri de sus. Gardienii sunt parcă şi ei îngrijoraţi. Se in-dreaptă, încet, spre ieşire. Gardianul secţiei, în prag, trage încet uşa. îşi mai aruncă încă odată privirea peste noi. închide ochii; vrea parcă să spună: eu n'am nici-o vină...

Respirăm tot mai greu. Ape curg de pe noi. Ne îngrămădim spre fereastra vopsită, unde lumina palidă îţi dă parcă viaţă...Prin crăpăturile de la încheietura uşii se strecoară un fir de aer proaspăt. Trecem pe rând la uşă. E o adevărată binefacere...

Mă întind pe spate, pe prici. Lângă mine, D.V. Toni, cu gura deschisă şi pleoapele pe jumătate căzute, zace. închid ochii. Visez: fulgi mari de zăpadă mi se topesc pe piele, pătrund în gura larg deschisă. Apoi, mă scol şi mă desfăt cu enormi fulgi ce cad din abundenţă... Ora cinci după-amiază. Ni se aduce hârdăul cu ciorba de arpacaş, foarte fierbinte. Gardianul lasă uşa larg deschisă. Aerul de pe culoar năvăleşte spre noi.

Din mijlocul grotei, hârdăul de ciorbă trimete în direcţia ferestrei pale de aburi fierbinţi.

Mănânc pentru prima oară în silă. Zăbuşeala a învins chinul foamei.

Târziu, se mai răcoreşte afară; prin cele două ochiuri de sus ale ferestrei, aerul pătrunde mai uşor la noi. în timpul nopţii ne facem somnul chinuit. Mă trezesc la fiecare jumătate de oră; îmi găsesc o poziţie care îmi dă impresia că am o mai bună respiraţie...

Dimineaţa. Aşteptăm ceaiul şi odată cu el aburii fierbinţi. Uşa se deschide. Gardianul se dă înapoi doi paşi; 1-a trăsnit îmbâcseala care dă navală afară, pe culoar. Apoi, dă uşa la perete şi trage hârdăul de ceai înăuntru. Câţiva, din cap, cei mai nefericiţi, rup tăcerea, încălecându-şi vorbele:

— Domnule gardian, aici nu se mai poate trăi! Cerem să vină o comisie de la Ministerul de Interne, saşi dea seama, că e peste puterile omeneşti la ceea ce suntem supuşi.

Omul în uniformă se uită lung la noi! Apoi, dă din cap în semn de înţelegere... Fără să ne dea nici-un răspuns, trage uşa după el.

Trec aşa două zile. Suntem la capătul rezistenţei: ne-dormiţi, soioşi, lihniţi de foame, fără aer suficient! Ochii parcă-mi sunt împăienjeniţi. Nu mi-aş fi imaginat să trec prin momente atât de grele. Să te lupţi cu lipsa de aer.

Ştergându-şi faţa de sudoare, D.V. Toni comentează:

Uite cum pot fi unii orbiţi de putere! Şi de câtă ură dau dovadă, tocmai fiindcă îşi dau seama că sunt respinşi de popor...

Trec ore interminabile. Nu se întâmplă nimic în bine. Mă îndrept încet spre uşă. Aştept să iau loc la crăpătură; câteva înghiţituri de aer proaspăt e o dorinţă inestimabilă, e singura dorinţă!

Dar meritäm şi o oază de plăcere!

Pe seară se face numărătoarea. Uşa e lăsată deschisă. Suntem numărați, dar nu iese socoteala. Ni se spune să trecem toți în fața priciurilor. Rar, numărătoarea se face din nou. în zadar, numărul tot nu iese. Ceea ce face să enerveze gardienii!

Suntem atât de mulțumiți. între timp aerul s'a primenit. Oamenii pazei se îndreaptă spre uşă. Vorbesc între ei. Ne face impresia că ar vrea să încheie ziua şi cu lipsă la număr. Aşa ceva nu se poate însă! Numărul trebuie totdeauna să fie exact.

Aşteptăm încordați, când unul din gardieni ne spune, cu vocea puțin tremurândă:

Toată lumea, afară, în curte. Trebuie sa vă numărăm încă odată.

Ce surpriză! Capul parcă-mi pluteşte, inima îmi revarsă plăcere de a trăi!

Ne îngrămădim la ieşire. Vrem să ne eliberăm mai de grabă plămânii de acest aer viciat. Cu paşi grăbiți, ieşim din culoar pentru a cădea într'o baie de lumină. Raze oblice de soare se opresc pe fețele noastre obosite, chinuite, murdare.

E o desfătare generală sub această bucată de boltă cerească. Câteva minute trec mult prea repede!

Oamenii în uniformă încep numărătoarea fără nici-o grabă. Fac dealtfel o operație inutilă, căci cine ar putea să scape dintre zidurile groase de doi metri ale Jilavei!

Rămânem aici un bun sfert de oră, înmărmuriți de plăcerea care ne-o oferă acest eden, nebănuit de Ministerul de Interne...

Suntem din nou în grotă. Avem de dus înainte — nu ştim cât — calvarul din ultimele zile. Rupți de viața de afară, şi trăind două sute de oameni într'o încăpere de 150 metri pătrați — grota are o lungime de 20 de metri şi o lățime de 6,50 metri — am devenit parcă toți la fel: avem acelaşi pas, aceleaşi obiceiuri, acelaşi ritm de viață. Ne spălam toți pe față, dimineața, cu aceeaşi cantitate de apă, mâncăm aceeaşi ciorbă de arpacaş, suntem abrutizați de aceeaşi poftă de mâncare, ne facem acelaşi somn chinuit pe priciul de scânduri. Am crezut totdeauna că e foarte dificil să împărți locuința cu un altul. Ori, aici, împărți grota cu două sute de oameni. Şi n'a fost greu să-mi dau seama, că te chinuieşti şi mai groaznic cu ceilalți. Tot ce-aş vrea, e să fiu singur într'o celulă, să nu mai văd mizeria şi suferința din jurul meu.

Trec încă două zile. Suntem mereu în aceeaşi aşteptare chinuită, îndobitocită. Căldura, afară, nu s'a domolit, iar înăuntru în grotă, acelaşi infern.

Dar iată ca uşa e deschisă viguros. Parcă mă supară, în insuficiența fizică în care mă găsesc!în prag e gardianul secției. Parcă îi ştiu numele: Marin. E înalt, greoi şi are mereu zâmbre la gură. Trăsnit de mirosul din grotă, se dă înapoi, doi paşi. Ochii i se mişcă în cap, vioi, în contrast cu fața-i prelungă, lipsită de vigoare. Şi apoi, ce văd, îşi întinde mâinile spre noi; e un semn de înțelegere...

Dintr'odată, izbucneşte:

— Domnilor, eu nu vreau să omor pe nimeni!

Apoi, rămâne ca înțepenit. Câteva secunde mai târziu, îşi bagă capul în mâini, se întoarce şi trage uşa după el.

Suntem cu toții impresionați de izbucnirea gardianului. Ne dăm seama că ar fi vrut sa spună mai mult, dar teama 1-a reținut. O astfel de ieşire îl aşează fără drept de recurs, alături de « duşmanul de clasă ».

Toată lumea se agită în grotă. Teroarea la care suntem supuşi e atât de mare, încât şi personalul de pază suferă alături de noi. Puținele vorbe ieşite din gura gardianului n'au făcut decât să ne întărească şi aici la Jilava, convingerea că suntem dați în stăpânirea unor oameni străini de firea românului.

Dar orice început are şi un sfârşit!

Cuiele sunt scoase din cercevelele ferestrei. Şase zile au trecut, una ca celelalte, lungi, nesfârşit de lungi.

Intrăm în ritmul « normal » de viață. Camera 8 de la Jilava e din nou un du-te-vino. Frunțile ni se mai descrețesc; ne deschidem inimile. Vorbim de toate; regimul care ne e impus are însă întâietate. Nimeni nu se îndoieşte că tot ce se întâmplă aici e dirijat de Ministerul de Interne. Maromete nu e decât executantul care nu crâcneşte. Putea în definitiv să fie şi un altul! Câți foşti

deținuți de drept comun n'au fost puşi în libertate la 23 August 1944 şi făcuți, mai târziu, ofițeri de securitate! Câți dezertori de pe front n'au fost etichetați de patrioți! Oricare din ei ar fi putut fi directorul Jilavei...

Câteodată am momente extrem de grele; zilele se scurg încet. Doborîți de zăbuşeală şi de chinul înspăimântător al foamei, încet, încet, căpătăm culoarea oamenilor bolnavi.

Apoi, murdăria de pe noi e înspăimântătoare!

Dar spre sfârşitul lui August, gardianul ne anunță că în următoarele zile vom fi duşi la baie. Suntem cu toții în al noulea cer şi implorăm cerul să nu cumva să turbure mintea stăpânirii de aici, să revoce cumva dispoziția dată.

Ne pregătim! îmi adun ce am de spălat: două cămăşi, două perechi de indispensabili, câteva perechi de ciorapi, un prosop.

Primim săpun. Câte o bucată în formă de cub, de culoare cafenie.

Soseşte, în fine, clipa mult aşteptată. Vine rândul şi « cartierului » meu. La baie, pot merge deodată patruzeci de oameni.

Ieşim pe culoar şi apoi în pas alergător, într'o mână rufele, într'alta săpunul bine strâns în pumn. Eu, cel puțin, am un moment de adevărată înălțare sufletească; apa n'a mai curs pe mine de şase luni.

Suntem în baie. E o cameră pătrată; în tavan stau înfipte douăzeci de duşuri. Două laturi au de-a lungul lor câte un jgheab de tablă.

Suntem doi sub câte un duş. Eu cu Gheorge Brânză, apologetul comerțului românesc, alături D.V. Toni cu Gogulescu, Dima cu Carolică, legionarul albastru, Nicolaescu, unul din cei două mii de secretari ai lui Iuliu Maniu cu Matei prins la Viena, Zamfirescu, admiratorul steakurilor din restaurantele din Londra cu Popescu PMRistul, provenit de la Social-Democrați şi arestat pe plajă, la Mamaia. E în chiloți de baie, aşa cum a fost ridicat. în mâna dreaptă are o cămaşă, în stânga o pereche de izmene, iar pe fiecare umăr câte un ciorap. D.V. Toni, la fel, o cămaşă, o pereche de izmene, o pereche de ciorapi.

Dima, în cârje, are mai mult: de fiecare ureche îi atârnă câte două perechi de izmene, gâtul nu i se mai vede, înfăşurat în cămăşi, pe cap două prosoape, în dinți câteva perechi de ciorapi. Carolică, sub acelaşi duş, n'are decât o cămaşă, izmene şi ciorapi. Pleşa, legionarul, e încărcat şi el cu rufe, ca şi Dima.

In fine, se dă drumul la apă. E caldă. Gheorghe Brânză execută mişcări complicate pentru a prinde sub apă cât mai mult din corp şi din rufe. Eu caut, prin mişcări dezordonate, să-mi şterg toate urmele de murdărie. Deodată, Dima incepe să urle; nu-i mai funcționează duşul! în disperare, îl izbeşte cu o cârjă. Funcționează iar, dar nu cum trebuie.

Apa se opreşte. Dăm pe noi cu cubul de săpun, când pe cap când pe rufe. Să facă spumă, nici pomeneală.

Vine al doilea val de apă şi apoi iar cu săpuneala. Ne limpezim. Trecem apoi la jgheab să mai albim rufele. Dima, într'un singur picior, rezemat de muchia jgheabului, face mai mult decât D.V. Toni şi Zamfirescu, la un loc. Pleşa, legionarul, musculos peste măsură, îşi freacă rufele cu o repeziciune de concurs. Dacă s'ar ajunge cândva şi la o astfel de competiție!

Ieşim din baie cu pielea eliberată de murdărie şi cu rufele ceva mai puțin negre ca înainte. Ni le agățăm de stâlpii priciurilor, iar pe noi ne tragem pantalonii. Unii, mai norocoşi, au şi rufe de schimb.

Jilava! Mi-a rămas întipărit în minte acest fort militar, construit spre sfârşitul secolului trecut pentru apărarea Capitalei. Au fost şi alte forturi în jurul Bucureştiului, dar li se văd numai ruinele.

Numai Jilava a devenit închisoare. în pântecele ei au fost aruncați mii, zeci de mii de oameni. Mulți au fost executați între zidurile ei! Alții, îşi scuipă plămânii în celulele umede de la « Secret ».

Când va lua sfârşit chinul din această închisoare? Va veni, desigur, o zi când se va pune capăt calvarului de aici! Va fi ziua când, celor ce le stă în putință să curme suferința semenilor lor, li se vor fi deschis ochii. Se vor găsi oameni, care în numele respectului față de demnitatea umană, să

ceară ca Jilava şi alte Jilave, ori unde s'ar găsi ele, să fie rase de pe acest pământ. Ca cei de mâine, să nu mai poată cunoaşte infernul pe care îl trăim noi, cei de astăzi...

IV

Zi şi noapte, mereu aceeaşi tăcere. Izolarea în care ne găsim de mai bine de trei săptămâni în subsolul Penitenciarului Piteşti, ne torturează nervii şi ne pune probleme.

Ce se întâmplă în această închisoare? Mister! Câțiva dintre noi sunt bolnavi; au diaree. Viața îşi are ciudățeniile ei! Să ai mereu burta goală şi să suferi de o astfel de boală! Cu infimele mele cunoştințe medicale, eram convins ca diareea vine numai atunci când mănânci prea gras. Ori, toată grăsimea care am primit-o în mâncare de trei săptămâni de când ne găsim aici (şapte grame pe zi) e de o sută cincizeci de grame...

16 Ianuarie 1950. încă o zi. Dimineața suntem deşteptați de deschiderea bruscă a uşii. Tresărim, ca şi cum am aştepta să ni se dea o veste.

Prim gardianul Mândruță — îi ştiu numele de anul trecut — e în pragul uşii. în mână are un carnet. După ce-şi roteşte privirea peste noi, spune:

— Sunteți aici 23.

Scrie cifra, apoi:

— Săptămâna viitoare, o să treceți sus.

Dă să plece, dar îi întrerup mişcarea:

— Nu s'ar putea să fim programați pentru baie? E aproape o jumătate de an, de când nu ne-am mai spălat.

Prim gardianul dă din umeri şi se mulțumeşte să spună:

— O să vedem ce se poate face; deocamdată e imposibil. Se întoarce şi trânteşte uşa după el.Această nepăsare ne întunecă fețele. Drumul pe care mergem se arată a fi foarte greu!

Seara, târziu. Trebuie să fie trecut de ora nouă. Suntem îngânduraţi! Cu inima strânsă, aşteptăm să treacă încă o noapte şi încă o zi, ca să ajungem mai repede sus. Acolo, e cel puțin lumină. Cândva, la ora când soarele s'a ridicat de-un copac pe cer, o rază va pătrunde şi în celula noastră!

Aşa, m'arunc cu gândul înainte, spre lumină. încă patru-cinci zile şi-o voi avea!

Dar iată că tăcerea penitenciarului e din nou ruptă de urlet. Rămânem ca paralizați. Câteva secunde trec nesfârşit de lungi.

Un gând îmi fulgeră mintea: aici se pecetluieşte destinul nostru!

Urletul a venit din acelaşi loc: camera 4 Spital. A venit brusc; un strigăt de groază, sfâşietor, inuman, țâşnit ca din infern.

Suntem toți în picioare.

O singură întrebare ne munceşte: unde am fost aduşi? Suntem în panică: unii vor să-şi întindă paşii — mişcarea te linişteşte puțin — dar se izbesc de paturi, alții îşi ridică capul în sus, spre locul de unde vine groaza. Lângă mine, Dinu Georgescu, mă priveşte cu ochi scrutători (eu nu ştiu mai mult ca el) severi ca ai unui anchetator. Fața-i e rigidă şi fără viață; buzele-i par ca şi cum n'ar fi schițat niciodată vreun surâs.

Îi dezvălui grija care mă munceşte:

— în închisoare e teroare; viața aici e înspăimântătoare, e ca şi cum s'ar face experiențe nebănuite până acum de oameni.

Rămânem, aşa, până târziu în noapte. Ne privim în tăcere. Ne e teamă de supoziții. înfiorătorul strigăt mi-a revenit toată noaptea în urechi. Mi-e teamă de întuneric; aştept să se crape mai repede de ziuă.

Timpul se scurge greu. Gardianul care e în uşă dimineața, la prânz şi seara, când se aduce hârdăul de mâncare, nu ne arată că ceva neobişnuit s'ar petrece în închisoare.

Încercăm să pătrundem totuşi misterul tăcerii... şi al urletului.

Ne ducem la fereastră şi rămânem acolo mult. Ne întindem gâturile să pătrundem mai bine cu privirea până la vreo doi metri în sus. Nimic! în față numai zidul!

E, ca şi cum, acolo sus, ar fi o lume moartă!

Şi drumul nostru duce irevocabil, către această lume. Totuşi, curiozitatea mă împinge acolo; vreau să ajung mai repede.

Închid ochii şi totul îmi apare ca un coşmar: încet, liniştit, o fantomă îşi întinde brațul lung, asemănător tentaculelor unei enorme caracatițe, care se lungeşte printre ziduri până la mine.

— Vrei să mai vezi odată camera 4 Spital? Nu era mai bine acolo, unde aveai lumină? Hai, agață-te de brațul meu şi vei fi acolo în câteva clipe!

— A cui fantomă eşti?

— Sunt fantoma unei lumi noi, o lume pe care nu ți-o poți imagina. Dar o vei afla şi tu când vei ajunge acolo.

Fac un efort pentru a recâştiga încrederea în mine. îmi alung gândurile rele. încet mă calmez.

Încerc să rămân singur, numai cu trecutul. De data aceasta, nu reuşesc însă.

Tot ce se întâmplă aici mă captivează, dar mă şi înfricoşează. Am deasupra mea un duşman, invizibil, care păstrează tăcerea, dar care şi-a trădat existența, prin două urlete înfiorătoare.

Sâmbătă, 21 Ianuarie, 1950.

E ora opt dimineața. De-abia am terminat să ne îmbrăcăm şi aşteptăm ceaiul. Uşa camerei e deschisă şi în prag e prim gardianul Mândruță. în spatele lui, încă câțiva gardieni. Mândruță îşi ridică puțin chipiul de pe frunte, ne priveşte cu ochi miopi şi încă somnoroşi.

— în două minute să fiți gata; mergeți sus la etajul doi. Executăm ordinul în cea mai mare grabă.

Ieşim, încadrați de gardieni. Pe culoarul obscur şi liniştit e frig.Urcăm scările, câte două trepte deodată; Mândruță, în cap, e grăbit.Suntem la etajul doi. Inima-mi zvâcneşte! La dreapta, pe culoar, în fund, e camera 4 Spital.Nu mă înşel Mândruță o ia într'acolo.Deschide uşa — aceeaşi uşă cu geam vopsit şi zgâriat pe alocuri — se dă deoparte şi ne face semn să-i dăm drumul înainte...

V

Uşa se închide în spatele nostru...

Rămân, pentru un moment, sprijinit de priciul gol din stânga mea.

Câteva pâlcuri de deținuți; parcă ne aşteaptă. Nu cunosc pe nimeni. Sunt cincisprezece-şaisprezece.De-a lungul pereților, pe priciurile acoperite ca şi anul trecut de aceleaşi scoarțe în formă dreptunghiulară din resturi de stofă împletite, e loc mult prea mult pentru cei ce ne găsim aici.E atât de luminoasă camera 4 Spital!îmi aleg un loc lângă fereastra din partea de apus a camerei. Lângă mine, în dreapta, se instalează Dinu Georgescu. În fața mea, două perechi de paturi de fier suprapuse şi lângă ele, alte două, simple, lipite unul de altul. în mijlocul camerei, o masă lungă de vreo trei metri. Fac o plimbare: treizeci de paşi până la celelalte două ferestre din partea de răsărit. Văd, la patru cinci sute de metri distanță, halta de cale ferată şi, mai departe, zăvoiul întins al Argeşului.A căzut zăpadă puțină; cerul e senin sticlă.

Uşa se deschide şi prim-gardianul Mândruță aduce încă vreo două zeci şi cinci de deținuți. Acum, trebuie să fim cu toții, şaizeci şi patru, şaizeci şi cinci.

Fiecare, îşi caută un loc pe prici...De-a lungul camerei, pe mijloc, e un adevărat bulevard în miniatură: plimbări în grupuri de doi, trei, discuții. Iată-ne deci, instalați mai omeneşte... loc de plimbare, lumină, vedere deschisă spre răsărit şi apus.

Dau şi de un cunoscut; am stat împreună, tot aici, anul trecut: Balanişcu, şeful Frăților de Cruce din Moldova. Era considerat cel mai bun student la matematici al lui Abramescu, la Cluj; se dedicase logicei matematice.

Ne dăm mâna, stăm puțin de vorbă:

— Unde sunt ceilalți, din grupul Cluj, îl întreb.

Sunt toți aici, răspândiți prin diferite celule. Numai de Maniu nu mai ştiu nimic; a fost scos de aici şi dus la infirmerie. Ajunsese în ultimul grad cu TBCul. Şi n'avea decât douăzeci şi şase de ani. Mi-e teamă, că nu mai e printre cei vii.

Zâmbeşte amar! Apoi, se îndreaptă cu paşi mici spre locul lui pe prici. îşi aranjează puțin lucrurile. E slab, încovoiat de spate, cu fața palidă. Pare îngrijorat! Ai impresia că-i e teamă de ceva ascuns.Îmi amintesc de Maniu şi de ceilalți.

Octombrie 1948... Când am fost introdus în această cameră am dat de oameni ticsiți pe priciuri. Am rămas neorientat, în fața a optzeci, nouăzeci de priviri ațintite asupra mea.

Cum să-mi fac loc? De la uşă, doi metri mai departe, numai priciuri. Pe ele, oameni lungiți sau stând turceşte. Tunşi chilug, fețe scobite, piele cadaverică. Mă dau un pas înapoi; îmi trădez, aşa, impresia: primul contact e respingător; trebuie să-mi fac loc între aceste cadavre vii, cărora li se mişcă numai ochii în fundul orbitelor.

Mi-au ghicit gândul:

— Nu e aşa, că nu suntem atrăgători? Trebuie însă să te obişnuieşti mai repede cu noua dumneatale situație şi trebuie să ți-o spunem dinainte, peste şase, şapte luni, vei arăta la fel ca noi.Mi se face loc lângă fereastră...

Aflu că toți de aici au fost aduşi de la Penitenciarul Cluj; un lot de trei sute. Ceilalți sunt repartizați, în celule sau în alte camere. Fac parte din centrul legionar Cluj şi au fost arestați la 15 Mai 1948. Toți sunt studenți. Sunt din grupul Nicolae Pătraşcu, numai vreo cinci, şase sunt din grupul Radu Mironovici.

Mai aflu că penitenciarul e peste măsură de aglomerat; într'o celulă de doi oameni, se găsesc şase, şapte, ba chiar şi opt. Că această cameră se numeşte 4 Spital, fiindcă până acum un an, era aici, spitalul închisorii.

Ridică mâna spre mine; fața-i galbenă i se schimonoseşte, pentru un efort să vorbească; din buzele-i livide scoate două cuvinte:

— Proaspăt arestat!?

Câțiva, în jurul lui, îl privesc îngrijorați.

— Îi dăm din porția noastră de mâncare, fiindcă administrația închisorii nu i-a acordat, în plus, decât o ceaşcă de lapte pe zi.

Trec câteva zile... Maniu e mutat la infirmerie. în ceea ce priveşte administrația, îmi dau seama la ce trebuie să mă aştept, când e vorba să-şi arate cruzimea.

Cât despre partea legionarilor, ca la un semn, îşi privesc camaradul cu duioşie şi în tăcere. în urma lui, optzeci de oameni îşi fac semnul crucii. Nu e numai un semn de credință, dar şi angajamentul solemn de răzbunare...

În dimineața asta — aici în camera 4 Spital — mă simt mai bine; mizeria care am dus-o de un an şi mai bine parcă s'a şters din fața ochilor: întunericul din celulele Securității, zidurile Jilavei, camera 8, grota în care am stat şase luni, camera de la subsol până acum o oră...

în capul priciului, chiar lângă fereastră, noul meu vecin. Face parte din grupul de paisprezece, cincisprezece, care l-am găsit aici.

De vreun metru şaizeci şi opt, cap oval, un nas prea subțire, ochi căprui, melancolici, îți dă impresia unui elev de liceu trăit mai mult în internat. Arestat înaintea mea cu vreo şase luni şi având o condamnare de douăzeci de ani, pare un om total descurajat. E atât de slab, numai pile şi os. Aflu că e legionar şi că a fost recrutat în Frățiile de Cruce în 1940. Să tot aibă douăzeci şi şase de ani.

Se uită pe fereastră cu privirea pierdută. O rază oblică de soare îi descoperă şi mai mult suferința.

— Mă numesc Ion Popescu şi sunt de la Craiova, mi s'a recomandat vecinul.

Observ că mâna dreaptă şi-o mişcă greu, cu dureri care îi schimonosesc fața. Ceea ce face, să-mi aduc aminte de urletele venite de aici!

îl intreb, arătându-mă indiferent;

— Dar, ce ai la mână? Parcă n'o poți mişca bine!

Puțin surprins de întrebare, tresare. Apoi, după câteva secunde, cu un aer de siguranță:

— Nu e nimic grav, am alunecat şi am căzut pe mână. E numai o uşoară scrântitură.

Sunt sigur că nu spune adevărul. După o lungă ezitare, mă hotărăsc şi-1 întreb:

— Când ai fost adus în camera asta?

Popescu, fără să se uite la mine, trist:

— Sunt aici de şase săptămâni.

E atât de zgârcit la vorbă, dar insist. E momentul să aflu ceea ce mă munceşte:

— De jos, de la subsol, am auzit în două rânduri câte un urlet. Au fost atât de groaznice, încât m'au înfiorat. Şi au venit cam de aici, din partea asta a închisorii.

Popescu clipeşte din ochi înainte să răspundă:

— Un urlet?

Apoi, îşi mişcă capul în semn de nedumirire:

— N'am auzit aşa ceva.

După care îşi întoarce fața spre fereastră.

îi caut pe ceilalți veniți cu mine de la subsol. Sunt răspândiți prin cameră. Miulescu, Mătăsaru şi Burcea şi-au întâlnit un cunoscut de la Bucureşti. Băleanu şi Fuchs, cu mâinile la spate, se plimbă de-a lungul camerei. Dinu Georgescu vine la mine, mă trage de mână şi-mi spune discret:

— Urletele au mai fost auzite şi de alții. Mi-au spus chiar acum câțiva, din cei aduşi după noi. Le-au auzit şi ei, venite tot de aici.

îl privesc cu atenție, punându-mi întrebarea: cum se face atunci, de nu ştie nimic Popescu?

Dau să-i spun ce-am aflat, sau mai bine zis ce n'am aflat, când gardianul, în uşă, face un semn unui deținut de parcă i-ar fi o veche cunoştință.

Amândoi trag apoi înăuntru hârdăul cu terci.

Trebuie să fie şeful camerei, îmi zjc, uitându-mă mai cu atenție la deținutul care vorbeşte cu gardianul.

Se scurg câteva minute, de parcă nu se mai sfârşesc, până trec la împărțirea terciului.

Distribuirea o face şeful camerei. Stăm în rând, cu gamelele în mână. Gardianul e mereu lângă uşă. Am ajuns la hârdau; îmi primesc porția. Mai mult încă, gardianul îmi zâmbeşte. După câteva minute iese.

Mâncăm în linişte, fiecare la locul lui.

Şeful camerei şi încă cinci, îşi i-au micul dejun în picioare, rezemați de masă.

Radem gamelele, să nu mai rămână nici-o urmă. Apoi le spălăm, cu apă puțină, deasupra unei donițe. E sub prici, în partea opusă locului unde stau eu. E acolo şi o tinetă. Aici, administrația închisorii pare îngăduitoare: şeful camerei intră şi iese! A făcut-o de câteva ori. în uşa întredeschisă, vorbeşte chiar cu directorul penitenciarului. E acelaşi de anul trecut, Dumitrescu. Să nu-ți vie să crezi!Câtă diferență de izolarea de la subsol!Şeful camerei intră şi închide uşa după el.

E mişcare multă. Se discută — câte doi, trei, unii se plimbă, alții au pus stăpânire pe fereastră.Eu, taciturn, la locul meu. Mă uit afară, la albastrul cerului; sunt îmbiat la libertate... apoi mă las pradă visării...Deodată sar, trezit din reverie.

Un ordin puternic, o voce metalică, ieşită dintr'o gură duşmană, îmi dă un fior:

— Nimeni nu mai mişcă.

Ordinul a fost atât de puternic şi categoric, încât într'adevăr, nimeni nu mai mişcă! Rămânem înlemniți; e ca un film oprit.

Sunt zăpăcit! Fac un efort să-mi adun gândurile. De lângă uşă, şeful camerei iese dintr'un grup de vreo cinci, şase. Face câțiva paşi spre mijlocul încăperii. îşi roteşte privirea peste noi. E încruntat, strânge din buze. Tot puternic, şi cu aceeaşi duşmănie în voce, strigă:

— Fiecare trece imediat la locul lui.

Executarea se face fără şovăire. E o treabă de câteva secunde.

Surprinşi de o asemenea întorsătură în viața de închisoare, rămânem muți. în privirile tuturora e întipărită uimirea. Dar văd că şeful camerei se pregăteşte să ne mai spună ceva. De data asta, calm, răspicat, continuă:

— Din acest moment, nimeni nu mai are voie să vorbească, nimeni nu are voie să facă vreun semn.

Asta înseamnă că nu trebuie să vă mişcaţi nici pleoapele. Capul îl ţineţi drept înainte şi privirea fixată la un metru, în faţă pe ciment.

Încerc totuşi, pentru o clipă, să văd ce fac ceilalţi. O mişcare a ochilor în sus, spre priciul de vis-a-vis: Băleanu şi Fuchs respectă cu desăvârşire ordinul. încă o încercare; mişc ochii la dreapta, spre uşă: prin zgârieturile vopselei de pe geam, îmi dau seama că de afară suntem observaţi. Nici nu s'ar putea altfel! De asta nu mă îndoiesc şi nu cred că se îndoieşte nimeni.

Dinu Georgescu, lângă mine, e statuie.

În clipa următoare, o constatare mă ulueşte: Popescu lipseşte de la locul lui. E împreună cu ceilalţi, pe care i-am găsit aici, când am fost introduşi în cameră. Toţi sunt în jurul şefului camerei; le vorbeşte, mai mult în şoaptă.

Individul e înalt, de vreun metru şaptezeci şi opt, nas în formă de şa, buze subţiri şi mereu umede, un corp atletic şi nu e slab ca noi ceilalţi. Pe cap are o şapcă gri; vestonul şi pantalonii de schi, aceeaşi culoare. Să tot aibă, douăzeci şi şapte, douăzeci şi opt de ani.

Dar iată că iese din grup şi se îndreaptă spre priciul meu. Inima-mi zvâcneşte! Se opreşte în faţa unuia, pe care nu-1 pot vedea. îi spune rar, ameninţător:

— Tu, ăsta, de ce-ţi mişti capul?

Are accent moldovenesc; cel puţin ştiu din ce parte a ţării e.

Cel ce-şi mişcase capul nu mai poate da o explicaţie: au şi sărit pe el cinci din oamenii şefului. îl trag de pe prici. în câteva secunde e făcut ghem pe ciment. Dă să zbiere, dar unul îi şi înfundă pumnul în gură. E bombardat cu picioarele: număr vreo două zeci de lovituri... Şeful camerei strigă:

— Ajunge.

Victima e lăsată pe ciment. E tot ghem. Geme. Unul îl trage de umăr, în sus. I se dau mâinile la spate. Şeful, calm, încet:

— Apleacă-te în faţă, mă.

Omul execută ordinul. Se apropie la un metru de el; îi trimete un picior sub piept. Deţinutul e săltat câţiva centimetri şi cade cu toată greutatea pe ciment. Apoi e târât la locul lui, pe prici.

Tremur, mai mult de indignare, decât de teamă.Încerc să analizez situaţia, dar puterea de discernământ îmi lipseşte.

Prin zgârieturile vopselei de pe gemul uşii disting mereu ochii duşmanului. E acolo, pe culoar; aici, înăuntru, e numai unealta lui. Oricum, individul n'ar putea trece la o astfel de acţiune din iniţiativa lui. Pe aceasta nici n'o poate avea!!!

Nu ştiu cum, dar prin minte îmi fulgeră un nume: Sile Constantinescu. Dacă cel din faţa mea ar fi cu vreo doisprezece ani mai în vârstă!

Nu ştiu cât o fi de adevărat, dar la Jilava am auzit, din mai multe guri, că ucigaşul părinţilor săi, de prin 1937, studentul la Chimie Sile Constantinescu, ar fi primit după 23 August o misiune cu caracter educativ în închisori. Am refuzat să cred că un degenerat, care şi-a ciopârţit părinţii şi apoi i-a pus la conservat în butoaie, în beciul propriei lor case, să ajungă să facă educaţie altora.

Dar în faţa mea e un alt degenerat (ceilalţi bătăuşi o fac din frică; nu trebuie să fii un profund cunoscător al fizionomiei oamenilor pentru a-ţi da seama de lucrul acesta). Felul cum îi lucesc ochii, buzele umede şi nasul în şa, îţi dau impresia că e congenital sifilitic.

O chestiune mă frământă: degeneratul este deţinut politic, e deţinut de drept comun sau e o brută scoasă din lumpenproletariatul din care partidul comunist şi-a făcut atâtea unelte?

Gândurile îmi sunt întrerupte: echipa de bătăuşi intră din nou în acţiune.

Aproape că nu-mi vine să cred ochilor! Au năvălit pe un deţinut de pe priciul de vis-a-vis. Văd o faţă palidă şi un corp încovoiat târât pe ciment. Brusc, victima scoate un strigăt, dar e imediat înăbuşit cu un prosop. Unii au bâte în mână, alţii curele.Apoi victima e legată zdravăn la gură cu prosopul înnodat la ceafă.Cel brutalizat trebuie să fi fost ofiţer de marină. Tunica de pe el mi-o spune.

L-au transformat într'un adevărat sac de antrenament de box; dar pentru patru, cinci deodată.Primeşte lovituri sub coaste, care fac să-mi întrerupă respirația.

Victima geme în prosop. E lovit din toate părțile; cade pe ciment. Apoi, e călcat în picioare. Unul, în înghesuială, îi caută cu vârful bocancului burta. îi dă ultima lovitură. Fostul ofițer de marină zace lungit pe spate! Degeneratul rânjeşte!Bătăuşii, la rândul lor, suflă greu, obosiți.Ființe oropsite de o soartă vitregă!

Pentru o clipă, îl am pe Popescu în fața ochilor. El şi alții, n'au lovit. Şi are pe față atâta tristețe, în ochi atâta durere, încât nu încape îndoială că a fost introdus în grupul celor cincisprezece fără voia lui. E groaznic, să ajungi să faci parte dintr'o asemenea echipă!

Degeneratul e acum cu piciorul pe victimă. II priveşte de sus cu o satisfacție demonică.

Se apleacă peste el şi-1 trage de gulerul hainei. Din buzele-i umede iese un singur cuvânt:

— Banditule.

Apoi, după o pauză de câteva secunde:

— Bine mă, cum ai îndrăznit să-ți dai cu părerea despre marxism. O nouă teorie asupra marxismului, ai? Tu îți dai seama, că dacă n'ai fi avut norocul să te găseşti aici şi să fii « afară », clasa muncitoare te-ar fi strivit ca pe o ploşniță. Crezi tu că muncitorimea şi partidul comunist ar îngădui aventurierilor să-şi dea cu părerea despre marxism?

Îi dă vânt înapoi şi-îi trânteşte o palmă, de-l trimete la doi metri, grămadă pe ciment.

Mă întreb, când va lua sfârşit această dementă acțiune, în care secundele ți se par ore!

Cu capul mereu înainte, îi urmăresc însă cât pot pe ceilalți cu coada ochiului. N'am să uit niciodată teama care e întipărită pe fețele lor!

Urletele de moarte, venite de aici zilele trecute şi care au pătruns până la subsol, fac să mărească îndoit teama.

Cât despre mine, am aceeaşi teamă, o am în tot trupul. Pentru prima oară simt moartea în jurul meu. Dar, astăzi, mai mult ca oricând, simt că sunt creştin; cu limba în cerul gurii fac semnul crucii...

VI

Ciorba de prânz am terminat-o. Am reținut că hârdăul a fost tras de degenerat înăuntru, fără ca gardianul să-şi mai fi arătat fața.

Stăm toți la marginea priciului, aproape lipiți unul de altul, aşa cum am primit ordinul: nici o vorbă, capul înainte, fixat la un metru în față, pe ciment.

Degeneratul se odihneşte. E lungit pe patul lui de fier din fața mea. Sade pe spate, cu mâna dreaptă sub ceafă, ochii fixați în tavan.

Patul de lângă el e ocupat de unul ce stă într'o rână, cu spatele la mine. îmi pare că e cel care a dat ultima lovitură în burta fostului ofițer de marină. Alții, din grupa de teroare, stau rezemați de masă. Vorbesc încet între ei; mult prea încet ca să prind ceva. Patru bătăuşi fac de gardă: doi în partea de răsărit a camerei, doi în partea de apus. Se plimbă cu paşi mici, rari şi cu ochii mereu pe noi.

În fața mea, la un metru, trece Popescu. Risc o fulgerătoare ridicare a ochilor. Privirile ni se întâlnesc, îşi închide ochii; semn de durere sufletească.

Fac o judecată despre cele ce se întâmplă aici: sunt introduşi în această cameră circa cincizeci de deținuți ca să fie terorizați de alți cincisprezece; cu excepția degeneratului şi poate a încă doi sau trei, ceilalți sunt recrutați în echipa de bătăuşi, volens nolens, prin această cameră au trecut şi alții înaintea noastră (urletele care le-am auzit la subsol); totul se execută după un plan bine stabilit; planul e dat de Ministerul de Interne.

Mă întreb apoi, care să fie scopul acestei acțiuni? Singura explicație pe care mi-o pot da deocamdată ar fi că, în închisori, ducându-se discuții — de multe ori interminabile — asupra situației politice internaționale şi interne, conducerea penitenciarelor vrea să le pună capăt. Şi a găsit ca metodă, teroarea...

Aşa, îmi amintesc de perioada dintre Anul Nou şi luna Mai a anului trecut.

Sunt în una din camerele de la parter din coada T-ului (Penitenciarul Piteşti are forma acestei litere). Suntem două zeci şi cinci. în afară de mine şi încă patru, cinci, ceilalți sunt legionari din grupul Cluj. Printre ei, Balanişcu, şeful Frăților de Cruce din Moldova. (Trag cu coada ochiului la el; e pe priciul de vis-a-vis nu departe de ofițerul de marină, zdrobit în bătaie.) Apoi, Dragoş Hoinic, curierul lui Horia Sima; a făcut de multe ori naveta între țară şi Viena — între capul mişcării Legionare şi trupul ei. îmi mai amintesc de Pop Cornel de la Facultatea de Medicină din Cluj şi de alți Popi, toți ardeleni. Mai târziu a fost adus în camera noastră Constantin Oprişan, şeful Frăților de Cruce pe țară; om cu o deosebită cultură şi poet. Nu se lămurea deloc de ce a fost adus la Piteşti, fiindcă nu mai era student.

Discutăm mult; avem puterea s'o facem: baie regulată, la două săptămâni, primim lunar un pachet de trei kilograme cu alimente.

Ştim tot ce se întâmplă în lume; în lumea occidentală mai ales (în care legionarii nu prea au încredere: la entuziasmul meu față de lupta Americei pentru libertate şi democrație dau din cap neîncrezători).

În fiecare după masă, către orele trei, primim pachețelul cu telegrame — mare cât să-1 ții în pumn. îl prind din zbor, aruncat de afară printre zăbrele de un comandor de aviație. El face parte dintre cei patruzeci de deținuți de la Secret. Sunt toți deasupra noastră, pe celular.

Sunt scoşi la plimbare în fiecare după masă pentru o jumătate de oră; trebuie s'o facă mergând în rând câte unul, cu capul în jos. Sunt însoțiți de doi gardieni. Când li se termină plimbarea urcă treptele de sub fereastra camerei noastre, tot în rând câte unul. Un gardian e în capul rândului şi-şi face deci primul intrarea în clădire. Celălalt, e în coadă, care se află încă după colțul penitenciarului. Comandorul de aviație e totdeauna al şaselea sau al şaptelea din capul rândului. Când e pe scări nu poate fi văzut de gardieni. în acest moment îmi aruncă pachețelul cu telegrame.

Câteodată, pentru două secunde, schimbăm câteva vorbe: — Cum procurați informațiile?

Dă să răspundă, dar nu mai are timp. A doua zi, la acelaşi moment:

— Le primim prin semne făcute de la o casă de vis-a-vis de închisoare.

Explicația ne pare neverosimilă. Printre cei patruzeci e şi Amiralul Măcelariu (poate prin semne marinăreşti?). Telegramele au un scris ordonat, cu litere perfect egale. Sunt foarte scurte:

Bruxelles — Ieri, s'au întrunit în capitala Belgiei miniştrii de externe ai țărilor care urmează să semneze Pactul Tratatului Nord Atlantic.

New-York — Preşeditele Statelor Unite, H. Truman, a declarat ieri la conferința sa de presă că America a sprijinit şi va sprijini totdeauna țările oprimate.

Adeseori, ştirea e urmată de un comentariu: prin crearea NATO, nu va mai trece mult şi vom vedea din nou « Liberatoarele » americane brăzdând cerul albastru al țării noastre, pentru a ne aduce eliberarea de ocupația sovietică.

De după grații, a doua zi, dau comandorului de aviație semne de nețărmurită încredere în liberatoarele americane. Mi se răspunde cu un semn, care înseamnă şi din partea lui aceeaşi încredere nețărmurită.

Mai are timp să-mi spună:

— Vă rugăm foarte mult faceți un pachețel cu ceva de ale mâncării pentru Domnul Ministru Romniceanu. Noi nu avem dreptul la pachet. O să fie al patrulea după mine. Nu-1 lăsați.

Am făcut un pachețel: circa o sută cincizeci de grame de slănină afumată, o bucată de cârnat de zece centimetri lungime, o bucățică de brânză. A doua zi, la terminarea plimbării, stau cu pachețelul la fereastră. Comandorul trece şi-mi arată patru degete. După el, al patrulea, un bătrân de-abia îşi trage picioarele. Nu ştiu ca vârstă are, dar mi se pare bătrân.îl privesc de sus, scot pachețelul printre gratii. Omul îşi ridică mâinile tremurânde; prinde pachetul cu oarecare greutate. Apucă să spună:

Vă mulțumesc din toată inima...

Sunt adus la realitate: degeneratul se scoală, apoi trece în mijlocul camerei. îşi aruncă o privire peste noi şi ne spune:

— O să fiți aranjați pe priciuri în aşa fel, încât să nu fie unul lângă altul din aceeaşi organizație, sau care să se cunoască de afară.

Mai înainte însă, vă controlați buzunarele; nu e voie să aveți asupra voastră vreun obiect tăios, cui sau ac. Vă uitați apoi, cu toată atenția, la încălțăminte; dacă talpa e bătută cumva în ținte, le scoateți imediat. Executarea!

Cel puțin, cu această ocazie, pot să mă mişc puțin, să-mi frec pielea pe unde mă mănâncă; ultima baie am făcut-o în August, la Jilava. Azi e 21 Ianuarie; patru luni de zile.

21 Ianuarie! E coincidență?

Mă caut prin buzunare, scot ce am de scos, dar ziua de 21 Ianuarie nu-mi iese din cap: e ziua « rebeliunii », zi în care începe înfierarea legionarilor.

între noi, cei aduşi de la subsol, nu e nici-un legionar, dar poate sunt ceilalți douăzeci şi cinci, aduşi după noi. Dar cei cincisprezece, care i-am găsit aici? Cine sunt? Până acum ştiu numai cine e Popescu: legionar condamnat la douăzeci de ani. Dar e inofensiv şi arată atât de îndurerat de ce se întâmplă aici!

Îmi arunc ochii spre Balanişcu; dacă ziua de 21 Ianuarie, de astăzi, a fost aleasă pentru începerea terorii şi într'adevar nu e coincidență, ce va avea de îndurat, şeful Frăților de Cruce din Moldova? Va fi terorizat în mod deosebit față ceilalți? Va trebui să moară aici? Cine o fi scos urletul din ajunul Crăciunului? A fost Constantin Oprişan sau Dragoş Hoinic?

Terminăm cu scotocitul prin buzunare şi scoaterea țintelor din ramele pantofilor. Eu am la pantofi două ținte mici ca nişte pioneze, înfipte de mine în rama pantofului ca să țină talpa, să nu rânjească. îmi zic că, nefiind tocmai ține, le-aş putea lăsa la locul lor. (Parcă puiul de lup, nu e şi el tot lup.)

Cu aer de novice, întreb pe unul din cei ce ne păzesc:

— Să scot şi aste două pioneze?

Aude degeneratul. Se repede la mine, mă ia de guler şi apoi îmi arde o palmă. Mă trântesc la podea, lăsând impresia că am fost aruncat (palma primită n'a fost atât de puternică), după care mai mă rostogolesc odată. (în cazuri din astea e bine să dai satisfacție.)

O primă constatare: n'are mână grea. Ce-o fi mai târziu, vom vedea!

Materialul interzis e adunat şi pus pe masă. Se începe aranjarea noastră pe priciuri. O face degeneratul. Eu sunt în cap.

— Tu, mă, ăsta cu pionezele, de ce culoare eşti?

(să fac pe novicele, nu mai merge.)

— Țărănist, zic eu.

— Dar, tu, mă? (Dinu Georgescu.)

— La fel.

— Marş de aici.

Operația a durat circa o oră. Dinu Georgescu e vis-a-vis. Lângă mine, în dreapta şi în stânga, doi legionari. Din întrebările puse de degenerat, am aflat că din cei douăzeci şi cinci, aduşi în cameră după noi, cel puțin douăzeci sunt legionari. Mai mult nu ştiu nimic: cum îi cheamă, ce vârstă au, la câți ani sunt condamnați, de la ce universitate sunt! Nici nu pot să-i analizez cel puțin cu privirea; capul trbuie ținut mereu înainte. Suntem aranjați, ca să zic aşa, în zig-zag; unul la marginea priciului, altul în spate, rezemat de zid, stând turceşte. Şi aşa mai departe. Eu sunt la marginea priciului, şi-mi, zic că ar fi fost mai bine in spate, să stau rezemat de zid.

În cameră e linişte! Degeneratul explică ceva în şoaptă celorlalți, în jurul lui.

Ce s'o fi pregătind, Doamne!

Aici, nu mai poți să-ți faci un calcul, parcă ți-e teamă să întrevezi clipa următoare!

Consfătuirea, în şoaptă, s'a terminat. Degeneratul dă ordin ca douăzeci de pe priciul de vis-a-vis să treacă în față, în rând, ca pentru un exercițiu de gimnastică. Ni se arată figura ce trebuie executată: mâinile drept în sus şi lăsarea pe vine. Şi-apoi, sus, jos...

Cei douăzeci (e şi Dinu Georgescu între ei) încep la comandă executarea exercițiului de gimnastică. în fața lor sunt postați şase-şapte bătăuşi şi tot atâția în spate. După douăzeci-douăzeci şi cinci de mişcări, unii încep să se clatine.

Şeful, de pe masă, strigă:

— Nu-1 lăsa Puşcaşule.

Cel căruia i-a spus Puşcaşu (înalt, plin la trup, cap fără expresie, mişcări lăbărțate) dă cu piciorul în pieptul victimei din fața lui. Căzut jos, unul din spate îl loveşte în cap cu o curea. Victima îşi reia exercițiul cu sforțări penibile să-1 execute perfect. încă şapte-opt mişcări şi loviturile din față şi din spate reîncep cu o şi mai mare brutalitate.

Degeneratul strigă mai departe:

— Bravo Steiner (de statură mijlocie, cap rotund, obraji umflați, pistruiat, urechi mari). Dă, când cu picioarele, când cu o bâtă, pe care a scos-o de sub pat.

Scena din fața mea face să-mi oprească respirația: ochi holbați de spaimă, fețe schimonosite de durere! Toți cei douăzeci sunt pe jos; după ce au făcut cincizeci-şaizeci de mişcări! Steiner şi încă unul, pe care şeful 1-a numit Gherman, sunt cei mai feroci. Au bocanci cu placheuri întoarse la vârf, peste ramă; lovesc unde se nimereşte. Cei de pe jos s'au încolăcit şi-şi feresc capetele între mâini.

Un altul — i-a spus Pătrăşcanu — are în mâna dreaptă o bâtă şi în stânga o curea. Loveşte şi asta tot fără milă! Ceilalți care bat, dau mult mai uşor. Pe fețe le e întipărită durerea. Unul din ei, când dă, închide ochii! De unde stau, am drept în față uşa. De afară, spectacolul e urmărit de mai mulți.

Urmează seria a doua. Aceeaşi scenă de groază. Mai excelează doi în bătaie: unul mic, dar foarte repede în mişcări — Roşea; celălalt, înalt, cu mâini lungi — Oprea. Nu mai pot privi. Inima îmi bate puternic. Minutele trec prea repede: în curând îmi vine rândul...

Stau cu capul în piept. A trecut poate un sfert de oră de când m'am târît la locul meu. M'am liniştit! Bătaia a trecut. După ce am primit primele lovituri, m'am încolăcit pe jos, cu capul între mâini. Am stat aşa, până a trecut urgia...

Ciorba de arpacaş ne-a venit ceva mai târziu astăzi, după terminarea « exercițiului de gimnastică », la vreo jumătate de oră. Apoi, am fost scoşi la toaletă, în grupe de câte zece. Fiecare grupă a fost păzită de câte cinci bătăuşi. Acolo a trebuit să stăm cu mâinile în sus. Uşile celor două cabine ale WC-ului au rămas întredeschise. Gardianul secției nu s'a lăsat văzut. Ca şi cum ar fi fost o închisoare fără gardieni!

În fața mea, degeneratul e în patul lui. E în poziția preferată: pe spate, mâna dreptă sub ceafă, privirea ațintită în tavan. în patul lipit de al lui, e Steiner. Sade pe o rână, cu fața spre şef.

Pătrăşcanu şi Gherman, în două paturi de fier; primul la etaj, celălalt jos. încă două paturi sunt ocupate de Puşcaşu şi Oprea. Celorlalți, din echipa de bătăuşi, li s'a făcut loc pe priciul care începe de lângă uşă, în stânga. Ocupă toată bucuta până la zid. Sunt deci, separați de noi.

Trebuie să fi trecut de ora nouă. Mă simt atât de obosit după o zi care mi s'a părut un veac! Nu mai sunt capabil să fac cea mai slabă apreciere asupra celor ce se întâmplă în închisoare.

Poziția în care trebuie să stau — fără să mă mişc şi cu capul mereu înainte — îmi dă o senzație de sfârşeală, îmi rotesc ochii puțin spre dreapta. Un neastâmpăr mă împinge să văd, în parte, ce fac ceilalți...

Doamne, ce-am făcut! Privirea mi se întretaie cu a degeneratului. E cu ochii ficşi pe mine. Inima îmi zvâcneşte. O idee îmi fulgeră: impasibilitate.

Privirea fixă nu mă slăbeşte. Apoi, şeful bătăuşilor, de unde e culcat pe spate, întinde mâna spre mine. Spune rar:

— Mă tu ăla de-acolo, unde te uiți?

Rămân indiferent mai departe.

Se scoală nervos şi strigă:

— Mă tu ăsta, la cine ai vrut să te uiți?

Îmi iau o alură de nedumirire:

— Nu m'am uitat la nimeni, îi răspund, poate a fost o mişcare involuntară.

Teroristul se întoarce şi strigă trei nume:

Rosca, Oprea, Puşcaşu.

Cei trei se prezintă la şef. Se retrag şi-şi vorbesc încet. Pălesc. Inima-mi zvâcneşte să se spargă în piept. Puşcaşu vine la mine; mă trage de gulerul hainei, până la doi metri, în dreapta degeneratului.

Trece apoi în spatele meu. Şeful, care e din nou în pat, pe-o rână, îi face un semn cu mâna. Puşcaşu îmi dă mâinile la spate, mi le trage puternic de-mi scoate astfel pieptul înainte. Mâinile, mi le ține strâns de nu le pot mişca.

În cameră e tăcere mormântală! Aştept, cu privirea pierdută în gol... în fața mea s'au postat Oprea şi Roşea.

Degeneratul face un semn cu capul.

Oprea, cu mâinile-i lungi, mă izbeşte în fălci: o lovitură cu dreapta, o lovitură cu stânga. Se dă înapoi şi îi face loc lui Roşea care îşi trimete piciorul în pieptul meu; mai pot să mă mir, cum de-1 poate ridica atât de bine. Număr, de fiecare dată: două lovituri în fălci, una în piept, până la paisprezece. Apoi, le pierd socoteala.

— Ajunge, îl aud pe degenerat după un timp.

Puşcaşu îmi slobozeşte mâinile la spate.

Trec zdrobit la locul meu. Tremur din toate încheieturile. Nu mai simt dureri, dar fălcile şi pieptul îmi ard îngrozitor de tare...

La puțin timp ni se spune să ne culcăm: pe-o rână, cu capul în jos.

Se culcă şi bătăuşii. Rămân însă doi de pază. în cameră, lumina e mereu aprinsă...

VII

Mă trezesc. Nu ştiu ce oră să fie; afară e încă întuneric. Rămân mai departe culcat. Cum aş putea îndrăzni să mă ridic! Mă mişc puțin şi simt dureri în tot corpul. Coşul pieptului e parcă tot o rană; fălcile nu mi le pot mişca; picioarele îmi sunt anchilozate. Cele cincizeci până la şaizeci de lăsări pe vine, mi-au zdruncinat toți muşchii.

Degeneratul a reuşit până acum pe deplin în acțiunea lui. în următoarele zile va putea să facă ce vrea cu noi, aşa betegi cum suntem.

După zgomotul paşilor ce-i aud pe ciment, suntem păziți de două plantoane.

Afară, e mereu întuneric. îmi fac o socoteală, că la 22 Ianuarie, ne fiind încă nici un semn de a se face lumină, trebuie să fie mai puțin de ora şase.

Din toate câte s'au întâmplat ieri, nu încape nici-o îndoială, că cei care au planificat teroarea au făcut-o ca să ne distrugă nervii, să ne epuizeze forțele, să ne demoralizeze. Camera 4 Spital e astfel purgatoriul în care am fost trimişi de Ministerul de Interne.

Gândul, că peste o oră sau două va trebui să trec iarăşi prin încercările grele de ieri îmi dă o senzație de sfârşeală.

Ce va aduce ziua de astăzi, refuz să întrevăd!

Cu ochii fixați în scoarța ce ține loc de saltea, speranțele mi se şterg din ce în ce mai mult, până la dispariție. Viitorul, atât de enigmatic, mi-e simbolizat printr'un sarcofag, sub care sunt îngropate atâtea vise...

Îmi frec ochii şi m'arunc în trecut, la intrarea ruşilor în România, când, cu tot prăpădul ce venise peste noi, speranțe îmi dădeau încă curaj.

A fost ca o rupere de diguri....

Armatele sovietice se revarsă peste pământul României, într'un entuziasm delirant, divizii după divizii gonesc spre Apus. Primele ziare, după întorsătură, le numesc armate « eliberatoare ». N'o crede nimeni; cel puțin eu n'am întâlnit pe cineva care să le considere, în mod sincer, ca atare.

E armistițiu, dar totuşi, regimente întregi ale armatei române sunt făcute prizoniere. « Eliberatorii » îşi dau arama pe față...

Primele tancuri sovietice au intrat în capitală. în loc de entuziasmul de masă, pregătit de ziare, « eliberatorii » nu sunt întâmpinați decât de vreo două mii de oameni; cifră infimă pentru populația de peste un milion a Bucureştiului. Atât s'a putut aduna din mahalalele capitalei!

E un Septembrie cu căldură mare. Vara nu vrea să cedeze. Câmpurile stau părăsite; țăranilor nu le mai arde nici de culesul porumbilor, nici de slobozirea pomilor încărcați de fructe.

Apoi, e panică: se aude că pe unde trec « eliberatorii » e prăpăd. Iau tot ce întâlnesc: cai, căruțe, birji, automobile în bună stare sau pe jumătate stricate; apoi, golesc prăvălii în câteva minute, taie un vițel numai pentru câteva fleici, sparg un butoi pentru câțiva litri de vin, îți dau în casă totul peste cap, doar or găsi ceva de valoare....

Îi aştept, să-i vad şi eu, să mă încredințez de tot •ce aud despre ei.

E ceva lume strânsă pe trotuarele străzii principale ale oraşului... Se aşteaptă cu înfrigurare!

Iată că la cotitura străzii îşi face apariția primul « eliberator ». Armăsarul în spume galopează pe asfaltul străzii, ca şi cum ar fi venit aşa, în goana mare din stepele Rusiei.

Inima îmi bate, nu de frica mongolului care stă stângaci în şa, ci de teama unei alunecări a calului; mi-e frică să nu-şi rupă picioarele splendidul armăsar românesc! Urmează apoi, căruțe încărcate cu soldați de diferite neamuri: ruşi, tătari, mongoli; camioane, tunuri enorme, automobile decapotabile, brisci, şarete... Şi toate trec în goana mare şi în cea mai perfectă dezordine. Apoi, murdăria de pe « eliberatori », bărbile ne-rase de săptămâni, sau poate de luni de zile, lipsa unei deosebiri în ținută între ofițeri şi soldați, totul îți dă impresia că peste noi, în trecere spre Apus, se revarsă noi năvăliri barbare.

Nu mă pot abține şi spun necunoscutului de lângă mine.

— Uite domnule, ce-a dat peste țara noastră. La ce ne-am putea aştepta de la barbarii ăştia!

— Taci domnule, îmi spune cu falsă îngrijorare, omul de lângă mine.

— De ce să tac, îi răspund, ce ți-e frică că ne înțeleg ăştia? Doar suntem între noi.

El, tot grijuliu:

— Oricum, trebuie să ne acomodăm...

Plec! Las în spatele meu primul specimen, întâlnit după « eliberare », din ceea ce se cheamă colaboraționişti.

Nimeni nu mai iese la şoseaua mare. Prăvăliile sunt golite şi stau cu obloanele trase.

Armatele sovietice trec mereu, zi şi noapte, în revărsarea lor către inima Europei. Sunt grăbiți să aducă şi altor popoare aceeaşi «eliberare » care ne-au adus-o nouă, românilor.

Câteodată, târziu în liniştea nopții, îi aud de departe, după cântecele lor intonate de sute sau poate de mii, deodată; am impresia că în acest delir vor să ajungă mai repede la țintă.

Cât despre mine, trebuie să fac un efort să nu mă simt străin pe pământ românesc!

Apoi, după ezitări, cu inima strânsă, ies la drum; nu să-i întâmpin, ci să le ghicesc gândurile.

Sunt singur pe drumul ce duce spre poalele Carpaților. Aştept. Cu privirea scrutez şoseaua până la punctul unde îşi pierde conturul. După un timp apare un vehicul, tras de cai. încet îl desluşesc: e o birjă.

Trec lungi minute până ce trăsura e în fața mea; soldatul de pe capră trage domol hățurile. Caii se opresc. Sunt obosiți şi ei ca şi cel ce-i mână.

Am o uşoară tresărire, dar imperceptibilă pentru cei trei militari sovietici din birjă. De pe capră, sare jos soldatul de lângă vizitiu. E cu pistolul automat în mână.

Pentru o clipă, regret parcă ieşirea la şosea! Ofițerul superior de pe canapeaua din fundul trăsurii îmi redă însă încrederea în mine: îmi zâmbeşte şi-şi ridică mâna, în semn de salut. îi răspund cu o uşoară, dar politicoasă înclinare a capului. După epoleți, bănuiesc că trebuie să fie general.

Militarul cu pistolul automat în mână e proțăpit în fața mea.

Amândoi suntem în aşteptare! Sovieticul e surprins, parcă, de tăcerea venită din partea aceluia, care după socoteala lui ar trebui să scoată o exclamație de « bun sosit». Trec câteva

secunde. Eu, mă încăpățânez, nu de altceva, dar vreau să-i arăt ca mă socotesc liber şi stăpân în țara mea.

Generalul, om spre şaizeci de ani, figură atrăgătoare, ochi care observă, rupe tăcerea. Soldatul se întoarce; îl ascultă.

Nu pricep o iotă!

Apoi, spre surprinderea mea, cel proțăpit în fața mea, îmi spune, într'o românească de parcă ar fi trăit toată viața aici, la poalele Carpaților:

— Tovarăşul General întreabă, dacă drumul până la Sibiu e bun.

Îmi revin din zăpăceala care a dat peste mine la auzul graiului românesc ieşit din gura unui soldat sovietic şi îi dau explicațiile care mi s'au cerut.

După traducere, într'o rusească care, după socoteala mea, trebuie să fie tot atât de perfectă ca şi românească în care mi s'a adresat, soldatul îmi spune, țintindu-şi privirea drept în ochii mei:

— Tovarăşul general vrea să mergi cu noi, să ne arăți drumul până la Sibiu.

Cu respirația tăiată, uitându-mă însă la general şi căpătând imediat convingerea că comandantul de oşti sovietic nu a cerut aşa ceva, îi răspund:

— Numai.... să plec aşa, fără să ştie nimeni de mine, nu e de loc plăcut. Apoi, drumul până la Sibiu nu e complicat... Sovieticii mai vorbesc ceva între ei, după care soldatul îmi spune:

— Bine, Tovarăşul General nu ține neapărat să mergi cu noi.

Dă să se întoarcă spre trăsură, dar nu mă pot abține şi-1 întreb:

— Dar, cum se face, de vorbeşti atât de bine româneşte? Fără nici-o ezitare răspunde:

Sunt român.

Se întoarce brusc şi din doi paşi, e pe capră.îl salut pe general, după care caii se pun în mişcare. Rămân pe gânduri; refuz să cred că omul în uniformă sovietică e român. Vreau mai de grabă să cred că ruşii pot pregăti oameni atât de bine, încât să vorbească limba țărilor « eliberate », fără nici-o deosebire de autohtoni.

După câteva minute, în trap domol, se apropie de mine o brişcă, trasă de un cal obosit. Totul e românesc; şi cal, şi ham şi brişcă. Acum, îmi dau şi mai bine seama că ruşii au pornit să cucerească Europa, până la Berlin, în căruță, în birjă sau pe bicicletă!

Unicul ocupant al brişcii, îşi opreşte mârțoaga în fața mea şi sare jos. îşi ia pistolul automat, dar se răzgândeşte şi-1 lasă de unde 1-a luat.

Văzându-1 atât de paşnic, îl primesc cu un zâmbet şi-o ridicare a mâinii drepte.

Rusul, prăfuit din cap până'n vârful bocancilor, ne-ras, cu tunica şi pantalonii soioşi, îmi întinde mâna agale ca şi cum ar avea poftă să stea la taifas.

După ce-mi adresează câteva cuvinte, dau din mâini, în semn de neputință. Apoi, face şi el acelaşi lucru. Următoarea mişcare din mâini, din partea mea, vrea să însemne: încotro?

Ivan înțelege:

— London, London.

Îi repar pe loc confuzia:

— Berlin.

Răspunsul e spontan; scutură din cap şi repetă:

— London.

Îi fac un semn de mare nedumerire.

Sovieticul se întoarce apoi cu fața spre apus, dă din mâna dreaptă, cu degetul arătător înainte, ca şi cum ai certa un copil neascultător:

— Capitalist, capitalist.

Izbit de obiectivul rusului din fața mea, mi se adevereşte, pentru încă odată, că aceasta lume capitalistă, pe care e mâniat Ivan a făcut cea mai ilogică alianță din istoria omenirii, ajutându-şi duşmanul de moarte. Dar dacă a făcut-o totuşi, având de înfruntat formidabila armată a Germanii naziste, ce a împiedicat-o, să nu aranjeze lucrurile îi aşa fel, încât puhoiul sovietic să nu să reverse peste Europa? Fiindcă fără ajutorul american şi fără bombardamentele « fortărețelor zburătoare »,

ruşii n'ar fi putut ieşi din graniţele lor. Şi apoi, o debarcare a aliaţilor pe coasta Mării Negre ar fi fost de bun augur, pentru ţările care priveau cu îngrijorare înaintarea armatei sovietice.

Ajutând trupele comuniste să pătrundă în Europa, « Liberatoarele » americane îşi dezic numele. Dar au timpul încă să rămână consecvente faţă de idea de libertate. Căruţele, brişcile, şaretele, pe care se transportă armata sovietică, în drumul ei spre Apus, pot fi oprite.

Ziua a doua în camera 4 Spital începe sub semnul batjocorii. Suntem traşi de pe prici cu brutalitate, ca să nu avem timp să ne dezmeticim. înjurăturile şi loviturile de bâtă nu lipsesc.

În jurul meu simt mâhnirea celorlalţi!

Pentru mine însă, acest început e şi mai greu. Am dureri mari în tot coşul pieptului, fălcile îmi sunt încleştate iar picioarele de-abia le pot mişca.

Suntem la locurile noastre, aşa cum am fost aranjaţi ieri. De spălat nici pomeneală!

Degeneratul, în mijlocul camerei, având lângă el pe Gherman, Steiner şi Puşcaşu, îşi roteşte privirea peste noi. Pare mulţumit de ce a întreprins până acum! Dar nu se arată deloc, că ar fi dispus să ne dea pace. Vorbeşte în şoaptă, enigmatic, cu cei din jurul lui. Cel din dreapta mea îmi aruncă o fulgerătoare privire. O frântură de secundă mi-a fost de ajuns să-i văd teama de pe faţă. Inima începe să-mi zvâcnească, dându-mi dureri şi mai mari în coşul pieptului!

Toată echipa e strânsă în jurul degeneratului! De-abia îmi dau seama că un nou atac se pregăteşte, şi iată că toţi cincisprezece se şi aruncă asupra noastră.

în câteva clipe bătaia e generală; dau cu bâtele şi curelele, în dreapta şi'n stânga. Mai pot face totuşi o remarcă: bătăuşii, evită pe cât se poate, să ne lovească în cap.

Ne ascundem cum putem feţele în mâini şi ne încovrigăm în noi. Primesc lovituri de bâtă pe spinare şi pe picioare. Bătăuşii aleargă de la un loc la altul, în dezordine şi parcă fără să ţină socoteala de cine a fost lovit mai mult sau mai puţin. Fiecare cu norocul lui!

Din când în când, degeneratul îşi îndeamnă oamenii:

— Dă-i Gherman; fii atent Puşcasule la ăla din dreapta ta. Steiner, atinge-1 peste picioare cu bâta nu cu cureaua. Trece aşa poate o oră, cu unele mici pauze; câteva minute de odihnă pentru bătăuşi.

Cu o voce calmă, plină de mulţumire, şeful echipei dă încetarea:

— Ajunge.

Prima oră a zilei a fost atât de deprimantă, încât nici nu mai îndrăznesc să mă gândesc la ceea ce ar putea veni în următoarele douăsprezece, treisprezece ceasuri..... Mă simt copleşit; frânt de oboseală, golit parcă de toată forţa. Ceilalţi şi-au pierdut şi ei puterea de rezistenţă. îi simt doborîţi de amărăciune! Aici trăim într'o lume a răului, a suferinţei, a morţii....

Am terminat de mâncat mălaiul fiert, după care suntem scoşi la toaletă, tot ca ieri, în grupe de câte zece. Suntem iarăşi la locurile noastre, mereu în aceeaşi poziţie.

Degeneratul, în mijlocul camerei, pare nerăbdător; îşi freacă mâinile, face câţiva paşi, se opreşte, se uită fix la câte unul din noi, îşi strânge buzele.

Dar iată că face semn unuia să vină la el. E la vreo cinci metri în dreapta mea. Cel chemat se scoală de pe prici şi cu un mers care îi trădează dureri, ajunge în faţa omului care ne terorizează. E Gică Şerbănescu, student la medicină, din cei care au fost aduşi de la Jilava împreună cu mine. înalt, subţire, cu o faţă mai mult feminină, nu pare deloc omul care să poată îndura rigorile unei vieţi ca cea de aici.

Nu mai am timpul să fac vreo reflecţie, că dintr'o palmă, Şerbănescu e aruncat la câţiva metri pe ciment. Steiner şi Gherman sunt pe el cu picioarele. Apoi, e ridicat şi adus în faţa degeneratului. O altă palmă îl trimi-te din nou la pământ, după care e îmbrâncit la locul lui.

Teroristul îşi roteşte privirea şi ocheşte un altul. I se aplică aceeaşi bătaie

Trece în felul acesta poate o oră şi jumătate. îmi vine şi mie rândul. Palma degeneratului mă aruncă la câţiva metri; în faţa lui trebuie să stai cu mâinile la spate. Mă încolăcesc ca să-mi feresc partea vulnerabilă a corpului de loviturile de picioare; durerile din piept îmi dau griji.

li faţa teroristului e acum unul pe care nu-1 cunosc. E mic de statură şi rotund la faţă. După ce-şi primeşte ce e al lui, dă să fugă pe prici, când degeneratul strigă:

— Bă, tu ce umbli în şalvari?

— N'am mai avut timp să-mi trag pantalonii azi de dimineață, răspunde, bâlbâindu-se, cel întrebat.

— Cum te chiamă, întreabă degeneratul, rânjind:

— Mahmed, domnule.

Un hohot de râs îmi strânge şi mai mult inima.

— Bine, mă turcule, dar tu cum ai ajuns pe aici? se miră teroristul.

— Am vrut să fug în Turcia şi am fost prins la graniță, răspunde omul, cu spaimă în ochi.

Degeneratul se apropie de turc, îl apucă de turul izmenelor, şi-1 ridică la vreun metru înălțime. Apoi, cu prada în mână, se întoarce către ceilalți din grupa lui. îl aduce aşa, câțiva metri, îl aruncă pe ciment, după care spune:

— Luați-1 voi în primire.

Mahmed, e luat în palme, întâi de Puşcasu apoi de Gherman şi Steiner. E asvârlit în brațele altuia, care la rândul lui îl aruncă cu un picior înfipt în spate până la câțiva metri. Şi aşa mai departe.

Turcul a ajuns pe prici la locul lui; rămâne cu privirea rătăcită, de parcă ar vrea să i se dea o explicație. Apoi începe să tremure din toate încheieturile. E ca un câine încolțit de lupi.

În felul acesta ne trece restul zilei..

Cum să descriu sentimentele care mă cuprind, teama care face să-mi bată inima atât de tumultos şi sângele care îmi aleargă în vine cu febrilitate?

Mă gândesc, în primul rând, că bătăuşii au fost terorizați în aşa măsură, până au fost aduşi la acest stadiu de brutalitate. Li s'au distrus simțurile. Au devenit un fel de roboți care, la un semn, trec la atac.

Mă gândesc apoi că cei care au inițiat această teroare — sunt, de bună seamă, în Ministerul de Interne, în Comitetul Central al Partidului Comunist sau poate la Moscova — trebuie să fie stăpâniți de ură fără margini împotriva acelora care nu le împărtăşesc ideile. Au născocit cea mai demonică metodă de lichidare a adversarului politic, aducerea lui la starea animalică. Cei terorizați aici trebuie despuiați de orice caracter uman!

Eu mă găsesc în acest laborator de distrugere a sufletului, de aducerea omului la starea de robot!

Şi mă îngrozesc la gândul că mi se e va aplica şi mie această metodă care înseamnă, în primul rând, bătăi ceti pot aduce moartea.

Urletele care le-am auzit în subsol au fost scoase de oameni care au avut moartea în față....

Cu aceste gânduri, îmi închei încă o zi în camera 4 Spital. Seara târziu, când ni se dă liber să ne întindem pe locurile noastre, mă zbat să nu cad pradă somnului, ca să prelungesc în felul acesta sosirea zilei de mâine. Dar frânt de oboseală, cedez.

Sunt trezit a doua zi de dimineață de bătăuşi, îmbrâncit, ca să rămân apoi împietrit pe locul meu pentru încă o zi...

VIII

Au trecut cinci zile de când ne găsim în camera 4 Spital.

E seară, poate trecut de ora şapte. Ciorba de arpacaş am primit-o pe la ora cinci şi de atunci stăm înțepeniți la locurile noastre. Nu îndrăznesc să-mi mai abat privirea fixată de pe metrul pătrat de ciment al podelei.

Pieptul mă doare mereu, dar picioarele mi s'au mai dezmorțit. Pielea mă mănâncă pe tot corpul, dar nu îndrăznesc să încerc o cât de slabă frecare cu coatele. Bătaia generală a avut loc astăzi cam între orele trei şi patru. Am avut norocul să cadă pe mine mai întâi Popescu, care s'a făcut mai mult că loveşte; era cu ochii mereu îndurerați. Apoi, m'a luat în primire un altul, care m'a lovit numai cu cureaua pe spinare, fără să se folosească de bâta care o avea în cealaltă mână. După

terminarea bătăii, degeneratul a părăsit camera. A lipsit mai bine de o oră. Am avut astfel liniște. A ieşit, desigur, să ia instrucțiuni de cum să continue programul de dezumanizare.

Plantoanele şi-au făcut plimbarea, fără să mai aibă ochii pe noi, iar ceilalți din echipa de teroare au stat de vorbă, preocupați parcă de alte probleme, decât de chinuirea noastră.

E prima seară, până acum, când suntem lăsați în pace, fiecare cu gândurile lui!

Dar iată că reîntors în cameră teroristul rupe tăcerea:

— Am să vă spun câteva cuvinte.

Cincizeci şi cinci de capete, plecate, deznădăjduite, se întorc spre el; unora, chiar li se întipăreşte pe fețe speranța.

Se uită cu toată atenția la noi şi continuă:

— Vă găsiți aici de cinci zile. V'ați întrebat, desigur, de ce sunteți bătuți, de ce sunteți obligați să nu vă mişcați pe prici, să vă culcați numai pe o rână sau să nu vorbiți. Ca să înțelegeți ce se petrece cu voi, e bine să ştiți, mai întâi, cine sunt eu şi care mi-e țelul în viață. Mă numesc Eugen Țurcanu; am studiat Dreptul la Iaşi.

Sunt condamnat la şapte ani închisoare pentru nedenunțare. Pedeapsa am primit-o fiindcă ştiam de activitatea legionară a unor cunoscuți, unii din ei chiar prieteni şi nu i-am dat pe mâna organelor de securitate. In trecut, fusesem şi eu legionar.

În 1944 m'am înscris în Uniunea Tineretului Comunist. Am avut acolo activitate rodnică; am fost trimes ca şef al unei brigăzi de comunişti la Sofia, în 1945, unde am rămas profund impresionat de credința în comunism şi hotărârea de luptă a acestui tineret în vederea făuririi unei vieți fericite, pentru toți oamenii.

In Bulgaria, credeam că rupsesem cu trecutul meu de fascist înrăit, de duşman al poporului şi al clasei muncitoare.

Mă înşelasem însă! în mine zăceau încă sentimente care mă împiedecau să-i denunț pe cei care conspirau împotriva clasei muncitoare, de care eu mă simțeam totuşi legat. Nu i-am denunțat, fiindcă-mi erau prieteni...

Aşa am ajuns în închisoare. Şi nu-mi pare rău deloc! Aici, mi-am dat seama că sunt ros în interiorul meu, de un putregai al unui trecut urât şi al unei educații criminale. Era acest putregai care mă ținea în loc să-mi denunț prietenii. Şi m'am hotărât să-1 scot. Nu e o treabă uşoară să te cureți de tot ce e rău în tine. Dar am reuşit.

Administrația închisorii m'a ajutat, punându-mi la dispoziție lucrări în acest domeniu, pentru care îi voi rămâne recunoscător toată viața. Asta s'a întâmplat în închisoarea Suceava, în 1948.

După ce am reuşit să-mi curăț interiorul de toată murdăria educației burghezo-capitaliste, primită în şcoală, în universitate, la biserică, mi-am propus ca țel suprem în viață să aduc şi pe alții pe calea cea bună.

M'am adresat direcției închisorii, arătându-i în mod sincer ceea ce vreau. Am fost înțeles, apoi ajutat şi sfătuit. Am înțeles că nu au nimic împotriva aducerii deținuților la o viață sănătoasă, curățirii trupurilor lor de putregaiul care le perverteşte conştiințele. Am pornit la treabă. Alături de mine a venit un prieten. îl cheamă Alexandru Bogdanovici. După câteva luni de zile însă, mi-am dat seama că prietenul meu e un criminal. Se ataşase acestei acțiuni de curățire a trupului cu gânduri ascunse; pentru el, reeducarea prin convingere, de care îmi vorbea, era numai mijlocul de a scăpa din închisoare. L'am demascat!

E acolo pe prici. Uitați-vă la el.

Îşi întinde mâna spre priciul de vis-a-vis de mine. îl priveşte apoi lung, cu o duşmănie ieşită din ochi, care face să-mi dea un fior.

E un om înalt, cel puțin aşa mi se pare cum sade turceşte. Capul şi-1 ține în piept, privirea fixată pe crâmpeiul de prici dintre picioare. Are o uşoară tremură-tură a corpului, constantă şi înspăimântătoare. Pare un om căzut într'o resemnare totală şi care-şi aşteaptă irevocabil condamnarea.

Eugen Țurcanu face câțiva paşi în direcția priciului unde tremură Bogdanovici. După câteva secunde lungi, nesfârşit le lungi, cu voce amenințătoare, spune:

— De mâinile mele ai să mori, banditule!

Fac un efort pentru a-mi stăpâni tremuratul violent al corpului.

în cameră e tăcere mormântală. Din mijlocul tavanului, becul electric lasă o lumină palidă peste cinzeci şi cinci de fețe schimonosite de spectrul morții. Doar paşii rari şi apăsați ai gardianului pe cimentul culoarului amintesc că viața continuă dincolo de uşe după norme diferite de ale noastre. E paza nemiloasă a acestui purgatoriu şi totodată dovada peremptorie că degeneratul nu e decât executantul unui plan demonic.

— Aici, continuă Țurcanu, vă veți face DEMASCAREA exterioară; asta înseamnă că va trebui să spuneți tot ce ştiți despre voi şi despre alții — toate faptele voastre sau ale altora, care au fost duşmănoase clasei muncitoare. Dar, absolut tot! Veți da declarații scrise, care vor începe cu următoarele cuvinte: eu, subsemnatul bandit... declar.

Demascarea exterioară va fi urmată mai târziu de DEMASCAREA interioară; asta înseamnă că vă veți face o autobiografie, verbal, în fața celorlalți din camera sau celula unde vă veți găsi. Vă veți scormoni trecutul, începând de la cea mai fragedă vârstă. Va trebui să lepădați tot ce-a fost criminal în voi. Şi numai după ce veți fi curați, clasa muncitoare vă va da dreptul să vă însuşiți doctrina marxistă.

E o treabă grea, care ar putea dura ani de zile.... Rămân năuc. Nu ştiu ce să gândesc. Reuşesc totuşi să fac o primă remarcă: el, Țurcanu, unde şi-a făcut demascările de care vorbeşte şi în fața cui s'a lepădat de tot ce a fost criminal în el? Din câte am înțeles, reiese că curățirea de putregai, de care vorbeşte, pentru el a durat câteva săptămâni, cel mult două — trei luni de zile. Pentru noi, trebuie să dureze însă ani.... după care, de aici, nu poți ieşii decât nebun.

Cum să-i calific pe cei care au născocit acest plan demonic dat pe seama clasei muncitoare? Ei înşişi nu sunt altceva decât demoni...

Țurcanu face câțiva paşi rari, apăsați. Pe fața lui nu se profilează nici o umbră că s'ar îndoi cumva de nereuşita demascărilor de care a vorbit. E parcă încredințat că el este cel căruia, după terminarea acestei experiențe, i se va da mână liberă să organizeze pe tot cuprinsul țării centre pentru reeducarea oamenilor. Are parcă aerul să spună: eu sunt creatorul omului marxist....

Dar iată, că brusc, întinde mâna către unul, la vreo cinci metri în dreapta mea. I se adresează pe un ton de superioritate:

— Tu, mă ăsta, în tunică militară, ce fel de ofițer ai fost?

— Sunt student la medicină în anul patru, la Institutul Medico-Militar, răspunde scurt cel întrebat.

Cuvintele au fost rostite de un om care se arată sigur pe el.

Țurcanu are o uşoară încruntătură a sprâncenelor, după care, cu acelaşi aer de superioritate:

—Şi ce crime ai comis împotriva clasei muncitoare de te găseşti aici?

Cu aceeaşi siguranță, medicinistul militar răspunde:

—Tot ce-am făcut a fost lămurit la proces.

Răspunsul îmi dă un fior, fiindcă fața lui Țurcanu se congestionează, privirea parcă îi varsă foc, trupul îi tremură.

Îl privesc cu emoție. Cred că n'am văzut în viața mea o față atât de fioroasă ca cea pe care o are el acum!

Se repede, mai mult se aruncă, asupra medicinistului militar. Ca la comandă, Puşcaşu, Steiner, Gherman şi Pătrăşcanu, sunt în spatele lui. Țurcanu îl trage de gulerul hainei până în mijlocul camerei. E de statură mijlocie, blond, cu trăsăturile feței regulate.

E culcat pe podea; degeneratul îi înfaşcă gâtul în mâini, îi izbeşte capul de ciment. Cinci-şase lovituri. Se iasă cu toată greutatea pe gâtul victimei; îl ştrangulează. Medicinistul horcăie, se zbate în strânsoarea mâinilor lui Țurcanu. îl ține aşa mult (noțiunea timpului n'o mai am).

După un timp îi dă drumul din strânsoare; apoi îl trage în sus. Steiner şi Gherman îl țin de mâini. Țurcanu îl pălmuieşte — palme care îi sucesc gâtul brutal, nemilos, batjocoritor.

Apoi, degeneratul urlă:

— Desbrăcați-1 la piele.

I se scoate tunica, cămaşa, pantalonii, pantofii şi ciorapii.

Şase din echipa de bătăuşi se aliniază la o distanță de circa un metru unul de altul. în fața lor, la doi metri, alți şase.

Toți au în mâini curele şi bâte.

Medicinistul e legat la gură cu un prosop înnodat strâns la ceafă. Țurcanu îl împinge apoi pe culoarul format de cei doisprezece bătăuşi. Un culoar al disperării, al groazei; o văd în ochii holbați ai medicinistului militar, deasupra prosopului albastru, murdar.

Loviturile încep din ambele părți. închid ochii. Instinctiv, îmi fac semnul crucii pe cerul gurii. Parcă totul se învârteşte cu mine. Am impresia ca viața se opreşte aici. Inima îmi bate de mă sufocă.

Demascările încep pe acest culoar, pe acest drum al Golgotei!

Victima îndură durerile de pe urma loviturilor de bâtă şi ale cataramelor de la curele cu o răbdare care mă impresionează. Rabdă năbuşit în prosop! După un timp, pe spinare şi pe picioare, pielea-i e ruptă. Sângele se prelinge pe picioare în jos. Cimentul e roşu....

La un semn al lui Țurcanu, loviturile încetează.

În afară de horcăitul năbuşit al medicinistului, de zvâcnirile spasmodice ale muşchilor, în camera 4 Spital e o linişte şi o nemişcare totală — o scenă a unei deznădăjduiri de infern, de apocalips...

E lăsat aşa, cinci-şase minute. Apoi, i se pune cămaşa şi e târât la locul lui.

Imediat după aceasta, ni se dă ordin să ne culcăm. Sunt frânt de oboseală, dar nu pot să dorm şi nici nu vreau, să prelungesc aşa sosirea zilei de mâine....

Colaborarea dintre Țurcanu şi inițiatorii acestei acțiuni de dezumanizare, mă înspăimântă. E batjocoră față de ființa umană şi răzbunare în aceleaşi timp, față de adversari. Nu încape îndoială, că bătăuşii au fost la rândul lor terorizați până la un nivel care depăşeşte puterea de suferință a omului — bătaia care a avut loc aici e dovada necontestată a acestei terorizări — ca apoi să fie aduşi în situația de a teroriza la rândul lor pe alții.

Ar fi putut-o face ei, comuniştii, dar atunci suferința ar fi fost numai fizică. Ei au nevoie, după cum se vede, de o suferință de ordin moral, care să ducă la distrugerea sufletului, la crearea omului fără suflet. Este cea mai diabolică tentativă de deformare a ființei umane aşa cum a fost creată de Dumnezeu!

Creştinii au fost sfâşiați în Roma imperială de fiare sălbatice; de fiare, dar nu de oameni! Gladiatorii s'au omorât între ei, dar li s'a dat cel puțin posibilitatea să se lupte! Noi, cei cincizeci şi cinci din această cameră nu-i putem împiedica sub nici-o formă pe bătăuşi, deținuți ca şi noi, la realizarea planului diabolic la care, de voie sau de nevoie, s'au angajat; nu-i putem scoate din rătăcirea lor care ne copleşeşte de durere. N'o putem face, fiindcă ne țin în loc gloanțele gardienilor de pe culoar. Şi după cum ei, mercenarii de după uşă, sunt gata să ne ucidă, în aceeaşi măsură, noi, stăpâniți de instinctul de conservare, vrem să trăim. Puşcaşu, Gherman, Steiner, Pătrăşcanu — poate chiar Țurcanu —sunt ființe dezumanizate, roboți creați de o forță, care se găseşte undeva în Comitetul Central al Partidului Comunist, sau la Moscova. De aici înainte mi se profilează o luptă, care va dura mult, poate ani, după spusele lui Țurcanu; va trebui să nu-mi pierd sufletul...

Târziu, cad pradă somnului....

Mă trezesc brusc, buimăcit. Trebuie să fie în miez de noapte. în fața mea am un spectacol dat parcă de nebuni. Țurcanu loveşte cu bâta în trupurile încovoiate ale câtorva, la vreo patru-cinci metri în dreapta mea. Cei-lalți bătăuşi, în jurul lui, se izbesc unul de altul, de parcă ar face un joc stupid.

Îl aud pe Țurcanu zbierând:

— Bine mă, criminalilor, de ce n'ați dat alarma că şi-a tăiat vinele?

Cuvintele îmi pătrund orbii în urechi, fac să-mi palpite inima.

Reuşesc să-mi adun gândurile. Unul dintre noi a ales moartea în locul demascărilor. Țurcanu, — mâinile încrucişate la piept, privirea ațintită pe cadavru, mişcări spasmodice la gură, articulează rar trei cuvinte.

— Cum îl cheamă?

Unul din plantoane, cu buzele tremurânde, mai mult se bâlbâie:

— Şerban Gheorghe.

Fără să mai pună vreo întrebare, calm, Țurcanu trage cadavrul de pe priciul pătat de sânge. E ajutat de câțiva bătăuşi să-1 ducă până la uşă. Bate în geam. După câteva minute de lungă aşteptare, uşa se deschide şi în prag apar doi gardieni. Şerban Gheorghe dispare pentru totdeauna!

Cât de repede poți pune capăt demascărilor! Dar cât de sfâşietoare trebuie să fie clipa când mama deținutului trecut în altă lume, va afla în ce fel şi-a pierdut fiul!

Ochii mi se împăienjenesc. Coşmaruri îmi dezvăluie un drum obscur, lung, greu, la capătul căruia aşteaptă moartea.

Mă simt copleşit de demoni ai răului!

În jurul meu — fețe obosite de chin, priviri pierdute în aceeaşi deznădejde care mă încearcă şi pe mine! Nici unul nu mai e cel de acum cinci zile, fiindcă fiecare îşi dă seama, în acest moment, că urletele ajunse până la subsol au fost scoase de oameni care au avut moartea în față.

Ni se dă ordin să ne culcăm. Trebuie însă, să avem mâinile afară din pătură, trasă şi aceasta numai până la mijlocul pieptului. E mărită şi paza în timpul nopții: trei plantoane, în loc de două.

S'a făcut linişte. Rămân aşa, înțepenit, fără somn, sub ochii vigilenți ai celor trei roboți .

IX

Mă trezesc sub loviturile roboților. Capul îmi vâjâie de nesomn, durerile din coşul pieptului nu mă lasă deloc iar picioarele îmi sunt mereu anchilozate.

Suntem scoşi la toaletă tot în grupe de câte zece, mereu cu mâinile în sus şi păziți de cinci roboți. Cabina WC-ului nu poate fi folosită de aici înainte mai mult de zece secunde. Nu ştiu ce să fac mai întâi, să arunc câțiva pumni de apă pe ochi, să-mi clătesc puțin gura sau să încerc o fugitivă frecare a mâinilor cu săpunul, acest cub de culoare cafenie care nu vrea să facă spumă.

Ajuns la locul meu şi luându-mi imediat poziția impusă, constat cu uimire că Fuchs şi Miulescu au trecut în echipa lui Țurcanu. Când şi cum s'a produs trecerea, nu pot să-mi dau seama! Probabil în timpul celor zece minute cât am stat la toaletă.... sau poate în timpul nopții, după sinuciderea lui Şerban.

Dar sunt atât de preocupat de propria-mi soartă şi de surprizele ce le va putea aduce ziua care de abia a început, încât această metamorfozare trece pe planul doi. Nu-mi vine totuşi să cred că Miulescu, care a stat împreună cu noi ceilalți şase luni la Jilava, tunând şi fulgerând împotriva comuniştilor şi nici chiar Fuchs, cu toate că-1 cunoaştem de numai cinci săptămâni, să treacă la atac împotriva noastră....

Țurcanu pare mai sever ca niciodată! îşi roteşte privirea peste noi, sfidător, nemilos, enigmatic.

Prin fața mea trece Fuchs, în pas lent spre fereastră. E planton. Rămâne acolo un timp; scrutează orizontul sau poate numai se gândeşte la noua lui postură.

Se întoarce; am curajul şi-mi ridic ochii spre el. Privirile ni se încrucişează. îşi închide ochii, de parcă ar vrea să spună: nu-mi cere prea mult.

La rândul lui, Miulescu, în capul celălalt al camerei, nu îndrăzneşte parcă să se dezlipească de patul de fier de care e rezemat. Cu ochii pierduți, imobil, îmi dau seama că e un alt om decât cel de acum şase zile, când ne găseam în subsol. îmi pare ca un om venit din altă lume, căruia i s'a dat aici un rol ce nu şi-1 imaginase

Dimineața ne trece înțepeniți pe prici, muți, îngândurați. După masă primim bătăia generală, la care Fuchs şi Miulescu nu iau parte. Poate e o regulă a uceniciei în lumea roboților!

Seara, Țurcanu, căruia nu i-am auzit vocea toată ziua, ne spune grav:

— Mâine veți începe să vă faceți demascările exterioare. Veți fi scoşi în grupe de câte opt şi într'o cameră de pe culoar, vă veți face declarațiile în scris. Nu uitați formula, pe care clasa muncitoare v'o cere: eu, subsemnatul bandit... declar.

Noaptea mă deştept în coşmaruri. Omul care şi-a luat viața îmi apare în fața ochilor împăienjeniți. Din negură, mi se desluşesc roboți cu fețe transfigurate, cu mâini hidoase de ucigaşi.

Cândva, în timpul nopții aud vocea lui Țurcanu. Dar de data asta nu mai e coşmar. îl aud la picioarele mele, pe cimentul camerei. îmi dau seama că în mâinile lui se zvârcoleşte unul dintre noi. Aud clar vocea-i nă-buşită: în demascarea exterioară trebuie să spui tot, absolut tot! Clasa muncitoare îți cere să nu-i ascunzi nimic! Altfel vei fi strivit ca o ploşniță.

După un timp, victima se târăşte la locul ei pe prici, la câțiva metri în dreapta mea.

E cât se poate de clar deci: demascările au loc şi în timpul nopții. Eşti trezit, tras jos pe ciment şi acolo, cu gâtul în strânsoarea mâinilor lui Țurcanu, trebuie să-ți iei angajamentul că nu vei ascunde nimic clasei muncitoare...

Dimineața, opt dintre noi sunt scoşi să-şi facă declarațiile. Lipsesc aproape toată ziua. Țurcanu nu s'a mai arătat nici el în cameră.

N'am mai fost bătuți, dar poziția impusă a trebuit s'o respectăm cu desăvârşire.

Fac socoteala că declarațiile ar putea dura o săptămână, dacă ritmul de astăzi va continua şi de aici înainte, adică câte opt demascări exterioare pe zi.

Mă gândesc apoi că riscurile sunt enorme pentru aceia care au de ascuns ceva, dar care e ştiut şi de alții. Poziția în care suntem obligați să stăm şi paza din timpul nopții îşi găsesc rostul, tocmai ca să nu se poată cădea cumva de acord pentru ascunderea unor fapte ştiute de mai mulți. Nu poți să şti apoi, ce-au declarat cei ce ne-au precedat aici, sau ce vor spune cei ce vor urma.

În ce mă priveşte, nu-mi fac griji. N'am pe nimeni aici cu care să împart vreun secret față de « clasa muncitoare ». Mă îngrozesc însă, gândindu-mă la consecințele descoperii unor fapte ascunse, de către unii dintre noi... Refuz să merg mai departe cu gândul!

Mai trece o zi şi încă o noapte. Roboții sunt mereu cu ochii pe noi să-şi desăvârşească aşa paza, pe cât de utilă pentru Securitate, pe atât de ingrată pentru ei. Nu e greu să-ți dai seama că sunt ființe care în bună măsură s'au dezumanizat; zic, în bună măsură, pentru că mai au totuşi pe fețe întipărită suferința. Asta le dezvăluie chinul sufletesc, conştiința care nu le dă pace Cândva, târziu în noapte, sunt trezit. Steiner şi Gherman mă trag de pe prici. Nici nu mai mi-e teamă, atât m'am obişnuit cu teroarea!

Sunt jos pe ciment, lungit pe spate, mâinile sub greutatea trupurilor a doi roboți. Țurcanu, în genunchi, e deasupra mea. îşi lasă mâinile pe gâtul meu, îi văd fața crispată, într'un efort disperat de a mă convinge. De pe buzele lui înregistrez, mai mult şoptit, cuvintele:

— Ai să-ți faci mâine demascarea exterioară, banditule. Să nu ascunzi nimic, dacă vrei sa nu mori de mâinile mele. Rămâne apoi, mult timp, cu privirea ațintită în ochii mei...

O cameră de circa doisprezece metri pătrați. O masă lungă în mijlocul ei, patru scaune deoparte, patru de alta. în colț, lângă fereastră, o măsuță; e biroul lui Țurcanu. Are în față un teanc de declarații. Aşa îmi pot da seama că mulți au fost aceia care au trecut înaintea noastră prin camera 4 Spital!

Țurcanu citeşte declarațiile cu atenție, dar din când în când îşi fixează privirea pe noi.

Scriu tot ce stă în dosarul meu. O fac încet, căci mai mult cad pradă gândurilor. Numai cu trei ani şi câteva luni în urmă, clasa muncitoare, în numele căreia suntem schingiuit aici, nu se arata de loc entuziasmată de marxism; din contră 1-a respins cu majoritate covârşitoare. Aşa îmi amintesc de vara şi toamna anului 1946..

X

E o zi călduroasă de început de Iulie. Sunt în Gara de Nord a Bucureştiului, pe peron. Trenul în care trebuie să iau loc, fusese luat cu asalt, desigur încă de când se găsea în triaj. Vagoanele sunt ticsite de călători, acope-rişurile nu mai pot fi desluşite de trupurile lor, pe scări e o continuă luptă de picioare în căutarea unui sprijin. Acestea sunt condiţiile de călătorie pe calea ferată în vara anului 1946.

Am norocul să dau peste un cunoscut, care mă informează că peste o oră aş putea să-mi fac călătoria într'o drezină.

Am reuşit şi iată-mă pe platforma camionului pe şine, alături de încă şapte-opt călători în aceeaşi situaţie ca şi mine. După câte înţeleg, din discuţia şoferului cu un ceferist, trebuie să aşteptăm sosirea unui comunist de la căile ferate. Probabil că pentru el e pusă la dispoziţie drezina! Şi trebuie să fie un om de temut la CFR. îmi dau seama după felul cu vorbesc cei doi: parcă l'ar avea în faţa lor.

În fine, omul aşteptat soseşte. O faţă ovală, sprâncene stufoase, ochi mici vioi. Pe cap are o şapcă, aşa cum arată în fotografii comuniştii din Uniunea Sovietică, îşi înfige un picior pe scara drezinei şi apoi se aruncă, peste oblon, pe platformă.

E încruntat — pare nemulţumit de prezenţa noastră!

I se explică de către şofer că avem bilete de drum şi că are autorizaţia să ia şi călători. Pornim şi numai după vreo zece minute, drezina se opreşte în prima staţie. Pe peronul pustiu e numai şeful gării. Era în aşteptarea noastră — propriu-zis a drezinei cu comunistul.

Cum ne oprim, fără nici-o introducere şeful gării e luat în primire:

— Bine Tovarăşe Popescu, îi spune încruntat comunistul, am citit raportul activistului nostru sindical şi trebuie să-ţi spun că sunt total nemulţumit de munca de lămurire care o duci cu subalternii dumitale. Aici nu se vede nici o activitate pe linia instrucţiunilor trasate de Tovarăşul Gheorghe Apostol. Dacă nici noi ceferiştii nu putem avea sindicate puternice, să ducem lupta împotriva exploatării capitaliste, la ce-am putea să ne aşteptăm din partea salariaţilor din alte sectoare de muncă, unde reacţiunea poate pătrunde mai uşor. N-avem acum timpul să discutăm mai mult, dar îţi amintesc încă odată: luptă, vigilenţă, nu ascultaţi la şoaptele reacţiunii.

Şeful gării, mai mult bâlbâindu-se, răspunde automat:

— De sigur... vom face aşa cum scrie în instrucţiuni.

Pornim şi ajungem repede la a doua staţie: alt şef de gară, acelaşi cuvinte de mustrare, acelaşi răspuns timorat. Şi aşa, până la terminarea călătoriei mele.

Suntem în Iulie, iar alegerile vor avea loc în toamnă! Fiindcă toamna se numără bobocii, scria ieri Scânteia. Pentru mine, martor ocular al reproşurilor aduse de un sindicalist comunist activităţii ceferiştilor pe o înşiruire de staţii, de mai mult de o sută de kilometri, nu încape nici o îndoială că la toamnă guvernul comunist instalat de Vişinski la cârma ţării nu prea o să aibă ce număra. în acelaşi timp însă, mă întreb: ori tovarăşul din drezină depăşeşte în prostie orice limită, dezvăluind prin mustrările aduse şefilor de gară lipsa de comunişti la CFR, ori are siguranţa, că prin prezenţa armatelor sovietice pe teritoriul României se va asigura guvernului continuitatea şi după alegeri, chiar dacă le va pierde, să zicem, cu un procent de nouăzeci la sută.

Deocamdată, mi se conturează tipul comunistului din sindicate (am întâlnit şi alţii): sigur de viitorul partidului comunist, cu toate că e conştient de impopularitatea lui şi apoi, ameninţător.

E şi comunistul din lumea satelor, de obşte meseriaş, croitor, cizmar, tâmplar. Prima caracteristică: nu mai lucrează; e încă de dimineaţă la primărie şi nu face altceva decât să treacă de pe un scaun pe altul. Mai pe la prânz, se duce la cârciumă, unde se cinsteşte cu toată lumea. E binevoitor cu toţi şi nu mai poate de dragul ţăranilor.

E apoi comunistul din fabrică. Nici ăsta nu mai lucrează. Poartă o cămaşă roşie sau cel puţin o cravată foarte roşie. Vorbeşte mult şi îi asigură pe muncitori că în curând va sosi ziua când « fabricile vor fi ale noastre, ale muncitorilor ».

E apoi comunistul ieşit din mahalalele oraşelor şi cu deosebire ale Bucureştiului. Până la instaurarea « democrației » în țara noastră, nu prea s'a omorât cu munca. Acum, n'o mai face chiar de loc. Se învârteşte pe la sediile partidului sau ale UTC-ului; se plânge, cât de nemiloasă a fost cu el exploatarea capitalistă. Dar acum, când clasa muncitoare e pe punctul să-şi ia în mâini propria-i soartă, i se va face şi lui dreptate. Vrea să intre în poliție (cu poliția capitalistă a avut mult de furcă). Deci, când o să ajungă comisar, vom avea, în fine, poliția în slujba poporului. Deocamdată îşi face liceul în particular; s'a înscris pentru primele trei clase deodată.

E şi comunistul care până mai acum un an, era negustor de mărunțişuri. Nu mai merge treaba! Se vede de pe acum om cu putere în comerțul de stat. (Comerț trebuie să existe, chiar dacă cel privat e la pământ.)

Mai e şi comunistul din guvern sau din Comitetul central. N'a visat niciodată să ajungă la cârma României! Dar acum, afirmă sus şi tare: am luptat pentru dreptate, pentru democrație, pentru libertate. Am suferit în închisori, pentru idealul comunist (nu spune o vorbă de spionajul pentru Uniunea Sovietică.) Are un năravː îşi lasă nevasta de pe timpul ilegalității; nu mai corespunde. Constantin Doncea, de exemplu: locul muncitoarei credincioase 1-a luat tovarăşa Florica Doncea, farmacistă, înrudită cu moşieri, femeie de lume, e înnebunită după maşinile americane....

Dacă comunistul din guvern are un băiat, trebuie neapărat să ajungă inginer, iar dacă are o fată, o vrea artistă. (E sigură ca are mare talent, aşa ca nu mai e nevoie să treacă pe la Arta Dramatică).

S'a instalat într'o vilă la şosea, cu parc şi grădinar şi-şi duce viața între casă şi minister. Când vorbeşte la telefon cu vreun director, cerându-i lămuriri în probleme de care habar n'are, se scapă: să trăiți domnule director.

în vara anului 1946 sunt atât de puțini comunişti în România! în acelaşi timp, anti-comunismul se manifestă atât de vădit, încât celor mai mulți dintre comunişti le e teamă să-şi arate fața.

Au creat deci partide şi formațiuni politice, pe care la aruncă pe « piață », întocmai cum o întreprindere comercială îşi încearcă ultima şansă să nu dea faliment, schimbând numele şi ambalajul mărfurilor ce nu sunt pe placul consumatorilor.

Încercări zadarnice! Clasa muncitoare se încăpățânează; nu vrea să audă de comunişti!

În fața unei astfel de situații, Partidul comunist adoptă tactica colaborării. încă din 1945 s'a creat « Blocul Partidelor Democrate » — aceasta e denumirea Frontului Popular. Căci după 1944 s'au găsit oameni care şi-au descoperit vocații « progresiste », sau un trecut eminamente « democrat ». Personajul principal al acestui circ de « democrați » e Petru Groza. Intrarea ruşilor în România îl găseşte latifundiar, acționar în întreprinderi industriale şi preşedinte al unui partid cu o fugitivă şi obscură activitate în viața politică din trecut a României — Frontul Plugarilor.

Sunt angajați scribi care trebuie să arate că viața aspră a țăranului român va fi înlocuită cu belşugul, fericirea; locul plugului tras de boi istoviți va fi luat de tractor, locul deznădejdii îl va lua avântul.

Totul e în zadar! Țăranii nu se lasă atraşi în mrejele propagandei « Blocului Partidelor Democrate ». Frontul Plugarilor e cel mai gol partid al României; e atât de gol, încât ai zice că nu-1 are decât pe latifundiarul Groza ca preşedinte şi pe Zăroni, vizitiul său de încredere, pe care 1-a avansat Ministru al Agriculturii.

Din partidul Național Țărănesc se desprinde Anton Alexandrescu şi formează o dizidentă, intitulată Partidul Țărănesc Democrat. S'a rupt de democratul de totdeauna, Iuliu Maniu, Preşedintele partidului!

Colaborationistului i se dau unele satisfacții: apar, pe ici, pe colo, primari din oamenii lui. I s'au alăturat ambițioşi mărunți. Aşa, au mai ajuns pentru încă odată, dar numai pentru câteva luni, în funcțiile pentru care s'au zbătut toată viața. A mai trecut la dizidenții țărănişti, chiar şi câte un şef de organizație — avocați mai cu seamă — care sub amenințările Ministrului de Justiție comunist, Lucretiu Pătraşcanu, au ales colaborarea în locul epurării din barou. Ceea ce uimeşte

însă, e colaborarea lui Gheorghe Tătărăscu. E Național-Liberalul care cu vreo douăzeci de ani în urmă (1924), fiind subsecretar de stat în Ministerul de Interne, talentat, orator desăvârşit, o speranță în partidul Brătienilor, dă ordin să fie spulberată invazia sovieticilor debarcați la Tatar-Bunari

În comuna din sudul Basarabiei, debarcă două sute optzeci de marinari sovietici. Locuitorii, luați prin surprindere, se pomenesc că steagul Uniunei Sovietice ia locul drapelului românesc la primăria comunei. Jandarmul, preotul şi primarul sunt omorâți! Cei două sute optzeci de sovietici declară totodată că teritoriul românesc dintre Prut şi Nistru ia numele de Republica Socialistă Basarabia!

Atât i-a trebuit tânărului Subsecretar de Stat de la Interne! Dă ordin Jandarmeriei române să treacă la atac. I se alătură un regiment de Călăraşi. A sărit în ajutor şi populația de origină germană din comuna înve-cinată a Tătar — Bunarului. în câteva ore, din cei două sute optzeci de invadatori, n'au mai rămas în viață decât vreo şaptezeci.

În 1946, Gheorghe Tătărăscu e Ministru de Externe în guvernul impus de Visinski la 6 Martie 1945 sub preşidenția latifundiarului « democrat şi progresist » Petre Groza!

Dacă Partidul comunist e slab, cu aderenți prinşi la îngrămădeală — mulți din ei minoritari — dacă Frontul Plugarilor ai zice că se limitează la preşedinte şi la vizitiul său (nu zic ca n'ar mai avea şi alți membri, dar n'am dat decât de unul — şi ăsta arendaş), dacă țărăniştii-democrați sunt rătăciții sau timorații căzuți din Partidul Național Țărănesc, nu tot acelaşi lucru se poate spune de dizidenta liberală a lui Gheorghe Tătărăscu.

I s'au ataşat mici comercianți, liberi profesionişti, diplomați care țin morțiş să nu-şi întrerupă « cariera », din cauza unei guvernări comuniste, considerată numai vremelnică. Gheorghe Tătărăscu e omul din Frontul Popular care are încă oarecare atracție.

Comuniştii îşi trimet propagandiştii « pe teren ». Se învârtesc pe Calea Victoriei, în fața Cercului Militar. Iți iese unul înainte şi pe un ton blajin, te roagă să-1 asculți pentru câteva minute:

— Ştiu că sunteți pentru Iuliu Maniu, am ghicit, nu-i aşa?

— Este exact.

— Tocmai de asta aş vrea să lămurim câteva probleme. Ştiți, părerea mea e că mulți oameni s'au lăsat prinşi în mrejele unei propagande atât de rafinat dusă, încât au ajuns la convingerea că Blocul Partidelor Democrate înseamnă comunism, iar Iuliu Maniu înseamnă democrație. Apoi, cu un zâmbet amar, continuă:

— Păi, cine e comunist la noi! Sunt puțini, ştim cu toți. Ce, eu sunt comunist? De ce-aş fi comunist? Am casa mea, am o bucată de pământ! Şi apoi, BPD e format din atâtea partide necomuniste: Social-Democra-ți, Frontul Plugarilor, Partidul Țărănesc Democrat, Partidul Național-Popular şi Tătărăscu, domnilor (între timp s'au strâns mai mulți). Păi, dacă şi Gheorghe Tătărăscu e considerat comunist, atunci, fără supărare, trebue să v'o spun că Iuliu Maniu duce o propagandă mincinoasă. Şi apoi, domnilor, Maniu e înconjurat de reacționari, îl are lângă el pe Mihalache, care a luptat voluntar împotriva marei noastre prietene Uniunea Sovie-tică, îl are ca Secretar General al Partidului Național

Țărănesc pe Nicolae Penescu, o unealtă a imperialismului american şi susținut de marea finanța din țara noastră....

Nouă nu trebuie progres, democrație — adevărată democrație, libertate, aşa că trebuie să-1 urmăm pe Tătărăscu, nu pe Maniu.

Blocul Partidelor Democrate, înseamnă lumină, Maniu întuneric, reacțiune.

— Bine, măi omule, îi zic, dar Iuliu Maniu a fost totdeauna democrat, nu numai acum de un an, doi.

Când spui Maniu, spui implicit democrație.

— Eu i-am vorbit dumnealui, arătând cu degetul pe cineva în fața lui, îmi răspunde enervat propagandistul, om la vreo 25-26 de ani.

— Cum îi spui dumnealui, când te uiți la mine?

— Nu e adevărat, mă uit la domnul, să rățoieşte la mine propagandistul.

În clipa următoare, îmi dau seama că are el dreptate: e saşiu.

Lumea care s'a strâns în jurul lui îl ia în primire. E bruscat.

Saşiul, enervat, începe să bată din palme, sărind într'un picior şi strigând:

— Tătărăscu-lumină, Maniu-întuneric.

Nu ştiu dacă şeful dizidentei liberale şi toți secretarii de legații din toate părțile lumii or fi ştiind cine le face propagandă pentru dizidenta lor, un lucru însă e sigur: Gheorghe Tătărăscu e băgat în mocirlă, până'n gât.

Cât priveşte pe Social-Democrați, în partidul lor s'a dus o luptă — o luptă o conştiințelor: deoparte, drumul ales de Preşedintele partidului, Titel Petrescu, al distanțării de comun işti, al chemării naționale, iar de altă parte cel al tovărăşiei cu comuniştii, ales de Lotar Rădăcescu şi Ştefan Voitec.

Istoria îl aşează pe Titel Petrescu alături de Iuliu Maniu şi Dinu Brătianu — alături de poporul român care respinge comunismul, pe dizidenții sociali-democrați însă, din amestecătura aşa zisului «Front Popular», îi aşează pe drumul care duce la metamorfozarea lor în comunişti.

Vara trece.

19 Noiembrie ai anului 1946 nu mai e departe. întreaga națiune e în aşteptarea acestei zile, să arate, prin votul ei, că respinge amestecul brutal al Uniunii Sovietice în treburile interne ale României, căreia i-a impus la 6 Martie 1945 un guvern comunist. Căci toată lumea îl consideră astfel, chiar dacă mulți din miniştrii ce-1 alcătuiesc sunt necomunişti. Căci odată cu instaurarea guvernului Groza a început şi înlocuirea oamenilor din posturile cheie din ministere, cu elemente care se arătau devotate comuniştilor. La 19 Noiembrie se va arăta care e voința poporului... Seara, în ajunul votului, e ca în aşteptarea unei bătălii. Nimeni nu poate sta în casă.

Lumea oraşelor e pe străzi, ca şi cum fiecăruia i-ar fi teamă să nu fie cumva bănuit de impasibilitate, azi când trebuie arătat că vrem să trăim liberi în țara noastră.

La sate, e ca o sărbătoare națională: pe şosele, în grupuri se intonează cântece naționale...

Se dă votul. L-a dat toată lumea. A fost o datorie pentru fiecare să nu lipsească.

Se trece la desfacerea urnelor. Nu puține au fost secțiile de votare unde la numărătoare s'a găsit pentru Bloc un singur vot, cu toate că fiecare partid ce-1 alcătuia avea doi delegați. Aşa că şi-au dat şi ei votul tot pentru Iuliu Maniu.

Delegații comunişti se încruntă, ceilalți — vinovații — fac fețe, fețe, se arată nepăsători, sau chiar îi apucă râsul....

Divizia Horia, Cloşca şi Crişan — foşti prizonieri căzuți la Ruşi, instruiți de politruci sovietici şi aduşi după « eliberare » în țară, a votat şi ea în cazărmi. îndoctrinarea comunistă nu s'a prins de ei; şi-au dat votul tot pentru Iuliu Maniu, în proporție chiar de optzeci la sută.

Cu inimile strânse, se aşteaptă publicarea rezultatului alegerilor.

Uimiți, românii dau de titlul în litere mari, groase, de pe prima pagină a ziarelor: Strălucita victorie a Blocului Partidelor Democrate — Poporul român a îndepărtat pentru totdeauna reacțiunea.

Odată cu acest « rezultat » s'a schimbat parcă şi fața țării. O țara de resemnați! Nu se mai îndoieşte nimeni că Uniunea Sovietică face ce vrea în țara noastră.

Rezultatul alegerilor — aşa cum a fost publicat — arată că comuniştii vor să stăpânească singuri. Colaboraționiştilor li se va da, deocamdată, câte un ciolan de ros. Au prezentat rezultatul alegerilor, fără să fie ales nici un candidat național — liberal, nici un social — democrat independent.

Şi ca victoria să nu le fie de sută la sută, nu că le-ar fi ruşine, dar să nu pară, aşa dintr'odată, că toată, țara ar fi fost alături de Frontul Popular, au dat printre aleşi şi numele a treizeci şi doi de candidați de pe listele național-țărăniste. I-a desemnat Petru Groza: oameni considerați de el maleabili sau fără valoare politică. Rezultatul sufragiului național, aranjat de dictatorii instalați de Vişinski la Bucureşti, le dă însă de gândit şi cola-boraționiştilor. Tătărascenii nu au deloc alura oamenilor care s'ar găsi pe drumul victoriei. Victoria e numai a comuniştilor şi e totală! Le-a mai

rămas totuşi o speranță — asigurările doamnei Tătărăscu: cât e Gută în guvern, să nu se teamă nimeni.

După măsluirea alegerilor, cei mai mulți au luat drumul neangajării şi nu puțin au fost aceia care cu toate amenințările venite din partea guvernului au refuzat să se înscrie în partidele « Frontului Popular ».

Au ieşit însă ca din pământ oportunişti, care au pretins că, odată instaurat « legal » guvernul Groza, nu li se mai poate cere sacrificii. Lasă să se înțeleagă: « nu suntem noi oamenii cărora să le scape caşcavalul din mână »! Mulți o fac pe din dos — le e ruşine să sa afişeze, alții însă, fără ruşine, joacă pe două tablouri.

E acea categorie de oameni care nu urmăresc decât interesul personal, egoist; oameni fără principii. Nu pot înțelege că o societate sănătoasă se construieşte pe cinste, pe demnitate şi nu pe interese mărunte, minore.

Dacă în România de după 1944 am fi fost scutiți de această categorie de oameni, desigur că comuniştii — atât de puțini cât erau — cu tot ajutorul dat de Uniunea Sovietică, ar fi fost mult mai puțin pretențioşi să guverneze. Desigur, nu pot fi socotiți ca făcând parte din această categorie oameni care se înscriu la comunişti numai de frica pâinii de toate zilele, de grija familiei. Aici e vorba de carierişti, de cei care țin să le fie mereu numai bine. Şi nu-şi dau seama, unii din ei, cât de abominabili sunt! Am văzut oameni care până în 1944 ridicau mâna ca SS-ul german; după întorsătură au ridicat pumnul comunist. Am văzut speculanți ordinari — oameni pentru care banul nu are miros; după 1944 vorbeau de « progresul social ». Am mai văzut anti-semiți notorii, plângând în brațele evreilor — şi evrei, strângându-le mâna tovărăşeşte!

Astfel, « progresişti » au devenit şperțarii de ieri, comunişti au devenit foşti admiratori ai nazismului şi fascismului ....

Aşa pun capăt gândurilor care m'au muncit astăzi aici, în această cameră a Penitenciarului Piteşti, sub privirile scrutătoare ale lui Eugen Țurcanu. Dar am făcut o demascare — nu cea cerută de Securitate. E demascarea instaurării regimului comunist în România. Au făcut-o şi ceilalți. O văd pe fețele lor.

XI

Demascările exterioare sunt pe sfârşite; au trecut cinci zile de când au început. După socoteală mea, tre-buie să mai dea declarații trei sau patru.

În acest timp am avut zile mai liniştite — n'a mai fost nimeni bătut în mod excepțional. Bătaia generală a avut însă loc în fiecare zi. E mai mult un fel de batjocoră, care se dezlănțuie la aceeaşi oră, cam între trei şi patru. A fost introdusă în program, de sigur, pentru torturarea nervilor.

Câțiva dintre noi sunt bolnavi — au diaree. Printr'o ridicare de mână, se arată (nu e voie să se vorbească) că trebuie neapărat să se folosească tineta.

E o scenă oribilă! Omul se aşează pe acest WC improvizat, sub privirile scrutătoare a şapte-opt roboți, îşi strânge dinții şi-şi schimonoseşte fața de durerea venită de la stomac. E stingherit peste măsură, că ceea ce a fost făcut fără martori acum a devenit obiect de spectacol pentru şaizeci şi cinci de oameni! în ochi i se citeşte sfiala de care e cuprins în această situație peni bilă şi totodată privirea îi revarsă implorare — să fie înțeles de ceilalți, sau poate să i se respecte acest mic drept personal.

Unii din paznici se arată revoltați! Terorizatului, i se reproşează că strică aerul în cameră şi că ceilalți sunt obligați să asiste la această scenă. Primeşte calificative, atribuite omului care nu respectă buna cuviință: e nesimțit, şi-a pierdut calitățile specifice omului, e pe o treaptă inferioară animalului.

Cel terorizat se arată ca şi cum ar accepta toate aceste judecăți ca definitive, ca şi cum ar admite superioritatea celor care îl înconjoară!

Apoi, e luat la palme şi scuipat în ochi. Cu pantalonii târâş, într'o resemnare totală, se îndreaptă cu paşi mici spre locul lui, unde-şi ia poziția obligatorie.

Pe măsură ce timpul trece, îmi dau din ce în ce mai bine seama că suntem supuşi unui program, care să ducă cât mai repede la ruperea echilibrului nostru sufletesc. Ce minte diabolică o fi găsit această cale de slutire a sufletelor!

Oamenii din fața mea, terorişti, sunt astfel de ființe! Când Țurcanu dă semn de începere a bătăii generale, sar toți, ca şi cum ar fi atraşi de o forță invizibilă. Câteodată, am impresia că terorişti acționează asemănător câinilor dresați pentru urmărirea vânatului! Mă întreb însă, cât timp să fi durat dresarea, animali-zarea acestor oameni? Ca să se ajungă la stadiul în care se găsesc, nu e o operație de o săptămână sau două, — şi care n'ar fi putut fii lipsită nici de cruzime.

Deocamdată, ceea ce se întâmplă cu noi îmi apare ca un coşmar — e ca o piatră grea ce-mi atârnă de gât, care ar putea să mă ducă la înec. Nu-mi rămâne decât credința în Dumnezeu şi în libertate. Şi nu trebuie să mă abat de la această credință.

În orice caz, situația de aici îmi dă mult de gândit, şi mă antrenează în tot felul de dificultăți pe care le întrevăd că vor surveni.

În primul rând mă întreb, cât va dura această teroare care se arată în faza ei de început. Țurcanu ne-a spus că ar putea să țină chiar ani! E groaznic — şi-mi spun că e mai bine să dau uitării acest drum nesfârşit de lung. Fiindcă e un drum care, aşa cum a început, nu poate fi străbătut până la capăt!

În al doilea rând mă chinuieşte mereu gândul, cine să fie inițiatorul acestei metode de distrugere a omului şi cine o dirijează aici, în penitenciar?

În această ordine de idei, scena din curtea Reduitului de la Jilava — vizita delegației guvernamentale — îmi apare mereu în fața ochilor. Acolo trebuie căutați inițiatorii!

îl văd aşa, nebulos, pe Nikolski — fața nu i-am putut-o distinge — acest comisar sovietic care fixează ordinea comunistă pe teritoriul României. Nu ştiu de ce, dar îmi apare prototipul acelui comisar politic sovietic, cap mare, păr blond, ochi de un verde murdar şi nasul cârn. O văd apoi pe Ana Pauker, Ministrul de Externe al Republicii Populare Române. îmi apare aşa cum am văzut-o în carne şi oase, în curtea Reduitului, de la o distanță de treizeci - patruzeci de metri. Plină la corp, sânii — două ugere seci, pântecoasă, cu pielea albă-gălbuie, părul tuns băieteşte, să-i acopere urechile, sau poate numai una.

Că ar avea numai o ureche, cine ştie, o fi o răutate din partea vreunui ofițer român, căzut prizonier în Uniunea Sovietică. Ana Pauker îşi avea vila în apropiere de lagăr. Acolo îşi fixase sediul, unde avea misiunea să formeze o divizie care să fie adusă în România după « eliberare », cu idei noi, « progresiste ».

Îmi amintesc de cele povestite de un fost prizonier:

Ana Pauker vizitează zilnic lagărul de prizonieri.... Agenta sovietică îşi fixează privirea pe unul mai chipeş. Aşa a căzut norocul pe cel ochit... sau poate, din contră, a dat ghinionul peste el. E o chestiune strict personală.

Fără vreo introducere, îl invită, pur şi simplu, la o partidă de şah.... în seara asta.

Se joacă cât se joacă şi apoi prizonierul e provocat să treacă la satisfacerea poftelor sexuale ale agentei... A doua zi, Ana Pauker ocheşte un altul; şi aşa în fiecare zi până îi termină pe toți — şi chipeşi şi nechipeşi...

Socot că Nikolski şi Ana Pauker sunt cei care au introdus metoda formării omului robot. Au dat-o apoi în seama vreunuia sau unora din Comitetul Central al Partidului Comunist, s'o pună în aplicare pe trupurile şi sufletele deținuților politici.

Mă întreb, în continuare, cine să fie oamenii care ne urmăresc, de afară, prin zgârieturile de pe geamul vopsit al uşii? Să fi fost lăsată toată operația numai pe seama directorului penitenciarului şi a primilor gardieni? Ținând seama însă că comuniştii sunt mereu neîncrezători în loialitatea subalternilor e puțin probabil că o astfel de operație să fie condusă de comunişti de ocazie. Fiindcă atât directorul penitenciarului, cât şi primii gardieni sunt comunişti de după 23

August 1944. Cei opt sute de comunişti din ilegalitate au cu totul alte funcţii în noul stat român. Nu se mulţumesc cu slujbe de director de penitenciar sau de prim-gardieni!

Trebuie deci să fie unul din cei vechi care supraveghează teroarea...

Toate astea sunt însă simple supoziţii. Precis, nu ştiu nimic, şi nici n' aş avea cum să ştiu. Timpul, poate, le va desluşi.....

Deocamdată, mă găsesc încremenit pe prici, cu bătături în şolduri — e un an şi jumătate de când dorm pe scândură; pielea mă mănâncă nemilos — mă pot freca numai în timpul bătăii generale, cămaşa şi izmenele de pe mine sunt nespălate din August — cinci luni de zile —, iar durerile pieptului şi ale maxilarelor, de pe urma bătăi din ziua de deschidere a terorii, îmi îngreunează cu mult viaţa.

În seara asta, liniştea e totală în camera 4 Spital. Din când în când, tăcerea e ruptă de paşii rari, apăsaţi ai lui Ţurcanu. Se îndreaptă către fereastra din partea de apus a camerei, se opreşte şi rămâne cu privirea în gol. Apoi, se întoarce în mijlocul camerei, unde lumina lăsată de becul gălbui e ceva mai puternică, descoperindu-i parcă pe faţă un gând ascuns. E îngândurat şi pare nerăbdător.

întunericul de afară îmi pare negru, ca al unei nopţi cu cer fără stele.

Ţurcanu rupe tăcerea:

— Treceţi la culcare.

Apoi, către plantoane:

— Fiţi atenţi, să aibă toţi mâinile bine scoase peste pătură.

Sunt frânt de oboseală de pe urma celor paisprezece-cincisprezece ore de imobilitate, cu privirea aţintită în cimentul camerei. Culcat pe-o rână, cu ochii închişi, cad pradă fericirii, că mă găsesc acum ferit în parte de privirile plantoanelor. Cel din faţa mea are uşoare zvâcniri; e probabil muncit de ce-i va aduce ziua de mâine. în cele şapte zile de când îl am lângă mine, am reuşit de câteva ori, pentru câteva secunde, să-i prind faţa, dintr'o fulgerătoare întoarcere a capului. Trebuie să fie în jurul vârstei de 24 de ani — faţa prelungă, ochi vioi, un nas drept şi buze arcuite. îi fixez, la bunul meu plac, partea locului: Oltenia.

Cel din spatele meu e rotund la faţă şi cu ochii mereu bănuitori. I-am văzut în privire îngrijorare şi totodată indignare. Pare a fi omul care-şi spune: am să le trec pe toate şi apoi va veni ziua, când se va da socoteală de ce se întâmplă aici. Atunci, o să mă cunoaşteţi într'adevăr cine sunt. îmi zic că e din Vrancea.

Rămân aşa, cu gândul la libertate şi la judecata care va veni; la pedepsirea criminalilor, care şi-au găsit drept preocupare în viaţă să distrugă omul aşa cum a fost creat de Dumnezeu; să-1 înlocuiască cu un altul care — cel puţin după spusele lui Ţurcanu — să fie omul marxist, creatura marxistă...

Adorm... dar nu pentru mult timp. Mişcări şi şoapte, ce-mi par bizare, mi-au turburat somnul!

Pe ciment, la doi metri de picioarele mele, văd printre ploapele pe jumătate deschise, capul lui Ţurcanu. între mâini se pare că are gâtul unei victime. Lângă el, Puşcaşu, Steiner şi Gherman. Din când în când, se a-pleacă şi ei peste victima de sub trupul lui Ţurcanu.

În urechi îmi pătrund horcăielile năbuşite ale terorizatului. Brusc, aud cum i se izbeşte capul de ciment. Un fior îmi sapă şira spinării. Vederea mi se împăienjeneşte. Tremur.

Aud mereu izbiturile capului de ciment.

Cei doi de lângă mine, îi simt terorizaţi de aceeaşi fiori de care sunt şi eu cuprins.

îmi ridic uşor capul. Ţurcanu, cu mâinile în gâtul victimei, îl trage în sus. Are ochii holbaţi, ca de moarte; gura îi-e roşie. Apoi, după un timp, îl zguduie puternic. Aud vocea teroristului, mai mult şoptită, dar ameninţătoare.

— Niţule, vorbeşte Niţule! Mori de mâinile mele, banditule dacă nu recunoşti!

Ţurcanu e desfigurat. Ochii îi lucesc de furie. îşi strânge buzele şi apoi îşi lasă din nou victima pe ciment.

Nițu — acum i-am aflat numele — îşi are locul la vreo doi metri în dreapta mea. I-am văzut fața în câteva rânduri, pentru câteva secunde. E poate cel mai tânăr de aici. E legionar, după câte îmi amintesc când am fost aranjați pe priciuri.

Acum îmi dau perfect seama, cât de periculoase sunt demascările exterioare! Un secret ştiut de doi, poate aduce moartea unuia sau amândourora. Poziția în care trebuie să stai nu-ți dă posibilitatea să faci cel mai mic semn, pentru a cădea cumva de acord, că ceva trebuie tăinuit. Nițu, desigur, a ascuns ceva ştiut şi de un altul, şi acesta n'a avut tăria să nu-l dea în vileag.

Mă înspăimânt la gândul că omul ar putea să moară aici de mâinile lui Țurcanu...

În fine, misterul mi se dezvăluie în parte:

— Nițule, ai omorât doi soldați sovietici, Nițule şi nu vrei să-ți recunoşti crima. Ai luat viața a doi luptători, pentru binele şi fericirea noastră.

Nițu e izbit mereu cu capul de ciment. îi aud, printre bufnituri, horcăielile în strânsoarea mâinilor lui Țurcanu. Cu toată teama de care sunt cuprins, reuşesc totuşi să fac socoteala că Nițu, fiind astăzi în vârstă de două zeci de ani, e foarte puțin probabil ca cei doi soldați sovietici, de care vorbeşte Turcanu, să fi fost omorâți de el în primele luni după « eliberare ». Sunt mai bine de cinci ani de atunci şi Nițu să tot fi avut cincisprezece ani. Desigur, ruşii au putut fi omorâți mai târziu, în 1947-1948! în lunile care au urmat « eliberării » României, am aflat totuşi de mulți sovietici uciși....Au fost surprinşi violând fete de zece-unsprezece ani, sau batjocorind, în grup, femei trecute cu mult de vârsta la care ți-ar putea deschide pofta.

Tații, fiii au lovit cu înverşunare, până au luat viața celui care le necinstise fiica sau mama.

Au fost uciși sovietici şi din alte motive: pradă, devastări de cămine înjghebate după ani grei de trudă, au fost uciși şi fiindcă erau considerați mereu duşmani şi nu eliberatori; au fost uciși, fiindcă cu ajutorul armatei sovietice s'a impus în țara noastră un sistem politic şi social străin de firea românului; au fost uciși în virtutea aceluiaşi sentiment, pe care poporul român 1-a purtat în decursul veacurilor față de armatele ruseşti — în trecut țariste, astăzi comuniste — venite în țara noastră sub acelaşi pretext al eliberării. Țurcanu a aflat sau numai bănuieşte că şi Nițu ar fi omorât ruşi. Nu are probe, căci dacă le-ar avea, le-ar da în vileag. Şi totuşi consideră că trebuie să-i ia viața! Pentru acest robot, judecata se face după legile pe care şi le-a însuşit de la cei care i-au luat sufletul... Tortura lui Nițu continuă; trebuie să fi trecut mai bine de o oră de când a început...

Brusc, Nițu scoate un strigăt, într'o sforțare să iasă din strânsoarea mâinilor lui Țurcanu. Apoi, îi aud capul izbind cimentul...

Linişte! ..... totul parcă s'a sfârşit!

Nu e adevărat, nu e mort! ... dar de ce nu se mai aude nimic ?

După câteva minute, nesfârşit de lungi, o voce stinsă, scoasă dintr'un piept sfârşit de puteri — de viață în suspensie:

— Nuu, nu ştiu nimic.....

E tăcere mormântală. îmi aud, inima, care-mi zvâcneşte cu putere....

Să fie ultimele lui cuvinte?

Unul de lângă Țurcanu, spune cu vocea tremurândă:

— A murit.... nu mai suflă.

Capul mi se învârteşte, nu mai sunt eu însumi, mi-e frică parcă de mine, mi-e frică de tot ce e în jurul meu.

Deodată Țurcanu se repede spre uşă; bate puternic în geam. Privirea-i e ațintită pe clanță, ochi mari deschişi, înfiorători. Pe culoar se aud paşii gardianului din ce în ce mai pronunțați. Țurcanu bate nerăbdător în uşă. Paznicul întoarce cheia în broască. Vorbesc, dar nu desluşesc nimic. Gardianul rămâne mereu pe culoar; nu vrea să intre în cameră sau poate nu trebuie.

Apoi Țurcanu şi încă doi, îl trag pe Nițu afară. Târşitul paşilor se pierde pe culoar.... După câteva minute se întorc. Cheia se învârteşte din nou în broască.

Se mai vorbeşte în şoaptă. Apoi, roboții trec la locurile lor, cu paşi înceți, obosiți.

Moartea parcă nu-i înspăimântă!

Peste liniştea care s'a lăsat, viscolul de afară, cu rafale de ninsoare, şuierând în geam, îmi face noaptea şi mai groaznică

Mă trezesc de cu noapte, frânt de oboseală. De unde sunt, culcat pe-o rână, îl văd pe Țurcanu străbătând camera de-a lungul, cu paşi rari, cu capul în jos.

Cele trei plantoane îşi fac plimbarea obişnuită, do-ol, îngânduraţi.

în afară de zgomotul dezolant al paşilor, nu se aude nimic, nici măcar respiraţia oamenilor lungiţi pe priciuri. E mereu aceeaşi impresie de rupere cu viaţa. Rămân dus de gânduri, poate o oră, două. Şi în această izolare totală, zorii acestui început de Februarie apar în geam, clar şi glacial. Trebuie să fie trecut de ora şapte.

Azi e Miercuri, 1 Februarie 1950...

Se dă deşteptarea. Suntem traşi de pe priciuri de roboţi şi imediat rămânem aceleaşi stane de piatră.

După vreo jumătate de oră, suntem scoşi în grabă în grupe de câte zece la WC, mereu cu mâinile în sus. Ceaiul îl sorbim din gamelele nespălate de mai multe zile, sub privirea lui Țurcanu, care şi-o plimbă peste noi de la un cap la altul al camerei.

Suntem luaţi la bătaie. însuşi Țurcanu, cu o curea în mână, loveşte unde se nimereşte. îmi bag capul în mâini — şi aşa, cu privirea ascunsă, examinez dezordinea în care primim loviturile. Caut să-mi feresc pieptul, care mă doare mereu, îngrozitor, şi-mi pun în joc toată abilitatea să fiu lovit mai mult în spate. Lăsat de unul, minutele trec prea repede până sunt luat în primire de altul.

Se face o pauză, după care bătaia reîncepe.

Țurcanu a pus ochii pe unul venit cu mine de la Jilava, pe Burcea. E vis-a-vis. îi ridică capul cu mâna stângă, îi prinde bine gâtul şi-1 loveşte cu dreapta; pretinde că Burcea are ochi de om viclean şi deci trebuie pălmuit. Număr peste treizeci de palme.Ceilalţi, lovesc şi ei, mereu, neobosiţi....

Se mai face o pauză, după care batjocura ține până aproape de ora prânzului.

Totul s'a desfăşurat perfect, automat. Roboţii au acţionat ca nişte maşinării; cu o brutalitate totală. În aşa măsură şi-au pierdut caracterele umane....

Hârdăul cu ciorba de arpacaş e tras înăuntru de Țurcanu. înainte să înceapă distribuirea, ne spune scurt:

— Nimeni nu mănâncă până nu dau eu ordin.

Aşteptare lungă, dezolantă, plină de suspiciune.

Ordinul pe care-l primim apoi, e categoric:

— Fiecare îşi pune gamela jos, la picioare, îngenunche alături, îşi apleacă capul deasupra, se sprijină în mâini şi apoi începe să mănânce .... Executarea!

Nu pot să rezist tentaţiei să nu-mi arunc privirea spre ceilalţi, aplecaţi deasupra gamelelor fumegânde. Îi privesc cu emoţie! N'am văzut feţe mai uimite şi totodată mai indignate ca cele ale terorizaţilor din camera 4 Spital. Iar cea a lui Țurcanu exprimă strălucirea triumfului de a fi coborât omul la treapta animalică!

E agitaţie pe cimentul camerei.... încercări să se prindă cu limba din zeama fierbinte, văicăreli provocate de arsura buzelor, sorbituri repezi....

O talpă de gheaţă, apăsată scurt pe ceafă, îmi scufundă faţa în ciorba fierbinte.

Scot un urlet de durere....

în jurul meu, cu toţi ceilalţi, e acelaşi spectacol... încet, ne obişnuim. Ciorba nu mai arde; o sorbim în linişte — zeamă şi boabe de arpacaş. Ne ştergem feţele morfolite. Apoi fiecare, la locul lui, îşi ia poziţia impusă.

Programul demascărilor e din ce în ce mai greu. Până la ce grad vom fi batjocoriţi şi câţi îl vor putea trece fără să-şi piardă chipul uman?

XII

Am terminat ciorba de seară de mâncat. Stăm la locurile noastre, într'o aşteptare lungă, deprimantă. Trebuie să fie trecut de ora şapte; afară, întunericul a pus stăpânire pe ferestre.

Țurcanu, în mijlocul camerei, rezemat de masă, îngândurat; e ca şi cum ar fi în aşteptarea unui eveniment care trebuie să urmeze! E nerăbdător. Se îndreaptă spre fereastră cu paşi agitați. Se opreşte, se întoarce iar la masă, după care brusc, cu paşi mari, se duce drept în fața lui Balanişcu.

E pe priciul de vis-a-vis de mine.

Şeful Fraților de Cruce din Moldova păleşte.

Inima-mi zvâcneşte cu putere.

Țurcanu îşi fixează ochii pe el, după care, îi spune rar, cu voce fermă:

— Ascultă Balanişcule! Te găseşti aici de douăsprezece zile. Tu, fiind un legionar convins — şi nu un guguştiuc, ca mulți de aici, nu ți-ar putea cere nimeni să-ți schimbi părerile de pe o zi pe alta. Oricum, trebuie însă să-ți fi făcut o primă impresie de tot ce se întâmplă cu voi. Aşa că în mod sincer, spune-o şi nouă.

Pe urmă, Țurcanu se întoarce spre fereastră, într'o aşteptare, care să dea timpul celuilalt să reflecteze asupra celor ce are de spus.

Pentru câteva clipe, Balanişcu, cu capu-i cadaveric lăsat în piept (e unul din cei mai slabi de aici) şi care la lumina becului îi trădează un început de chelie prematură îmi pare ca transpus în altă lume.

Apoi, brusc, îşi ridică ochii, într'o privire pierdută'n gol şi spune rar, cu o uşoară tremurătură în voce:

— Corneliu Codreanu în « Cartea pentru Legionari », spune, referindu-se la Legiunea Arhanghelul Mihail: « la noi nu e nimic de câştigat, nu e nici cea mai labă speranță de câştig personal. Cine a venit la noi trebuie să dea, să se jertfească, să dea dovadă de putere sufletească, de dărnicie, dragoste, devotament ».

Eu, în situația neprevăzută în care mă găsesc, nu cred că ar fi potrivit să îndemn pe nimeni, ca în cazuri externe, neprevăzute, să urmeze această poruncă a Căpitanului, să se jertfească. Aici, îmi dau seama că fiecare e stăpân pe proprie-i soartă. Eu nu pot cere nimănui să se sacrifice. Trebuie să trăieşti, ca până'n cele din urmă să poți privi în urmă şi să spui: am ajuns la izbândă. Țurcanu opreşte cu un urlet cuvintele care urmau să iasă de pe buzele lui Balanişcu:

— Ajunge bestie. Că tu eşti un legionar fanatic, am ştiut-o. Dar ca aici, sa-i îndemni pe ceilalți să se adapteze pentru moment, țelul să le fie însă izbânda legionară, nu poate fi tolerat. Ar trebui să te sugrum pe loc, dar n'o fac; eşti un criminal mult prea odios, ca să te las sa pori atât de repede şi de uşor...

Apoi, îşi aruncă privirea spre roboți, face un semn care înseamnă că Balanişcu trebuie dezbrăcat, dar cu un calm care îmi dă un fior.

— Curelele şi bâtele, spune doar, cu un aer de profundă seriozitate.

Balanişcu e tras de pe prici şi aruncat cu brutalitate în mijlocul camerei. Ochii, într'o privire înfricoşată, îi are fixați pe ciment, într'un punct, de unde parcă ar cere implorare.

I se smulge cămaşa de pe el. Apoi, i se scot pantalonii, pantofii. E atât de slab, încât mă întreb, dacă acest trup piele şi os, o să poată îndura o bătaie ca aceia a medicinistului militar, în prima zi a terorii.

Roboții se aşează pe două rânduri, lăsând între ei, acelaşi culoar al supliciului. Victima e legată la gură cu un prosop. Țurcanu îi face vânt între roboți... Loviturile curg din ambele părți, în cap, pe spinare, pe piept, pe picioare.

Balanişcu urlă năbuşit în prosop. în ochi, tristețe, dar şi înfricoşare îi trădează decepția şi teama de care e lovit.

Trec minute lungi, nesfârşit de lungi. Poate zece sau cincisprezece.

Pentru o clipă sunt ca paralizat; îmi vine să cred că omul, sângerând din cap până în picioare, îşi trăieşte ultimele clipe. A rămas în loc; mâna stângă şi-o apasă puternic pe piept, în dreptul inimii Dar apoi, îşi reia încet mersul pe culoarul suferinței.

Țurcanu e cu o curea în mâna dreaptă. începe să-1 lovească cu o furie, care face să-mi oprească respirația.

Catarama de fier negru rupe nemilos pielea lui Balanişcu pe piept, pe spate. E tot numai sânge. Apoi, într'o ultimă sforțare, îşi ridică mâinile, ca într'o rugă spre cer, după care se prăbuşeşte pe ciment. E tot numai sânge! Bătaia trebuie să fi durat circa o jumătate de oră... Cu capul căzut pe ciment, cu ochii holbați, cu respirația în suspensie, cu zvâcnituri spasmodice, Balanişcu e între viață şi moarte. Dintre aceste două, de data aceasta, prima este care mă înspăimântă.

A doua zi, în camera 4 Spital, plină de atâta groaza, de atrocități, care au dus până la sinucidere — Şerban Gheorghe şi-a tăiat vinele, de bătaie până la moarte, Nițu şi-a dat duhul aici, între noi, Țurcanu nu pare de loc turburat. Cum o fi ajuns acest terorist la o dezumanizare atât de totală? Mă întreb dacă e criminal congenital sau dacă a fost, la rândul lui, terorizat în aşa măsură, încât nu mai poate fi mişcat de suferință, de chin, de moarte....

Mă chinuiesc să ştiu, neavând nici-un indiciu cum să fixez începutul acestei acțiuni de teroare. Totuşi, fac socoteala, că în luna Mai 1949, când am fost luat din această închisoare şi dus la Bucureşti, la Securitatea de pe Rahovei, nu se arăta vreun semn că o astfel de acțiune să înceapă aici; legionarii făceau şedințe de cuib, făcând cerc, cinci-şase, pe un pat ferit de indiscreția altora din cameră; câteodată, intonau în cor cântece ale Legiunii, auzite de gardieni, pe culoar, dar care probabil că le şi ascultau, din moment ce nu interveneau să le oprească; se făceau planuri de viitor; se duceau discuții asupra doctrinelor politice, asupra trecutului țării, asupra viitorului ei....

Deci, începutul terorii trebuie să fi avut loc după această lună, poate în Iunie sau Iulie ale anului trecut. Dar cum să fi început?

Închid ochii — câteodată, întunericul te face să vezi lucrurile mai limpede!

Țurcanu a fost adus de la închisoarea Suceava. După spusele lui, acolo a fost inițiat cum să fie dusă teroarea.

Deci a venit aici cu un plan bine pus la punct. Că 1-a acceptat de bunăvoie sau în urma unei terorizări supraomeneşti, e greu de spus cum s'a format însă prima echipă de bătăuşi, ca să se înceapă, acțiunea ce se duce acum cu noi?

Singura explicație plauzibilă ar fi că au fost introduşi într'o cameră câțiva deținuți, peste care au năvălit, în afară de Țurcanu, să zicem şase-şapte oameni ai Ministerului de Interne; poate chiar în uniformă de securitate! Dacă aceste prime victime au fost terorizate la un nivel care să fi depăşit în cruzime, pe cel la care suntem noi supuşi, sau chiar numai la gradul terorizării noastre, şi dacă unii din ei au fost chiar omorâți în bătaie, nu e de mirare să se fi putut forma, numai după câteva săptămâni, primii terorişti. S'a făcut aceeaşi operație cu alții şi aşa, iată gata, prima echipa de terorişti, care să intre în acțiune aici, în camera 4 Spital.

Bătaia care a primit-o Balanişcu — a fost la un pas de moarte — şi mai înainte, uciderea lui Nițu, e dovada că cei care conduc teroarea n'o fac cu jumătăți de măsură. Vor s'o ducă până la capăt, vor să vadă rezultatele, indiferent de câte vieți vor fi pierdute. Vor să ştie, în ce măsură omul trebuie terorizat pentru a face din el o unealtă în mâinile tiranului.

Mă întreb, aşa stând lucrurile, dacă mai poți să-ți plângi propria-ți soartă, când soarta omului, în general, e în joc! Cum să mai îndrăzneşti să-ți gemi propria-ți durere, când poate prin chinuirea noastră, se pregăteşte mutilarea a milioane de oameni!

XIII

Zilele trec! Se merge mereu înainte pe drumul abrutizării noastre.

Primim ordinul să ținem mâinile numai în buzunarele pantalonilor. Imediat începe bătaia generală, mai brutală ca înainte. Ne mai putându-ne sprijini în mâini, suntem aruncați de pe prici pe ciment şi trecuți apoi prin loviturile de picioare.

Astăzi am primit bâte peste fluierele picioarelor. Durerea îmi dă tremurături în tot corpul; aş vrea să mă masez, dar mâinile nu pot fi scoase din buzunare.

După vreo jumătate de oră, lăsați în pace şi trecuți la locurile noastre, primim ordinul să ținem mâinile în sus, drept în sus, perfect întinse.

Cum să descriu acest nou supliciu! După un timp, încep durerile la umeri, la coate, până în vârful degetelor. Mai târziu, tremur din tot corpul. Când mâinile mi-au amorțit, şi-au căzut, am fost luat de bătaie

Mâncăm ciorba de prânz tot ca animalele, cu urlete de durerea buzelor fripte, cu fața împinsă în gamelă de lovituri scurte de picior.

După masă suntem aceleaşi stane de piatră, mereu cu mâinile în buzunar, până la împărțirea ciorbei de seară. Rămânem apoi într'o aşteptare nesfârşit de lungă, până când Țurcanu dă ordin că putem să ne culcăm.

Lungit, cu mâinile afară din pătură, cu ochii închişi, scufundat într'o lume a visării — mă simt atât de liber când am dreptul să mă culc — îmi cântăresc puterile să mă suport pe mine însumi; numai aşa, poți îndura mult, uimitor de mult....

A doua zi de dimineață, fac un efort să-mi dezmorțesc mâinile şi picioarele.

Târât de bătăuşi de pe prici, mă încalț sub o ploaie de lovituri de bâtă şi curele şi-mi iau apoi locul, la marginea priciului.

Ieşim la WC în mare grabă, după care sorbim ceaiul, mai mult cald decât fierbinte.

Camera 4 Spital e plină de o dulce lumină a soarelui de dimineață. Deodată o rază îmi cade pe ochii obosiți şi prin fereastra deschisă îmi apare printre gratii soarele plin, majestos, contemplându-mă de pe un cer albastru, fără pic de nori. Rămân aşa, în bătaia acestei raze care, ca şi cum mi-ar înțelege chinul, pătrunde până la mine să-mi ia suferința. îmi şopteşte parcă în ureche, că nu trebuie să disper şi că e aici la mine, tocmai, să-mi uşureze gândurile încâlcite

Sunt trezit din melancolie de vocea tăioasă a lui Țurcanu:

— Astăzi o să mergem la baie, unde vă veți putea spăla şi o cămaşă şi o pereche de izmene. înainte însă, o să fiți bărbieriți.

Iată în fine şi o veste bună! Ultima baie am făcut-o în August, la Jilava.

Țurcanu iese din cameră şi se întoarce după câteva minute cu o cutie cu maşini de bărbierit, lame de ras, pămătufuri şi săpunuri.

Numeşte câțiva dintre noi, care să facă pe bărbierii. Eu cad la Ahmed, turcul, care cu vreo zece zile în urmă fusese plimbat în palme de la un colț la altul al camerei. Ahmed începe cu săpunitul unuia, la vreun metru în dreapta mea. Operația e de scurtă durată — o jumătate de minut. Dă apoi să tragă cu maşina, dar totul e în zadar: lama nu prinde nimic. Apasă ceva mai tare şi reuşeşte să ia ceva, nu fără strâmbături de durere ale celui bărbierit.

Bătăuşii urmăresc îndeaproape treaba. Fiindcă unul a scos un uşor țipăt de durere, primeşte lovituri de picior şi bâte pe spinare.

Imi vine şi mie rândul. Ahmed trage, pentru început, în răspăr. Scot un au, din gura schimonosită.

Aude Țurcanu:

— De ce te vaiți, mă?

— Am avut o uşoară durere, zic eu, pentru a-mi uşura « vina ».

— Păi, dacă a fost uşoară, de ce zbieri, îmi răspunde încruntat.

— Poate a tras prea tare, mă explic.

— Auzi, bă turcule că nu şti să bărbiereşti, conchide Țurcanu cu ironie.

— Ba ştiu, domnule, răspunde Ahmed.

— Ia, dă-i câteva palme, îi ordonă Țurcanu —arătând cu degetul spre mine, ca să nu mai mintă.

Ahmed îmi şterge a pălmuță, peste fața săpunită. Țurcanu zbiară:

— Unde ai învățat tu să dai palme din astea? Ia cârpeşte-l cum trebuie, turcule.

Ahmed, care a început să tremure uşor de frică, să nu fie el luat în primire, se dă un pas înapoi şi se aruncă, cu palmă cu tot, în obrazul meu. Cum sunt cu mâinile în buzunar, cad grămadă pe ciment, de unde sunt luat în primire de picioarele câtorva bătăuşi.

Trecut la loc, sunt bărbierit, într'un procent de cincizeci la sută. Mai mult nu s'a putut face.

Sunt mulțumit aşa cum a ieşit, fiindcă la celălalt capăt al camerei, câțiva au mâncat bătaie serioasă.

Rasul fiind terminat, Țurcanu aduce o cutie plină cu săpuniri. Sunt aceleaşi cuburi de culoare cafenie, cum am primit şi la Jilava, care nu fac de loc clăbuci. Primim fiecare câte unul. Ni se spune să luăm câte un prosop, a cămaşă şi o pereche de izmene.

Ne încolonăm, în rând câte unul, în cap fiind Țurcanu, urmat de Steiner, Puşcaşu şi Gherman. Ceilalți bătăuşi sunt băgați printre noi. Eu sunt spre coada rândului. Baia, ştiu că e la subsol, aşa că sunt mulțumit că pot face puțină mişcare.

Gardianul deschide uşa; e acelaşi tânăr, cu o față plină, veselă. îl văd cum îşi aruncă repede privirea peste noi, ca şi cum ar vrea să cuprindă dintr'odată toate fețele schingiuiților. Face un efort lipsit de abili-tate, să pară străin de ce se întâmplă în cameră. Jocul e inutil fiindcă de aici au fost scoase două cadavre, în timp de 20 zile....

Iată-mă deci gata să ies la baie. Sunt nerăbdător să ajung mai repede la uşă. îmi şi imaginez cum pun stăpânire pe duşul fierbinte, care să mă libereze de mâncărimea pielei. înaintez câțiva paşi... dar sorții de izbândă nu vor să vină. Brusc, vocea lui Țurcanu se dezlănțuie din capul culoarului, de lângă scări:

— Înapoi, bestiilor, înapoi, în pas alergător.

Totul îmi e ca un duş rece. Năuc, nu pricep nimic.

Pe uşă dau grămadă cei cincisprezece — douăzeci, care apucaseră să iasă pe culoar.

Sunt izbit de Dinu Georgescu, care-mi spune repede printre dinți:

— Gică Şerbănescu s-a aruncat prin golul dintre scări. L-am văzut cum a sărit, apoi i-am auzit trupul răbufnind pe cimentul de la parter. Dinu Georgescu e transfigurat. Fusese prieten cu cel ce şi-a pus capăt zilelor. Se îndreaptă spre locul lui, cu ochi holbați de groază.

Mi-e frică! Am impresia că în fața mea se desface un gol care se pierde într-un nesfârşit întuneric. Cel care s-a sinucis, înalt, subțire, cu o față mai mult feminină, a pus capăt demascărilor.

Aşa a dispărut, într-o moarte uluitoare, crudă, studentul la Facultatea de Medicină din Bucureşti, Gheorghe Şerbănescu...

XIV

E 17 Februarie şi am tot sperat în ultimele zile, ca iarna să se ducă încet. În această Vinere, timpul e mai întunecos ca în zilele lui Ianuarie şi ale lui Februarie de până acum. Viscolul şuieră la colțurile penitenciarului şi din camera 4 Spital, prin ferestrele largi, privesc pe furiş învălmăşeala norilor.

Suntem înainte de masa de prânz şi în aşteptarea ciorbei de arpacaş oamenii stau încovoiați de chinul venit de la stomac. Dacă au aceeaşi senzație de sfârşeală ca şi mine îi plâng şi pe ei ca şi pe mine!

Ni se împinge hârdăul pe uşa întredeschisă, după care Țurcanu face împărțeala zemii fierbinți. Aştept cu nelinişte ordinul să mâncăm şi astăzi ca animalele: nu ni se spune însă nimic!

Ne potolim foamea în cea mai mare linişte. Gamelele rămân tot nespălate; sunt aşa, de mai bine de zece zile. După masă suntem ținuți cu mâinile în sus, în două reprize, până ne-au amorțit de durere. A urmat obişnuita bătaie generală. Apoi, pauză.

După un timp, Țurcanu face semn unuia, la vreo doi metri în dreapta mea, să vină la el. Omul ales execută chemarea cu paşi mici, timizi.

Inima îmi bate puternic.

Cel chemat e în panică. I se vede aceasta pe fața lunguiață şi în ochii băgați prea mult în orbite.

Țurcanu îl priveşte fix, bătând uşor cimentul cu talpa piciorului drept. Apoi îl întreabă:

— Ai aici un prieten sau cel puțin un cunoscut mai îndeaproape?

Surprins de întrebare, omul răspunde, mai mult bâlbâindu-se:

— Sunt doi prieteni de ai mei aici.

— Arată-i care sunt, spune sec Țurcanu.

Cu mâna tremurândă, cel întrebat, arată spre priciul de vis-a-vis, către fereastră şi apoi în față, lângă uşă.

Cei desemnați sunt chemați să vină în mijlocul camerei. Li se spune apoi, ca toți trei să se aşeze pe masă, stând turceşte; cel ales de Țurcanu e separat de ceilalți doi, care stau în fața lui, lipiți unul de altul.

Sunt năuc; nu înțeleg ce are de gând cu ei. E greu să ştii, dacă urmează un joc stupid sau dacă e vorba de vreo tăinuire păstrată de unul din ei şi dată în vileag de ceilalți!

Țurcanu se întoarce, mai mult spre bătăuşi, grupați lângă uşă şi spune ironic:

— Uitați-vă la ăştia trei; au făcut parte din acelaşi cuib. După ce au fost condamnați, au găsit de cuviință să-şi ducă activitatea legionară şi în închisoare. Pe celular, până în ziua când au fost aduşi în această cameră, țineau regulat şedințe de cuib.

Ca la comandă, bătăuşii izbucnesc în hohote de râs. Cei trei de pe masă, se uită unul la altul, cu ochi holbați de mirare, de zăpăceală, de teamă.

Țurcanu, continuă să dea explicații:

— Ăsta, arătându-l pe cel chemat, primul, e şeful ăstorlalți doi...

Mai întâi domol, râsul batjocoritor al bătăuşilor devine până la urmă o adevărată cascadă de hohote, de-ai zice ca n'ar mai putea fi stăvilită.

Țurcanu face un semn cu mâna şi râsul se opreşte brusc. După câteva secunde:

— Ăsta, care pare ceva mai isteț (cel arătat, e înalt, blond, cu o față nu tocmai maturizată) acceptă să-l aibă de şef pe nenorocitul care sade în fața lui turceşte. Uitați-vă la el ce cap de imbecil are. Hohotele de râs izbucnesc din nou, ca la comandă. Şeful face din nou semn cu mâna şi iar e linişte. Apoi continuă:

— Ăstălalt pare şi el mai dezghețat decât şeful. Râsul se dezlănțuie din nou.

Țurcanu îi terorizează în continuare:

— Ascultă şefule, ia dă-le câte două palme la fiecare.

Omul pus în fața unei astfel de situații, reuşeşte numai să lase capul în jos; mâinile îi rămân imobile. Țurcanu se dă lângă el, îl priveşte fix, încruntat şi-i spune din nou, răspicat:

— Ia-i la palme.

Nefericitul îşi întoarce capul spre Țurcanu; în ochi, neputință şi teamă.

Fulgerător e izbit cu pumnul în piept de Țurcanu şi victima cade de pe masă, răsucindu-se ca o pisică aruncată în gol. Cu toată greutatea corpului, răbufneşte pe ciment.

— Nemernicule, urlă bătăuşul, îți închipui că poți ezita să execuți ordinul meu?

Îl trage în sus, după care Steiner şi Gherman îl apucă de mâini; i le dau, strâns, la spate.

Țurcanu îl pălmuieşte puternic, sucindu-i capul dintr'o parte în alta, brutal, nemilos.

E întins apoi pe masă, cu burta în jos. E descălțat. Cei doi, care trebuiau, potrivit ordinului, să fie pălmuiți, primesc câte o bată în mână.

Țurcanu le ordonă:

— Băteți-l la picioare.

O scurtă ezitare a celor doi le aduce imediat o ploaie de bâte şi curele în cap, pe spinare, peste mâini... într'o resemnare totală, cu capetele în piept, tremurând, terorizații încep să lovească

în tălpile celui de pe masă, ținut strâns de patru inşi, de mâini şi de picioare. La un moment dat, victima dă să zbiere de durere, dar i se astupă imediat gura cu un prosop.

A fost bătut la tălpi, până a rămas în nesimțire, lungit pe masă. O bătaie care înseamnă: aici nu se poate rezista. Iar noi, ceilalți, înlemniți de atâta cruzime, rămânem cu privirile ațintite în ciment; e semn de neputință, de resemnare

Suntem pe la mijlocul lui Februarie. Zilele trec înspăimântător de greu. în ultima săptămână am fost zi de zi ținuți cu mâinile în sus. în fiecare zi, am fost bătuți la spate, pe rând, câte şapte-opt pe zi; fețe schimonosite de durere, priviri de oameni înspăimântați, îmi amintesc numai de unul — voinic, cu un piept lat — care a schițat o uşoară împotrivire, când a fost ales de Țurcanu să fie întins pe masă... L-au bătut la tălpi atât de mult, încât la un moment dat, ne mai zbătându-se, m'am întrebat dacă mai simte vreo durere. Când a fost dat jos de pe masă, a încercat în van să se țină pe picioare; a căzut. Într'o sforțare disperată s'a ridicat; slăbiciunea 1-a învins; a căzut din nou. Apoi, s'a târât la locul lui

E seară, trecut poate de ora opt. în camera 4 Spital e linişte totală. Suntem ca o lume moartă, în urma unui cataclism nemilos. Nu se aude nici măcar respirația ființelor abrutizate de pe prici. Bătăuşii sunt şi ei stane de piatră, fiecare la locul lui. însuşi Țurcanu e întins pe pat, mâna dreaptă sub ceafă, privirea fixată într'un punct în tavan. Câteodată îşi roteşte capul, privindu-ne cu un aer, în acelaşi timp sever şi absent. Dar ciudat, această nemişcare care mă dezolează, se amestecă parcă cu o senzație de libertate. Cum bătăuşii nu-şi mai au privirile ațintite pe noi, ca şi cum n'ar mai fi nevoie să fim observați, am simțământul că sunt liberat de acest program de schingiuire a trupului, de acest chin sufletesc.

Fără voia mea, privirea mi se încrucişează cu a lui Mătăsaru, de pe priciul de vis-a-vis. Tresar şi inima îmi zvâcneşte uşor — e pentru prima oară, de patru săptămâni, când pot să mă înțeleg cu cineva, aşa din ochi. Am dat de o față dură, dar totuşi prietenoasă, care mi-a aruncat un surâs ascuns, fugitiv. Apoi, şi-a închis ochii uşor ca şi cum ar fi spus: ajunge.

Dar liniştea e întreruptă. Țurcanu se scoală brusc, sare în picioare. Tresar. Arată, ca şi cum ar vrea să zică: programul trebuie să-şi urmeze cursul.

Se duce la masă, îşi propteşte mâinile de muchea laturii din spre partea mea. Rămâne apoi, un timp, cu capul în jos. Deodată şi-aruncă privirea peste noi şi ne spune cu o voce gravă, plină de mister:

— În seara asta voi face o demascare neobişnuită. Apoi, cu paşi rari, se îndreaptă spre paturile de fier. Se opreşte în fața lui Pătrăşcanu, unul din bătăuşii cei mai nemiloşi. îl priveşte fix. Acesta păleşte; în câteva secunde e galben ca ceara.

Rămân ca paralizat; nu-mai închipuisem că şi un bătăuş poate să trecă prin spaima prin care trecem noi, cei terorizați!

Cu voce aspră, de acuzator, cu mâna îndreptată spre bătăuş, Țurcanu strigă:

— Îl demasc pe Nuți Pătrăşcanu.

Brusc, ca la comandă, cel demascat, tremură din tot corpul. E ca şi cum ar fi supus unui curent electric, ce-l furnică din cap până'n picioare.

Cu toată neliniştea de care sunt cuprins, îmi dau acum perfect seama că bătăuşii, aceşti roboți creați în purgatoriul care este Penitenciarul Piteşti, au trecut prin chinuri supra-omeneşti până să ajungă instrumentele Ministerului de Interne. Nu-mi închipuisem că un om poate tremura de frică, aşa cum tremură acum cel demascat.

Cu ochii țintă pe el, Țurcanu continuă:

— Bine mă, Pătrăşcanule, ai spus că n'ai să mai ascunzi nimic din ce e duşmănos clasei muncitoare. Ai mințit şi în trecut, dar după ce ai fost odată demascat, ai promis că vei scoate tot putregaiul din tine. Dar nu vrei; rămâi un duşman odios al poporului muncitor, care îți dă aici de mâncare.

Apoi, ridicându-şi tonul, Țurcanu continuă:

— Pătrăşcanu a ținut ascuns aici, că logodnica lui a făcut şi ea parte din Mişcarea Legionară. E cât se poate de grav! Gândiți-vă, câte suflete poate să otrăvească această ființă care se mişcă liber printre oamenii cinstiți de afară.

Pătrăşcanu tremură înspăimântător. Mă gândesc, că acest om trebuie să fi fost chinuit în mod groaznic în aceste aşa numite demascări, ca să ajungă acum, demascat pentru încă odată, să aibă asemenea spasme. în urma dezvăluirii adusă de Țurcanu, neputinciosul robot, această ființă pe care o credeam dezumanizată, arată că totuşi, undeva în străfundul inimii lui, au mai rămas sentimente proprii ființei umane. în ochi i se poate citi suferința pe care a îndurat-o; şi parcă vrea să spună: am făcut tot ce omeneşte s'a putut face, am îndurat cele mai groaznice chinuri, dar totul e în zadar.

Se uită lung la Țurcanu, cu o privire care cere parcă îndurare, să-l lase în viață....

După câteva clipe teroristul face semn celorlalți bătăuşi; sunt şi ei nemişcați, muți, cu ochii îngroziți de teamă.

— Dezbrăcați-l, spune rar şi calm Țurcanu. Sar imediat Gherman, Puşcaşu, Steiner, Roşea şi Oprea. Pătrăşcanu e tras de pe pat, târât în mijlocul camerei, dezbrăcat la piele.

Se formează culoarul suferinței din doisprezece roboți şase de o parte, şase de alta. Sunt înarmați toți cu bâte şi curele. Țurcanu are în mână o varga flexibilă.

Demascatul, tremurând mereu îngrozitor, e legat zdravăn la gură.

Şi iată că supliciul i-a sosit: Pătrăşcanu e împins între roboți. Totul se desfăşoară în cea mai perfectă ordine, într'o tăcere mormântală. Apoi, ca la comandă, bătăuşii îşi ridică mâinile înarmate cu bâte şi curele. O fac fără ordin, ca la comanda unei voci interioare.

Încep să lovească la întâmplare, dar cu o înverşunare, care face să-mi oprească respirația...

Țurcanu cu varga lui — tare dar flexibilă — dă în victimă cu toată puterea.

După un timp, Pătăşcanu e tot numai sânge. Mai îndură ce mai îndură, după care se prăbuşeşte. E călcat în picioare de toți deodată.

Apoi e lungit pe spate; şi ce mi-e dat să văd....? Doisprezece inşi se aşează pe el, perfect, ca nişte saci. Am convingerea că omul de pe ciment îşi va da acum sufletul. îi văd ochii holbați de groază; gura deschisă de sufocare... După un timp, roboții îl eliberează: se dau jos, unul câte unul.

Cimentul e mânjit de fecalele lăsate de Pătrăşcanu... Se aşteaptă un timp să-şi revină. E întins pe ciment, pe burtă. Gura îi sângerează; şi-a pierdut câțiva dinți. Cum s'a întâmplat, nu pot să-mi dau seama; la un moment dat, n'am mai putut urmări loviturile.

Țurcanu, lângă el, îi ridică capul cu piciorul. Apoi, arată cu mâna spre fecale. Mi-e dat să văd cea mai oribilă scenă, ce nu mi-aş fi putut-o măcar imagina: Pătrăşcanu se târăşte spre locul murdărit; îşi apasă fața în propriile-i excremente...

A executat un ordin, numai printr'un semn, fără să schițeze cea mai uşoară ezitare!

Îmi întorc privirea şi mi-o fixez pe ciment, în fața mea. Respirația greoaie a celor din jurul meu îmi spune că sunt şi ei îngroziți, scârbiți, epuizați de acesta scenă, executată numai de roboți.

Uşurința cu care Pătrăşcanu şi-a lăsat gura în propriile-i fecale e dovada că teroarea la care au fost supuşi aceşti oameni, pentru a fi transformați în roboți, trebuie să fi atins proporții sinistre....

Târziu, nu mult înainte de miezul nopții, ni se dă voie să ne culcăm.

Singur, cu mine însumi, vreau să adorm cât mai repede, să şterg din fața ochilor scena de groază şi să alung aşa tristețea de care sunt cuprins.

Dar, în mijlocul nopții mă deştept, fiindcă zvârcolirile lui Pătrăşcanu sub loviturile de bâtă, îmi vin mereu în urechi...

XV

Teama şi supliciile din ultimele zile m'au împiedicat să-mi dau seama că Martie a venit şi vremea, aşa cum o văd pe fereastră, s'a schimbat. Azi e Miercuri 1 Martie 1950. Au trecut şase zile de la demascarea lui Pătrăşcanu. Acum e în rândul nostru, al celor terorizați, în timpul zilei i se dă voie câteodată să şadă lungit pe burtă, din cauza durerilor de pe urma rănilor ce le are pe spinare.

Ni se dă ordin să ținem mâinile în sus; aşa trebuie să aşteptăm masa de prânz.

Pe furiş, mi-arunc privirea spre fereastră şi îmi dau seama că afară e primăvară. Pe geamul deschis, un vânt uşor, ca o apă lină, pătrunde până la noi, înviorându-mi fața; o ploaie liniştită în timpul nopții, a presărat ferestrele cu broboane cristaline. Simt cum pământul îşi lasă un miros de prospețime şi dintr'un arbore din curtea penitenciarului ciripitul unei păsări ce parcă încearcă să învețe o melodie pătrunde până la mine. Țurcanu, pentru prima oară, are azi o față radioasă; e poate sub influența timpului care se schimbă afară! Apoi, după un timp, fără nici o introducere, începe să ne spună câte ceva de Canalul Dunăre-Marea Neagră:

— Închipuiți-vă ce construcție măreață va realiza clasa muncitoare. Să construieşti un canal, care să taie Dobrogea de la Dunăre la Marea Neagră!

Şi această clasă muncitoare ne îngăduie şi nouă, duşmanii ei de până mai ieri, să lucrăm acolo.

La canal ne vom face o viață nouă, vom construi oraşe de-a lungul lui, unde desigur, vom cere să rămânem pentru totdeauna. Ne vom bucura de-o viață sănătoasă şi vom munci cu avânt; cu entuziasmul de care vom da dovadă, vom căpăta încrederea clasei muncitoare care ne va ierta crimele din trecut.

Roboții şi unii dintre noi, terorizații, rămân cu gura căscată la el, ca şi cum cine ştie ce adevăruri ar spune! Am mai auzit la Jilava vorbindu-se de acest canal, de la oameni noi arestați. Ar fi un ordin dat de Uniunea Sovietică, lucrarea ar urma să fie făcută de deținuți şi se crede că condițiile de muncă vor fi extrem de aspre...

Mă gândesc însă că, fiind duşi la canal, implicit ar înceta şi terorizarea noastră, cel puțin sub forma crudă de aici. Nu-mi pot imagina că acolo, în lagărele acestui enorm şantier, s'ar putea continua cu zeci de mii de deținuți ceea ce se întâmplă aici cu noi.

Țurcanu iese din cameră şi se reîntoarce numai înainte de masa de seară! Ne anunță că a doua zi vom avea o inspecție; nici o altă explicație!

După ce-şi roteşte privirea de la un cap la altul al camerei, ne spune că unii dintre noi vor trebui să ia loc sub prici. E vorba de cei care au semne pe față, de pe urma bătăilor. îi numără, arătându-i cu degetul; sunt doisprezece.

Câtă perfidie! E de necrezut. Ministerul de Interne ține să apară străin de teroarea dezlănțuită aici. Un gând îmi fulgeră prin minte: aşa stând lucrurile, ce i-ar im-piedeca pe cei de la Interne sau pe cei ce-au inițiat schin-giuirea noastră, să nu-i facă la un moment dat răspunzători pe aceşti roboți, creați tocmai de ei? Aceasta ar putea să vină, atunci când dărâmarea trupească şi sufletească a unora dintre noi va fi un fapt împlinit. Experiența va putea lua sfârşit; s'a aflat, în ce măsură poate fi creat omul-robot.

Acestea sunt gândurile care mă muncesc în acesta seară.... Târziu, când avem voie să ne culcăm, sub lumina palidă a becului, trupurile zdrobite se întind pe scoarțele de pe scânduri, încheind astfel încă o zi în camera 4 Spital. Apoi, totul se şterge sub ploapele căzute.

Dimineața, suntem ascultați ceva mai târziu ca de obicei. Apoi, mergem pe grupe, la WC. Suntem lăsați să ne spălăm, cu oarecare îngăduință.

În linişte, ne aşteptăm ceaiul. Apoi ni se dă voie să avem mâinile afară din buzunarele pantalonilor!

Către ora zece, Țurcanu ne spune să ne dăm jos de pe priciuri şi să stăm în picioare, fiecare în dreptul locului său. Apoi, doisprezece dintre noi, cei cu urme de bătaie pe față, se vâră, încet, supuşi, sub prici. E prima oară, de cinci săptămâni, când stau în picioare, nu numai pe pat, ca ologii. Fiecare îşi reține un suflu de uşurare, ca şi cum s'ar teme, că această infimă plăcere să nu-i

fie luată dintr'un capriciu al teroristului. Unii îşi mişcă picioarele să se dezmorţească, dar timid, ca nu cumva această mişcare să fie considerată ca un exces de libertate....

După un timp, afară pe culoar se aud paşi pripiţi. Sunt gardienii care probabil aşteaptă, odată cu noi, inspecţia. E aceeaşi, pentru terorişti ca şi pentru terorizaţi! Suntem mereu într'o aşteptare lungă. în fine, uşa se deschde. în ea apare directorul penitenciarului, Dumitrescu. Se dă deoparte, şi într'o linişte totală, îşi face intrarea, drept spre mijlocul camerei, omul care trebuie să constate starea terorizaţilor. E în jurul vârstei de patruzeci de ani, păr deschis, mai mult blond, cap oval, parcă prea mic faţă de trup, trăsăturile feţei, regulate, îşi roteşte privirea, scurt, peste noi; îi surprind în ochi încercarea să prindă dintr'o dată cât mai mult.

Se întoarce către directorul penitenciarului şi cu o mişcare a mâinilor, care vrea să însemne: sunt mulţumit, se îndreaptă spre uşă. La ieşire, îl priveşte pentru o clipă, fix, pătrunzător, pe Ţurcanu...

Uşa se închide în spatele lui, paşi grăbiţi se pierd pe culoar, iar noi, rămânem muţi, încremeniţi, temători. Am presentimentul că programul de abrutizare va continua. Simţurile nu mă înşeală: începe bătaia generală....

Cu capul ferit în mâini, îmi rotesc ochii de la un cap la altul al camerei. Citesc în ochii celorlalţi că-şi dau şi ei pe deplin seama, că omul care şi-a aruncat pentru câteva clipe privirea peste noi, este unul din cei care urmăresc în de-aproape desfăşurarea terorii din Penitenciarul Piteşti. El şi alţii, pe care încă nu i-am văzut, sunt aceia care hotărăsc, cum să trăim sau cum să murim....

Rămân aşa, cu capul în piept, încovoiat, apărându-mă instinctiv de ploaia de bâte şi curele, dar cu gândul mereu la necunoscuţii care au iniţiat această experienţă. Oameni noi, ieşiţi din « pacea » instaurată după cel de al doilea război mondial! Ştiu ce ne trebuie, atât nouă cât şi vouă — îmi spun — noi avem nevoie de libertatea pierdută odată cu impunerea comunismului; dar cum să vă smulgem rădăcinile ce vi le-aţi înfipt în pământul nostru şi cum să frângem acest cerc de fier din jurul capetelor noastre? Iar vouă, nu vă trebuie altceva, decât să luaţi aminte, că cerneala de-abia s'a uscat pe nenumăratele file ale dosarelor de la Nurnberg şi aţi şi reluat firul atrocităţilor, de un sinistru însă neimaginat de cei ce v'au precedat în făptuirea crimei. Aţi spus atunci, când aţi fost cocoţaţi la cârma ţării noastre, că iubiţi mai mult ca orice libertatea. Aţi cântat-o, dar nu pentru mult timp. Peste noapte, i-au luat locul zăngănitul lanţurilor şi urletul durerii....

Iar eu, care de doi ani nu aud altceva decât jalea încătuşaţilor!

Şi cum aş putea să uit aceste cinci săptămâni de încremenire pe prici, bătaia generală din fiecare zi, ochii care ne privesc prin zgârieturile vopselei de pe geamul uşii, ochii holbaţi de spaimă, tremuratul mâinilor ţinute în sus, chinul foamei, culoarul supliciului, carnea sângerândă, leşinul celor bătuţi la tălpile picioarelor, cei trei morţi...

Dar, iată că ceva se schimbă!

Dimineaţa, la deşteptare, nu mai suntem azvârliţi de pe priciuri; suntem lăsaţi să ne tragem în linişte pantalonii pe noi. Şi — parcă nu-mi vine a crede urechilor — ni se spune că putem sta fiecare la locul lui, să ne mişcăm sau să ne uităm unde vrem. N'avem voie însă să vorbim între noi.

Într'o libertate relativă îmi fac mendrele. Mă frec pe picioare, pe corp, îmi masez obrajii şi apoi mă uit în tavan, spre fereastra de la apus, spre cea de la răsărit... Fiecare îşi reţine parcă un suflu de uşurare. Unii dintre noi îşi pipăie rănile de pe faţă sau pe sub cămaşă, ating uşor cu degetele carnea ruptă.

Am trecut patruzeci de zile de groază.... cele mai lungi zile din viaţa noastră! Totuşi, le-am trecut. Dar soarta a fost, ca trei să treacă în altă lume....

După un timp, Ţurcanu, cu o voce calmă, dar sigură, de spune:

— Astăzi veţi fi repartizaţi în diferite camere. Cred că fiecare îşi dă seama că acest început al demascărilor, pe cât a fost de greu, pe atât e de folositor pentru ceea ce va urma. Să nu uite nimeni, că trebuie să dea lupta să-şi scoată putregaiul din el. Trebuie să vă lepădaţi de trecutul murdar pe care l-aţi avut Uşa se deschide. în cameră îşi fac intrarea directorul penitenciarului şi cei doi prim-gardieni, Ciobanu şi Mândruţă. În uşă, pe culoar, sunt mulţi gardieni.

Ciudat! Cei care au supravegheat teroarea îmi apar în acest moment ca vestitori de libertate. în acelaşi timp, îmi dau însă seama că nu mai sunt cel dinainte; nu sunt de loc revoltat pe călăi! Să fie un început de docilitate? Sau e poate numai instinctul de conservare care îmi înăbuşe sentimentul de răzvrătire?

Directorul penitenciarului părăseşte camera. E un om robust, mereu cu pieptul scos, cap rotund, fălci proeminente, față îmbujorată.

Mândruță are nişte liste în mână. După ce se uită atent pe ele, ne spune:

— Care-ți auzi numele, îți iei bagajul şi ieşi imediat afară, pe culoar.

Strigă câte trei, patru, cinci nume. Cei chemați îşi iau drumul spre necunoscutul demascărilor, care trebuie să continue. Au plecat şi cei doi din dreapta şi stânga mea. Au fost strigați şi din cei care au venit cu mine de la Jilava.

A fost scos şi unul dintre bătăuşi, dar unul din cei fără inițiativă.

Mă uit la Bogdanovici; e mereu cu capul în piept. E parcă resemnat. Se gândeşte probabil, că va rămâne aici, să fie arătat şi celor care ne vor lua locul. Țurcanu i-a spus că va muri de mâinile lui. E omul care a acceptat reeducarea prin convingere, nu prin teroare!

Cum camera se goleşte, îmi dau seama că roboții vor rămâne aici. Vor fi poate întăriți cu doi, trei.Sunt şi eu strigat şi odată cu mine, Dinu Georges-cu, Burcea, Pătrăşcanu, robotul demascat.

Suntem pe culoar. Un gardian ne ia în primire. Coborîm scările. Pătrăşcanu în urma noastră, de-abia se târăşte. Golul dintre spirale are acum la fiecare etaj plase de sârmă; pe viitor nimeni nu va mai putea să-şi ia viața în acest gol.

Coborâm încet scările. Nu vorbim între noi. Ajunşi la parter, gardianul ne introduce pe un culoar, la stânga şi apoi deschide a doua uşă, pe dreapta.

Intrăm peste alți vreo douăzeci de deținuți; stau turceşte pe prici, aproape lipiți unul de altul. Uşa se închide în spatele nostru. Nu ştiu ce să fac. Unde să mă aşez. Am dreptul să întreb sau trebuie să aştept? îmi dau mâna pe față, să-mi ascund teama care-mi dă un uşor tremurat al buzelor. Fețele livide ale celor de pe prici, ochii pironiți pe noi, îmi dau un simțământ de sfârşeală. Şi aici sunt roboți şi schingiuiți!

XVI

O cameră de vreo şase metri lungime, cam tot atât de lată, o fereastră ce dă într'un zid interior, în mijlocul tavanului un bec slab. De la uşă, porneşte priciul acoperit de aceleaşi scoarțe dreptunghiulare, din resturi de stofă împletite şi merge de-a lungul a trei laturi ale camerei. Lângă uşă, un loc liber de vreo câțiva metri pătrați. Când am intrat în cameră, puterile parcă mi se tăiaseră; cele douăzeci şi două de perechi de ochi holbați şi fețele supte îmi provocaseră teama.

Acum, sunt oarecum liniştit. Şeful camerei ne-a făcut loc pe prici. Eu şi Dinu Georgescu — el la vreun metru de mine — vis-a-vis de uşă, Burcea în partea opusă, vârât între doi, care şi-au redus spațiul locativ nu tocmai cu plăcere, iar Pătrăşcanu, chiar lângă uşă, în capul priciului. S'a suit cu greu, după care, mai mult a căzut pe burtă, cu capul pe mâini, cu fața schimonosită de durerile rănilor de pe spate.

Nimeni din cei ce i-am găsit aici nu are curiozitatea, sau mai de grabă curajul să se arate curioşi de ce a fost schilodit atât de rău Pătrăşcanu. La rândul meu, nici eu nu îndrăznesc să spun ceva.

Nu încape nici o îndoială că toți cei de aici au trecut prin camera 4 Spital. O văd pe chipurile lor!In cameră e tăcere. Numai arareori se spune câte o vorbă, două, vecinului.

Fiecare face ce vrea: se uită în tavan şi-aruncă privirea pe fereastră sau, pur şi simplu, se lungeşte pe locul lui. Dealtfel, e tot ce s'ar putea face! Mă întreb, dacă ar fi posibil să te dai jos de pe prici şi să faci o mişcare de un pas, doi — înainte şi'napoi — pe locul liber de lângă uşă.

Şeful camerei e de statură mijlocie, cap oval, nas subțire, puțin în sus, ochi vioi, gură mică, o linie dreaptă de câțiva centimetri deasupra unei bărbii ascuțite.

Sade rezemat la marginea priciului, la picioarele lui Pătrăşcanu şi din când în când vorbeşte în şoaptă cu doi, ce-şi au locul lângă robotul demascat.

După un timp, cel din stânga mea mă priveşte insistent, apoi mă întreabă, pe un ton care vrea să arate indiferență:

— Ați trecut, desigur, pe la camera 4 Spital?îi răspund cu aceeaşi indiferență:

— Ah, da.

Apoi, forțându-se să zâmbească:

— Ce asemănare între Nuți Pătrăşcanu şi unchiul său, Lucrețiu Pătrăşcanu, fostul ministru de justiție.

Îl aprob, ca şi cum aş fi ştiut de totdeauna de rudenia dintre robot şi ministrul comunist. Într'adevăr, au trăsături comune, iar nasurile, perfect drepte, regulate, sunt parcă unul şi acelaşi.

De teamă să nu fiu întrebat de ce-am dat la camera 4 Spital, rămân indiferent; schimb vorba.

Aflu aşa, că cel de lângă mine e student la Facultatea de Medicină din Timişoara, are doi ani de condamnare, îl cheamă Văleanu. E voinic, un corp bine proporționat, cap oval, trăsăturile feței regulate şi toate împreună, alcătuiesc un om bine făcut. Mă gândesc că decât aici, i-ar fi stat mai bine într'o societate mondenă, înconjurat de fete cu stare, gata fiecare să-şi aducă ca zestre un cabinet medical, amenajat cu toată aparatura modernă... Rămas singur, numai cu gândurile, mă întreb cum s'o fi ajuns la acest paradox, ca în aceeaşi familie unchiul să fie comunist iar nepotul legionar; mă gândesc la cei doi Pătrăşcanu. Unul vrea crearea unei societăți noi, care să dea un om nou, celălalt, vrea un om nou — ieşit din însuşirea preceptelor lui Corneliu Codreanu — care să dea o societate nouă. Oricum, comunistul e cel care pune căruța înaintea boilor!....

Despre Pătrăşcanu de vis-a-vis de mine, nu ştiu mai nimic. A spus Țurcanu când 1-a demascat, că a fost şeful legionarilor de la Facultatea de Medicină din Bucureşti şi că a stat închis şi în timpul războiului...

La rândul lui, Lucrețiu Pătrăşcanu, comunistul, a fost mazilit în 1948; acum, e şi el în închisoare....

E unul din comuniştii din România, care n'a fost şcolit la Moscova. Pe tot timpul războiului s'a găsit în țară, ascuns sau cu domiciliul supravegheat la.. Azuga!

De unde dealtfel dispare la începutul anului 1944.

în primăvara anului 1944 era căutat, dar nu de poliție. Iuliu Maniu avea oarecare treabă cu el!

Mi-aduc aminte de acea primăvară, când bombardierele anglo-americane străbăteau cerul României, de la apus spre răsărit. În fiecare zi era alarmă. Sus, cerul parcă mai albastru ca niciodată, rămânea, şerpuit de dârele de fum lăsate din coada Liberatoarelor, impasibil la ce e jos. Oamenii îşi căutau adăposturi de urgia bombardierelor. Apoi le urmăreau cu privirea, până departe la orizont. Nu-mi era frică de « fortărețele zburătoare » eram însă terorizat la gândul că de-acolo dinspre răsărit, unde la pierdeam din ochi, într'o zi, mai devreme sau mai târziu, ar putea să dea peste noi puhoiul armatelor sovietice. Gândurile şi adierea vântului de primăvară îmi dădeau o nostalgie a trecutului, nu prea îndepărtat, când în România nu se vorbea de pericolul armatelor sovietice. Gândurile şi adierea vântului fiindcă noi, în România, nu aveam comunişti.

În această primăvară, Lucrețiu Pătrăşcanu, comunistul, e căutat.Partidele democrate din România — Național-Țărănesc, Național Liberal şi Social-Democrat — creaseră un consiliu, care să analizeze situația în care se găsea țara la acea oră. Victoria aliaților nu mai era pusă la îndoială. însuşi Mareşalul Antonescu ducea tratative în vederea încheierii unui armistițiu cu Uniunea Sovietică, în capitala Suediei. Aşa că trecea cu vederea activitatea consiliului partidelor democrate, care prinr'un emisar al lor, ducea tratative cu anglo-americanii la Cairo. Din ambele părți se spera, probabil, să se înlăture amestecul sovietic în treburile României....

Iuliu Maniu, Preşedintele Partidului Național-Țărănesc, Nicolae Penescu, Secretarul general al partidului, Dinu Brătianu, Preşedintele Partidului Național-Liberal şi Titel Petrescu, Preşedintele Partidului Social-Democrat, au o întrunire la Bucureşti. Aici cad de acord, că ținând totuşi seama,

că trupele sovietice vor fi acelea care vor intra în România şi nu cele americane, ar fi oportun ca din consiliu să facă parte şi comuniştii.

Dar ia-i, de unde nu's!...

E adevărat, câteva duzini de comunişti — mai degrabă spioni pentru Uniunea Sovietică — se găseau internaţi în lagărul de la Târgu-Jiu, iar alţii se găseau în Uniunea Sovietică. E adevărat, pe de altă parte, că Partidul Comunist ar fi numărat în trecut câteva sute de membri, sigur este însă că în primăvară anului 1944, conducătorii partidelor democrate nu puteau dădea măcar de un singur exemplar! îşi aduc totuşi aminte de Lucreţiu Pătrăscanu, poate unde era unicul intelectual al partidului comunist; Lucreţiu Pătrăscanu şi-a luat doctoratul în drept la Berlin. Ştiau că nu e internat la Târgu-Jiu şi după informaţiile lor, nu dăduse bir cu fugiţii în Uniunea Sovietică. Trebuia deci, să fie în România. Nu puteau da însă sfoară în ţară de găsirea lui, că doar activitatea le era secretă. S'au gândit atunci şi-au apelat la comandantul armatei a 4-a din Moldova, Generalul Racoviţă.

Acesta a spus numai:

— Lasă că vi4 aduc eu; e undeva prin Moldova.

După câteva zile, Generalul se prezintă cu Lucreţiu Pătrăscanu în faţa lui Maniu, Brătianu, Penescu şi Titel Petrescu.

Era mic de tot Pătrăscanu, odată ajuns în faţa democraţilor români! îşi împreuna mâinile în semn de respect şi nu-i venea să-şi creadă ochilor că se găsea alături de marele democrat, Iuliu Maniu.

I s'a spus de crearea Consiliului partidelor democrate din România şi că e chemat şi el să reprezinte Partidul Comunist.

Fericire supremă! Un comunist e chemat de Iuliu Maniu, să ia parte la rostul ţării.

Mulţumiri şi recunoştiinţă eternă:

În 1946, Lucreţiu Pătrăscanu, Ministrul Justiţiei în guvernul Petru Groza, impus ţării de Vâşinski, taie şi spânzură în ţara românească!

Iuliu Maniu, Brătianu, Penescu, Titel Petrescu şi toţi democraţii români sunt — în propaganda deşănţată a comuniştilor — duşmanii muncitorimii, ţărănimii, uneltele imperialiştilor americani; sunt reacţionari, retrograzi, fascişti... Democraţi sunt acum ei, comuniştii! Iar Lucreţiu Pătrăscanu, «democratul» Pătrăscanu, îşi scrie cartea « Sub cele trei dictaturi ». Şi o expune în toate vitrinele. Oamenii se grăbesc s'o cumpere; poate vor de acolo de ceva care să le înlăture teama, că o nouă dictatură nu se va instaura în România....

Nu ştiu ce vor fi putut găsi în ea; un fapt e cert: Lucreţiu Pătrăscanu dă ordin să fie epuraţi din barou avocaţii care refuză să se înscrie în partidele guvernamentale, comunist sau cele aliate lui!

Aşa stând lucrurile, ce să mai afli din cartea lui despre dictaturile din trecut!

Mai trece vreun an şi guvernul comunist pune capăt oricărei activităţi a partidelor democrate din România. Prin Februarie 1947 Lucreţiu Pătrăscanu devine şi Profesor universitar. Ce uşor se reuşeşte câteodată în viaţă!

Îşi deschide cursul de Economie Politică la Facultatea de Drept din Bucureşti, în aula cea mare. Bine înţeles, începutul a fost făcut pentru oficialităţi. Tot guvernul era acolo, corpul diplomatic şi noua protipendadă comunistă. Afară, pe culoare, fuseseră instalate difuzoare, ca să poată auzi şi studenţii ce spune conferenţiarul despre subiectul ce şi 1-a propus: « Este Economia Politică o Ştiinţă? »

A fost aplaudat furtunos de cei din aulă; afară pe culoare însă, domnea o stare de nelinişte. Pentru studenţi, acest început nu era de bun augur. Era indiciul că în aulele Facultăţii de Drept vor lua loc oameni noi la catedră, aleşi la bunul plac al comuniştilor.

La scurt timp, ca un semn rău prevestitor, moare profesorul Ion Gruia. Cheltuielile de înmormântare au fost acoperite de cheta făcută printre studenţi. I.V. Gruia fusese epurat din barou de Lucreţiu Pătrăscanu. Salariul de profesor pe timpul inflaţiei nu-i ajungea desigur să-şi acopere cheltuielile pentru primele zece zile ale lunii. Aşa, a murit sărac, lipit pământului!

În anii ce-au urmat, mulți profesori ai Facultății de Drept din Bucureşti au fost înlocuiți cu oameni noi. Alții au fost arestați....

La câteva săptămâni după conferința din aula mare a Facultății, curiozitatea mă împinge să văd ce se întâmplă la cursul de economie politică al lui Lucrețiu Pătrăscanu. Mă îndrept spre sala unde-şi ține prelegerile. Pe culoar, nici țipenie de om. îmi zic că sala trebuie să fie ticsită de studenți, aşa cum era cu un an, doi, în urmă, la cursul lui Istrate Micescu. Deschid prima uşă a amfiteatrului, cu grija omului care nu vrea să turbure activitatea altora şi din liniştea micului antreu, dau în aula aproape goală. Tăcere mormântală! La catedră, Lucrețiu Pătrăşcanu pare că-şi caută un pasagiu într'o broşură; în primul rând, cinci auditori, cu ochii aținti pe cărticică şi pe degetele profesorului. Sunt ca în aşteptarea unei dovezi peremptorii!

Lucrețiu Pătrăşcanu îşi întrerupe căutatul, îmi zâmbeşte şi-mi face semn să iau loc. Cei cinci îmi surâd toți laolaltă, ca la comandă.

Îmi zic, că am picat aici ca musca în lapte.

După câteva secunde, nesfârşit de lungi, profesorul dă de pasagiul de care are nevoie; îi dă citire, după care spune:

— Iată deci, că Rosetti, ne aduce aceste prețioase indicii, că proprietatea în țările româneşti a fost la început colectivă.

Cei cinci, dau din cap de sus în jos. îşi arată astfel deplina lor aprobare pentru obârşia colectivismului în România ....

Caut să prind cine să fie acest Rosetti şi cum e intitulată broşurică. Nimic! Să întreb, nu e deloc oportun; s'ar rămâne cu impresia, ca aş vrea să iau şi eu parte în mod serios la acest curs, care aduce mai degrabă a şedință de celulă.

Ceea ce mă preocupă deocamdată, e cum s'o zbughesc de aici, nu de altceva, dar să nu dea de mine vreun cunoscut. Orice, numai de colaboraționist nu vreau să fiu etichetat. Brusc, îmi iau inima în dinți şi din câțiva paşi, întinşi larg, pe vârful picioarelor, fără zgomot, sunt afară... Azi mă chinuiesc să ştiu, cum s'o fi ajuns la întemnițarea lui Lucrețiu Pătrăşcanu! Să fie la mijloc numai consecința unei lupte pierdute de el, pentru putere, în sânul Comitetului central al Partidului comunist, sau urmarea acelei ieşiri bruşte, după abolirea monarhiei! Trebuia un nume dat țării, noii republici. Căzuseră de acord să-i zică Republica Socialistă România. La care Lucrețiu Pătrăşcanu, cu privirea pierdută în gol, reflectează:

— Eh, Republica Socialistă România, Republica Socialistă Azerbaidjan, Republica Socialistă Uzbekistan....Apoi, țara a luat numele de Republica Populară Română, iar Pătrăşcanu a luat drumul puşcăriei...

XVII

Masa de prânz se apropie; afară, pe culoar, se aude târşitul hârdaielor pe ciment. După şase săptămâni, constat că tremuratul picioarelor şi al mâinilor a revenit. Căci cât am fost la camera 4 Spital, nici chinul foamei nu l-am mai simțit; atât eram de concentrat la lupta între viață şi moarte! Cele cinci săptămâni şi trei zile de-acolo n'au fost decât o succesiune de chinuri, de reflexe ale instinctului de conservare, de deznădejde. Eram stăpânit totuşi de o oarecare siguranță, numai atunci când roboții se ocupau de un altul şi nu de mine. în toată această perioadă am fost hărțuiți minut de minut, am fost împiedicați să ne dezmorțim oasele, sau să rămânem numai cu gândurile.

Aştept ciorba şi sfertul de pâine ca un lup hămesit. Să sper că aici am să fiu lăsat să le mistui în linişte, aşa cum făceam înainte de a intra în demascări!

Uşa se deschide în fine, şi gardianul împinge hârdăul în cameră. Numără apoi douăzeci şi şase de sferturi de pâine. Ține mereu capul în jos, ca şi cum ar da să se înțeleagă: eu n'am nici o legătură cu ce se întâmplă aici. Mâncăm în tăcere. Liniştea ar fi totală, dacă câteodată n'ar fi turburată de lingurile care izbesc uşor fundul gamelelor.

Mănânc, dar îmi dau seama că aşa cum facem, nu suntem altceva decât nişte brute. Cu gamelele pe genunchi, încovoiați de spate, socotim de câte ori mai avem fericirea să trecem

lingura prin zeamă, până ce fundul va rămâne gol. Toți ne hrănim în felul acesta. Dar e bine că suntem cel puțin lăsați să ne chinuim singuri, fără intervenția roboților. E atât de plăcut să poți înghiți mâncarea în liniște!

Prânzul s'a terminat. Neocupându-se nimeni de noi, ne luăm îndrăzneala şi ne întindem uşor pe spate. Trece aşa mai bine de o jumătate de oră. Pe priciul din fundul camerei, unul singur nu-şi face digestia; stă turceşte şi lucrează de zor, cu capul în jos, privirea fixată între picioare. Şi-a întins un ştergar pe care şi-a aranjat — în formă dreptunghiulară — circa optzeci de sandvişuri. A decupat cu coada lingurii bucățele din sfertul de pâine, în formă rotundă, cam de mărimea unghiei de la degetul cel mare al mâinii. Fiecare bucățică e mânjită cu pasta pe care a făcut-o din cele câteva sferturi de cartofi, ce-au rămas după ce şi-a sorbit zeama. Şi-a terminat treaba şi-acum îşi are privirea ațintită pe dreptunghiul de sandvişuri. Douăzeci şi cinci de priviri sunt ațintite pe acelaşi loc. Trec minute interminabile. Stăpânul sandvişurilor, subțire — categoria pai — cap lung, ochi mici pierduți în orbite, pielea obrajilor străvezie. Categoric, e cel mai slab de aici.

Se hotărăşte în fine şi atacă dreptunghiul de sandvişuri, de la colțul stâng de sus.

Toți se aranjează pe prici — o mişcare care înseamnă că vrei să stai mai confortabil. E ca la începerea unui spectacol.

Ia prima bucată cu mâna dreaptă, între degetul gros şi arătător; o ridică la vreo patruzeci de centimetri în față şi apoi o duce lent la gură; palma mâinii stângi o plimbă sub sandviş, în aceeaşi direcție. în cazul că ceva ar cădea să nu piardă nimic!

Sandvişul îl are pe limbă, gura larg deschisă. Aşa putem vedea şi noi, până începe mestecatul. Propriu zis, n'are ce mesteca; îşi plimbă mai mult sandvişul dintr'o parte într'alta a gurii. Apoi, dintr'o uşoară înghițitură, totul se pierde... Spectacolul cu înghițitul sandvişurilor a durat mai bine de o jumătate de oră. Acum sade pe spate, cu privirea pierdută în tavan, iar noi muți, rămânem într'o aşteptare lungă, până la ciorba de seară. Sandvişuri nu mai pot fi făcute; pâine primim o singură dată pe zi... A venit seara, pe care o trecem până la închidere — se sună dintr'un clopot, pe culoar — în aceeaşi linişte, întreruptă din când în când de câteva vorbe spuse încet celui de alături.

Noaptea pune stăpânire pe fereastra noastră. Putem dormi de bună voie; nu e nimeni aici care să ne păzească sau care să ne dea ordin în ce poziție să stăm lungiți. Suntem totuşi mult prea înghesuiți; nu e posibil să stăm toți culcați pe spate. Stau pe-o rână, cu capul sprijinit pe mâna dreaptă. Liniştea mormântală a închisorii mă copleşeşte. Mă gândesc la cei care ne-au luat locul, în camera 4 Spital! Imaginea ei îmi revine în minte. Cu ochii pe întunericul din fereastră, mă întreb dacă adâncimea lui ar putea să-mi şteargă scenele din camera 4 Spital. Sau dacă liniştea care stăpâneşte închisoarea ar putea fi atât de totală, ca să înăbuşe gemetele de durere ale schingiuiților.

Şi în această primă noapte fără plan toane, gândul mă duce la trecutul şi la viitorul acestor deținuți, dintre care unii au murit iar alții vor trebui să moară!

Mai trec încă două zile în camera de la parter. Aceeaşi tăcere, aceeaşi lâncezire pe prici, acelaşi spectacol cu cele optzeci de sandvişuri şi acelaşi chin nemilos al foamei. Nu ni se spune nimic, e ca şi cum demască-rile ar fi încetat. Şi totuşi, aici între noi, sunt roboți! Sunt paşnici, deocamdată! Şeful camerei, pe care încă nu ştiu cum îl cheamă, e mereu nervos, pare neliniştit e ca în aşteptarea unui eveniment care întârzie să se producă. Mai sunt încă doi, unul spălăcit la față, cu o piele de vezi prin ea, ochi verzi, nas coroiat şi un altul, îndesat la trup, cap rotund, gură prea mare. Adeseori, toți trei, stau la un fel de consfătuire, aşezați turceşte lângă uşă. Vorbesc mult prea încet ca să pot prinde ceva.

Ceilalți au brăzdat pe față chinul suferinței şi al nesiguranței — o teamă, care parcă n'ar mai putea fi ştersă niciodată. Unii au urme de bătaie, alții îşi mişcă cu dureri o mână sau un picior sau îşi răsucesc spinările, cu fețe schimonosite de durere.

Suntem toți îngânduraţi. Şi fiecare din noi simte parcă tristețea celuilalt.

Şi iată că în seara acestei zile se produce inevitabilul.

E 6 Martie 1950, ziua de Luni. Socoteala calendaristică o țin mereu...

Am terminat ciorba de seară şi fiecare e pe bucata lui de prici.

Şeful camerei, rezemat de zid, în spațiul liber de lângă uşă, brusc, bate din palme. Douăzeci şi cinci de capete — ochi înfricoşați, mişcări spasmodice ale feței, se întorc irezistibil spre el.încet, calm, şeful camerei spune:

— Suntem aici de trei zile. Câțiva au venit zilele trecute de la camera 4 Spital, alții au trecut pe acolo înainte. Oricum, fiecare unde s-a aflat, a avut o activitate pentru curățirea lui de putregaiul care îi roade trupul si-i perverteşte sufletul. (Mai pot realiza, că de-abia de acum începem, după socoteala inițiatorilor acestei operații, să devenim oameni normali.) Un fior îmi fulgeră şira spinării!Aud mai departe:

E de datoria noastră şi din respect față de clasa muncitoare, care ne dă de mâncare aici, să nu încetăm curățirea noastră de tot răul care ne-a fost inoculat de educația burgheză. Trebuie să ducem această luptă cu noi înşine, ca până la urmă să fim să putem fi de folos societății. Aşa cum suntem acum, clasa muncitoare nu ne poate tolera în sânul ei. Aşa că începând de mâine, ne vom face fiecare, pe rând, autobiografia, dacă e posibil începând de la cea mai fragedă vârstă. Vom spune tot, tot ce-am gândit despre noi, despre părinții noştri, despre frați şi despre surori. Ne vom da seama astfel, cât de putrezi suntem. Mâine vom primi săpunuri şi ace de cusut.

Pe cele şase fețe ale cubului de săpun fiecare îşi va însemna cu vârful acului punctele principale ce le va aduce în autobiografie. Atât deocamdată, în ce priveşte destăinuirea fiecăruia - demascarea lui interioară. Şi pentru a încheia, să mă prezint: mă numesc Levinski Mihai, sunt din regiunea Sucevei şi sunt condamnat la şapte ani pentru uneltire împotriva ordinii sociale. Am fost un criminal față de clasa muncitoare şi sunt hotărât să mă curăț de tot putregaiul din mine...

Cad frânt pe locul meu; mai pot judeca numai că robotul Levinski trebuie să fi fost şi el schingiuit ca şi ceilalți din camera 4 Spital, dincolo de puterile de îndurare ale omului.

Cât despre mine, mă întreb, în starea de slăbiciune în care mă găsesc, cât timp voi putea suporta chinurile care vor urma.

Cu Tatăl nostru, spus în cea mai mare taină - parcă mi-e teamă să şi gândesc - cad pradă somnului...să aducem şi pe cei răi pe calea cea bună. Am avut şi eu aceleaşi oscilări la început, dar mi-am impus voința şi am reuşit să le înving. Acum, sunt pe un drum bun.

Pătrăşcanu, singurul lungit pe-o rână, îl priveşte fix, plin de înțelegere. E o privire care trădează însă un trecut comun cu al lui Levinski — schingiuiri duse dincolo de puterile de îndurare ale omului. în privirea lui, poți vedea însă şi hotărârea să-şi salveze viața.

Toți rămânem nemişcați, cu ochii pierduți în gol, într'o linişte desăvârşită...

Câteva minute mai târziu, Lupaşcu îşi începe autobiografia.

O copilărie pierdută într'un cartier sărac al Bucureştiului: oameni plini de păduchi, hrăniți cu fructe putrede, făcându-şi somnul pe o saltea de paie infectă... « tot ceea ce vă spun e adevărat, imaginea casei mele părinteşti care nu era mai bună decât locuințele celorlalți din cartier, aşa cum am văzut-o cu ochii mei de copil, mi-e mereu întipărită în minte. în prima autobiografie, descrierea copilăriei mele n'a fost cea adevărată. Am avut îndrăzneala să mint, că nu trăisem în sărăcie, în mizerie. De ce-am făcut-o? E consecința educației reacționare care am primit-o în şcoală — acea educație care avea ca scop să ocolească adevărul, privind suferințele celor ce muncesc. Minteam, nu vream să destăinuiesc că eram impresionat de locuințele mizerabile din cartierul meu. N'am avut sinceritatea să destăinuiesc că vream să fiu departe de acest cartier, cât mai departe, să ies din acel infern; doream să fiu în rândul societății burgheze, îndestulată, fără să mai mă gândesc la cei ce muncesc şi trăiesc în mizerie. Vream să mă simt eu bine — vedeți ce mentalitate retrogradă, — nu mă interesa că agonia lor era atât de grea.

Era în timpul războiului şi-mi făceam ultima clasă de liceu, în particular. Nici asta n'am spus-o în prima mea autobiografie. O făceam în particular, fiindcă eram sărac. De ce n'am spus-o? Acum îmi dau seama că nu făceam altceva decât să apăr societatea veche, burghezo-capitalistă. Era consecința educației primită în scoală. N'aveam voie să văd mizeria în jurul meu; şi nici pe-a mea nu trebuia s'o văd.

De multe ori, când veneam seara acasă, eram atât de plictisit de viață încât mă aruncam pe pat, aşa cum eram, fără să mă dezbrac, fără să mă spăl. Undeva, în subconştientul meu, mocnea

ideia — era atât de adevărată — că nu mai era necesar să mă spăl, când totul în jurul meu era atât de murdar. Totul era infect, chiar şi aerul care-1 respiram. Şi ce făceam, ca să mă consolez? închipuiți-vă: mă duceam la biserică. De ce? Fiindcă acolo, mi se spusese la şcoală să mă duc când sunt în greutate. Biserica din cartier era refugiul meu. Mă strecuram printre ceilalți nenorociți şi aşteptam de la Dumnezeu mântuirea. Şi aş fi aşteptat-o şi în ziua de azi, dacă n'aş fi avut şansa să mă găsesc aici».

Rămân cu privirea pierdută'n gol. Sunt căzut ca în neant şi câteodată prind numai frânturi din cele spuse de Lupaşcu.

Tot ce-i iese din gură, e pură invenție. Nu pare deloc omul trăit în mijlocul lumpenproletariatului...

Deodată, privirea-mi pierdută se întretaie cu aceea a lui Levinski. Ochii lui, mă privesc fix, fioroşi, amenințători, îmi aud inima bătându-mi tumultos. M'a prins, desigur, într'o totală nesinceritate față de ce se întâmplă aici! Cu aceşti ochi îmi poate vedea interiorul.

Îmi iau un aer de nevinovăție şi-mi întind capul spre Lupaşcu, în semn de atenție deosebită.

« în 1945 am fost recrutat în Mişcarea Leginonară. Era normal să ajung acolo! Orbit de educația care o primisem, nu puteam să văd, în cursul acestui tumultos an, că se ducea o luptă pe viață şi pe moarte între progres şi întuneric. Eu nu puteam să văd progresul — educația primită mă orbise, aşa că m'am dus în întuneric. Inconştient! Un imbecil! Văzusem în jurul meu atâta suferință, atâta mizerie se etala în fața ochilor mei, încât m'am aruncat în brațele legionarilor, convins fiind că acolo găsesc leacul vindecării sociale. Citeam cărțile care mi se dăduseră, fără să-mi pot des-lipi ochii de pe ele. însuşindu-mi ideile doctrinei lor mistice, am devenit eu însumi un habotnic, rugându-mă, închinându-mă, de câte ori consideram că mi-o cere Dumnezeu. Nu vedeam — orbit cum eram — că în jurul meu oamenii munceau, se străduiau pentru o viață mai bună, pentru progres; eu, cu Biblia în buzunar! Nu eram capabil să mă întreb: ce făcusem eu pentru țara mea, sau dacă voi fi în stare să întreprind ceva în viitor?

Brusc, însă, mi-a venit o idee: să mă vâr în rândurile celor care se străduiau să construiască o societate mai bună, dar nu cu gânduri cinstite. Vream numai să profit de pe urma noii orânduiri a țării. Oportunism. Asta era leagă noastră — în desăvârşirea căreia, politicienii noştri din trecut erau maeştri. »

Şi aşa mai departe, Lupascu a continuat până aproape de sosirea mesei de prânz. A batjocorit tot: pe el, familia, Biserica, trecutul țării. A lăudat, în schimb, impostura care ne cârmuieşte țara de la impunerea ei de către Uniunea Sovietică.

După cele prin câte o fi trecut, Lupaşcu găseşte, astfel, singurul mijloc să poată trăi, să nu moară aici... După terminarea mesei de prânz, către orele două, Lupaşcu îşi continuă demascarea interioară. Vorbeşte de activitatea lui de oportunist până la arestare.

... « am ajuns membru al Partidului Muncitoresc Român, în urma fuzionării social-democraților dizidenți cu comuniştii. Eu fusesem înscris la Social-Democrați.

Am intrat într'un partid guvernamental, considerând că de acolo — acoperit — pot observa în linişte mişcările comuniştilor; vream să-i văd distruşi. Era la mijloc, pe de altă parte, dorința mea să trăiesc mai uşor; fiind membru al partidului, puteam obține o slujbă mai bine plătită şi cu muncă cât mai puțină. Aşa, am făcut parte dintr'o comisie care trebuia să cerceteze toate cărțile din biblioteca lui Istrate Micescu. Răsfoind un volum, scapă din el o foaie. Era o scrisoare. O citesc. Să încerc să vă redau conținutul. Corneliu Codreanu se găsea la Paris cu Irina, în luna de miere. De acolo, îi scrie lui Moța: Dragă Ion, îți comunic o veste care, pentru Legiune şi pentru poporul român, e de ordin divin. Irina e însărcinată. Un nou Mesia, va veni, de data asta pe pământul românesc. »

Lupaşcu minte şi acum. Povestea cu scrisoarea asta am mai auzit-o şi din alte guri şi toți, treceau descoperirea pe contul lor, sau cel puțin pe a unui prieten. Lupaşcu continuă:

« mi-am dat seama atunci, că Corneliu Codreanu trebuie să fi fost un mare naiv: Irina rămăsese însărcinată cu vreunul pe la Paris, iar el, impunându-şi abstinența, aşa cum se cuvine să facă un legionar, o credea fecioara Irina... »

Trag cu ochiul la câțiva din cameră, pe care îi bănuiesc că sunt legionari. Sunt toți cu privirea pierdută în gol. Nici o tresărire pe fața lor. în ochi li se poate citi, totuşi, indignarea.

Levinski îi urmăreşte cu precauție; să nu-şi trădeze vânatul. I-a surprins în acesta revoltă mută. Dacă eu nu mă îndoiesc că legionarii de aici sunt cuprinşi de amărăciune, mare mirare ar fi să creadă Levinski altfel! Şi când mă gândesc că în autobiografie trebuie să spui tot, toate gândurile....!

Lupaşcu spune mereu, vrute şi nevrute.

Sunt cuprins de atâta teamă pentru ceea ce va urma cu aceasta batjocoră — această auto-terfelire, încât nici nu mai pot fi atent la destăinuirile lui Lupaşcu....

Cînd am auzit zgomotul târşitului de hârdaie pe culoar, Lupaşcu şi-a încheiat şi el demascarea interioară — sau poate numai şi-a întrerupt-o.

Mâncăm, încet, ciorba de arpacaş. După masă, lihnit de foame şi zdrobit de oboseală — e atât de greu să asculți o autobiografie şase, şapte ore pe zi — n'am decât o dorință: să mă pot lungi pe prici...

Dar Levinski nu ne dă pace. Cum şi-a pierdut acest robot simțurile; de ce nu e şi el obosit!

Bate din palme şi spune:

— Să facem unele aprecieri asupra celor spuse azi de Lupaşcu. Îl intreabă întâi pe Pătrăşcanu, ce crede de sinceritatea celui ce şi-a făcut demascarea, adică dacă încă mai are putregai în el.

Robotul, forțându-se să-şi îndrepte trupul, cu fața schimonosită de durere, spune rar:

— Se pare că Lupaşcu e pe drumul bun.

E întrebat apoi unul dintre legionari — slab, numai oase şi piele, cap lunguieț, buze livide, nasul — un os ca o prelungire a frunții:

— Tu ce ai de spus Morărescu?

Cred că Lupaşcu e sincer, spune omul, cu timiditate în glas .

Levinski intervine brusc:

— Bine, bine, sincer; e el sincer, dar tu ce ai de spus despre tine, despre gândurile tale, în legătură cu ce ai aflat din autobiografia lui?

Morărescu, reflectând un moment, răspunde:

— Desigur, că din cele relatate de Lupaşcu, trebuie să caut să revizuiesc ce mi-am însuşit despre Legiune, însă, vedeți, asta nu se poate petrece, aşa dintr'odată; e un proces care cere timp.

— Aş fi mulțumit să fie aşa, intervine Levinski, cu condiția, însă, să nu minți şi acum, aşa cum ai făcut în trecut. Apoi: ce ai de spus Pătrăşcanu?

Acesta, scremându-se mereu de dureri:

— Categoric, că minte. I-am citit în ochi furia de care era cuprins, când Lupaşcu vorbea de scrisoarea lui Codreanu. Morărescu e un bandit. Caută să ne inducă în eroare. Minciuna, pentru el, e numai mijlocul să scape uşor din demascările interioare.

Levinski sare de la locul lui de lângă uşă şi se repede la Morărescu. Îi pune mâna în gât şi îi strigă:

—La aceeaşi concluzie am ajuns şi eu. Crezi că nu te-am urmărit, banditule? Te-ai trădat în ochi. Apoi se dă un pas îndărăt şi îi face un semn cu capul, care înseamnă: scoală-te.

Morărescu, slăbănogul Morărescu, vine spre capul priciului, unde îmi am şi eu locul.

Levinski ne spune să lăsăm priciul gol; ne îngrămădim la vreo doi metri, printre ceilalți.

Victima, la un semn al lui Levinski, se dezbracă; rămâne numai în chiloți. E atât de slab! Se întinde pe prici, pe burtă. Lupaşcu îl leagă la gură cu un prosop, bine strâns la ceafă, după care îi întinde mâinile şi se aşează pe ele. Un altul îi stă pe picioare.

Levinski îşi scoate cureaua de la pantaloni. E lată de trei degete, din piele tare şi are o cataramă, cât jumătatea palmei. începe să-1 lovească cu furie pe spinare; după câteva minute e toată dungi roşii. Morărescu se zbate neputincios în strânsoarea celor doi. îi văd ochii holbați de groază. Urlă năbuşit în prosop. Levinski apucă cureaua de celălalt capăt. Catarama îi zdrobeşte

pielea. Lipiți unul de altul, privim scena, neputincioşi. Parcă mi se opreşte respirația; îmi iau privirea de la oribila scena şi mi-o fixez în podea....

Sunt numai câteva zile de când sunt în această cameră. Groaza şi-a făcut loc din nou în sufletele noastre. O citesc pe fețele tuturor. Trăim zile tot atât de înspăimântătoare ca cele din camera 4 Spital — lupta între viață şi moarte.

Noua ofensivă, care se duce împotriva conştiințelor, îmi apare ca valurile unui ciclon, a cărui furie ne rostogoleşte, într'un vârtej de deznădejde. Mă simt copleşit de o durere ce-mi dă parcă o uşoară febră. Aş vrea să fiu singur! Rămân în această seară, după stingere, ore lungi într'o suferință mută. încerc, totuşi, să-mi cântăresc puterea de răbdare şi să reflectez asupra vulnerabilității trupului, în care mi-am pus până acum toată încrederea; mi-e frică să nu mă îmbolnăvesc...

Această sinistră experiență, în care nu poți întrevedea ce o să urmeze în minutul următor, mă îngrozeşte, mai cu seamă prin durata ei; cuvintele lui Țurcanu îmi bat în urechi: « demascarea interioară ar putea dura chiar ani »! Este pentru prima oară, când analizez teroarea de aici în perspectiva timpului şi-mi dau seama că până acum am ignorat gravitatea prelungirii acestei experiențe. Mă simt sleit de puteri — şi asta numai după un timp atât de scurt. Nu mai am parcă nici o dorință. Tot ce mi-a rămas, e instinctul de conservare, încerc să adorm, ca să învinq, aşa, răul. Afară, pale de vânt, prelungite printre ziduri până la fereastra noastră, îmi împiedică somnul.

Dimineața, după ce-am terminat de mâncat mălaiul fiert, Levinski ne spune că nu avem voie să luăm cu noi, la spălător, gamelele. Explicația: oameni cu conştiințe atât de mârşave, ca ale noastre, trebuie să mănânce în vase nespălate.

Suntem la WC. Stăm înghesuiți în mica încăpere, unde e o chiuvetă şi de unde se intră în cele două cabine. Totul trebuie făcut în viteză; spălatul pe față durează pentru fiecare circa douăzeci de secunde şi cam tot atât si folosirea cabinei.

XVIII

Afară s-a luminat. Ziua nu e încă clară, ceața pătrunde printre ziduri până la fereastra noastră; stau în aşteptarea "deschiderii".

Azi încep demascările interioare.

Am luat ceaiul după care ieşim la WC. Ne spălăm repede pe față. Levinski e mereu printre noi. Gardianul se găseşte în uşa întredeschisă a culoarului, mai mult cu spatele la noi.

Odată reîntorşi în cameră, suntem toți într-o aşteptare lungă, temătoare.

Levinski, rezemat de prici la picioarele lui Pătrăşcanu, rupe tăcerea şi bate din palme. Nimeni nu mai mişcă. Dintr-o cutie de carton - probabil adusă de gardian în timp ce eram la WC - scoate cuburile de săpun de culoare cenuşie, pe care ni le împarte, cu grija omului care are asupra lui valori de care trebuie să răspundă. Primim şi câte un ac. Ni se atrage atenția să nu cumva să le pierdem, fiindcă seara trebuie predate gardianului.

După o pauză, Levinski mai spune:

- Azi o să înceapă autobiografia Lupaşcu.

E unul din cei doi care au avut lungi convorbiri, în şoaptă, cu Levinski.

Lupaşcu, adus de spate, slab, ca un plop bătut de vânt, cap oval, ascuțit jos, prea lat sus, blond, ochi verzi, se arată - vădit în mod forțat - mulțumit că este primul ales.

Mai târziu, Lupaşcu a arătat că totuşi e pe drumul bun şi a cerut să fie bătut, pentru că astfel să-şi poată stârpi din el măcar o parte din răul care-l macină. Bineînțeles că bătălia i s-ar fi dat şi fără s-o ceară el. Căci noi, cei cinstiți de aici, trebuie să ne facem datoria, să aducem şi pe cei răi pe calea cea bună. Am avut şi eu aceleaşi oscilări la început, dar mi-am impus voința şi am reuşit să le învinq. Acum, sunt pe un drum bun.

Pătrăşcanu, singurul lungit pe-o rână, îl priveşte fix, plin de înțelegere. E o privire care trădează însă un trecut comun cu al lui Levinski — schingiuiri duse dincolo de puterile de îndurare ale omului. în privirea lui, poți vedea însă şi hotărârea să-şi salveze viața.

Toți rămânem nemişcați, cu ochii pierduți în gol, într'o linişte desăvârşită...

Câteva minute mai târziu, Lupaşcu îşi începe autobiografia.

O copilărie pierdută într'un cartier sărac al Bucureştiului: oameni plini de păduchi, hrăniți cu fructe putrede, făcându-şi somnul pe o saltea de paie infectă... « tot ceea ce vă spun e adevărat, imaginea casei mele părinteşti care nu era mai bună decât locuințele celorlalți din cartier, aşa cum am văzut-o cu ochii mei de copil, mi-e mereu întipărită în minte. în prima autobiografie, descrierea copilăriei mele n'a fost cea adevărată. Am avut îndrăzneala să mint, că nu trăisem în sărăcie, în mizerie. De ce-am făcut-o? E consecința educației reacționare care am primit-o în şcoală — acea educație care avea ca scop să ocolească adevărul, privind suferințele celor ce muncesc. Minteam, nu vream să destăinuiesc că eram impresionat de locuințele mizerabile din cartierul meu. N'am avut sinceritatea să destăinuiesc că vream să fiu departe de acest cartier, cât mai departe, să ies din acel infern; doream să fiu în rândul societății burgheze, îndestulată, fără să mai mă gândesc la cei ce muncesc şi trăiesc în mizerie. Vream să mă simt eu bine — vedeți ce mentalitate retrogradă, — nu mă interesa că agonia lor era atât de grea.

Era în timpul războiului şi-mi făceam ultima clasă de liceu, în particular. Nici asta n'am spus-o în prima mea autobiografie. O făceam în particular, fiindcă eram sărac. De ce n'am spus-o? Acum îmi dau seama că nu făceam altceva decât să apăr societatea veche, burghezo-capitalistă. Era consecința educației primită în scoală. N'aveam voie să văd mizeria în jurul meu; şi nici pe-a mea nu trebuia s'o văd.

De multe ori, când veneam seara acasă, eram atât de plictisit de viață încât mă aruncam pe pat, aşa cum eram, fără să mă dezbrac, fără să mă spăl. Undeva, în subconştientul meu, mocnea idea — era atât de adevărată — că nu mai era necesar să mă spăl, când totul în jurul meu era atât de murdar. Totul era infect, chiar şi aerul care-1 respiram. Şi ce făceam, ca să mă consolez? închipuiți-vă: mă duceam la biserică. De ce? Fiindcă acolo, mi se spusese la şcoală să mă duc când sunt în greutate. Biserica din cartier era refugiul meu. Mă strecuram printre ceilalți nenorociți şi aşteptam de la Dumnezeu mântuirea. Şi aş fi aşteptat-o şi în ziua de azi, dacă n'aş fi avut şansa să mă găsesc aici».

Rămân cu privirea pierdută'n gol. Sunt căzut ca în neant şi câteodată prind numai frânturi din cele spuse de Lupaşcu.

Tot ce-i iese din gură, e pură invenție. Nu pare deloc omul trăit în mijlocul lumpenproletariatului...

Deodată, privirea-mi pierdută se întretaie cu aceea a lui Levinski. Ochii lui, mă privesc fix, fioroşi, amenințători, îmi aud inima bătându-mi tumultos. M'a prins, desigur, într'o totală nesinceritate față de ce se întâmplă aici! Cu aceşti ochi îmi poate vedea interiorul.

Îmi iau un aer de nevinovăție şi-mi întind capul spre Lupaşcu, în semn de atenție deosebită.

... « în 1945 am fost recrutat în Mişcarea Leginonară. Era normal să ajung acolo! Orbit de educația care o primisem, nu puteam să văd, în cursul acestui tumultos an, că se ducea o luptă pe viață şi pe moarte între progres şi întuneric. Eu nu puteam să văd progresul — educația primită mă orbise, aşa că m'am dus în întuneric. Inconştient! Un imbecil! Văzusem în jurul meu atâta suferință, atâta mizerie se etala în fața ochilor mei, încât m'am aruncat în brațele legionarilor, convins fiind că acolo găsesc leacul vindecării sociale. Citeam cărțile care mi se dăduseră, fără să-mi pot dezlipi ochii de pe ele. Însuşindu-mi ideile doctrinei lor mistice, am devenit eu însumi un habotnic, rugându-mă, închinându-mă, de câte ori consideram că mi-o cere Dumnezeu. Nu vedeam — orbit cum eram — că în jurul meu oamenii munceau, se străduiau pentru o viață mai bună, pentru progres; eu, cu Biblia în buzunar! Nu eram capabil să mă întreb: ce făcusem eu pentru țara mea, sau dacă voi fi în stare să întreprind ceva în viitor?

rusc, însă, mi-a venit o idee: să mă vâr în rândurile celor care se străduiau să construiască o societate mai bună, dar nu cu gânduri cinstite. Vream numai să profit de pe urma noii orânduiri a țării. Oportunism. Asta era leagă noastră — în desăvârşirea căreia, politicienii noştri din trecut erau maeştri. »

Şi aşa mai departe, Lupascu a continuat până aproape de sosirea mesei de prânz. A batjocorit tot: pe el, familia, Biserica, trecutul țării. A lăudat, în schimb, impostura care ne cârmuieşte țara de la impunerea ei de către Uniunea Sovietică.

După cele prin câte o fi trecut, Lupaşcu găseşte, astfel, singurul mijloc să poată trăi, să nu moară aici... După terminarea mesei de prânz, către orele două, Lupaşcu îşi continuă demascarea interioară. Vorbeşte de activitatea lui de oportunist până la arestare.

... « am ajuns membru al Partidului Muncitoresc Român, în urma fuzionării social-democraților dizidenți cu comuniştii. Eu fusesem înscris la Social-Democrați.

Am intrat într'un partid guvernamental, considerând că de acolo — acoperit — pot observa în linişte mişcările comuniştilor; vream să-i văd distruşi. Era la mijloc, pe de altă parte, dorința mea să trăiesc mai uşor; fiind membru al partidului, puteam obține o slujbă mai bine plătită şi cu muncă cât mai puțină. Aşa, am făcut parte dintr'o comisie care trebuia să cerceteze toate cărțile din biblioteca lui Istrate Micescu. Răsfoind un volum, scapă din el o foaie. Era o scrisoare. O citesc. Să încerc să vă redau conținutul. Corneliu Codreanu se găsea la Paris cu Irina, în luna de miere. De acolo, îi scrie lui Moța: Dragă Ion, îți comunic o veste care, pentru Legiune şi pentru poporul român, e de ordin divin. Irina e însărcinată. Un nou Mesia, va veni, de data asta pe pământul românesc. »

Lupaşcu minte şi acum. Povestea cu scrisoarea asta am mai auzit-o şi din alte guri şi toți, treceau descoperirea pe contul lor, sau cel puțin pe a unui prieten. Lupaşcu continuă:

« mi-am dat seama atunci, că Corneliu Codreanu trebuie să fi fost un mare naiv: Irina rămăsese însărcinată cu vreunul pe la Paris, iar el, impunându-şi abstinența, aşa cum se cuvine să facă un legionar, o credea fecioara Irina... »

Trag cu ochiul la câțiva din cameră, pe care îi bănuiesc că sunt legionari. Sunt toți cu privirea pierdută în gol. Nici o tresărire pe fața lor. în ochi li se poate citi, totuşi, indignarea.

Levinski îi urmăreşte cu precauție; să nu-şi trădeze vânatul. I-a surprins în acesta revoltă mută. Dacă eu nu mă îndoiesc că legionarii de aici sunt cuprinşi de amărăciune, mare mirare ar fi să creadă Levinski altfel! Şi când mă gândesc că în autobiografie trebuie să spui tot, toate gândurile....!

Lupaşcu spune mereu, vrute şi nevrute.

Sunt cuprins de atâta teamă pentru ceea ce va urma cu aceasta batjocoră — această auto-terfelire, încât nici nu mai pot fi atent la destăinuirile lui Lupaşcu....

Cînd am auzit zgomotul târşitului de hârdaie pe culoar, Lupaşcu şi-a încheiat şi el demascarea interioară — sau poate numai şi-a întrerupt-o.

Mâncăm, încet, ciorba de arpacaş. După masă, lihnit de foame şi zdrobit de oboseală — e atât de greu să asculți o autobiografie şase, şapte ore pe zi — n'am decât o dorință: să mă pot lungi pe prici...

Dar Levinski nu ne dă pace. Cum şi-a pierdut acest robot simțurile; de ce nu e şi el obosit!

Bate din palme şi spune:

— Să facem unele aprecieri asupra celor spuse azi de Lupaşcu.

Îl întreabă întâi pe Pătrăşcanu, ce crede de sinceritatea celui ce şi-a făcut demascarea, adică dacă încă mai are putregai în el.

Robotul, forțându-se să-şi îndrepte trupul, cu fața schimonosită de durere, spune rar:

— Se pare că Lupaşcu e pe drumul bun.

E întrebat apoi unul dintre legionari — slab, numai oase şi piele, cap lunguieț, buze livide, nasul — un os ca o prelungire a frunții:

— Tu ce ai de spus Morărescu?

Cred că Lupaşcu e sincer, spune omul, cu timiditate în glas .

Levinski intervine brusc:

— Bine, bine, sincer; e el sincer, dar tu ce ai de spus despre tine, despre gândurile tale, în legătură cu ce ai aflat din autobiografia lui?

Morărescu, reflectând un moment, răspunde:

— Desigur, că din cele relatate de Lupaşcu, trebuie să caut să revizuiesc ce mi-am însuşit despre Legiune, însă, vedeți, asta nu se poate petrece, aşa dintr'odată; e un proces care cere timp.

— Aş fi mulțumit să fie aşa, intervine Levinski, cu condiția, însă, să nu minți şi acum, aşa cum ai făcut în trecut. Apoi: ce ai de spus Pătrăşcanu?

Acesta, scremându-se mereu de dureri:

— Categoric, că minte. I-am citit în ochi furia de care era cuprins, când Lupaşcu vorbea de scrisoarea lui Codreanu. Morărescu e un bandit. Caută să ne inducă în eroare. Minciuna, pentru el, e numai mijlocul să scape uşor din demascările interioare.

Levinski sare de la locul lui de lângă uşă şi se repede la Morărescu. Îi pune mâna în gât şi îi strigă:

— La aceeaşi concluzie am ajuns şi eu. Crezi că nu te-am urmărit, banditule? Te-ai trădat în ochi. Apoi se dă un pas îndărăt şi îi face un semn cu capul, care înseamnă: scoală-te.

Morărescu, slăbănogul Morărescu, vine spre capul priciului, unde îmi am şi eu locul.

Levinski ne spune să lăsăm priciul gol; ne îngrămădim la vreo doi metri, printre ceilalți.

Victima, la un semn al lui Levinski, se dezbracă; rămâne numai în chiloți. E atât de slab! Se întinde pe prici, pe burtă. Lupaşcu îl leagă la gură cu un prosop, bine strâns la ceafă, după care îi întinde mâinile şi se aşează pe ele. Un altul îi stă pe picioare.

Levinski îşi scoate cureaua de la pantaloni. E lată de trei degete, din piele tare şi are o cataramă, cât jumătatea palmei. începe să-1 lovească cu furie pe spinare; după câteva minute e toată dungi roşii. Morărescu se zbate neputincios în strânsoarea celor doi. îi văd ochii holbați de groază. Urlă năbuşit în prosop. Levinski apucă cureaua de celălalt capăt. Catarama îi zdrobeşte pielea. Lipiți unul de altul, privim scena, neputincioşi. Parcă mi se opreşte respirația; îmi iau privirea de la oribila scena şi mi-o fixez în podea....

Sunt numai câteva zile de când sunt în această cameră. Groaza şi-a făcut loc din nou în sufletele noastre. O citesc pe fețele tuturor. Trăim zile tot atât de înspăimântătoare ca cele din camera 4 Spital — lupta între viață şi moarte.

Noua ofensivă, care se duce împotriva conştiințelor, îmi apare ca valurile unui ciclon, a cărui furie ne rostogoleşte, într'un vârtej de deznădejde. Mă simt copleşit de o durere ce-mi dă parcă o uşoară febră. Aş vrea să fiu singur! Rămân în această seară, după stingere, ore lungi într'o suferință mută. încerc, totuşi, să-mi cântăresc puterea de răbdare şi să reflectez asupra vulnerabilității trupului, în care mi-am pus până acum toată încrederea; mi-e frică să nu mă îmbolnăvesc...

Această sinistră experiență, în care nu poți întrevedea ce o să urmeze în minutul următor, mă îngrozeşte, mai cu seamă prin durata ei; cuvintele lui Țurcanu îmi bat în urechi: « demascarea interioară ar putea dura chiar ani »! Este pentru prima oară, când analizez teroarea de aici în perspectiva timpului şi-mi dau seama că până acum am ignorat gravitatea prelungirii acestei experiențe. Mă simt sleit de puteri — şi asta numai după un timp atât de scurt. Nu mai am parcă nici o dorință. Tot ce mi-a rămas, e instinctul de conservare, încerc să adorm, ca să învinq, aşa, răul. Afară, pale de vânt, prelungite printre ziduri până la fereastra noastră, îmi împiedică somnul.

Dimineața, după ce-am terminat de mâncat mălaiul fiert, Levinski ne spune că nu avem voie să luăm cu noi, la spălător, gamelele. Explicația: oameni cu conştiințe atât de mârşave, ca ale noastre, trebuie să mănânce în vase nespălate.

Suntem la WC. Stăm înghesuiți în mica încăpere, unde e o chiuvetă şi de unde se intră în cele două cabine. Totul trebuie făcut în viteză; spălatul pe față durează pentru fiecare circa douăzeci de secunde şi cam tot atât si folosirea cabinei.

Intorşi în cameră, ni se spune că nu mai avem voie să vorbim între noi şi nici chiar să ne mişcăm prea mult pe prici. O excepție; Levinski, în colț, lângă uşă, face un pas înainte şi unul înapoi — o mişcare, care probabil îi destinde nervii. Noi, în schimb, suntem stane de piatră.

Cât de odios e să ai puterea şi să abuzezi de ea!

Privirile lui piezişe — poate că în felul acesta ne descoperă mai bine nesinceritatea — ne exasperează. Viața devine pe zi ce trece mai greu de suportat; mâncărimea pielei mă antrenează în

mişcări bruşte ale trupului — o frământare permanentă, chinuită, care aduce mai de grabă a convulsiune epileptică.

Demascările interioare continuă:

— Astăzi îşi va face autobiografia Pop Aurel, decretează Levinski.

Cel ce a fost desemnat, cap oval, nas aquilin, buze subțiri, are o tresărire care îi trădează surprinderea. Emoția ne îngheață parcă pe toți. Levinski, suveran, ne priveşte dintr'o aruncătură de ochi, de la un capăt la altul al camerei.

Pop Aurel, cu gura rămasă deschisă, nu schițează un gest că ar da un semn de începere. Aşa cum e, ai impresia că e sufocat.

După câteva minute lungi, îşi revine din zăpăceală şi cu vocea stinsă îşi începe demascarea interioară.

După vreo oră, timp în care a schițat o copilărie lipsită de bucurii, trece la perioada de după 23 August 1944, când Pop Aurel e înscris în partidul Național Țărănesc. Activează din plin în organizația de tineret a partidului, la Cluj, unde studia Dreptul... preocuparea mea de căpetenie era, cum să-mi însuşesc mai bine arta de a-mi impune argumentele; adevărul venea pe planul al doilea. Numai aşa consideram că puteam să parvin la o « poziție » în partid. Am luat de la toate şcolile filosofice câte ceva şi le-am dat o întrebuințare perfidă, ca să ajung la un conglomerat de sofisme, cu care să pot duce lupta. îmi însuşisem simplitatea cincilor, ca astfel să atrag mulțimea iar fondul greşit al sofismului, ca să induc în eroare... »

Pop înşiră multe citate din filosofi, de necontrolat; filosofi vechi şi noi. Totul dezlânat, incoerent. în halul de slăbiciune în care ne găsim, mă întreb, cum ar putea fi altfel!

Pop Aurel face sforțări penibile să placă; se pune mereu, într'o lumină cât mai proastă. Ca să apară mai convingător, se serveşte, din când în când, de exemple din timpul revoluției franceze, în care au fost terorizați oameni nevinovați. Robespierre n'a avut niciodată un admirator de talia lui Pop Aurel! Continuă aşa, până la prânz.

După masă şi după ce spectacolul cu cele optzeci de sandvişuri s'a terminat, Pop Aurel continuă. Bate apa'n piuă cu cinismul, perfidia, arta de a înşela buna credință a oamenilor.

Nu cred să se îndoiască nimeni, că aici e cea mai desăvârşită şcoală a minciunii. Şi eşti obligat s'o urmezi! Pop Aurel o face fără nici o reticență. El şi-a jurat (atunci în 1946) să trăiască în minciună. O iubea. Şi era hotărât să nu se abată de la această cale. Noi, la rândul nostru, facem sforțări vizibile, să părem interesați de această expunere.

Am încercat în mai multe rânduri să dezertez de la « datorie ». Ochiul vigilent al lui Levinski m'a readus la ordine; atenție, mereu atenție. Şi sunt atât de obosit şi sfârşeala venită de la stomac mă chinuieşte îngrozitor!în această caznă, am dus-o până la polonicul de ciorbă de seară. Imediat după masă încep dezbaterile.

— Are cineva de pus vreo întrebare? începe rar, calm, Levinski.

De vis-a-vis de mine, o voce aspră îmi dă un fior:

— Îl demasc pe Pop Aurel.

E ca un rechizitoriu. Pop Aurel păleşte. Toți ceilalți, sunt cu ochi pe cel acuzat — pe victimă. O nouă seară de supliciu!

Levinski bate din palme. Ca la comandă, toate privirile sunt pe el.

Apoi, cu o vădită preocupare pentru demascarea anunțată:

— Să vedem ce are de spus Andronache. Acuzatorul îşi ia săpunul, îl învârteşte pe toate părțile. A notat mult. E de statură mijlocie, o bărbie ascuțită, de parcă ornează şi prelungeşte o față scobită de slăbiciune, în care lucesc doi ochi vii. După un timp se hotărăşte şi spune:

— După câte a spus astăzi Pop Aurel, am înțeles că el şi-a însuşit o serie de idei de bază, culese cu anevoie din operele unor gânditori — buni sau răi — apărute în decursul timpurilor. Tot ce-a cules a fost trecut prin sita perfidiei lui. A făcut-o, după cum el însuşi a afirmat aici, să înşele buna credință a oamenilor, să poată astfel parveni într'un partid politic. Nu înțeleg însă, de ce încearcă şi de data asta — aşa cum a făcut şi în demascarea ce şi-a expus-o acum câteva săptămâni, într'o altă cameră să ne înşele şi pe noi, aici. Nu ştiu dacă ați observat, cu câtă abilitate

a ocolit să vorbească de oamenii de azi, cu care a fost în contact sau pe care i-a urmat. El ne-a purtat în urmă cu două mii de ani! L'ați auzit spunând o singură vorbă de Iuliu Maniu, de exemplu? Nu. De ce a evitat? Nu e decât o singură explicație: Pop Aurel consideră că demascările interioare vor fi de scurtă durată, că într'o zi, mai apropiată sau mai îndepărtată, vor înceta. Cum vede el că vor înceta, nu ştiu. Probabil că-i aşteaptă pe americani. Şi ca să iasă cu faţa curată, ceea ce trebuia să fie imputat politicienilor noştri şi-a imputat-o lui însuşi, ca şi cum el ar fi fost preşedintele Partidului Național-Țărănesc, nu Iuliu Maniu. Probabil că şi-a zis: aici nu trebuie să pătez onoarea nici unui politician român.

Levinski, după ce a ascultat cu toată atenția cele spuse de Andronache, îşi dă părerea:

— Ai surprins banditul din el, cum nu se poate mai bine. Apoi, cu dispreț:

— Pop Aurel e putred şi mă întreb, cât timp îi va trebui până să-şi curețe interiorul.

Din capul priciului, sare, aşa beteag cum e, Pătrăşcanu. Aproape țipând:

— Mai înțeleg să gândeşti ca Pop Aurel, în 1947, în 1948, hai în 1949; dar în 1950 să nu cauți să-ți schimbi părerile, trebuie să fi pur şi simplu un imbecil. Apoi, încet, calm:

— Andronache merge pe un drum bun. Cu vreo câteva luni de zile în urmă, gândea şi el ca Pop Aurel. A fost demascat....

Cu toată teama de care sunt cuprins pentru ceea ce va urma, reuşesc să traduc astfel intervenția lui Pătrăşcanu: nu vedeți că aici ni se cere pur şi simplu, să batjocorim tot ce-a fost anticomunist în România? Trebuie s'o facem. Altfel, trebuie să murim.

Pop Aurel e acuzat. Nu i se cere să se apere. Nici nu cred ca ar mai putea-o face. Tremură din tot corpul. E galben, ca ceara.

Totuşi, încearcă să-şi ridice mâinile — faţa schimonosită — într'un efort disperat să vorbească dar de pe buze nu-i ies decât cuvinte bâlbâite. Apoi rămâne cu privirea pierdută în gol. Apare ca o uşurare a deznădejdii de care e cuprins! E ca şi cum s'ar întreba, de ce se găseşte aici, să-şi înmormânteze viața în acest laborator al sufletelor chinuite? Se gândeşte poate, că departe de acest loc de teroare şi de moarte, viața e frumoasă, e plină de bucurii....

Pop Aurel e dezbrăcat, lăsat numai în chiloți. E întins pe prici, pe burtă, prosopul, — acest instrument al năbuşirii durerii — bine strâns la ceafă.

Levinski scoate de sub prici două bâte. Una io dă lui Andronache. Acesta o ia, cu oarecare ezitare.

Cealaltă bâtă şi-o opreşte Levinski pentru el.

Pop Aurel e bătut întâi la tălpile picioarelor. Se zvârcoleşte de durere, dar neputincios, în strânsoarea celor ce-l țin de mâini şi de picioare. Mai târziu e bătut la spate, mult, atât de mult, până sângele a țâşnit prin pielea ruptă...

În faţa mea, la un metru, ochii schingiuitului mă privesc fix, mari deschişi, îngroziți. Nu mai pot să-i suport privirea; îmi las capul în piept....

A doua zi dimineața, tocmai ne pregăteam să ascultăm a nouă demascare interioară, când gardianul secției deschide brusc uşa. Se dă înlături şi în prag e directorul închisorii, Dumitrescu. în spatele lui, încă patru gardieni. E chiar el, stăpânul acestei închisori! înalt, robust, cap rotund, blond, trăsăturile feței regulate, mereu îmbujorat la față, cu o piele prea albă.

E încruntat. Ne priveşte pe toți deodată, cu duşmănie de moarte. Văd în el, aşa, un adevărat asasin al celor a care nu vor să creadă în comunism. Levinski, în picioare, la un metru distanță de uşă, e cu capul în jos. Parcă ar fi vinovat de mânia directorului! Acesta îl măsoară din cap până picioare, apoi deodată zbiară, în aşa fel, încât să se înțeleagă că e pentru absolut toată lumea:

— Să scoateți putregaiul din voi, bandiților, că altfel nu iese unul viu de aici.

Imediat, se întoarce pe călcâie, şi iese; uşa e trântită de gardian, în spatele lui.

Iată, aşa dar, încă o demascare: directorul închisorii ne face să înțelegem, că el este unul din cei care dirijează acțiunea de teroare din penitenciar. Chiar vocabularul € dat de Ministerul de Interne.

În ce-l priveşte pe Livinski, el e creația lui şi a celorlalți din Minister. Dar nu numai Levinski, ci şi toți ceilalți roboți.

Levinki nu mai aşteaptă mult şi, ca împins de o forță invizibilă, începe să ne lovească la întâmplare cu cureaua ce şi-a scos-o de la pantaloni. Mă strâng în mine şi aşa aştept să-mi primesc loviturile. Robotul loveşte mereu, dar din când în când, se opreşte să răsufle. Aşa o ține până se aud hârdaiele târşite pe culoar. Acest târşit, e mereu vestitorul că teroarea trebuie întreruptă.

Atunci, privirile ni se întâlnesc şi fiecare îşi dă seama, că şi ceilalți îşi ascund un suflu de uşurare. E poate singurul secret ce-l ținem ascuns demascărilor...

XIX

Se merge mereu înainte pe drumul abrutizării.

Azi ascultăm o autobiografie, în care nepotul (cel ce-şi face demascarea interioară) şi unchiul, nu făceau altceva decât să înşele pe cine găseau. Unchiul are un atelier, unde fabrică ciorapi de damă. Sunt de o proastă calitate, dar sunt vânduți sub eticheta unei mărci bune.

În timp ce vorbeşte, din când în când, mă sustrag atenției cuvenite şi rătăcesc cu gândul într'o altă lume. Apoi, iar atent, îmi vine să urlu de enervare, de durerea foamei, de minciunile care trebuie să le ascult. Căci aici trebuie să minți, ca să-ți salvezi viața! Neminţind şi spunând adevărul, înseamnă să arăți că eşti atât de « putred », încât o reeducare nu mai e posibilă Ori ei, roboții, pretind că odată fiind afară din închisoare şi nereeducat, clasa muncitoare te-ar omorî. Astfel vei fi ucis aici! E o datorie față de poporul muncitor! Dealtfel, a spus-o şi directorul închisorii: « să scoateți putregaiul din voi, că altfel nu iese unul viu de aici ». Aşa stând lucrurile, aproape că ți-e frică să şi gândeşti împotriva a ceea ce ți se cere. Mă întreb dacă din aceste demascări, continuând un an, doi, cu teama permanentă şi cu suferința de fiecare minut, atât fizică cât şi psihică ar mai putea cineva să fie salvat! Vei ajunge în situația să fii propriul tău duşman, să ceri tu însuți să fii bătut, aşa cum a făcut-o Lupaşcu. Şi nu i-au trebuit doi ani, ca să ajungă la acest stadiu! A făcut-o numai după câteva luni.

Seara, după cină, cel care şi-a făcut demascarea e descoperit ca nesincer, fiindcă a bătut apa'n piuă cu ciorapii numai ca să evite elementele importante ale demascării interioare....

Acum sade turceşte pe prici; are ochii holbați şi aşteaptă. Tremură uşor şi aşteaptă mereu. Dar nu se întâmplă nimic. Pentru o clipă, mereu nedumerit, îşi reține parcă un suflu de uşurare. Toți ne uităm la el. Trec alte minute lungi, dar tot nu se întâmplă nimic. Apoi, cel demascat, cap rotund, ochii — două bile —, un nas bontit, prea mic, dar gura, din contră, prea mare, e năpădit de sudoare şi e atât de țeapăn, de parcă inima i s'ar fi oprit să bată. După un timp, Levinski rupe tăcerea:

— Cred că e cazul să-l deşteptăm.

— Trebuie să scoatem banditul din el, intervine Pătrăşcanu, prins de un elan subit.

E linişte!

Sunt atât de emoționat, încât nici nu-mi pot reaminti cum îl cheamă. E nu nume, care începe cu litera F, Fluturescu, sau aşa ceva.

Dar iată că Levinski se apropie de el şi-l ia la palme, îmi zic că are norocul şi scapă uşor. Dar după ce a lovit, până demascatului i-a dat sângele pe nas, e dezbrăcat şi întins pe prici. Am mereu conştiința încărcată, că trebuie să-mi părăsesc locul, fiindcă pe bucata de prici, unde-mi e culcuşul e întinsă totdeauna victima.

E bătut cu cureaua şi cu bâtele până aproape nu mai mişcă. Apoi, e târât la locul lui, după care Levinski spune numai câteva vorbe, pe un ton de-o răutate sălbatică:

— Lasă ca-ți scoatem noi putregaiul din tine!

Aşteptăm să ni se dea libertatea să ne culcăm. E clipa fericită, când ştii că pentru şapte-opt ore eşti lăsat în pace.

În seara asta însă, Levinski, după ce măsoară din ochi priciul de la un cap la altul, spune pe un ton de parcă ar fi îngrijorat că nu ne-am putea face somnul cum trebuie:

— Găsesc că suntem prea înghesuiți. Ar fi bine, ca doi să doarmă sub prici. Aşa, ne-am mai rări puțin.

După ce-şi roteşte privirea peste noi, se opreşte la mine:

— N'ai vrea să dormi sub prici?

Apoi, se întoarce spre partea opusă şi îi spune lui Burcea:

— Şi tu la fel. De ce n'ați dormi sub prici?

Acceptăm amândoi, la unison:

— De sigur... e foarte bună idee.

Sunt mulțumit de această mutare, nu însă, fără să mă îngrijorez, de ce ne-a ales tocmai pe noi doi. Dar, să sperăm că nu e nimic la mijloc; e numai din întâmplare. Odată vârâți sub prici, păturile întinse pe podea, rămânând să ne învelim cu ce avem asupra noastră, suntem fericiți de acest adăpost, chiar dacă e numai pentru timpul nopții.

Burcea, la început bănuitor, îmi şopteşte la ureche:

— Să sperăm că o să fie bine.

Dimineața ieşiți de sub prici, eu trec la locul meu, iar Burcea la celălalt capăt al camerei.

Aşteptăm începerea unei noui autobiografii. Mă gândesc că într'una din zilele următoare o să-mi vină şi mie rândul; nu reuşesc să mă hotăresc asupra celor ce aş putea spune. Dar trebuie s'o fac; poate chiar în seara asta, în linişte, sub prici.

Cum nu e nici un semn că s'ar trece la o nouă demascare interioară, încercăm sa ne găsim locul mai bine pe prici, să ne frecăm pe unde ne mănâncă pielea. Suntem în a doua jumătate a lunii Martie şi-mi fac iarăşi socoteala, cât a trecut din August când am făcut ultima baie, la Jilava. Sunt şapte luni trecute. Mă întreb dacă 1950 va fi anul care să-mi aducă fericirea unei băi! Nu încape îndoială că programul impus aici prevede şi această stare de murdărie.

Levinski sade turceşte pe podea, rezemat de zid. Deodată, şi-aruncă ochii pe mine; îmi face apoi un semn uşor cu mâna, discret, care înseamnă că trebuie să vin lângă el. Tresar şi inima îmi bate mai puternic.

Sunt lângă el şi-mi face semn să mă aşez. Ceilalți din cameră, văzându-mă în această intimitate cu Levinski, sunt toți cu ochii pe mine.

Ce-or fi gândind? Şi-or fi închipuind că inițiativa vine din partea mea, că am să-i fac unele destăinuiri, care desigur, le sunt duşmănoase lor; şi, ce-ar fi şi mai dezgustător, să cer să-i fiu de ajutor la schingiuiri! Ochii mi se împăienjenesc. Îmi vine să urlu de această nedreptate care mi se face.

Rămânem un timp unul lângă altul, fără să ne spunem nimic. Ceilalți îşi iau un aer de indiferență. îmi dau seama că vor numai să pară aşa.

Levinski mă trage uşor de mână. Pălesc. Sunt atât de temător! Doamne, ce-o fi vrând să facă cu mine sau ce-o fi vrând de la mine?

Apoi, cu o voce suptă, şoptind:

Ascultă, eşti aici de două săptămâni. Eu te-am observat cu atenție şi am ajuns la convingerea că eşti un bun psiholog. Mă priveşte fix în ochi. Tăcere. Aştept cu încordare ce are să-mi propună; se pare că de aşa ceva e vorba. M'arăt interesat! Apoi, el, calm:

— Ia, spune, ce părere ai de fiecare de aici. Să-i luăm, la rând, din capul priciului e Nuți Pătrăşcanu.

Ce părere ai despre el? Crezi că e sincer, dacă, față de cele ce se întâmplă aici, încearcă să fie un alt om, să nu mai gândească ca un legionar; sau crezi că încearcă numai să se acomodeze pentru moment, să scape cu viață de aici, el însă, gândind mai departe ca un legionar...

Un nod mi se pune în gât, dar mă forțez să par calm şi răspund scurt:

— Cred că nu e sincer.

El fără să pară de loc mirat de părerea mea:

— Dar ce te face să crezi că nu e sincer?

Las să treacă un timp, căutând să cântăresc bine fiecare cu vând ce urmează să-mi iasă din gură. Altfel mă demasc eu însumi; îmi dau seama că aşa ceva vrea. Pentru o clipă, îmi fulgeră gândul, că după ce-mi voi da părerea despre mai mulți sau poate despre toți, s'o dezvăluie în

cameră şi apoi să-mi ceară să bat eu pe cei care-i consider ca nesinceri. îmi fac semnul crucii cu limba pe cerul gurii. E singurul ajutor care-l am! Dar mă hotărăsc şi spun:

— Cred că Pătrăşcanu nu e sincer, fiindcă sus, la camera 4 Spital, bătea foarte rău pe alții; ca să arate, de sigur, că el s'a lepădat de tot trecutul. Dar a fost demascat... aşa că bătaia altora era numai mijlocul de a se salva pe el...

Tac, dar mă gândesc, că am spus cea mai mare prostie; degeaba mi-am promis să-mi cântăresc cuvintele! Levinski ar putea interpreta cuvintele mele ca o aluzie făcută la el. Fiindcă cei ce bat aici, o fac, fie inconştient, ajunşi la stadiul de roboți (şi aşa ceva nu poți să spui), fie să-şi salveze, aşa, schingiuirea propriului corp (şi nici asta nu trebuia spus). Surprind pe buzele lui o umbră de zâmbet, din care nu lipseşte ironia.

Tremur uşor din tot trupul şi am impresia că am rămas fără voce, aşa mi se pun nodurile în gât! Şi când mă gândesc că trebuie să dau înconjurul camerei, spunându-mi părerea despre fiecare... Levinski m'aduce la ordine:

— Dar de următorul, ce părere ai?

— Nici nu ştiu cum îl cheamă, mă salvez eu.

— N'are importanță numele, îmi spune scurt teroristul, îmi iau inima'n dinți şi zic:

— Cred că e sincer.

Şi aşa, sincer, nesincer, fără ca Levinski să-mi mai ceară motive, ajungem la Burcea. Mă priveşte fix şi-mi şopteşte:

— De el, ce crezi?

Ezitând uşor şi simulând o adâncă cercetare a interiorului celui ce doarme sub prici cu mine:

— Cred că e sincer.

— Ce te face să crezi că e sincer, adaugă el scurt.

— După câte ştiu, spun eu, sunt vreo zece ani de când îl cunosc; pot susține că e sincer.

Levinski, ca dus pe gânduri:

— Eu cred că ăsta e un mare bandit.

Mi se taie răsuflarea. Nici nu îndrăsnesc să gândesc mai departe. Tot Levinski:

— Hai să-l punem la încercare.

Sunt numai ochi şi urechi şi inima îmi zvâcneşte.

— Uite ce e, continuă el, după o pauză ce mi s'a părut că nu se mai termină, fiindcă dormi cu el sub prici, spune-i următoarele, diseară, în cea mai mare taină: destăinuieşte-i că ai avut un bilețel, scris încă înainte de a fi în camera 4 Spital şi adresat părinților.

Te gândiseşi, că poate se iveşte ocazia şi-l poți da prin vreun deținut care, eventual, s'ar elibera. Ocazia s'a ivit, când ai coborît scările de la camera 4 Spital, venind încoace. Jos la parter, era un deținut de drept comun, care ți-e consătean. El n'are de unde să ştie că aici nu mai sunt deținuți de drept comun. Îi dai un nume oarecare. Văzându-l, ai scos repede bilețelul care îl aveai ascuns în gulerul hainei într'o crăpătură a cusăturii şi l-ai lăsat să cadă la picioare. Deținutul de drept comun l-a văzut şi l-a luat. îi destăinuieşti totul lui Burcea, ca unui prieten.

Ce-ți va spune el, ai să vezi.

Burcea dacă e sincer, va trebui ca a doua zi să te demaşte. Dacă n'o face, înseamnă că e un bandit. Şi de asta sunt convins.

Dar, bagă de seamă, să nu cumva să încerci să-i dai de înțeles, despre ce e vorba. Atât. Acum, treci la locul tău şi arată-te, ca şi cum nimic deosebit n'am fi vorbit. La locul meu pe prici, trag cu ochiul la Levinski; pare atât de grav! îmi arunc privirea în cealaltă parte a camerei; îl simt că mă observă atent, dar discret. Îşi strânge sprâncenele, desigur, să-mi pătrundă interiorul, în ce priveşte misiunea ce mi-a încredințat-o, fac o primă apreciere: iată-mă băgat în această mocirlă a demascărilor...

— Singura grijă îmi este deocamdată cum să aranjez diseară lucrurile mai bine împreună cu Burcea, ca să scăpăm cât mai uşor...

Activitatea zilnică reîncepe. Un altul îşi face autobiografia, îl cheamă Stroe. Dar nu reuşesc să fiu atent. Levinski mă surprinde îngândurat. Pentru o clipă mă fulgeră cu privirea, aşa că mă arat

atent la cele ce spune Stroe. Spre deosebire de ceilalți de până acum, el n'a trăit în sărăcie; părinții au avut o moşie. Şi are şi o soră în apusul Europei...

După un timp Stroe începe să se demaşte, propriu-zis, să-şi arate duşmănia față de clasa muncitoare. Era în 1948, când îi vine idea să fugă în străinătate, la soră « îmi dădeam seama că România va deveni un stat comunist şi nu vream în ruptul capului să mai rămân aici. Pe atunci nu realizam că exista şi o clasă muncitoare; interesele mele erau diametral opuse față de ale celor ce muncesc. Îi uram totodată şi pe comunişti; aşa că m'am hotărât să fug.

Unica posibilitate pentru mine era s'o fac cu expresul Bucureşti-Paris; mai bine zis, sub expresul Bucureşti-Paris. în triajul Gării de Nord, am examinat vagoanele. Dedesubt, unde este instalat sistemul de frânare, există posibilitatea să stai lungit pe burtă, pe trei bare. Sub vagon fiind, am făcut proba. Am stat acolo mai bine de o oră ».

Toți în cameră, sunt numai ochi şi urechi.

Un gând venit din dorința de libertate, m'aruncă într'o totală « nesinceritate » față de demascări; ce fericire, să mi se ivească, aşa ca prin minune dumnezeiască, o astfel de evadare. Inima îmi bate mai puternic şi pentru o clipă o dorință supremă pune stăpânire pe mine: viața să nu mi se oprească aici.

Apoi, printr'o mişcare lentă a capului, căutând să nu-mi trădez vreun gând ascuns, îi privesc atent pe ceilalți. Chipurile lor trădează gânduri asemănătoare cu ale mele. Nu e eroare. Nu e imaginație.

Stroe e pe peronul gării, de unde-şi face plecarea expresul de Paris. E ora opt şi jumătate seara şi e întuneric. E în ziua de 15 Mai 1948. Timpul e frumos. E cald.

....« pândeam momentul să mă strecor sub vagon. Era aproape imposibil. Şi trenul trebuia să plece peste zece minute! De unde eram, pe peron, nu puteam să mă strecor dedesubt. în disperare, am întins paşii spre capătul garniturii şi prin fața locomotivei, m'am şters de partea cealaltă a trenului. Peste şine, am alergat în direcția de unde plecasem. Ajuns în dreptul vagonului sub care trebuia să mă ascund, m'am oprit şi am scrutat cu privirea în jurul meu. Nu era nimeni; nici la ferestre, într'o clipă am fost sub tren. în genunchi, am ajuns la locul, unde un om poate să stea întins pe burtă, pe cele trei bare. Eram îmbrăcat cu un pulover gros, o haină îmblănită, mănuşi; în buzunar aveam un fes de lână. M'am instalat la locul fixat. Eram aproape strâns între bare şi scheletul vagonului.

Trenul şi-a făcut plecarea. în poziția în care mă găseam, trebuia să ajung în zona occidentală a Austriei. Dar după vreo două ore de mers, puterile au început să mă lase. Nu ştiu dacă vă dați seama, ce înseamnă să stai sub vagon, la viteza unui rapid. Strângeam ochii şi corpul îmi tremura de încordare. Nu puteam însă să cad fiind bine fixat între bare şi fundul vagonului. După un timp, oboseala m'a învins şi cu greu m'am hotărît să mă las pradă somnului. Mi-am controlat bine poziția şi cu mâinile strânse de bară, am adormit. »

în cameră e tăcere mormântală! Gândurile mă duc mereu la o fugă imaginară. întâi, din penitenciar, apoi cu un expres dincolo de graniță, spre apus...

Stroe continuă:

...« era lumină când m'am deşteptat. Cum am putut să dorm, când din goana trenului stropi reci mi se aruncau în față! Şi trebuie să mă fi găsit într'o regiune muntoasă de multă vreme fiindcă eram complect înghețat. Ninsese chiar. La 15 Mai, socotisem că zăpadă nu mai poate să cadă. Parcă trenul ar fi mers numai în jurul Bucureştiului! Am rămas aşa, într'o aşteptare lungă, de groază, de moarte. Dar cred că am adormit din nou. Sau poate am căzut într'o stare de inconştiență.

Era întuneric când m'am trezit; sau poate când mi-am revenit. O slabă mişcare a corpului, m'a făcut să înțeleg că eram la capătul oricărei rezistențe. După un timp, trenul şi-a făcut intrarea într'o gară. Ca prin vis, auzeam vorbe pe peron. Se vorbea nemțeşte. Eram în Austria. Nu puteam să ştiu însă, dacă eram în cea liberă. Pe atunci, consideram că acolo unde sunt ruşi, nu e libertate. Dar, indiferent unde m'aş fi aflat, nu mai puteam să rezist. Cu o ultimă sforțare, m'am tras dintre bare şi fundul vagonului. M'am târât pe burtă şi ca un animal rănit, m'am lungit la marginea

şinelor. Imediat, a plecat şi trenul. Instinctul de conservare îmi dădea puteri; mi-am ridicat capul şi mi-am dat seama, că eram la vreo şaizeci de metri de peronul gării. Am reuşit să mă ridic şi cu greu am ajuns la o clădire, care trebuie să fi fost o magazie. Nu era nimeni să mă vadă. Era o gară mică. Mi-am dezmorțit uşor picioarele şi mâinile şi mi-am frecat obrajii. Trebuie să fi fost înghețați, că parcă mi se rupea carnea de pe față. Nu mai era frig, dar ploua uşor. Eram atât de sleit de puteri, încât singura dorință ce mai aveam, era să stau culcat. Aşa, m'am îndreptat spre peron. Afară, nu era nimeni. În fața mea, la câțiva metri, sala de aşteptare. În definitiv, mi-am zis, chiar aşa murdar cum sunt, pot intra. N'am ezitat. Am căzut mai mult pe uşă, pe care am deschis-o, fără să vreau, larg, până la perete. M'am trântit pe banca, din spatele ei. în sală, numai câteva persoane. Mi-aduc aminte că se uitau lung la mine. Eu parcă le-am zâmbit, reuşind să fac pe indiferentul. Am mai putut realiza, că pe peretele din fața mea, erau lipite afişe comuniste. Atât. Am căzut pradă somnului Simt că sunt zgâlțâit puternic. Deschid ochii, în fața mea, doi militari sovietici. Somnul mă refăcuse, aşa că mi-am dat seama imediat că fuga mea avusese un sfârşit tragic.

Cu o maşină, am fost dus la un comandament militar. Mi s'a adus o oglindă. Mi-am privit fața. Eram îngrozitor. Obrajii mi-erau acoperiți de un strat de negreală amestecat cu pete de ulei. In jos, hainele-mi erau îmbibate de umezeală şi materii grase.

Într'o cameră m'am dezbrăcat. Mi s'a spus apoi, să mă spăl la o chiuvetă şi am primit nişte haine vechi, dar care se potriveau destul de bine.

Am fost interogat timp de două zile. Nu credeau că nu sunt spion american.

Am stat la închisoare două săptămâni. Acolo am aflat că următoarea stație a trenului se găsea în zona occidentală a Austriei.

Din Austria am fost adus direct la Interne, la Bucureşti.

Camera noastră e un adevărat spectacol de dezolare! Pe chipurile celor douăzeci şi patru de deținuți, e întipărită aceeaşi umbră de dezamăgire. Stroe nu reuşise să evadeze. Libertatea i-a fost la doi paşi.

Pe chipul celui de al douăzeci şi cincilea e întipărit zâmbetul gândului ascuns. E Levinski. Arată aşa, ca şi cum ar spune: am să vă demasc pe toți deodată.

Iar eu, ce-oi fi având întipărit pe față, de mă priveşte atât de insistent robotul Levinski? Nu ştiu. Dar ştiu că, pe tot timpul povestirii, gândurile mi-au fugit în altă lume; dincolo de stația de cale ferată, unde puterile nu i-au mai îngăduit lui Stroe să treacă frontiera, în lumea liberă.

Zgomotul târşitului de hârdaie pe culoar, îmi întrerupe gândurile.

Mănânc, dar cu gândul la ce va urma după-masă. Levinski se arată nervos; e semn rău.

Aşteptăm, îngrijorați, continuarea programului. Vine repede. Robotul spune numai câteva cuvinte:

— Sunteți toți bandiți. Erați cu gândul la putregaiul capitalist. Toți ați fi vrut ca Stroe să ajungă acolo. Şi voi, odată cu el.

Apoi, după o pauză:

— Vă demasc, bandiților!

îşi scoate cureaua de la pantaloni şi, de sub prici, îşi alege o bâtă. Cu aceleaşi mişcări rapide, începe să lovească la întâmplare. Perfectă şcoală de terorism! Unul singur e de ajuns, pentru schingiuirea a douăzeci şi cinci! îmi feresc, cum pot, capul între mâini. Mă las în seama instinctului de apărare. Pe loc, devin insensibil la foame, la oboseală şi chiar la durere. Creerul şi fibrele corpului s'au oțelit, parcă, într'un efort să învingă şi această după-masă.

Dar când Levinski, începe să umble după fluierele picioarelor, situația se schimbă: sunt terorizat de aceste lovituri atât de dureroase.

Durerile încep să se exteriorizeze: țipete înăbuşite. Un urlet de animal rănit, venit din partea opusă mie, îl opreşte pentru câteva clipe pe Levinski. O fi înțelegând aşa, poate, care e diferența între terorist şi terorizat?

Levinski trece iar la atac şi imediat toți ne strângem în noi.

Din când în când, robotul se odihneşte pentru câteva minute, după care, sare iar pe noi, turbat. îmi vine să cred că e astfel, văzându-i ochii înroşiți de furie şi dinții strânşi de cruzime.

Mă gândesc, ce-ar urma dacă am opri robotul să-şi continue acțiunea. Dar îi am în fața ochilor pe directorul şi inspectorul penitenciarului, care ne-au vizitat la camera 4 Spital. Vizita a fost pentru noi, dar şi pentru roboți. Văd imediat consecința: împiedicând robotul să-şi continue acțiunea, e tot una cu a împiedica Partidul Comunist să-şi continue experiența. Căci el, robotul, e creația partidului. Consecința: vom fi uciși!

Trebuie deci dusă lupta, care înseamnă numai răbdare şi chin!

În fine, programul zilei ia sfârşit. Hârdăul în uşă, e ca o rază de soare, care îți dă viață, să te ducă mai departe până a doua zi, până mâine. Acest mâine, care n'ai vrea să mai vină!

Aştept ordinul să ne culcăm, să mă vâr sub prici. Şi apoi... apoi, vine misiunea ce mi-a dat-o Levinski, să-l atrag în cursa demascării pe Burcea...

XX

Odată sunată închiderea, îmi iau locul sub prici. Vine şi Burcea. E omul care trebuie să fie demascat! Dar, mă gândesc că Levinski vrea poate să mă demaşte pe mine în primul rând. Cu alte cuvinte, el e atât de sigur că am să-l pun la curent pe Burcea de planul lui... Eu sunt cel nesincer, pentru el.

Dar nu mai e timp de gândit. Peste câteva minute va înceta orice mişcare în cameră şi tăcerea va cădea peste noi.

— Ascultă Burcea, îi spun cu vocea joasă.

îl privesc atent. El îmi face semn să vorbesc încet şi apoi, cu capul înclinat, sprâncenele încruntate, ascultă, îi spun despre ce e vorba. Apoi, în semi-întunericul de sub prici, îi văd ochii speriați, fixați pe mine. îşi întinde mâna până la umărul meu, mă strânge şi-mi spune îngrijorat:

— Vrea să mă demaşte? Ce mă fac?

Gura îi e crispată. îi apar dinții murdari, dar sănătoşi.

— Burcea, ascultă aici, nu te zăpăci — îi spun —E cât se poate de simplu. Dimineață, te duci la Levinski şi mă demaşti pe mine, adică îi spui, că eu ți-am dezvăluit secretul cu bilețelul. în felul acesta, tu apari sincer în fața lui. N'are de unde să ştie, mai bine zis, nu poate să dovedească, că eu te-am pus la curent cu toată povestea. Aşa că, cel puțin deocamdată, suntem salvați. Tu eşti sincer, demascându-mă, eu la rândul meu, sunt sincer, îndeplinindu-mi misiunea.

Ne liniştim. Ce-o fi peste o săptămână sau două, vom vedea! Aici trăieşti de la o zi la alta.

După câteva clipe de gândire, Burcea îmi şopteşte:

— Asta e singura cale să ieşim din impas.

Apoi, uşurați de greutatea care ne apasă, ne lipim spinările obosite de podea

Dimineața, cum a sunat deschiderea, ieşim imediat de sub prici. Noaptea am dormit dus; o piatră mi se luase de pe inimă — îmi îndeplinisem misiunea.

Aşa, cum ne-am sfătuit, Burcea n'a mai aşteptat, până să ieşim la WC şi s'a şi anunțat la Levinski — o uşoară ridicare a mâinii. E calm, dar cu aerul omului care are de îndeplinit o înaltă misiune. E ca pe scenă, îmi zic; îşi joacă bine rolul.

Se retrage cu Levinski, în colțul de lângă uşă şi se aşează amândoi turceşte, pe podea.

Eu, la rândul meu, încerc să par omul mulțumit de el însuşi. Mă arăt distrat, dus cu gândul aiurea.Levinski strigă din colțul unde s'a retras cu Burcea:

— Deschideți fereastra.

De unde sunt, îmi întind gâtul să prind mult cu vederea, în sus, zidul din fața ferestrei deschise. încă câțiva centimetri şi ajung să dau de-o pată albastră de cer. Trag în piept aer proaspăt de primăvară. Suntem dealtfel la sfârşitul lui Martie.

E cea mai dulce dimineață, de când mă găsesc în această cameră. Crâmpeiul de cer albastru, străbătut de-o rază de soare, îmi vesteşte că astrul s'a ridicat pe boltă, să aducă o zi însorită....

În colț, lângă uşă, Levinski şi Burcea îşi vorbesc pe şoptite. Pentru câteva clipe, se opresc şi rămân cu privirea fixă, în semn de profundă cugetare.

Trag cu ochiul la Burcea şi văd în el, nu numai un complice al meu, dar şi omul care luptă să se salveze. După vreo cincisprezece minute, cei doi se ridică. Burcea trece la locul lui; Levinski ne spune să ne pregătim, să ieşim la WC.

Aştept ieşirea, douăzeci de paşi la dus, douăzeci la in tors. E unica mişcare în cele douăzeci şi patru de ore ale zilei.

Reîntorşi în cameră, constat cu îngrijorare că Levinski nu se mai învredniceşte să-mi arunce o privire; nici măcar pentru o secundă. Pe mine a vrut deci, să mă încerce, în primul rând. Dacă ar fi altfel, de ce nu-mi mai dă nici-o atenție?

Demascările interioare continuă. Alte patru-cinci ore de atenție încordată până la masa de prânz.Matei, e cel care trebuie să mintă azi. Mic de statură, cap rotund, privire sticloasă. Când vorbeşte, obrajii îi zvâcnesc; îi trădează, aşa, sforțarea să mintă.

E « putred » — şi părinții la fel, şi frații şi sora... Taică-său era un pungaş. Avea o moară şi fura țăranilor mălaiul agonisit cu greu.

Soră-sa era « curvă » şi nu se jena deloc de părinți. Ascult ce ascult, dar gândurile mă duc departe, în altă lume. E atâta minciună aici! Câteodată rămân cu convingerea că nimic nu se mai poate schimba, că nu-mi rămâne decât să aştept sfârşitul, care se apropie lent.

Ziua mi-a trecut fără să fi întâlnit, măcar o singură dată, privirea lui Levinski. Această indiferență mă exasperează.

Seara, Matei a fost bătut, fiind demascat ca nesincer: nu se îndoieşte nimeni, că părinții îi erau necinstiți, sora curvă, însă el, Matei, a insistat prea mult asupra acestor amănunte, numai să evite, să dezvăluie aici fapte mai importante. Va trebui să-şi analizeze serios trecutul şi peste câteva săptămâni, când îşi va face din nou autobiografia, să scoată în evidență şi alte fapte din viața familiei lui.

Acum, sade şi geme lângă uşă, trântit pe jos. Mâinile-i sunt pline de sânge şi corpul îi tremură. E o ființă înspăimântată....

Înainte să trecem la culcare, Levinski spune câteva cuvinte care-mi dau un fior:

— Nu e bine, ca cei doi să mai doarmă sub prici (eu şi Burcea). E o greşeală a mea. Vedeți, încă mai zac în mine, rămăşițe ale mentalității burgheze. De ce ei doi să doarmă sub pat? Ce, nu sunt egalii noştri? Sunt ca paralizat. Clătinându-mă, intru sub prici, îmi iau pătura şi mi-o aştern pe locul meu, deasupra. Burcea face şi el acelaşi lucru.

Zilele trec. Demascări şi bătăi. Eu, mi-aştept demascarea, dar nu vrea să vină. Levinski găseşte aşa modul să mă terorizeze. Câteodată devin chiar impasibil la ce trebuie să urmeze!

Se mai produce o schimbare. Nuți Pătrăşcanu e scos din cameră. Gardianul deschide uşa şi îi strigă numele:

— Ia-ți bagajul şi ieşi pe culoar.

Robotul se grăbeşte să execute ordinul; pe față i se aşterne îngrijorarea. Se întreabă desigur şi el, aşa cum mă întreb şi eu: unde e dus...

Viața aici e din ce în ce mai aspră. Bătăile se prelungesc până seara, târziu. Fiecare duce în fond o luptă cu acest sinistru robot, Levinski, luptă în care însă e mereu învins.

Ceea ce mă nelinişteşte, e că noi cei trei, care am venit de la camera 4 Spital, nu suntem chemați să ne facem autobiografia. Trebuie, desigur, să fim mai întâi sleiți de forțe — fizic şi moral — şi numai după aceia se va trece, propriu-zis, la dărâmarea personalității noastre.

Şi apoi, teroarea nu se mai reduce, de câteva zile, numai la bătaia la spate, cu bâta sau cu cureaua.

Pârvu, demascat că şi-ar fi ascuns acul sub prici, între scânduri, a fost întins pe podea, dezbrăcat, după care, la comanda lui Leinski s'au aşezat pe el opt inşi.

I-a dat ordin şi lui Dinu Georgescu:

— Şi tu, mă, suie-te.

Era al şaselea. Tremurând, cu fața palida, simțindu-se parcă vinovat de schingiuirea lui Pârvu, a executat ordinul. Pentru o clipă, privirile ni s'au întretăiat şi i-am citit în ochi, disperarea.

După ce şi al optulea şi-a luat locul în această presă, Parvu şi-a descărcat fecalele pe jos. Apoi, a trebuit să şi le adune cu mâna şi să şi le pună în gamelă. La masa de seară, a deşertat conținutul gamelei în tinetă, însă Levinski nu i-a mai dat voie să şi-o spele. Astfel şi-a mâncat ciorba de arpacaş...

Si sunt obligat, zi de zi, să lupt cu această sinistră teroare! Slăbiciunea fizică e mare, dar simt că mai am totuşi puteri. Atât cât le mai am, trebuie să dau lupta pentru salvarea simțurilor. E adevărat că am devenit în parte insensibil la durerea altora şi chiar şi a mea, dar cred că e mai degrabă efectul obişnuinței.

Cadrul în care te găseşti, joacă un rol nefast menținerii moralului. Aseară, nu mult înainte de a ni se da voie să ne culcăm, la un moment dat, toți eram ca nişte stane de piatră. Chiar şi Levinski se găsea în aceeaşi imobilitate. Fețele supte, ochii înfundați în orbite, pleoapele pe jumătate căzute, lumina palidă, mi s'au conturat într'o sală de morgă: douăzeci şi cinci de cadavre aşteptau să fie disecate. Dar mi-am revenit imediat. în fața spectrului morții, simțurile mi s'au răscolit într'un efort de luptă împotriva acestui destin. Desigur, lumea în care am trăit ieri nu mai e lumea în care trăiesc azi, dar pentru nimic în lume nu trebuie să-mi pierd cumpătul. Trebuie să lupt împotriva dezumanizării la care suntem supuşi. Te vor ajuns la stadiul să porți în tine acel germen de gheață, care distruge orice proiect, orice inițiativă. De aici, nu mai e decât un pas până la transformarea ta în robot. Atunci de ți se va spune: bate —o să bați, de ți se va spune: omoară — o să omori...

Trebuie să fie ultima zi a lui Martie sau poate penultima. Firul calendarului l-am pierdut.

Azi e o zi cu totul excepțională!

Gardianul deschide brusc uşa. Mai mult cu privirea în jos, spune:

— în zece minute să fiți gata, să ieşiți în curte pentru plimbare.

Suntem cu toții surprinşi! Mie, cel puțin, parca nu mi vine a crede urechilor. Mă gândesc, şi-mi fac socoteala că sub bolta cerească nu mai m'am găsit din ziua de 21 Decembrie a anului trecut, când am fost adus aici, în închisoare.

Nerăbdarea pune stăpânire pe noi. Suntem gata, şi aşteptăm numai anunțul gardianului.

Levinski ne atrage atenția:

-în curte n'aveți voie să vă uitați în sus, spre vreo fereastră şi nici în jos, spre geamurile subsolului. Privirea trebuie să fie mereu în spatele celui din față.

Gardianul deschide uşa. Ne ordonă:

— Afară, pe culoar.

Mai apare un păzitor, care ne numără din trei în trei; ca pe fructe sau ca pe animale. Apoi suntem mânați către culoarul principal. Coborâm mai multe trepte şi pe un gang, ne facem intrarea într'una din cele trei curți interioare ale penitenciarului.

E o dimineață ca mai toate diminețile lunii Martie. Cerul jos, umflat de nori, parcă se deplasează cu totul. E ca şi cum nu l-ar interesa deloc micile evenimente de aici. Vântul suflă printre ziduri, se învârteşte şi apoi se izbeşte în pereții penitenciarului. Noi, în pas lent, fiecare cu privirea fixată în tălpile celui din față, parcă n'am da atenție nici cerului, nici luminii slabe, de Martie înnorat; ne gândim la noi înşine. După vreun sfert de oră de plimbare uniformizată, mă simt copleşit de această lipsă de orizont. Dar şi slăbiciunea fizică e pusă la încercare. Sunt zece săptămâni decând străbat pentru prima oară mai mult de douăzeci de metri. E un efort.

Cei doi gardieni sunt mereu cu ochii pe noi. Ai zice că nu vor să ne lase nici să reflectăm. Să reflectăm la ce? La acțiunea de dezumanizare, pe care ei o păzesc cu străşnicie?

Ni se spune să intrăm în clădire. Pe culoar suntem iar numărați. Din nou în cameră, ea mi se pare mai mare şi parcă şi mai ostilă! Ne dezbrăcăm repede şi fiecare se aşează la locul lui.

Demascarea continuă. Levinski, de lângă uşă, zbiară:

— Bandiților, ați tras cu ochii la ferestre. Tot timpul v'am observat.

Sare pe noi. în mâna stângă are cureaua, în dreapta o bâtă. Dă, în cine nimereşte. Cu cureaua ne loveşte în cap, cu bâta, pe corp. Şi dă cu o furie, care ne face, instinctiv, să ne tragem spre zid.

Şi ca totdeauna robotul se mai opreşte din când în când; gâfâie. O pauză scurtă, apoi iar se aruncă asupra noastră. Aşa ne-a trecut restul dimineții. Când a sosit mâncarea, robotul a încetat să mai lovească.

A doua zi, nici n'am terminat bine de băut ceaiul, că gardianul deschide uşa. Fără să se învrednicească să ne arunce o singură privire, cu ochii pe o listă, spune:

— Care-ți auzi numele, ieşi pe culoar.

Un fior de gheață îmi străpunge şira spinării şi se opreşte în zvâcnituri, pe tâmple. Să nu fiu dus la camera 4 Spital!

Nu mai am timpul să gândesc în continuare şi-mi aud numele. E strigat şi Dinu Georgescu şi Burcea, apoi, Lupaşcu, Morărescu, Pop....

Pe culoar, suntem zece. în fața ochilor mi se conturează camera 4 Spital. Şi ceilalți trebuie să fie munciți de acelaşi gând; o văd pe chipurile lor.

Nu îndrăznim să ne punem întrebări Dinu Georgescu mi-aruncă o privire plină de bănuieli.

Gardianul ne mână pe culoarul principal şi apoi pe scări în sus. Inima-mi zvâcneşte. Cuvintele lui Levinski îmi bat în urechi: sunteți cu putregaiul în voi. O reîntoarcere la camera 4 Spital e deci posibilă!

Numai că la primul etaj, ne oprim în fața unei uşi. Aşteptăm. După câteva minute, mă mai liniştesc. Totuşi, sentimentele mă învălmăşesc: voi mai ajunge iar în camera 4 Spital? nu, aşa ceva nu trebuie să se mai întâmple!... Gardianul strigă după o listă două nume: Burcea şi-apoi eu.

Deschide uşa şi ne face semn să intrăm. Surpriză: în fața noastră, o adevărată comisie; cinci — şase persoane, între ei, directorul penitenciarului, Dumitrescu.

La o masă transformată în birou, doi mai mari probabil în grad decât ceilalți, singurii aşezați pe scaune, sunt cu nasul în nişte dosare. Sunt față în față. Directorul se uită la mine, îşi lasă capul de sus în jos, mă măsoară aşa cu o privire de gheață. Apoi mă întreabă de nume. îi spun. Unul din cei doi de pe scaune, cel cu fața spre mine, îşi ridică uşor capul, mă priveşte pentru o clipă pe sub sprâncene şi mă întreabă:

— Vrei să lucrezi la canal?

— Da — răspund fără să mai stau pe gânduri.

Unul din cei care stau în picioare, se uită odată la mine pe din față şi-apoi pe din spate.

— Te doare ceva? mă întreabă, privindu-mă fix în ochi.

— Absolut nimic, răspund, întonând cuvintele în aşa fel, încât să nu mai existe nici o îndoială că n'aş fi sănătos tun.

Un altul îmi face semn să vin la el, apoi mi-arată o listă. îmi caută numele. Semnez fără să mai aştept invitație. Pentru el, semnătura mea e dovada că consimt să lucrez la canal, pentru mine însă, ea reprezintă eliberarea de demascări!

Sunt scos imediat din cameră. Pe culoar, gardianul mă dă la perete. înțeleg că trebuie să aştept până-şi dau toți consimțământul şi trec « vizita medicală ».

Aproape toți avem semne pe față: urmele lăsate de cureaua lui Levinski. Cei doi inspectori din Ministerul de Interne nu le pot vedea însă; sunt mult prea ocupați cu dosarele de pe masă. Datoria le cere să stea cu nasul în ele.

Oricum, ziua de azi — poate e 1 Aprilie 1950 — îmi dă speranțe nețărmurite. La canal nu e posibil sa aibă loc demascări; o astfel de acțiune nu poate fi dusă în mijlocul a zeci de mii de deținuți.

A trecut mai puțin de un sfert de oră de aşteptare şi luăm drumul înapoi. Pe scări, Lupaşcu cu fericirea în ochi, ne spune încet:

— Cei doi, sunt inspectorii Dulgheru şi Zeller din Ministerul de Interne. îi ştiu de anul trecut.

Din nou în cameră, nimeni nu are îndrăzneala să ne întrebe unde am fost.

E linişte. Suntem cu privirea pierdută. Cei ce-am fost recrutați pentru canal, ne ascundem starea de fericire în care ne găsim, ceilalți îşi ascund şi ei îngrijorarea sau poate deprimarea că n'au fost chemați. Bănuiesc, desigur, de ce am fost scoşi din cameră.

După un timp Levinski rupe tăcerea:

— Ați fost întrebați dacă vreți să lucrați la canal?

Dăm un răspuns afirmativ, aproape toți deodată.

— Vedeți mă, continuă el, concentrându-şi privirea într'un punct în mijlocul tavanului, cât de îngăduitoare e clasa muncitoare cu noi, de ne acordă dreptul să lucrăm la canal! Şi voi, bandiților, mereu cu putregaiul în voi! Un gând îmi fulgeră: roboții nu vor fi duşi la canal; sau cel puțin, cea mai mare parte dintre ei. Fiindcă Penitenciarul Piteşti e şcoala de dezumanizare a deținuților. Aici se face o experiență care n'ar putea să fie continuată fără roboți. Ei vor rămâne deci aici, să schingiuiască mai departe; fiindcă nu toți deținuții vor fi duşi la canal. Cei cu pedepse mai mari de zece ani nu vor fi scoşi din închisoare; ceea ce reprezintă un procent de circa şaizeci la sută. Cumplită soartă! Să trăieşti teroarea de aici încă un an, doi, trei.

Levinski şi-a terminat rechizitoriul împotriva noastră dar şi laudele aduse clasei muncitoare. Robotul are aerul mai sever ca niciodată. Ne scrutează cu privirea pe fiecare în parte, cu dispreț. Apoi deodată, îşi ațintește ochii pe mine. Rămâne aşa mult timp. Pe chipul robotului nu pare nici o umbră de îndoiala că « interiorul » mi-e putred! El ştie că n'am fost sincer în misiunea ce mi-a încredințat-o, de a-l încerca pe Burcea...După un timp Levinski rupe tăcerea:

— În situația de banditism în care vă găsiți, trebuie să vă revizuiți felul de cum vă faceți autobiografiile. Suntem toți cu ochii pe el. Robotul tace brusc, îşi strânge sprâncenele. Semn de pătrunzătoare cugetare. După câteva minute ne terorizează în continuare:

— Cel mai bun lucru e ca pentru un timp să încetăm autobiografiile. Sunteți mult prea nesinceri. Aveți nevoie de o pauză, în care să gândiți asupra voastră mai profund. Trebuie un nou început. Deocamdată bâta vă va ține treji; altfel adormiți. Vorbeşte, ca şi cum până acum nu s'ar fi folosit de ea! Robotul ne mai spune că de aici înainte să ținem mereu privirea fix înainte să nu ne mai mişcăm pe prici. De vorbit între noi, nici nu se mai pune problema.

Aşteptăm deci începerea « noului » program: bătaie şi numai bătaie.

Dar iată că Levinski nu ne mai lasă să aşteptăm mult şi sare pe noi. E înarmat mereu cu bâta şi cureaua de la pantaloni. Loveşte, ca totdeauna, la voia întâmplării. După pauze de câteva minute, reîncepe atacul. Noi, cu capetele între mâini, aşteptăm să treacă minutele şi orele grele.

Aşa se scurg zilele! Bătaia generală are loc dimineața şi după masa. Durează trei- patru ore pe zi. în mod individual nu mai e însă nimeni bătut. Gamelele nu le mai spălăm şi din când în când, mâncăm ca porcii. Aici însă, spre deosebire de ce era la camera 4 Spital, suntem lăsați să ne sorbim polonicul de ciorbă, fără să ni se mai înfunde capul în gamelă. Fiindcă pe podea nu e loc, ne facem plecăciunile în fața gamelei pe prici, pe locul unde doarme fiecare...

XXI

E o după masă a lunii Mai, spre sfârşitul ei. Ne mai având voie să ne mişcăm pe prici, capul ținut mereu înainte, am ajuns de parcă nu ne mai cunoaştem! Părem străini unul de altul. Numai cu cei din partea opusă, îmi mai întretai din când în când privirea. Nu ne mai facem absolut nici un semn. Neîncrederea dintre noi e totală. Fiecare trăieşte numai pentru el însuşi. Singură teroarea, la care suntem supuşi, nu e comună.

în această zi, robotul ne anunță că va trebui totuşi, să continuăm autobiografiile. Ne spune şi nouă, celor veniți în urmă de la camera 4 Spital, să ne facem însemnările necesare pe săpun, pentru pregătirea demascărilor noastre interioare.

Nu ştiu ce vor fi gândind ceilalți despre înăsprirea terorii de la zi la zi! Cât despre mine, mă simt atât de epuizat de forțe, încât am devenit impasibil la ce va urma....

A doua zi, începe o autobiografie în cea mai desăvârşită dezordine de idei. Se trece de la părinți — tatăl e preot (lacom şi fără milă față de săraci), la intrarea ruşilor în țară (ne-a adus progresul, dar el nu putea să-1 vadă), la soră (nu face cinste casei părinteşti) apoi la el (face orice, numai să poată parveni).

Ziua îmi trece arătându-mă atent la cele spuse în autobiografie, însă în realitate sunt căzut într'o visare; mă văd între zeci de mii de deținuți, desfundând pământul la Canalul Dunărea-Marea Neagră. Muncim sub un soare de Dobrogea, dogoritor, fără să ne mai chinuie foamea, fără autobiografii şi demascări, fără bătăi. Apoi canalul se adânceşte mereu, pământul scos se ridică în munți şi acolo — departe de ce se întâmplă aici — mi se pierde urma. Mă văd un pigmeu rătăcit între munți enormi.

Toată această evadare din teroarea demascărilor se încheie seara, când are loc bătaia la sânge, a celui ce şi-a făcut autobiografia. Cel bătut în seara asta e plin la corp, maxilare reliefate, gât puternic. A fost demascat: nu are soră; sora care îi făcuse de râs pe toți ai lui a fost doar imaginară. Ținut strâns de trei, Levinski îl înțeapă cu acul în tălpile picioarelor. Schingiuitul rămâne întins pe prici, din trup ieşindu-i zvâcniri spasmodice.

Nu poate fi nimic mai revoltător şi dureros decât să vezi oameni fără posibilitatea de a se apăra, bătuți la sânge şi delirând de suferință. De câte ori nu mi-am dorit, chinuindu-mă în fața acestor spectacole oribile, să fie aduse, aşa, printr'un miracol de telepatie, în fața acelora care țin în mâinile lor destinele popoarelor. Mă gândesc la cei ce ne-au livrat Uniunei Sovietice. Dar să nu mai vorbim de aşa ceva. Nu poți cere perspicacitate de la cei ce n'o pot avea!

Mai trece o noapte. Cele cinci-şase ore de somn sunt ca şi cum n'ar fi fost, atât mă simt de obosit. Şi timpul de aseară până'n zori parcă ar fi fost doar o clipă, atât de mare mi-e sila de începerea demascărilor de fiecare zi.

Levinski surprinde pe doi că şi-ar fi făcut un semn din ochi. Unul e Pârvu, care a fost demascat cu câteva săptămâni înainte, că şi-ar fi ascuns acul sub prici, celălalt, un cunoscut al lui. Sunt din aceeaşi localitate. Sunt bătuți pe rând. Dar totul e în zadar! N'au avut nimic de ascuns. După o pauză sunt luați iar la bătaie, şi tot aşa, până n'au mai mişcat. Zac amândoi pe podea, lângă uşă.Levinski suflă greu, de oboseală. Ar vrea parcă să treacă la un nou asalt, dar pe culoar e mişcare. Se târ-şesc hârdele cu mâncare. Robotul se hotărăşte astfel să-şi întrerupă « activitatea ».

Cum sunt în capul priciului, rezemat de zid, îl văd pe Levinski că mă priveşte fix. Pălesc. Rămâne mult timp cu ochii ațintiți pe mine.

La uşă e zgomot. Levinski încetează să mă mai terorizeze. Uşa se deschide. Gardianul împinge hârdăul înăuntru. în cameră e aceeaşi mişcare obişnuită înaintea distribuirii ciorbei. Levinski face un pas şi e lângă mine. îmi spune rar, şoptind:

— Şi cu tine banditule, stau de vorbă după masă, în mod special.

Viața parcă a încetat în jurul meu. Capul îmi vâjâie. Inima îmi zvâcneşte. Iată că inevitabilul s'a produs! Voi fi bătut, aşa dar, până am să recunosc că n'am fost sincer în misiunea ce mi-a dat-o Levinski începe distribuirea ciorbei. Când ajung în fața lui, fac un efort să nu-mi trădez teama de care sunt cuprins; mă arăt a fi sigur pe mine.

Înghit ciorba, care mai mult mi se opreşte în gât. Caut să-mi lungesc masa. Trebuie să fiu ultimul; altfel ce am să fac dacă termin prea repede? îşi va fixa iar privirea pe mine. Aşa cel puțin, am ochii în gamelă.

Suntem scoşi la WC. Cei doi care au fost bătuți rămân întinşi pe prici. Pe culoar, în fund, la fereastră, gardianul e cu privirea rătăcită, de parcă n'ar fi aici să ne păzească.

La WC stăm înghesuiți. Toți sunt preocupați, ca totdeauna, să se spele pe mâini, sau să ia rândul la cabină. Eu, cu groaza care a pus stăpânire pe mine! Sunt parcă de nu mai mă pot suporta pe mine însumi — numi mai pot urmări nici propria-mi gândire. Levinski e lângă mine. Pe buze îi e întipărită răutatea, în ochi îi licăreşte triumful! îşi întoarce capul şi mă priveşte fix, îndelung. Iau o hotărâre: trebuie să pun capăt terorizării. Să rămân numai cu gândul la schingiuire. Fără să mai ezit, îmi fac loc lângă el. îi spun încet numai câteva cuvinte:

— Lui Burcea i-am spus absolut totul.

— Ştiam banditule. Acesta i-a fost răspunsul.

Gardianul în uşa WCului, ne face semn să terminăm mai repede cu spălatul. Cu paşi rari intrăm în cameră. Uşa e închisă uşor de gardian şi aşa dispare încet din fața ochilor mei. Am văzut în el parcă ultima speranță! Sunt într'o aşteptare înfrigurată.

Levinski nu mai întârzie. Se duce drept în fața lui Burcea. Apoi robotul se întoarce, aşa ca să vorbească pentru toți:

— Banditul ăsta — arătându-l pe Burcea-şi cu ăstălalt bandit — arătându-mă pe mine, au încercat să mă inducă în eroare; să cred că amândoi sunt sinceri, în realitate însă, sunt duşmani ai acțiunii care se duce în penitenciar. Amândoi sunt atât de putrezi, încât pentru un timp îndelungat nu mai pot fi admişi să-şi facă autobiografiile. Vor rămâne izolați. Nu mai dă nici-un amănunt despre ce e vorba. O face, desigur, numai pentru a-şi ascunde o metodă de demascare, pe care s'o poată folosi şi în viitor. Suntem dezbrăcați şi întinşi pe prici, unul lângă altul. Bătaia a ținut, cu intermitență, aproape toată după-masa. Am fost bătuți pe rând, când la spate, când la tălpile picioarelor. La un moment dat, n'am mai simțit dureri, dar din corp ieşeau parcă vâlvătăi de foc.

Am fost apoi aruncați pe podea.

După masa de seară, pe care n'am mai mâncat-o, ni s'a spus că vom dormi de aici înainte pe jos, pe locul liber de lângă uşă. Am mai reținut din cele spuse de Levinski că nimeni n'are voie să ne adreseze vreun cuvânt şi că nici noi n'avem voie să întrebăm ceva. Am rămas cu sângele închegat pe spate şi pe picioare. Durerile au început mai târziu, în timpul nopții. Am dormit numai pe burtă şi ziua am stat în acelaşi fel.

Autobiografiile îşi urmează cursul. Seara au loc bătăile. Noi, slavă Domnului, suntem scutiți de aici înainte, pentru un timp încă nelimitat şi de unele şi de altele. Mai trec aşa câteva zile.

În situația de izolat mă simt cu mult mai bine. Timpul trece, desigur, îngrozitor de greu, dar aşa, mereu întins pe podea şi fără să mai fiu obligat să fiu atent la demascări, pot să mă arunc cu gândul într'o altă lume, la bunul meu plac.

Câteodată, prinzând un moment potrivit, îi fac un semn lui Dinu Georgescu, care constă în a închide brusc ochii şi strânge sprâncenele. Imediat ochii şi sprâncenele lui execută aceeaşi mişcare; şi asta e totul — ne-am salutat şi ne-am arătat încrederea în viitor.

Şi când îmi reazem capul de zid, simulând de precauție că aş fi dus cu gândul aiurea, încerc să prind prin perete sensul zgomotelor din camera vecină. Nu-mi trebuie o deosebită perspicacitate pentru a înțelege ce se petrece dincolo: sunt loviturile de bâtă şi gemetele năbuşite ale torturaților.

Şi aşa, mereu lungiți pe podea, scutiți deocamdată de autobiografii şi bătăi, impasibili chiar față de o reîncadrare apropiată în demascări, ne bucurăm în tihnă de acest repaus. Mă întreb însă, dacă această izolare nu e o strategie a robotului! Fiindcă îmi dau seama — după priviri fugitive peste ceilalți din cameră — că un fel de gelozie îi stăpâneşte; noi nu mai luăm parte la cele ce se petrec în cameră — nu ne mai chinuim deci, şi astfel e normal să fim invidiați. Situația noastră ar putea fi deci considerată de Levinski ca un fel de a trişa demascările: am fost descoperiți ca total nesinceri, am fost bătuți o după-masă întreagă.... dar acum suntem în « vacanță ». Am jucat totul pe-o carte. Ori, robotul, acționează aşa cum îi dictează reflexele ce i le-a format Ministerul de Interne, vede în noi duşmanii clasei muncitoare. Aşa că, într'o bună zi, am putea primi lovitura de grație, luând demascările de la început, adică de la camera 4 Spital. Ajuns cu gândul aici — şi deci şi la Țurcanu, deznădejdea pune stăpânire pe mine. Rămân atunci într'o stare de teamă ore întregi. Dar când privirea mi se întretaie cu a lui Dinu Georgescu, îmi recapăt încrederea în mine; pe el îl găsesc mereu cu o expresie de optimism pe față

Într'o dimineață, spre sfârşitul lunii Mai, după ce ne-am bătut ceaiul şi eram în aşteptarea începerii « programului », uşa se deschide brusc. în prag, prim-gardianul Ciobanu. îşi aruncă scurt ochii peste noi şi apoi:

— Care-ți auzi numele, îți iei imediat bagajul şi ieşi afară.

Inima-mi palpită. Urechile îmi vâjâie, de parcă mi s'ar fi înfundat!

Ciobanu strigă nume de pe listă. Deodată Levinski zbiară la mine:

— N'auzi bă, că te-a strigat domnul prim-gardian!

Sar ca ars din zăpăceala în care mă găseam! Dinu Georgescu îşi strânge lucrurile. O fac şi alții. Din două mişcări, tot ce-mi aparține e în brațe. în uşă, mai am timpul să-mi arunc o privire peste cameră. Ce deznădejde las în spatele meu!

A fost o privire de numai o secundă, dar gândul m'a dus pe loc la toți aceşti torturați — de aici şi din alte camere — care vor duce înainte, de-a lungul unei nopți fără margini, calvarul acestui proces de dezumani-zare.

Pe culoar, sunt scoşi şi alții din camerele vecine. Au toți fericirea în ochi!

Plecăm într'adevăr la canal. Suntem vreo treizeci, de pe această secție. Ciobanu ne numără, apoi dă comanda să-1 urmăm. Ieşim pe culoarul principal, şi apoi pe scări în jos; coborâm la subsol. Suntem introduşi într'o cameră, unde dăm de încă vreo zece-doisprezece. După noi, sosesc mereu alte grupuri de câte şase-şapte. Camera e plină. Trebuie să fim vreo optzeci.

După o scurtă privire peste noii veniți, fac o primă constatare: cei mai periculoşi roboți nu se găsesc printre noi. în afară de Gherman şi Steiner, nu mai văd pe nici unul din ceilalți bătăuşi de la camera 4 Spital. Dar după comportamentul unora de aici, e de presupus că mai sunt totuşi câțiva roboți sau bătăuşi. îi văd cum se impun; dau chiar comenzi.

După vreo oră, ni se aduc gamele şi linguri, apoi ni se împarte ciorba pentru prânz şi ni se dă şi două porții de pâine. Una e pentru masa de seară. Se face apelul şi apoi, încolonați, ieşim în curtea penitenciarului.

Cad sub un cer fără pic de nori, sub un soare dogoritor, de dinaintea prânzului. E atâta verdeață în curte şi rondurile de flori atât de colorate, încât, pentru o clipă, frumusețea naturii mă face să uit de toată teroarea dusă timp de mai bine de patru luni de zile. Nu mai am nici timpul să gândesc, capul mi-e plin de atâta încântare, inima-mi zvâcneşte de plăcere; totul e frumos în jurul meu, e ca un vis.

Dar nu ni se dă răgaz de reverie. Nici cerul, să-l mai vedem, nici odoarea florilor s'o prindem în nări; gardienii ne mână de la spate şi ne înghesuie în două dube-camion. Din întuneric, prin portiera întredeschisă, grădina mă cheamă imperios! Dar chemarea e deşartă...

Odată motorul smucindu-ne, mă dau lângă perete, să-mi caut un sprijin, apoi îmi aranjez lucrurile şi fac din ele un tot, bine înfăşurat în haina îmblănită.

Dar nu mergem decât câteva minute. Duba se opreşte. Apoi suntem daţi jos. Suntem la halta de cale ferată din dosul penitenciarului. O dubă a CFR-ului ne aşteaptă.

încadrați de gardieni — pistoalele automate gata să intre în funcțiune — suntem duşi la vagon. Nu ni se mai dă răgaz să privim înapoi — să reflectăm. La ce să reflectăm? La gemetul de durere năbuşit între zidurile penitenciarului, la chemarea mută a deținuților, să fie smulşi din ghearele distrugătorilor de suflete? Pe scările vagonului, o ultimă privire: disting cele două ferestre mari ale camerei 4 Spital .

XXII

O zdruncinătură mă trezeşte din somn. Mă întreb unde să fi ajuns? Prin crăpăturile obloanelor se strecoară lumină de zi însorită. Vagonul nu e în mişcare, trebuie deci să fim la destinație, sau poate suntem încă pe drum, în vreo stație. După un timp se trezesc toți, pe rând.

Aşteptăm şi suntem curioşi să vedem ce ne va aduce ziua de azi. De sigur, vom fi la canal.

Aflu că e 26 Mai şi suntem într'o vineri. Trec vreo două ore de aşteptare. Dinu Georgescu e lângă mine, dar Burcea a rămas la Piteşti. Mă gândesc că o să vină cu următorul transport.

În semiîntunericul din dubă îi analizez cum pot pe ceilalți. Fac acelaşi lucru şi cu mine. Suntem nebărbieriți de mai multe luni de zile. Cei din seria mea — care am trecut pe la camera 4 Spital — ne-am dat bărbile jos prin Februarie! Hainele ne sunt mototolite, iar încălțămintea n'a mai avut parte de cremă de un an, doi... Dar iată că se deschide portiera şi în prag apar oameni noi; nu mai sunt gardienii obişnuiți din penitenciare. E Securitatea.Ni se spune, pe un ton destul de politicos, să ne dăm jos din dubă.

În fața noastră se desfăşoară relieful dobrogean, îl recunosc: dealuri sterpe, pământ uscat. Suntem la vreo sută de metri de peronul unei mici stații de cale ferată. Ne încolonăm. Şase securişti ne încadrează. E ora zece; atât arată ceasul din stație.

Pornim şi mergem pe un drum în care picioarele intră până aproape de glezne în praf şi sub un soare mult prea dogoritor pentru această oră. Linia de orizont e mereu aproape; ochiul se izbeşte de aceleaşi ridicături sterpe şi dezolante.

Nu vorbim între noi. Mergem încet, în pasul fixat de paza militară. Trecem pe lângă nişte bălți — probabil ape rătăcite ale Dunării — în care se desfată liberi o duzină de bivoli. în stânga mea, la o distanță de câteva sute de metri, văd fluviul.

Cu toate că azi sunt atât de departe de teroarea demascărilor, totuşi sunt trist! Dar tristețea nu mă împiedică să observ, că oamenilor pe lângă care trecem, le suntem indiferenți; sunt obişnuiți, desigur cu astfel de coloane de deținuți!

Mergem aşa, vreo jumătate de oră. în dreapta, pe-o ridicătură, se profilează un pachet de barăci. Trebuie să fie lagărul! într'adevăr, luăm în piept urcuşul şi după ce facem mai multe serpentine, ajungem sus, în fața lui. E înconjurat de patru rânduri de sârmă ghimpată, în cele patru colțuri, turnurile de pază. în poartă, două sentinele ne opresc. Securistul din capul coloanei le arată o hârtie, pe care trebuie să fie înşirate numele noastre şi penitenciarul de unde suntem trimeşi. Deasupra porții, o tablă de lemn, poartă pe ea în litere mari de tipar, inscripția: Colonia de Muncă — Columbia — Cernavodă.

Odată intrați în colonie — să-i spunem aşa şi nu lagăr, să nu pornim la treabă cu idei preconcepute — securiştii ne opresc în mijlocul unui platou, după care se retrag. Aşteptăm şi fiindcă nimeni nu vine să ne spună bun venit, ne aşezăm pe pământul uscat. Soarele ne bate nemilos în ceafă.

Barăcile sunt noi — să tot fie câteva luni de când au fost ridicate. în dreapta noastră, bucătăria, instalată sub un acoperiş de scânduri susținut de şase stâlpi. Sunt acolo vreo şase deținuți care-şi văd de treaba lor.

Colonia e goală; desigur că oamenii sunt pe şantierele canalului.

După vreo jumătate de oră apare unul în civil. E în pantaloni de vară deschişi şi o cămaşă mătăsoasă bleu marin. Cap oval, părul ondulat perfect, frunte îngustă, trăsăturile feței regulate. Să tot aibă vreo treizeci şi doi de ani. Se postează în fața noastră, apoi se dă înapoi câțiva paşi, până la o ridicătură de pământ. Se saltă pe ea, se uită odată atent la noi, după care îşi drege glasul. Vrea, desigur, să ne vorbească!

Fără să reflecteze prea mult, ne spune:

— îmi face o deosebită plăcere, să văd că în această colonie sunt aduşi oameni tineri, vânjoşi, cu dragoste de muncă. O să constituiți, desigur, brigada cu cel mai mare elan, la această grandioasă construcție a Canalului Dunăre-Mare Neagră. Nu mă îndoiesc că veți cere să vă găsiți acolo unde e muncă mai multă şi mai grea. Eu sunt responsabilul acestei colonii, cu repartizarea brigăzilor pe şantiere şi totodată cu aprecierea comportamentului « coloniştilor » la locul de muncă. Aici, în colonie, vă veți bucura de o viață frumoasă: muncă şi sănătate. Veți avea hrană bună, care constă dintr'o cafea sau ceai, dimineața, cu pâine şi marmeladă. La prânz, două feluri: o supă, o mâncare şi desigur şi pâine. Seara veți avea un singur fel, şi fără pâine.

Programul zilei e următorul: deşteptarea are loc la patru şi jumătate. Se trece imediat la spălător. Deocamdată instalația de apă nu e terminată, aşa că vă veți spăla cu apa pe care fiecare brigadă o primeşte în găleți. Urmează un program de gimnastică. La orele cinci şi zece se serveşte ceaiul sau cafeaua. La cinci şi jumătate e plecarea spre şantier. La ora şase începe lucrul. Masa de prânz o primiți la locul de muncă. La şase seara, plecarea de pe şantier. în colonie vă veți spăla, veți mânca şi apoi treceți imediat la culcare, în confortabilele barăci, pe care direcțiunea canalului le-a pus la dispoziția dumneavoastră. Veți adormi pe spate — aşa e recomandabil — cu pieptul scos şi cu zâmbetul pe buze. Vara, ferestrele stau deschise, ca plămânii să absoarbă aer curat. Aşa dar, muncă şi sănătate — asta e deviza aici.

Un adevărat salt în paradis, îmi spun. Cu toate ca n'am dat până acum de un activist de partid, omul care ne-a comunicat programul « muncă şi sănătate », e aşa cum mi-au fost descrişi în trecut responsabilii politici din Uniunea Sovietică.

Ne spune şi cum îl cheamă — Ghinea. Ca şi cum ar avea vreo importanță numele. Toți sunt la fel!

Apoi ne întreabă:

— Ați primit hrană rece şi pentru prânzul de azi?

Bine că i-a dat în gând să pomenească şi de mâncare! Îi dăm aproape la unison răspunsul:

— Am primit numai câte un sfert de pâine pentru masa de aseară.

Responsabilul, oarecum mirat şi nemulțumit:

— Hm! Asta e cam prost. La ora asta nu ştiu dacă se mai poate face ceva. Mâncarea a plecat deja pe şantiere. Dar să vedem ce-am putea face!

Suntem toți cu privirea ațintită pe activist. N'ar fi tocmai atât de greu să-i dea prin minte, să ne împartă câte un sfert de pâine!

Ghinea strigă la deținuții de la bucătărie:

— A rămas cumva în cazane, ceva din mâncarea de la prânz? E nevoie de optzeci de porții.

Unul din bucătari vine spre noi şi îi spune, oarecum timid:

— Ştiți că nu pregătim mâncare decât pentru efectivul coloniei. Şi nici pentru deseară nu ştiu cum o să facem. Am primit alimente numai cât ne trebuie; nimic în plus. Responsabilul vrea să se arate a fi om de inițiativă şi mai presus de orice, apărător al celor ce muncesc. Spune cu autoritate:

— Să se aducă arpacaş de la magazie pentru încă optzeci de porții şi imediat pregătiți un nou cazan.

Apoi către noi:

— Eh, n'avem ce face. A fost o neglijență din partea administrației, că n'a ținut cont de sosirea dumnea-voastră, astăzi... Şi acum la muncă, pe şantier! Diseară o să mâncați bine şi o să vă odihniți... vă lăsați aici bagajele, pe platou, fiindcă deocamdată nici nu ştiu ce baracă vi s'a rezervat.

Rămân zăpăcit, de parcă mi-ar fi dat cu leuca în cap! Muncă şi sănătate, aşa dar, fără masă de prânz! N'am timp să mai gândesc în continuare, că au şi apărut şase securişti.

Ne încolonăm de plecare. Luăm calea întoarsă. Coborâm spre apa Dunării. Locurile pe unde trecem îmi apar acum atât de triste! Nici bivolii de care am dat la venire nu mai sunt de văzut. Or fi păscut între timp şi-acum îşi rumegă undeva la umbră mâncarea.

Mergem într'o direcție necunoscută, încet, dezolant. Nici un acoperiş, nici o ființă omenească. Nici măcar strigătul unei rațe sălbatice, în păpurişul pe lângă care trecem. Şi în această singurătate perfectă, ne bate un soare, în creştetul capului, arzător şi nemilos.

Dar iată că ni se arată brusc locul de muncă. Se văd deținuți. Trecem pe lângă o ridicătură de pământ şi dăm într'o vale uşoară. E ca şi cum ar fi fost albia unei ape. Sunt aici peste o mie de oameni. Garda care ne-a păzit până aici se retrage, iar noi rămânem locului în aşteptarea unui ordin.

O privire aruncată peste mulțimea de deținuți mă dezorientează. Nu înțeleg nimic din tot ce fac. O grupă ici, zdrobeşte cu târnăcoapele un colț pietros de pământ, mai încolo o mână de bătrâni adună bolovani, unii cară cu roabele pământ, alții nivelează terenul. Şi unii, chiar, nu fac nimic; se sprijină în coada lopeților şi stau de vorbă. Pe o înălțime, un camion sforăie neputincios, cu roțile din spate pe jumătate îngropate într'un pământ desfundat. Paza militară e şi ea prezentă. Sentinelele, în cerc, privesc de pe nişte ridicături toată această masă de oameni în activitate dezordonată.

Dar iată că apare unul în civil, care ne dă şi nouă de lucru: să adunăm bolovani, să-i încărcăm în roabe şi să-i transportăm ceva mai încolo de unde se găsesc. Trecem la treabă. Câțiva o încep cu un avânt care mă nemulțumeşte. Eu, nu ştiu cum, cad să adun bolovani, îmi încep treaba şi încet, încet, cu ochii în jos după pietre, dau de un grup de vreo cinci-saşe. Toți stau rezemați în lopeți.

Le spun bun găsit şi apoi dau să-i întreb de cum e viața în lagăr.

Unul din ei mi-o ia însă înainte:

— Dumneavoastră care veniți de la Piteşti, aveți şi nebuni în brigadă? Au dat buzna peste noi câțiva, acum vreo câteva minute şi au început să strige că trebuie să muncim, că altfel consumăm mâncarea de pomană... că clasa muncitoare ne-a acordat cinstea să construim canalul şi că trebuie să dăm dovadă de în crederea de care ne bucurăm.

Nu reuşesc să-i dau vreun răspuns; rămân cu privirea în gol. Oamenii se uită la mine, tot ca la un nebun! Rămân aşa, dar sentimentele mă învălmăşesc. Nu, demascări nu trebuie să mai aibă loc şi aici! Nu mai e cu noi un Țurcanu, trebuie deci să intrăm într'o viață normală, aşa cum am avut-o înainte, aşa cum o au toți ceilalți deținuți de aici! Dar mă simt singur, stingher, alături de aceşti oameni, care mă privesc cu ochi reci, de acuzator.

Brusc, mă hotărăsc şi le spun totuşi:

— N'aş zice că sunt nebuni; e cu totul altceva.

Imediat mă răsucesc pe călcâie şi îi las în spatele meu, complet nedumiriți.

Oprea, bătăuşul de la camera 4 Spital, transformat în şef, mă vede şi strigă la mine:

Banditule, treci imediat la lucru şi nu mai sta de vorbă. Dar, dă de-o roabă încărcată a unuia dintr'o altă brigadă, aşa că mă lasă pe mine, sare pe ea şi în fugă o repede într'o grămadă de pământ.

Steiner, ceva mai încolo, la dreapta mea, arată unora cum trebuie să se dea cu târnăcopul: puternic şi repede. Limba îi atârnă între buze şi sudorile curg de pe el! Şi mai sunt între noi şi alții, prinşi de-o râvnă stupidă să construiască Canalul Dunăre-Marea Neagră. Nu ştiu cum îi cheamă încă, dar mă gândesc că trebuie să-şi fi pierdut în parte echilibrul în demascările de la Piteşti, aşa strigă şi îi împing pe cei din jurul lor la muncă. Se aud amenințări: « bandiților, nu stați, munciți cum trebuie, că altfel vă striveşte clasa muncitoare...» Cum de nu sunt chinuiți de foame, cum de nu sunt obosiți, de unde le vine puterea, când sunt numai piele şi os?! Deținuți din celelalte brigăzi se opresc din lucru, ne privesc cu atenție, dar nu se pot lămuri, ce-i cu acest entuziasm deplasat. Mă întreb, dacă printre ei e cineva care să se străduiască să dea o explicație acestui exces de zel. De la noi, în nici-un caz n'ar putea-o avea! Şi cu cât priveşti mai atent, cu atât eşti mai izbit de rapiditatea anormală a mişcărilor, a ochilor fără repaus, a muncii pripite. Ca şi cum ar fi fost dopați!

Mă gândesc, aşa stând lucrurile, că ne găsim într'o situație ridicolă. Şi nu văd o ieşire. Ce-ai putea face? Să-ți iei totuşi curajul şi să le explici celorlalți deținuți, că sunt roboți? Ți-ar râde în nas şi te-ar lua drept fantezist. Şi dacă ai încerca totuşi, ce probe le-ai putea aduce? Morții nu mai pot vorbi, iar cei care trăiesc n'au curajul să-şi arate urmele schingiuirilor. Şi atunci, nu rămâne decât să nu faci nimic... să laşi totul aşa cum e, nepăsător față de situație... în aceste frământări, a sosit ora plecării. Brigadă după brigadă, fiecare cu garda ei, ne înşiruim pe drumul scăldat în praf ce duce la lagăr.

Soarele mai e de un copac la apus, când ne facem intrarea pe poarta lagărului.

Primim mâncarea de seară; o ciorbă de arpacaş, ceva mai deasă ca la penitenciar. Nouă, celor de la Piteşti, ni se dă şi câte un sfert de pâine, să fie pentru masa de prânz pe care am sărit-o. Aşa că nu se mai poate îndoi nimeni că Ghinea nu e alături de cei ce muncesc!

Primim apoi un pachet cu aparate de bărbierit, săpunuri şi lame de ras. Totul a fost predat probabil lagărului de paza dubei când am sosit azi de dimineață. Primim o baracă cu două încăperi. Ne găsim timpul să ne spălăm şi să ne bărbierim. Apoi, înserarea s'a lăsat peste noi, după care, încet, în linişte, trântiți pe paturile de scânduri, cădem pradă somnului, încheind aşa, prima zi la canal...

Dimineața, după ce toate brigăzile şi-au luat drumul spre şantier, nouă ni s'a spus că trebuie să mai rămânem un timp în lagăr! Nici o explicație. între timp, medicul lagărului, Doctorul Barbu, tot deținut, ne-a dat câteva sfaturi:

— E de datoria mea să vă spun, că trebuie să faceți tot ce vă e în putință, să vă feriți picioarele şi mâinile de soare; în Dobrogea e mult mai puternic decât în restul țării. Puteți căpăta răni destul de dureroase şi nu am posibilitatea să vă tratez. Tot ce am la infirmerie, sunt ceva bandaje şi o alifie, care s'ar putea să nu fie de mare ajutor.

Suntem apoi imediat încolonați şi pornim spre şantier; spre unul nou însă.

Ajungem la Dunăre şi suntem îmbarcați pe un bac. Paza militară e mereu cu noi. Traversăm fluviul şi co-borâm în apropiere de picioarele podului, la vreo patru sute de metri. Ni se dă imediat de lucru. Ghinea ne-a trimis acolo unde vigoarea tinerească e cerută: trebuie să încărcăm în bacuri pietre enorme, de sute de kilograme fiecare. Se găsesc şi aici oameni cu inițiativă. Sunt aceeaşi de ieri: Oprea, Steiner... Bogdănescu. Înalt, ochi albaştri, trăsăturile feței regulate, atrăgător, fizicul îi contrastează izbitor de cum zbiară şi comandă. Aşa cum se comportă, e de presupus că a avut la Piteşti un rol asemănător cu al lui Levinski.

Munca ce trebuie s'o executam, este cum nu se poate mai nepotrivită pentru noi, cei mai slabi din lagăr. Fiindcă suntem într'adevar, atât de slabi, încât carne parcă nu mai avem deloc pe noi.

Soarele se ridică încet, arşița e din ce în ce mai insuportabilă. N'avem voie să intrăm în apă! O fac totuşi, făcându-mă căzut de pe schela pe care târşim pietrele. M'am răcorit, dar am primit imediat ce se cuvine unuia de categoria mea: banditule, fii atent şi respectă dispozițiile date de clasa muncitoare aici.

Efortul fizic devine repede istovitor. Sărind brusc de la starea de imobilitate din penitenciar, la ridicarea pe schele a pietrelor de sute de kilograme, sub bătaia puternică a soarelui şi cu chinul permanent al foamei, se poate uşor imagina cum ne e munca la canal. Apoi, la ora prânzului chinul ajunge la maximum. Masa nu soseşte, aşa că trebuie să lucrăm în continuare. Pauza o s'o facem atunci, când primim mâncarea. întârzierea e de două ore! Ni se dă supă de arpacaş şi apoi, felul doi, arpacaş cu prune uscate. Decepția e mare şi aproape generală. Fiindcă sunt totuşi câțiva, care se arată încântați de mâncarea primită. Sunt scârbit de atâta slăbiciune!

Amenințările entuziaştilor au de rezultat că după câteva zile, mulți dintre noi se demască între ei, fiecare având pretenția că el lucrează, dar altul e chiulangiul care compromite brigada.

După alte câteva zile, aproape toți avem pe corp pielea jupuită, iar picioarele numai o rană. Sfatul Doctorului Barbu ne-a intrat pe-o ureche şi-a ieşit pe cealaltă! Pe zi ce trece, viața devine din ce în ce mai grea. Cea morală ne fiind decât consecința demascărilor de la Piteşti, cea fizică, la rândul ei, e un chin. Şi amândouă se completează; dacă unul e bolnav, nu e crezut; dacă un altul face o pauză de câteva secunde, cei din echipa lui se consideră trişați, iar dacă pauza se prelungeşte, se găseşte un exaltat care să-1 demaşte... Teama reîntoarcerii la Piteşti e întipărită pe fețele multora.

N'aş fi crezut să se ajungă până la o asemenea ură. La început am fost decepționat, mai târziu scârbit. Pe unii îi disprețuiesc chiar, că nu sunt capabili să învingă decăderea.

După primele cincisprezece zile la canal, teroarea de la Piteşti începe să se facă simțită şi aici. Când ni s'a comunicat că deocamdată nu putem scrie acasă să ni se trimită pachete cu alimente, cei patru-cinci roboți din brigada noastră, secundați de entuziaşti, devin furioşi. Dar împotriva noastră, nu împotriva administrației canalului! Nu lucrăm suficient de bine, nu avem elanul cerut de clasa muncitoare! Aşa că efortul fizic trebuie mărit. Trec la atac. Lovesc!

Responsabilii administrației, care se învârtesc printre noi, văd totul dar nu iau nici o măsură.

Dar iată că se întâmplă ceva! De cu seară suntem anunțați, că a doua zi toți cei peste o mie de deținuți, câți ne găsim la Cernavodă, suntem mutați în lagărul Peninsula, de la Valea Neagră. Aflu că e de cealaltă parte a Dobrogei, aproape de Mare.

Dimineața, suntem toți, pe brigăzi, gata de plecare. Ni se dă hrană rece pentru toată ziua. Un sfert de pâine cu marmeladă pentru prânz şi altul pentru seară. Cad într'o grupă ce-şi are locul în al zecelea camion. Trebuie să stăm trântiți la podea. Două sentinele, ca doi bulumaci, stau țintite în cele două colțuri din spatele cabinei.

Camioanele se înşiruie — vreo treizeci şi cinci — pe şoseaua ce străbate Dobrogea de la Dunăre la Marea Neagră. înaintăm încet, ca şi cum am fi traşi de cai, pe o căldură de cuptor, într'un nor imens de praf. Apă nu avem la noi, pentru simplul motiv că n'am avut în ce s'o luăm. Este 25 Iunie 1950.

Către orele cinci după amiază suntem la Valea Neagră, în lagărul Peninsula. E o prelungire de pământ ce intră în lacul Siut-Ghiol; de aici îi vine şi numele. De unde la Columbia am dat de un lagăr format dintr'un pachet de barăci, aici, din contră, barăcile sunt înşirate, parcă fără o regulă, pe o întindere mult prea mare pentru numărul lor. Se vor construi, desigur, altele noi.

Camioanele ne-au lăsat la câteva sute de metri de barăci. Pe brigăzi, ne-am luat locul pe iarba uscată. Aşteptăm.Dar iată că în lagăr îşi fac intrarea alte câteva camioane. Spre surpriza noastră, vedem că au adus un lot de la Piteşti. De departe îl recunosc pe Burcea. E şi Lupaşcu, Morărescu. îi văd apoi, pe toți cei ce au venit cu mine de la Jilava. Miulescu, Mătăsaru, Băleanu, Fuchs...

Cu inima strânsă, caut să-l disting cumva pe Țurcanu. Lipseşte. Nu e nici Levinski. Am un sentiment de siguranță. Răsuflu uşurat. E ca o sentință judecătorească ce m'ar fi eliberat de cătuşele unei condamnări aproape sigure.

Ne-am amestecat cu ceilalți de la Piteşti — tot vreo optzeci. Burcea prinde un moment prielnic şi-mi spune, mai mult printre dinți:

— Am trăit o lună de parcă ar fi fost un secol. Demascările şi bătăile iau proporții sinistre. Cei care au rămas acolo, îi poți socoti lăsați în infern.

Apoi, pe un ton ce-i dezvăluie teama:

— Nu vorbi absolut nimic. E aici, unul Țanu Popa. Îl depăşeşte pe Levinski în brutalitate. Mi-e frică că demascările vor continua şi aici. Acest Țanu Popa ne-a spus în dubă, pe drum, că în lagăr, vom fi separați de ceilalți deținuți. Atât. De aici înainte nu mai pomeni o vorbă despre demascări. Ne-ar putea costa trimiterea înapoi la Piteşti.

Aşteptăm, dar nimeni nu vine să ne repartizeze în barăci. Constatăm că lagărul nu are încă instalată lumina electrică şi că apa se dă cu porția. Trei butoaie, la vreo două sute de metri de noi, sunt umplute dintr'o cisternă. Suntem toți chinuiți de foame; sfertul de pâine, ce l-am avut pentru seară, l-am mâncat de mult.

Suntem plini de praf din cap până'n picioare. II avem în ochi, în nas, în urechi. Sunt atât de îmbâcsit, încât mi-e silă de mine însumi!

« Responsabili » ai lagărului vin în fine şi ne indică barăcile. Noi, cei de la Piteşti, primim numerele 13 şi 14. Sunt două barăci izolate, în fundul lagărului. Cei de la Columbia am luat numărul 13, cei veniți de la Piteşti, după noi, numărul 14.

Decepția e mare. Ne izbim în primul rând de lipsa de apă. Ni se spune că pentru fiecare brigadă, se dă două găleți pentru spălat. Trebuie s'o facem într'un jgheab de lemn, instalat lângă baracă.

Primim fiecare câte două căni de apă. Am folosit-o aşa cum am putut, să ajungă pentru față, urechi, gât şi mâini. Ne-am spălat deasupra jgheabului ca să avem şi pentru picioare. Am intrat în barăci şi am aşteptat să se întunece; lumină nu avem...

Dimineața, la patru şi jumătate, suntem în picioare. Ieşim numai în chiloți sau izmene, cămaşa pe umăr.

E mult prea cald pentru această oră atât de matinală! Se anunță o zi caniculară; soarele s'a ridicat de-un copac şi-şi trimite razele să spargă pâcla, ce-ar vrea parcă să se transforme în nori. De-o lună de când suntem în Dobrogea, cerul nu ne-a fericit cu un strop de ploaie!

Platoul de unde se face plecarea spre şantiere e încă gol. Noi suntem primii — pionieri ai noului şantier! Zeloşii nu ne dau pace: comandă, ne fixează ordinea, comportamentul. Trebuie să fim cei mai buni! Aşa a hotărât acel Țanu Popa, de care mi s'a vorbit.

În ciuda avântului nostru, a trebuit însă să ieşim ultimii pe poarta lagărului! Aşa au găsit de cuviință « responsabilii » cu repartizarea muncii.

Mergem încet, în ritmul fixat de escorta militară. Sunt trupele se securitate care se îndeletnicesc cu paza noastră aici.

Trecem pe un câmp cu iarbă uscată, prăfuită. Dăm apoi de-o livadă de caişi, pe jumătate uscați. De la tulpina unui cais se ridică trei oameni şi apoi se îndreaptă spre coloana noastră. Trec prin fața celor doi soldați, care ne încadrează pe partea stângă şi se apropie de noi, la câțiva metri.

Toți trei sunt țigani, în vârstă nu mai mult de treizeci de ani. Şi-au scos cămăşile ca să-i prindă şi pe ei — ca şi pe noi — razele soarelui de dimineață. Sunt, desigur, « responsabili pe şantier ». Merg în pas cu noi. Apoi, ne măsoară cu privirea, din cap până'n picioare; pe buze un zâmbet de batjocoră. După câteva minute, suntem obligați să le ascultăm părerile. Unul din ei, la vreo opt metri în fața celorlalți doi, le strigă la cei din capul coloanei:

— Bă, maniştilor. Apoi, cel din dreptul meu:

Bă, verzilor.

Celălalt îşi spune şi el impresia asupra aspectului nostru:

— Unitați-vă, bă, ce prăpădiți şi urâți arată.

Roboții le surâd. Văd în ei, desigur, tot ce are mai de seamă clasa muncitoare!

Unul din țigani reacționează:

—Ce rânjiți, bă, la noi?

Şi apoi, toți trei:

— Bă, nasolilor.

Mai merg un timp în rând cu noi, după care, brusc, o cotesc la stânga şi se dau lângă un butoi cu apă, acoperit de frunziş. Se aşează, cum le vine mai bine, în bătaia razelor.

Şi când te gândeşti că la Piteşti se distrug oamenii în numele clasei muncitoare! Cum de nu-i ai în mâini Țurcanule să scoți putregaiul din ei!

Iată, în fine, şi canalul! Suntem la locul de muncă. Dar au fost alții înaintea noastră care au început săpăturile, aici. Canalul e adâncit până acum la circa un metru, pe o lățime de optzeci. Aflăm că se va merge cu săpătura până la cincisprezece metri. Pe malul dinspre mare, pământul scos se ridică'n munți pitici ce ne împiedică vederea spre litoral. Trebuie să fim la vreo cincisprezece kilometri departe de țărm.

În fund, în dreapta o altă brigadă şi-a început lucrul înaintea noastră.

Primim fiecare o roabă, un târnăcop, o lopată. Un responsabil ne spune, în cuvinte puține, ce avem de făcut: se rupe pământul cu târnăcopul, se încarcă în roabă şi se transportă, până la o distanță de circa trei sute de metri, pe o potecă de dulapi puşi cap la cap. Norma e de trei metri cubi.

Către orele zece, arşița se lasă nemiloasă peste noi. Munca devine chin. La asta se adaugă îndemnurile zeloşilor şi amenințările roboților. Țanu Popa — trup îndesat, cap rotund, privire mereu bănuitoare, încruntat, e aici, numai să demaşte pe cei ce nu se arată demni de « încrederea » ce le-a acordat-o clasa muncitoare. Aşa că teama trimeterii înapoi la Piteşti e întipărită pe fețele multora dintre noi! Lipsa de apă se face din ce în ce mai chinuitoare. Primim, după lungă aşteptare, câte o porție — atât ca să ai numai impresia că ai băut...

Masa de prânz, venită cu întârziere, nu face decât să îndoiască chinul. în loc de pâine, primim mămăligă rece — o bucată dreptunghiulară, ceva mai mare ca podul palmei, groasă de două degete.

Pământul e atât de tare încât trebuie să dai cu târnăcopul un sfert de oră, ca să ai pentru o treime de roabă. Unicul moment de oarecare destindere e când ajuns pe vârful ridicăturilor de pământ depozitat, îți dai peste cap roaba să se deşerte, şi-ți arunci pentru o clipă vederea spre mare. O disting ca o fâşie de pânză, ce se pierde ştearsă, la linia orizontului. E momentul când mă întorc cu gândul la libertate. E atât de scurtă, dar atât de bogată în simțăminte această clipă! Fiindcă aici, în lagărele de pe canal, nu te poți gândi cu plăcere, nici la cele mai neînsemnate întâmplări din viața unui deținut. Şi asta, pentru simplul motiv că lipsesc. Să te gândeşti că mâncarea o să fie mai bună în seara asta? Nu, fiindcă totdeauna este la fel de proastă şi insuficientă. Să te gândeşti, că azi sau mâine ai să te poți spăla? Nu, fiindcă nu e nici un semn că apă o să fie adusă în cantitate suficientă. La ce-ai putea să te gândeşti, la altceva? La nimic; fiindcă nimic altceva nu mai este...

Câteva zile trec şi iată că se produce ceva în uniformitatea de aici. Ni se dau cărți poştale. Ni se dă şi conținutul: « Dragii mei, sunt bine şi mă gândesc cu drag la voi. Aici avem ce ne trebuie.

N'ar fi totuşi rău, să pot primi un pachet cu ceva alimente; mâncarea de cazan te poate îndestula, dar nu-ți ia pofta de bunătăți. Mai am nevoie de unele lucruri de ale îmbrăcămintei... »

Şi iată că în aceste zile caniculare de Iulie, într'o Duminică după-masă, în lagăr — ziua Domnului e respectată şi aici începând de la ora prânzului — un cunoscut îmi dă vestea cea mare: a început războiul în Asia, în Extremul Orient. Nu poate să-mi dea un amănunt în plus; mai mult nu ştie. Mă întorc cu vestea la baracă, dar o păstrez, bine înțeles, numai pentru mine; în brigada noastră au reînceput demascările! Primul semn a fost când ni s'a spus de Bogdănescu şi Țanu Popa, că nu avem voie să luăm contact cu ceilalți deținuți din lagăr. Apoi, câțiva dintre noi au fost bătuți; cei care sabotează lucrul pe şantier, cei care nu-şi fac norma. Eu n'am atins-o nici pe departe — un metru cub în loc de trei — însă în ultimele zile am simulat că aş avea atacuri de inimă. O fac în fiecare zi pe la orele unsprezece — când căldura e în toi. îmi încarc o roabă ceva mai cu vârf şi când ajung cu ea, unde pământul răsturnat — negru, lucios — te îmbie să te răcoreşti în prospețimea lui, cad pe spate şi apoi suflu greu. Fiindcă aşa îmi închipui că e atunci când ai atac de inimă. Riscul e mare, dar mi-l iau totuşi.

Izbucnirea războiului în Extremul Orient îmi dă curaj. După multă chibzuință, — unde şi de ce ar avea loc, trag concluzia: America nu mai tolerează dictaturile comuniste. A făcut tot ce i-a stat în putință; dar răbdarea are limite. America nu îngăduie ca oameni să fie oprimați de tirani! în lume trebuie să domine numai libertatea. Tirania a fost izbită întâi în Extremul Orient, dar de-sigur forțele libertății nu vor întârzia s'o atace şi aici, în Europa. Nu trebuie să-mi pierd speranțele. Totul e, că puterile libertății au început să lovească în cele ale silniciei.

Niciodată nu m'am îndoit că libertatea va veni şi pentru noi. Niciodată n'am să mă îndoiesc...în timp ce canalul ne epuizează şi ultimele puteri — aşa, ca prin minune, ne sosesc pachetele. Conținutul ne e deşertat în pături: cârnați, ouă fierte, pui fripți, dar mucegăiți (căldura e de 45 de grade), brânză pe jumătate stricată. Mâncăm totul şi ne saturăm. Dar vai, cine mai e în stare să şi judece... în următoarele zile, diareea face ravagii; pe şantier, ne curățăm picioarele cu pământ. Mâncarea stricată ne-a dat stomacurile peste cap; debordăm totul — şi ne ştergem tot cu pământ...

Primim o lovitură! Comandantul lagărului — după câte aflu un fost muncitor din portul Constanța-şi responsabilul politic — recrutat din acelaşi port — discută aprins cu Țanu Popa şi Bogdănescu. Discuția are loc numai la vreo douăzeci de metri de baraca noastră. Arată ca şi cum ar fi preocupați de probleme importante! Ce-şi spun, nu putem şti. Dar nu e greu să bănuim; suntem dați în seama celor doi roboți, au mână liberă să facă ce vor cu noi. La o jumătate de oră, teama de care suntem cuprinşi nu se dezminte. Una din camere e golită de deținuți; cei ce-au ocupat-o sunt înghesuiți prin te noi. Priciurile rămân goale. în mijlocul camerei e adusă o masă lungă. La ferestre se pun pături. Nimeni nu se se mai îndoieşte că s'a amenajat, cât ai bate din palme, o nouă cameră 4 Spital. Țanu Popa devine pe loc, mai dur ca oricând. Ne aruncă priviri bănuitoare — vede în fiecare din noi un duşman al clasei muncitoare.

Pe şantier, se lucrează acum în viteză mărită. Mulți depăşesc norma de trei metri cubi. Nu numai că o depăşesc, ba o fac de două ori şi mai bine; şase-şapte metri cubi! Dar sunt şi mulți care n'o fac; n'o pot face. Eu, rămân mereu pe aceeaşi poziție; atacurile de inimă. Nici nu s'ar putea altfel. Să-mi schimb, aşa, dintr'o dată, felul de muncă, înseamnă demascarea şi nu e exclus, reîntoarcerea la Piteşti...

Se merge din rău în mai rău. Seara, în noua cameră, suntem aduşi toți cei ce nu muncim cu elanul cerut de clasa muncitoare. Nu ni se mai cere o explicație; suntem întinşi pe masă, după care urmează bătaia, cu bâtele şi curelele — ca la camera 4 Spital. Totul se execută rapid — la normă. Aici nu e timp de pierdut cu autobiografii, cu discuții asupra comportamentului celui demascat.

În următoarele zile, câțiva îşi pierd echilibrul. Se găsesc numai la un pas de brutalitatea roboților. Băleanu, care la Jilava vedea în fiecare gardian un călău, acum e de nerecunoscut. Ca şi cum ar fi căzut între noi dintr'o altă lume. Se încruntă, bruschează, ne dă calificativul de bandiți! Şi se arată mulțumit de cazarea, hrana şi higiena din lagăr. Orice încercări să i se stăvilească drumul spre decădere sunt zadarnice!

Demascarea de la Piteşti îşi dă roadele — decăderea fizică şi morală. Te chinuieşte în somn, pe şantier, în timp ce mănânci, e peste tot, tronând peste această viață fără o bucurie cât de ştearsă, mereu dureroasă, aspră, nemiloasă...

Pe la jumătatea lunii August se întâmplă ceva deosebit. De-abia am început lucrul în această dimineață, când un « responsabil » al lagărului, urmat de un soldat, vine spre locul nostru de muncă. Se opreşte pe şantierul nostru şi până să-mi fac o impresie asupra vizitei, mi-aud numele strigat de pe o listă. Inima-mi zvâcneşte! E chemat şi Burcea. Nici el nu-şi face norma! Dar numai noi doi. Totul se învârteşte în jurul meu; suntem trimişi înapoi la Piteşti. Aici e viață de robi, dar acolo e infernul... Soldatul ne şi ia în primire. Mai am timp să-mi arunc o privire spre Dinu Georgescu. A apucat numai să-şi ridice uşor mâna în sus, până în dreptul capului. A rămas cu ea aşa, mut, privirea pierdută'n gol.

Canalul ne-a rămas în spate. încă câțiva paşi şi-1 pierdem din vedere. In fața noastră însă vreo douăzeci de deținuți din alte brigăzi, încadrați de santinele, parcă ne aşteaptă. Ajunşi lângă ei, au toți fericirea întipărită pe față! încet, recapăt încrederea în mine. Aflu imediat că e vorba de altceva, nu de reîntoarcerea la Piteşti. Suntem transferați într'un alt lagăr. Regula e că cei care îşi termină condamnarea să fie eliberați de la Poarta Albă. Acolo poți aştepta un timp — un an, doi, nu se ştie cât. Brusc, sentimentele mă copleşesc: eliberarea de demascări are loc aici, între douăzeci de deținuți, înconjurați de sentinele!

în drum spre lagăr gândurile mă poartă într'o lume — fie ea cât de aspră — fără roboți, fără demascări. Mă consider liber — fiindcă până acum mi-a fost teamă să şi gândesc!

De-abia ne facem intrarea pe poarta lagărului, că un « responsabil » ne spune scurt:

Imediat la barăci şi vă luați bagajele. într'o jumătate de oră să fiți aici.

Plec într'o fugă. Burcea fuge şi el după mine. în baracă, din două mişcări, tot ce-mi aparține îl am în brațe. în uşă, mi-arunc privirea peste priciurile goale; pe ele am fost terorizat timp de şase luni de zile, ceas de ceas, minut de minut.

Dar pun imediat capăt gândurilor rele. Trebuie să închei mai repede acest crâmpei de viață. Moartea o alung! Fug...

În urma mea vine şi Burcea.

O jumătate de oră mai târziu, stăm trântiți, la podea, în camion. Străbatem încet acelaşi drum înecat în praf, lipiți unul de altul, liniştiți, muți, abandonați unei lumi mai bune, lăsată la pofta inimii. Nu mai sunt sleit de puteri, nu mai sunt indiferent față de viitor, față de mine, nu mai sunt cel care a încetat să mai lupte. Eliberat de demascări, instinctiv îmi salt capul peste oblonul camionului să contemplu această fugă către orizontul de coline dobrogene, lipsite de vegetație, dar atrăgătoare.Trei ore mai târziu suntem în poarta noului lagăr. Două sentinele ne dau drumul înăuntru. Suntem luați în primire de un « responsabil », după ce ne-a găsit numele pe-o listă.

Este ora 11. Lagărul, imens, trebuie să aibă peste o sută de barăci, îmi apare ca o « oază » în această înşiruire de lagăre între Cernavodă şi Marea Neagră. Se văd cişmele în fața barăcilor, e lumină electrică, puținii deținuți la această oră în lagăr nu sunt cu murdăria pe ei. Aici, oricum, totul pare mai pământesc; infernul e în urmă. Şi fiindcă în viață, de multe ori, din rău dai în mai rău, dar şi din bine în mai bine, aşa şi astăzi, suntem lăsați liberi, până la ora şase, când va trebui să fim pe platou. Se va face o repartizare generală pe barăci. Aşa că am plecat, care încotro, să ne găsim prieteni sau cunoscuți.

Sunt singur pe platoul din mijlocul lagărului. Soarele bate puternic iar pământul uscat, parcă face arşița şi mai mare. Mă îndrept către o clădire în construcție, să-mi caut un loc la umbră. Dar din spate mi-aud numele. Mă întorc şi dau cu ochii de un prieten. Nu l-am mai văzut de mulți ani şi nu-mi închipuiam să-1 găsesc aici. Sunt plăcut impresionat de neaşteptata întâlnire dar şi surprins de cum a reacționat la vederea mea. întâmpinându-1, se opreşte şi rămâne ca pironit, îmi dau seama că aspectul meu l'a şocat; a fost mai mult o mişcare involuntară. Îi spun pe scurt care e cauza de arăt aşa cum sunt. Bine înțeles, nu-i vorbesc de demascări. Nici nu te-ar putea înțelege, aşa din câteva cuvinte şi nici precaut n'ar fi să dau aici în vileag, ceea ce e considerat strict secret. I-am spus numai de condițiile de cazare şi de muncă de la Valea Neagră. El, la rândul lui, mă

lămureşte în câteva vorbe cum de se găseşte aici: a fost prins la granița cu Iugoslavia — vrea să ajungă în lumea liberă. E frontierist. Dar brusc, ia o hotărâre:

Aşteaptă-mă aici. Mă duc la baie, să văd ce se poate face; pentru cinci ţigări, reuşeşti câteodată să fii lăsat înăuntru. Pleacă în fugă şi după cinci minute vine cu aprobarea. Imediat întindem paşii spre baraca lui. îl aştept afară, fiindcă toți ceilalți din brigadă dorm. Lucrează în tură de noapte.

Mi-aduce o cămaşă curată, o pereche de chiloți, un prosop; apoi săpun, o lamă de ras, o oglindă de buzunar. Mai primesc o bucată de pâine şi câteva felii de salam uscat, să le am după ce mă spăl. El a primit un pachet zilele trecute.

Ajunşi la baie, bate discret în uşă. În prag apare o hantilă de om. E numai în pantaloni vărgați. Un cap mic, pentru un trup prea lung, ochi fioroşi, buze subțiri, dinții din față căzuți, mâinile, două hulube atârnate. E deținut de drept comun şi e de cincisprezece ani în puşcărie. Aşa m'a informat pe drum prietenul, îmi face un semn din cap, care înseamnă: intră. Prietenul mă lasă în seama puşcăriaşului. închide uşa cu cheia şi suntem numai noi doi în baie. Am o uşoară teamă. Oricum, mă aflu în fața unui ucigaş. De precaut-ție, îi zâmbesc. El rânjeşte, dar îmi dau seama că a vrut să răspundă la zâmbetul meu. Din sala mare de duşuri, mă vâră într'o cămăruță, unde am apă fierbinte, la un robinet. E şi un hârdău, unde pot să mă bag cu totul.

Aşteptăm să se umple « baia ». între timp îmi spune că e condamnat la douăzeci şi cinci de ani de muncă silnică, dar că speră să fie grațiat peste patru ani. Mă obişnuiesc încet în tovărăşia lui; nu mi se mai pare atât de fioros. îl întreb pentru ce a fost condamnat. Mi-a dat infracțiunea în expresie pură: « l-am guițat pe unu ». Apoi el pleacă şi mă lasă singur în cămăruță. Mă vâr în apa fierbinte şi rămân aşa un timp, căzut în această plăcere, fără ca gândurile să mă mai poarte nici în trecut, nici la ziua de mâine. Prezentul e acum totul; m'am eliberat de teroare şi-mi dau jos murdăria de pe mine. Cum minutele trec, stratul de jeg începe să se moaie. Pielea mi se eliberează, porii mi se desfac, încet devin un alt om. Săpunul face minuni. Trec la ras şi apoi îmi privesc cu atenție chipul în oglinjoară. Nu mi l-am mai văzut de un an şi jumătate.

Sunt atât de slab! Ochii, în fundul orbitelor, au un luciu straniu, obrajii îmi sunt supți, buzele livide. în jos, pot să-mi număr coastele, şoldurile îmi sunt ca două oase trase parcă în afară. Mă simt însă sănătos! Şi simțurile nu mă înşeală. N'ar putea să mă convingă de contrariul o duzină de medici.

Şeful băii intră peste mine şi-mi spune cu oarecare părere de rău — i se vede chiar în ochii lui fioroşi — că trebuie să părăsesc baia.în timp ce mă şterg, dă din cap — plecat uşor la dreapta şi la stânga. Nu spune nimic, dar îi înțeleg mişcarea: slab, e atât de slab şi mai are şi urme de bâtă pe spinare. La plecare, dau să-i mulțumesc, dar îmi ia mâna, o întoarce pe-o parte şi pe alta, o cercetează cu ochii unui încercat dermatolog, apoi spune:

— Murdăria a intrat adânc în pielea de pe mâini. N'o să iasă cu una cu două. Dar cu o perie şi săpun mult îi dai de hac în câteva săptămâni. îi mulțumesc pentru tot — baie şi consultație — şi ies pe platou, în plină bătaie a soarelui de după masă. Azi e 18 August 1950. E ziua când închei şapte luni de teroare. Dar rămân cu ea în gând, ca un strigăt de oameni schingiuiți, venit de după ziduri de temniță. Nu e un strigăt de ajutor, e unul de moarte...

EPILOG

Timpul a trecut. În lagărul de la Poarta Albă n'am mai auzit nimic de demascări. Fără ele, mă consideram aproape un om liber! Dar zilele s'au scurs şi acolo, chinuite — pe şantierele dezolante — şi serile au trecut, triste — în promiscuitatea din barăci.

Mi s'a dat drumul din lagăr într'o zi de sfârşit de iarnă, ploioasă şi rece. A fost ziua de 10 Martie 1951.

În ajun, într'un birou al administrației, un ofițer de la Securitatea Constanța, a avut de spus fiecărui eliberat câteva cuvinte, între patru ochi. Când mi-a venit rândul şi am intrat în birou, m'a privit fix, mi-a zâmbit uşor, după care mi-a spus:

— Dumneata ai văzut multe lucruri petrecându-se în închisoare şi ai fost supus unui regim, pe care l-ai considerat poate, neconform legilor Republicii Populare Române. Dar nu e de competența mea să judec ceea ce a fost legal sau ilegal. Datoria mea e numai să te fac atent, că e interzis să se dezvăluie ceea ce s'a petrecut în penitenciare. Răspunsul meu a fost, desigur, aşa cum cere interdicția de care mi-a vorbit.

S'au scurs mai mulți ani, fără să ştiu mereu nimic, de ce a urmat la Piteşti şi la Peninsula, după plecarea mea. A trebuit să vină luna Februarie a anului 1957, ca să mă întâlnesc cu Dinu Georgescu. El şi-a continuat viața la canal până în vara anului 1953, când şantierele au fost desființate şi apoi până în Octombrie 1956, la Penitenciarul Gherla, când a fost eliberat.

De la el am aflat ce-a urmat. Dar totul nu se ştie. Fiindcă începutul acțiunii de teroare rămâne mereu învăluit de mister...

Ceea ce s'a întâmplat la Piteşti a fost pus la punct de generalul Nikolski, care conducea de fapt Ministerul de Interne, aşa cum sunau dispozițiile venite de la Moscova. Ana Pauker şi-ar fi dat şi ea consimțământul. Conducerea terorii a fost dată în seama inspectorilor de penitenciare Dulgheru (alias Dullberger) şi Zeller, deveniți după 1951 generali.

În 1947 Eugen Țurcanu era deținut la Penitenciarul Suceava. Fusese condamnat, aşa cum ne spusese la Piteşti, pentru nedenunțare.

Cum s'a ajuns la întemnițarea lui? încă din primele luni, după intrarea ruşilor în România, Țurcanu se şi găsea în rândurile comuniştilor. Pornise cu avânt în activitatea lui comunistă şi avea planuri mari pentru viitor. Căpătase încrederea vârfurilor din partid şi se pusese ochii pe el pentru a-fi pregătit să devină diplomat. Cu ani în urmă însă, Țurcanu fusese în Frățiile de Cruce. Convertit la comunism — dar necunoscând sau poate nebănuind ascunzişurile tacticei, după care îşi duce lupta de consolidare acest partid, Țurcanu nu s'a grăbit să dea pe mâna Siguranței pe foştii prieteni — frați de cruce — care îi mai vorbeau despre ceea ce a fost, despre ceea ce va mai fi Mişcarea Legionară şi despre activitatea lor în prezent. Un denunț însă, a fost de-ajuns pentru vârfurile comuniste din regiunea Sucevei ca să-1 azvârle în închisoare. Pe loc, planurile i s'au spulberat. Comuniştii îl cunoaşteau bine însă. Ştiau în primul rând că se lepădase de legionarism şi mai ştiau, în al doilea rând, că e omul care e capabil de orice, pentru a-şi recăpăta o poziție pierdută.

Cum s'a ajuns să i se prezinte lui Nikolski omul de care ar fi avut nevoie pentru începerea terorii de la Piteşti, rămâne în negură.

Cert e că oameni din Ministerul de Interne şi poate chiar Nikolski, l-au vizitat îndelung la Penitenciarul Suceava. I-au spus de ce au nevoie, i-au dat secretul reeducării, i-au arătat ce înseamnă demascarea interioară. E acel putregai care zace în om şi acest putregai trebuie scos. Fiindcă el Țurcanu, tocmai din cauza acestui putregai, a ezitat să-şi denunțe prietenii. I s'a explicat că un comunist calcă în picioare orice prietenie, când sunt în joc interesele partidului şi ale clasei muncitoare. Țurcanu a înțeles atunci, că putregaiul care încă se mai găsea în el, 1-a aruncat în închisoare. Nu partidul comunist şi nici clasa muncitoare, ci putregaiul. S'a jurat că şi-1 va scoate. S'a jurat că-1 va scoate şi din ceilalți deținuți şi mai cu seamă din legionari — fiindcă prietenii lui au fost legionari. Şi i-a spus lui Nikolski să aibă toată încrederea în el.

S'a trecut deci la fapte. Penitenciarul Piteşti a fost rezervat studenților. Deținuții de drept comun au fost transferați la alte închisori. O parte din gardieni au fost mutați la alte penitenciare şi înlocuiți cu alții de încredere. Li s'a vorbit despre înalta misiune ce le-o dă partidul şi de secretul acestei operațiuni.

Țurcanu e adus la Piteşti în luna Aprilie 1949. Şi-a lăsat la Suceava prietenii, pe care nu-i denunțase aşa cum cerea datoria față de partid. Printre ei se găsea şi Alexandru Bogdanovici, care a fost cu mine în camera 4 Spital. Atunci nu înțelesesem de unde-i venea ura lui Țurcanu, când i-a spus: « de mâinile mele ai să mori banditule ». Ce se întâmplase? La Suceava, Alexandru Bogdanovici înființase o grupare — bine înțeles cu consimțământul direcției penitenciarului — intitulată « Organizația deținuților cu convingeri comuniste », pe scurt O.D.C.C. . Bogdanovici era şi el unul din aceia care înțelegeau să se reeduce, însă prin convingere. Reeducarea de care se entuziasma el, consta în a toci broşurile şi tratatele marxiste — şi asta e totul, indiferent de ce

gândeşti. Sfatul, ii dăduse tatăl său, — membru de vază al Partidului Social Democrat dizident — care la un vorbitor i-a spus fiului: « singura posibilitate să te salvezi de aici, e o reeducare, una de formă, bine înțeles ». Alături de Bogdanovici se găsea, printre alții, şi un oarecare Mărtinuş. Țurcanu, înainte de a fi transferat la Piteşti, i-a vorbit în câteva cuvinte lui Mărtinuş despre planurile lui de a începe o reeducare, însă de alt gen. Fiindcă, 1-a lămurit Țurcanu, reeducarea de care face atâta caz Bogdanovici, nu are absolut nici o valoare. Trebuie să fim cinstiți față de clasa muncitoare, i-a mai spus în continuare, nu avem dreptul s'o înşelăm, prefăcându-ne a fi reeducați, aşa cum o face Bogdanovici. L-a mai sfătuit că ceea ce i-a spus, să rămână numai pentru ei doi. Odată ajuns la Piteşti, Țurcanu a fost adus imediat în fața lui Dulgheru. S'a trecut imediat la fapte. Trebuia formată prima echipă de şoc. A cerut întâi să-i i se aducă imediat de la Suceava, deținuții Levinski şi Țanu Popa. Erau oameni, de care el avea certitudinea că nu se vor da înapoi, când le va spune despre ce e vorba. Echipa de şoc trebuia însă să fie formată din cel puțin zece oameni. Aceştia au fost formați cu ajutorul bătăii dusă până la ultima putere de rezistență a omului. Au fost luați deținuți — doi, trei — şi introduşi într'o cameră mai izolată a Penitenciarului. Peste ei au năvălit Țurcanu şi oameni din Ministerul de Interne. Era prezent totdeauna şi directorul penitenciarului, Dumitrescu. Fără să li se mai dea multe explicații, li s'a spus că sunt duşmanii poporului şi că numai prin bătaie pot fi aduşi pe calea bună. După ce au fost zdrobiți zile de-a rândul Țurcanu le-a explicat despre ce e în fond vorba. Cât au mai rezistat, după ce li s'a spus ce vor avea de făcut în viitor, nu se ştie, fapt este însă, că prima echipă de bătăuşi a fost formată. între timp au sosit de la Suceava Țanu Popa şi Levinski. Cum s'a procedat cu aceştia doi, iar nu se ştie.

Pe data de 6 Decembrie 1949 a fost adusă prima serie de deținuți în camera 4 Spital. Se pare că Pătrăşcanu a făcut parte din prima echipă de şoc, creat în urma bătăilor primite de la Țurcanu şi oamenii Ministerului de Interne. Gherman, Steiner, Puşcaşu, Oprea şi Roşea, au căzut de la prima serie, intrată în foc la 6 Decembrie. Bogdanovici, care a fost şi el adus de la Suceava, împreună cu Mărtinuş, a fost introdus în camera 4 Spital cu prima serie. Țurcanu îi spusese însă mai înainte că e un bandit, că vrea să înşele clasa muncitoare, dar nu i-a vorbit nimic despre ceea ce va urma. Mărtinuş, care a fost câştigat complet de partea lui Țurcanu a fost şi el prezent. A sărit pe Bogdanovici şi apoi ajutat de Țurcanu l-a zdrobit în bătaie. Dar Bogdanovici încă habar n'avea de ce îl aşteptă. A trebuit să stea în camera 4 Spital cu mai multe serii, până într'una din zile când Țurcanu l-a omorât cu mâinile lui, aşa cum îi promisese.

O soartă cumplită a avut Constantin Oprişan. Era şeful Frăților de Cruce pe țară. A fost adus la Piteşti, special, numai să fie trecut prin demascări. A fost mutat de mai multe ori în camera 4 Spital. A fost trecut prin culoarul format de bătăuşi, a fost lovit până la sânge, iar după ce rănile i s'au acoperit, a fost băgat din nou în foc, i s'a luat mâncarea... Şeful Frăților de Cruce a cedat. Şi-a făcut autobiografia şi apoi a vorbit de superioritatea materialismului asupra idealismului.

A fost obligat să spună că s'a convins de adevărurile marxismului. Era mutat dintr'o cameră într'alta, ca să fie auzit de toți legionarii!

După ce am plecat la Canal, Penitenciarul Piteşti a devenit un infern. Bătăile au luat aspecte sinistre. Demascații au fost izbiți cu capul de ciment, au fost bătuți până aproape de moarte, au fost obligați să-şi mănânce propriile excremente, li s'a deşertat mâncarea în tinetă. Şi demascați erau toți, pe rând...

În acelaşi timp, la Canal, roboții au fost asmuțiți pe ceilalți deținuți de directorul lagărului, Zamfirescu, şi de « responsabilul politic », Chirion. Au fost aduşi în noua cameră 4 Spital oameni în vârstă, foşti demnitari politici şi bătuți la spate aşa cum erau tratați pe vremuri hoții de cai.

De multe ori, a fost prezent chiar directorul legărului.

La Peninsula se găsea în acel timp şi Doctorul Simionescu, fost profesor la Facultatea de Medicină din Bucureşti. A fost dat pe mâna lui Bogdănescu, care l-a torturat în aşa hal, încât cel ce era unul din cei mai buni chirurgi ai noştri, şi-a luat lumea în cap. S'a repezit năuc spre sârma ghimpată, a trecut de linia de siguranță; sentinela a tras.

Cum ceilalți deținuți nu ştiau ce se întâmplase la Piteşti, e de la sine înțeles că studenții de la Peninsula erau considerați, ca cele mai mârşave lichele ce le-a putut da neamul românesc. E dealtfel, ceea ce a urmărit Nikolski: să creeze confuzie, deznădejde, scârbă, între deținuții politici...

Când teroarea a ajuns la supliciul suprem, când demascările interioare şi autobiografiile au distrus şi ultima fărâmă de rezistență morală, terorişti şi terorizații din Penitenciarul Piteşti au fost transferați la Gherla. Nikolski hotărâse ca experiența să fie extinsă şi la alte închisori. Țanu Popa a fost luat în acest scop dala Canal ca să-l întâlnească pe Țurcanu la Gherla.

Au trecut imediat la treabă. La etajul trei al închisorii, în camera 99, a început schingiuirea deținuților — aici muncitori şi țărani. Nu li s'a mai aplicat programul de la Piteşti — au fost luați la bătaie, spunându-li-se numai, că sunt duşmanii poporului. Din primele zile. Doi dintre ei, au şi încercat să se sinucidă. Au fost salvați în ultimul moment.

Dar numai la câteva luni după începerea teroare' la Gherla, Țurcanu, împreună cu încă opt terorişti, sunt puşi în lanțuri şi expediați la o adresă necunoscută. Roboții şi terorizații au dat-o pe seama voinței clasei muncitoare. Atâta timp cât eşti în închisoare, trebuie să fii în lanțuri; clasa muncitoare îi cere acum lui Țurcanu să scoată putregaiul şi din deținuți din alte închisori. Dar la Gherla a încetat teroarea! Roboților li s'a spus că nu mai au voie să bată pe nimeni. Trebuie însă să rămână mereu vigilenți; în închisoare sunt mulți duşmani ai clasei muncitoare, aşa că administrația trebuie să-i ştie. Trebuie deci traşi de limbă, să li se poată afla aşa gândurile ascunse...

Odată cu ridicarea echipei lui Țurcanu de la Gherla — puțin înaintea Crăciunului 1951 — au încetat şi bătăile de la Peninsula. Brigăzile 13 şi 14 au fost desființate, iar studenții împrăştiați prin celelalte barăci. Cum au fost primiți de ceilalți deținuți, e uşor de imaginat! Au rămas cu această pată: de cele mai odioase lichele ce le-a dat poporul român. Niciunul n'a avut curajul să lămurească pe cineva prin ce experiență au fost trecuți. Şi nici din ceilalți deținuți nu s'a găsit nimeni să-şi pună întrebarea cum se face că tocmai cei mai tari să ajungă cei mai slabi. S'au mulțumit numai să tragă concluzia: lichele. O, ce miopie!

Haosul în conştiințele studenților de la Gherla a continuat până prin 1953-1954. Ei aveau ferma convingere că Țurcanu cu echipa lui se găseşte la alt penitenciar — poate la Aiud — să asculte autobiografiile deținuților de alte categorii, ca apoi să le scoată putregaiul care-i macină.

S'a auzit înfine, că Țurcanu a fost dus la Ministerul de Interne şi că este anchetat! Iar când mulți din studenții schingiuiți au fost ridicați de la Gherla, n'a mai existat nici o umbră de îndoială, că demascările au încetat pentru totdeauna. S'a aflat în fine, că va fi un proces, schingiuiții fiind aduşi ca martori. Şi intr'adevar, după trei ani de anchete, roboții au fost aduşi în fața justiției.

Mi-am adus aminte, când am aflat de judecarea lor, de cuvintele ofițerului de la Securitatea din Constanța: « dumneatale ai fost supus unui regim, pe care l'ai considerat, poate, neconform cu legile Republicii Populare Române ».

Căzuse de altfel, şi echipa Pauker, T. Georgescu, V. Luca. Oricum, Ana Pauker a reprezentat în România comunismul de tip stalinist, dus până la ultima lui expresie. Iar în ce priveşte teroarea de la Piteşti — că ea a fost pusă la punct de oameni legați de această echipă — e de ajuns de amintit sinuciderea lui Zeller. El şi cu Dulgheru au urmărit îndeaproape schingiuirea studenților de la Piteşti. După ce echipa Pauker-T. Georgescu a pierdut puterea, Zeller şi-a tras un glonț în cap. Nu mai era cine să-l apere! ? ?

Procesul a avut loc, în secret, prin Noiembrie 1954. Trei ani au durat anchetele roboților-terorişti; vreo două zeci. Au fost aduşi martori peste şaizeci de deținuți schingiuiți. Tribunalul a fost prezidat de Generalul Petrescu — mereu acelaşi general Petrescu! Asistența era formată din vârfuri ale Partidului comunist şi ale Securității. Roboții, în boxă — mereu în jurul lui Țurcanu — arătau groaznic. Cei trei de ani de anchetă, dusă în cel mai desăvârşit secret, le înăsprise şi mai rău fețele. Nebărbieriți, murdari, în haine vărgate — la unii prea strâmte, la alții prea largi — soioase, — erau degustători.

Au fost introduşi martorii. Schingiuiții în fața schingiuitorilor. Cei mai mulți dintre acuzați erau cu privirea pierdută. Se întrebau poate de ce se găsesc în boxă! Fiindcă au ajuns să schingiuiască, după ce au fost ei schingiuiți! Procurorul a smuls hainele de pe martori. Din

rândurile asistenței a ieşit un ah, lung; rănile cicatrizate i-au îngrozit! Dintre cei acuzați n'a îndrăznit nimeni să-şi scoată cămaşa să i se vadă şi lui rănile cicatrizate! Pop Cornel, de exemplu, avea spatele brăzdat ca un ogor. E în boxă!

Şi apoi procurorul a făcut câțiva paşi în fața completului de judecată, s'a aplecat, şi-a luat capul în mâini şi a început să hohotească. După câteva minute îşi revine — meseria i-o cere — şi spune teatral: asemenea atrocități au avut loc în secolul al XX-lea... şi tocmai în Republica noastră populară... şi apoi iar a hohotit, cu capul în mâini.

Acuzații nu schițau nici un gest; erau stane de piatră. N'au încercat nici să se apere; nici să întrebe de ce n'au fost aduşi în boxă toți schingiuitorii (Gherman, Steiner, Titus Leonida). Şi de ce nu e alături de ei, Nikolski, şi apoi, Zeller, Dulgheru, Dumitrescu, Ciobanu, Mândruță.... Bănuiau poate că şi aceştia fuseseră arestați între timp — cu excepția lui Nikolski — şi nu îndrăzneau să se considere egalii lor, fiindcă ei îi creaseră ca roboți? Li s'a dat cuvântul în apărate. N'au făcut-o. Şeful însă s'a apărat şi a cerut circumstanțe atenuante fiindcă crimele care le-a comis, le-a făcut, sfătuit fiind de agenți ai Occidentului! S'au strecurat în închisoare cu scopul să dezlănțuie teroarea, pentru a compromite astfel partidul comunist...

Generalul Petrescu n'a zis nimic şi nici procurorul şi nici asistența...

Apoi acuzarea a cerut pedeapsa capitală pentru monştrii din boxă. Procurorul dus pe gânduri, a tras concluzia: ce ruşine au făcut țării noastre! (Occidentul sau monştrii?)

Completul de judecată şi-a dat sentința: moarte.

Cei din sală au dat şi ei din cap, încet, de sus în jos: moarte...

Apoi monştrii au fost duşi la Jilava Au aşteptat acolo până li s'a comunicat în scris sentința.

Intr'o dimineață, când se îngână ziua cu noaptea, au fost scoşi din celule şi apoi din fort şi duşi în Valea Piersicilor.

Totul era pregătit: groapa şi plutonul de execuție. Monştrii au fost înşiruiți în fața gropii. Comandantul plutonului a strigat: foc. Au căzut toți deodată; Țurcanu în mijlocul lor.

S'a turnat var peste ei şi apoi groapa a fost astupată cu pământ. Au terminat în aceeaşi groapă — monştrii în slujba Occidentului putred...

Au fost judecați şi Dulgheru, Directorul Penitenciarului Piteşti, Dumitrescu şi mai mulți gardieni. Au fost pedepsiți pentru neglijență în serviciu: « să nu ştie ei, că acolo sub nasul lor, Occidentul compromitea partidul comunist...? »